

Liber de curandis hominum morbis / Septimum vernacula editum latine interpretatus est Curtius Sprengelius.

Contributors

Selle, Christian Gottlieb, 1748-1800.
Sprengel, Kurt Polycarp Joachim, 1766-1833.

Publication/Creation

Berolini : C.F. Himburg, 1798.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jqqv3tkw>

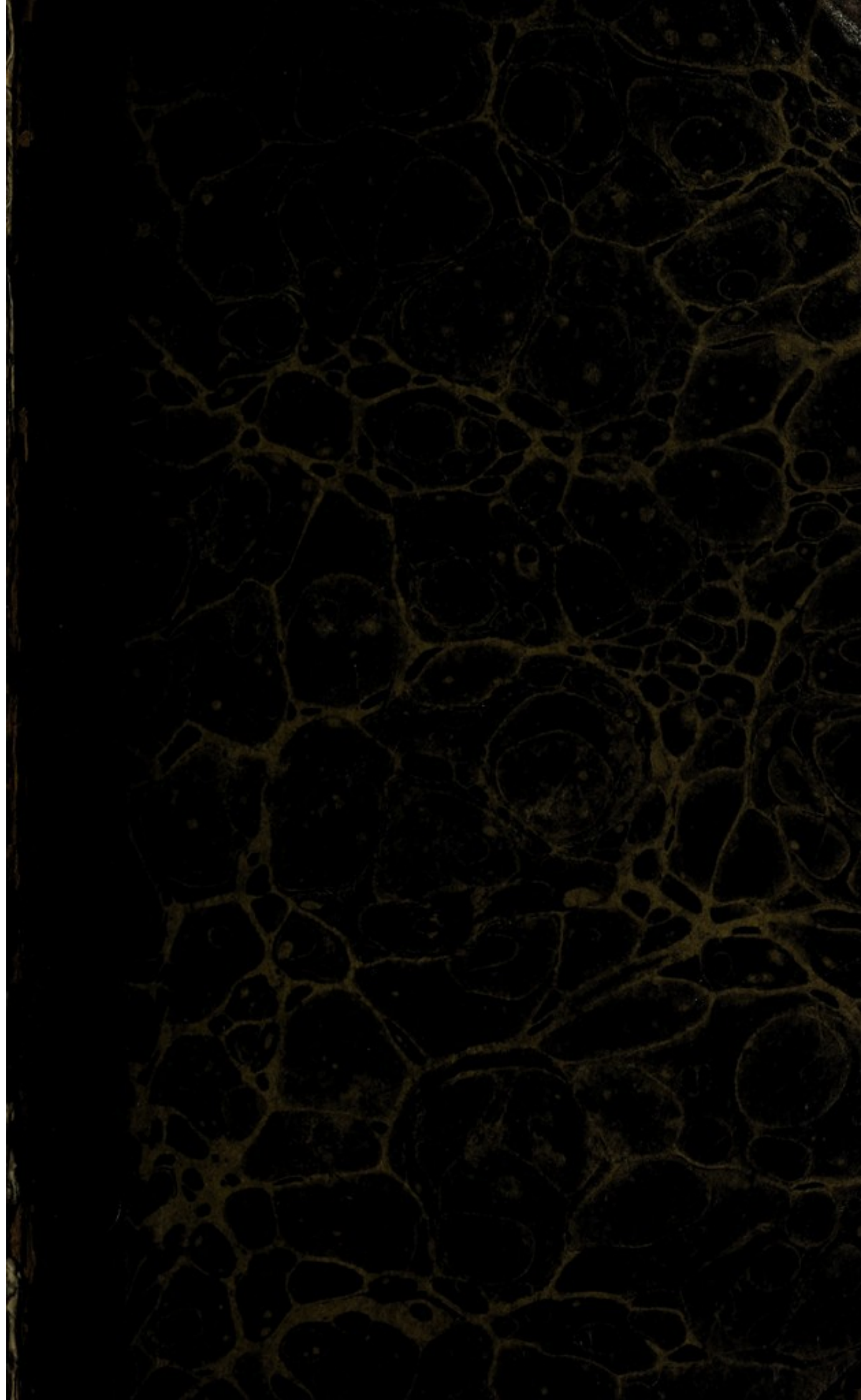
License and attribution

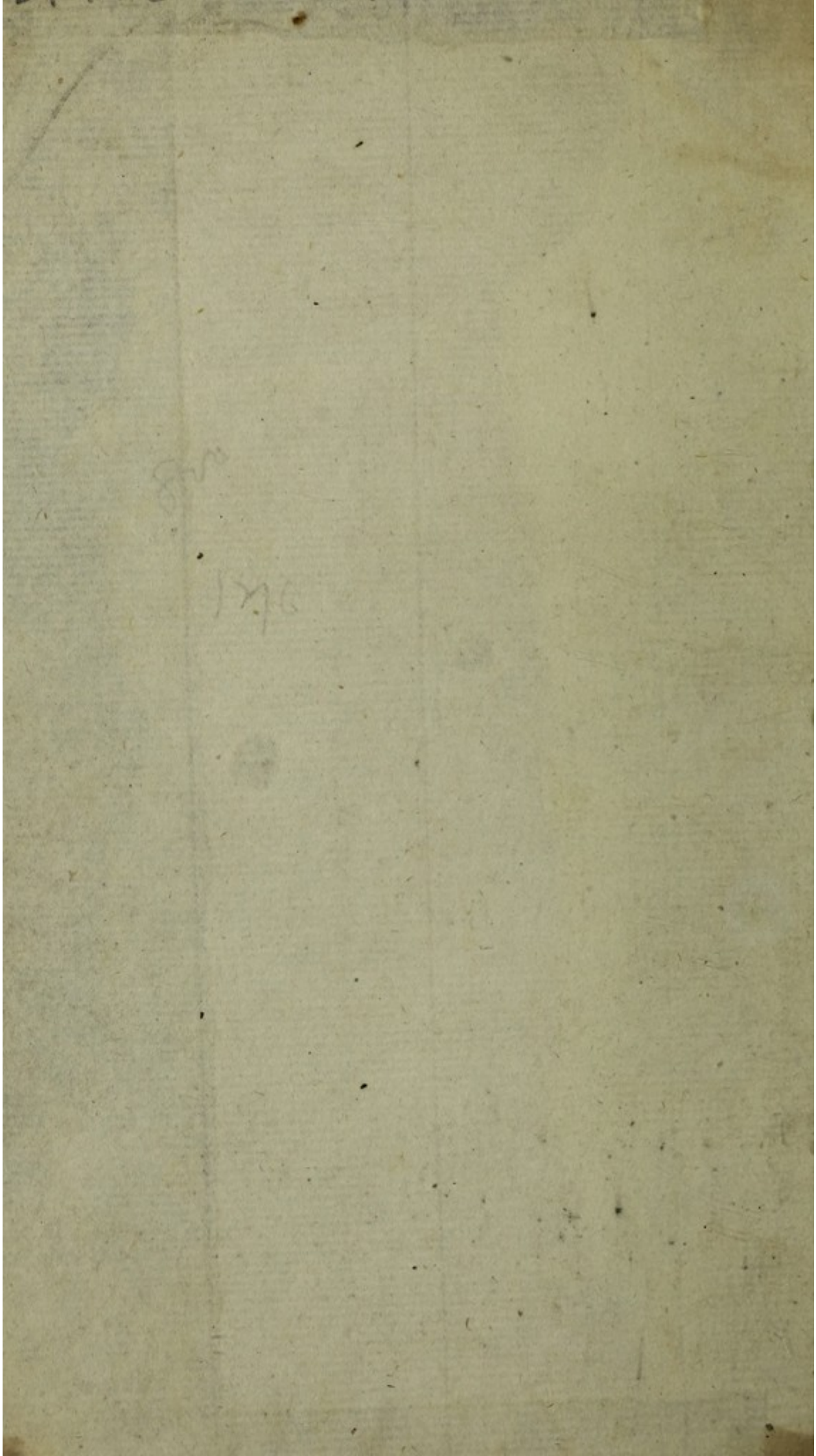
This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

THE

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

OF

CHICAGO

ILLINOIS

1892

Box 100

87005
CHRISTIANI THEOPHILI SELLII

LIBER

DE

CURANDIS HOMINUM MORBIS.

SEPTIMUM VERNACULA EDITUM LATINE

INTERPRETATUS EST

CURTIUS SPRENGELIUS.

BEROLINI,

IMPENSIS CHRISTIANI FRIDERICI HIMBURGII.

M. DCC. XCVIII.

LECTURIS
CURTIUS SPRENGELIUS.

Non defuturos esse vereor, qui, me huius quidem libri interpretem esse, vel mirentur, vel etiam indignentur. Etenim nostris potissimum temporibus maiori studio agitata haec disciplina, ad id a nonnullis eversa iamiam habetur, ut sapientiae potius pars censeretur, atque, nisi corporum rerumque ratione comperita, non satis potens eius usus esse possit.

Alii vero, qui aliquanto magis a me ipso esse excultam hancce doctrinam crediderint,

maxime alienum a me forte ducent, interpretari librum, commentis eum quidem atque ratiociniis abundantem, quae ipse iamdiu exploferim.

Igitur causas patefacere opus est, quae ad fuscipiendum eum laborem me moverint. Earum autem prima fuit, me fidem, quam bibliopolae dederam, fallere nec voluisse nec potuisse. Vir enim, in cuius libraria venit hic liber, nullum unquam erga me officii genus aut studii, nullam omnino rem, quae vel ad utilitatem meam vel ad laudem spectaret, praetermisit: eius autem precibus victus, cum speraret, fore ut liber, in patria paucis annis toties editus, apud externos etiam facile distrahatur, tandem promissi, operam meam huic libro tribuere velle.

Deinde historico studio iamdiu animum assuefeci ac fere cogi, ut conciperet atque comprehenderet non ea tantummodo, quae secunda essent, sed etiam quae adversa meae opinioni: ideoque nihil prorsus negotii fuit, quiesce fideque interpretari ea, quae contraria omnino meae arbitror sententiae. Atque existimo, opiniones auctoris quamvis controversiam omnino recipiant, utilia tamen plerumque esse eius consilia, cum a certis potius atque exploratis artis petat praesidia quam ab obscuris rebus atque abditis. De quibus qui diversa sentiunt, dum ab experimentis medendi vias trahere consueverunt, ad eandem tamen sanitatem homines perducunt.

Tandem perfunctus hoc labore perspicio, alium ex eo me etiam fructum cepisse. Id

enim egi, ut temporibus nostris, quibus attrita est latinitas ac paene sepulta, defaecatum atque purum antiquorum morem loquendi exprimeret mea interpretatio. Quem si finem non attigerim, studium tamen meum, castum purumque romanum eligendi sermonem, utile mihi fuisse sentio, iuvenibusque, quibus hunc legere contigerit librum, utile fore spero.

Ex horto botanico academiae Halensis,
 cIdIdccxcviii. Kalend. Martiis.

I N D E X.

M	MEDICINA CLINICA	Pag. 1
MORBORUM EXPOSITIO ET PATHO-		
	LOGICA ET THERAPEUTICA	5
<i>De febribus</i>		7
<i>De febribus continentibus</i>		18
Febris inflammatoria simplex		20
Febris putrida		24
<i>De febribus remittentibus</i>		28
Febris biliosa		30
— — inflammatoria		33
— — putrida		ib.
Febris pituitosa		35
<i>De febribus atypicis</i>		36
Febris acuta nervosa		38
Febris lenta nervosa		40
<i>De febribus intermittentibus</i>		42
— — a sola irritabilitate		47
— — biliosa		ib.
— — bilioso-inflammatoria		48
— — bilioso-putrida		ib.
— — maligna		ib.
— — diuturna		49

<i>De febrium symptomatibus</i>	Pag.	50
Calor		51
Frigus		52
Sitio		54
Cibi fastidium		55
Nausea et vomitus		56
Flatus		57
Obstructio alvi		59
Diarrhoea		60
Haemorrhagiae		61
Sudor		62
Debilitas febrilis		63
Pervigilium		64
Stupor		65
Delirium		66
Sopor		69
Convulsiones		70
Anxietates		72
Dolor		73
<i>De inflammationibus</i>		74
Angina		79
Peripneumonia		82
Pleuritis		87
Pleuroperipneumonia		88
Inflammatiō diaphragmatis		89
Hepatitis		90
Gastritis		93
Enteritis		95
Nephritis		97
Cystitis		99
Metritis		100
Febris erysipelacea		ib.
Carbunculus		101
<i>De exanthematibus</i>		102
Pestis		103

Variolae	Pag. 104
Variolae spuriae	119
Morbilli	ib.
Rubeolae	122
Febris scarlatina	ib.
— urticata	123
— miliaris	124
— bullosa	127
Aphthae	128
Petechiae	ib.
<i>De rheumatismis</i>	130
<i>De affectibus arthriticis</i>	135
Arthritis	136
Podagra	139
<i>De catarrhis</i>	140
Coryza	142
Angina catarrhalis	143
Tussis catarrhalis	144
Peripneumonia notha	ib.
<i>De dysenteria</i>	145
<i>De cholera</i>	153
<i>De haemorrhagiis</i>	154
Stomacace	158
Haemorrhagiae narium	159
Haemoptysis	ib.
Vomitus cruentus	164
<i>De menstruorum vitiis</i>	165
Defectus menstruorum	ib.
De sanguinis profusionibus e pudendis mulie- bribus	169
<i>De haemorrhoidum adfectibus</i>	171

<i>De vermibus</i>	Pag. 176
<i>Icterus</i>	184
<i>De morbis venereis</i>	189
Lues venerea	197
Carolus	199
Blennorrhoea venerea	200
Fluor albus venereus	209
Bubo	211
Testiculus venereus	212
Phimosis et paraphimosis	213
Prostata venerea	ib.
Condylomata	214
Maculae et verrucae venereae	ib.
Morbi ossium venerei	215
<i>Scorbutus</i>	216
<i>Scrofulae</i>	220
<i>Rachitis</i>	223
Paedarthrocace	225
<i>De exanthematibus diuturnis</i>	226
Crusta lactea	227
Achores	229
Favus	ib.
Tinea capitis	ib.
Plica polonica	230
Herpes	231
Scabies	233
Lepra	235
Elephantiasis	236
<i>De ulceribus diuturnis</i>	237
Carcinoma	247
Caries	250
Sphacelus	252

<i>De tumoribus</i>	Pag. 255
<i>Tumores albidī seu lymphatici</i>	ib.
Rheumaticus articularum tumor	ib.
Tumor articularum scrofulosus	256
Caries vertebrarum	257
Hydropes	259
Spina bifida	273
<i>Emphysemata</i>	274
Tympanites	276
<i>De maciebus</i>	278
<i>Atrophiae</i>	279
Phthisis nervosa	281
Tabes dorsalis	282
Marasmus senilis	ib.
<i>De febribus hecticis</i>	283
<i>De febribus phthisicis</i>	287
<i>De morbis nervorum</i>	304
<i>Antipathia</i>	ib.
<i>Malum hypochondriacum</i>	305
<i>De animi morbis</i>	310
Melancholia	311
<i>De convulsionibus</i>	316
Epilepsia	318
Raphania	323
Tetanus	325
Tremor	328
Contractura	329
<i>Vertigo</i>	330
<i>Animae defectio</i>	332
<i>Agrypnia</i>	337
<i>Sopor</i>	338
<i>Paralyfis</i>	340
<i>Apoplexia</i>	344
<i>Ecstasis</i>	353

<i>Catalepsis</i>	Pag. 353
<i>Catochus</i>	354
<i>Somnambulismus</i>	ib.
<i>Hydrophobia</i>	356
<i>De singulorum partium affectibus</i>	366
<i>De morbis cutaneis</i>	ib.
Ephelis et lentigo	367
Gutta rosacea	ib.
Erythema	ib.
Lichen	ib.
Naevus maternus	ib.
Therminthus	368
Epinyctis	ib.
Varus	ib.
Malum mortuum	369
Intertrigo	ib.
Comeedones	ib.
Phthiriasis	371
<i>De capitis affectibus</i>	372
Cephalalgia	ib.
Meningum inflammatio	376
<i>De oculorum morbis</i>	383
Ophthalmia	ib.
Maculae corneae	387
Pterygium	388
Staphyloma	389
Ophthalmoptosis	ib.
Hydrophthalmia	ib.
Trichiasis et distichiasis	390
Ectropium et entropium	391
Blepharoptosis	ib.
Lagophthalmus	392
Epiphora et lippitudo	ib.
Catarrhactes	394

Glaucoma	Pag. 395
Mydriasis	ib.
Amaurosis	396
Amblyopia	397
Hemeralopia et nyctalopia	ib.
Dittopia	398
De aurium morbis	ib.
Otitis	ib.
De dentium morbis	402
Dentitio	ib.
Odontalgia	404
De adfectibus colli	406
Bronchocele	ib.
Raucitas	407
De pectoris morbis	408
Tussis	ib.
Asthma	412
Sternutatio	416
Singultus	417
Incubus	418
Palpitatio cordis	ib.
De primarum viarum adfectibus	420
Deglutitio difficilis	ib.
Anorexia	422
Ardor ventriculi	424
Cardialgia	425
Colicus dolor	427
Nausea et vomitus	438
Diarrhoea	440
Fluxus coeliacus	443
Lienteria	ib.
Morbus niger	445
De adfectibus renum et vesicae	447
Dolores ex calculo orti	ib.

Urinae difficultas	Pag. 453
Mictus cruentus	457
Urinae incontinentia	458
Diabetes	ib.
<i>De verendarum partium adfectibus</i>	460
Blennorrhoea benigna et fluor albus	ib.
Satyriasis et priapismus	461
Nymphomania	462
Molae	ib.
Uterus scirrhus	463
<i>De gravidarum morbis</i>	464
Adfectus nervorum	ib.
Sanguinis abundantia	465
Alvus compressa et urinae difficultas	466
Oedema pedum et hydrops ἀνὰ σάρακα	ib.
Aquae profusio	467
Sanguinis profusiones	ib.
Abortus	469
Graviditatis cum aliis morbis connubium	471
<i>De affectibus parturientium, puerperarum et lactantium</i>	472
Dolores spurii	ib.
Partus difficilis	473
Dolores post partum	475
Lochiorum fluor	476
Secretio lactis	479
Metastases lactis	481
Febris puerperarum	488
Inflammatio uteri	498
— pulmonum	500
Febris erysipelacea	501
Eclampsia	502
Melancholia et mania	503

DELECTUS MEDICAMENTORUM P. 505

Acetum vini	P. 509	Baccaë iuniperi	528
— bezoardicum	510	Balnea	ib.
— scilliticum	511	Balsamus copaivae	529
Acidum tartari essen-		— sulfuris	ib.
tiale	ib.	Borax	530
Acidum vitrioli	512	Butyrum antimonii	531
Aër dephlogisticatus	ib.	Camfora	ib.
— fixus	514	Cantharides	532
Aethiops antimonialis	517	Castoreum	ib.
Aloë	518	Conchae praeparatae	ib.
Alumen	ib.	Conserva antiscorbuti-	
Antimonium	519	ca	533
Aqua benedicta Ru-		Cortex cascarillae	ib.
landi	ib.	— peruvianus	534
Aqua calcis vivae	520	— cinnamomi	536
— florum chamo-		— Mezerei	537
millae	521	— Simarubae	ib.
Aqua cinnamomi	ib.	Cremor tartari	ib.
— foeniculi	522	Crocus	538
— menthae	ib.	— metallorum	ib.
— mineralis	ib.	Electricitas	539
— ophthalmica con-		Elixirium antiscorbu-	
fortans	525	ticum	541
Aqua ophthalmica re-		Elixirium resolvens	542
solvens	ib.	— roborans	543
Aqua phagedaenica	526	Emplastrum vesicato-	
— florum sambuci	ib.	rium perpetuum	544
— Thedenii sclope-		Emplastrum e cicuta	ib.
taria	ib.	— resolvens	
Arsenicum	527	foetidum	ib.

Emplastrum vesicato-		Extractum quassiae	
rium	P. 545	aquosum	P. 549
Essentia aloës	ib.	Extractum saturni	550
— angelicae	546	Extractum taraxaci	ib.
— asae foetidae	ib.	— trifolii fibri-	
— corticum au-		ni	ib.
rantiorum	ib.	Extractum fel tauri in-	
Essentia castorei	ib.	spissatum	ib.
— pimpinellae albae	ib.	Folia belladonnae	551
Essentia valerianae	ib.	Flores salis ammonia-	
Extractum apsynthii		ci martiales	ib.
aquosi	547	Flores arnicae	ib.
Extractum ligni Cam-		— chamomillae	552
pechiani aquosi	ib.	— sambuci	ib.
Extractum calcarillae		— sulfuris	ib.
aquosum	ib.	— zinci	553
Extractum centaurii		Gargarisma adstrin-	
minoris aquosum	548	gens	553
Extractum florum cha-		Gargarisma resolvens	554
momillae aquosum	ib.	Globuli martiales	ib.
Extractum corticis pe-		Gummis ammoniaca	ib.
ruviani aquosum	ib.	— arabica	ib.
Extractum cicutae	ib.	— asae foetidae	555
— fumariae		— euphorbii	ib.
aquosum	549	— galbani	ib.
Extractum gentianae		— guaiacina	556
rubrae aquosum	ib.	— guttae	ib.
Extractum graminis		— myrrhae	ib.
aquosum	ib.	Hepar sulfuris	557
Extractum Hellebori		Herba aristolochiae	
nigri aquosum	ib.	rotundae	558
		Herba	

Herba boni henrici	P. 558	Liquor terrae foliatae	
— centaurii minoris	ib.	tartari	P. 568
Herba cicutae	ib.	Magisterium saturni	570
— cochleariae	559	Magnesia salis fedlis	ib.
— malvae	ib.	zenfis	ib.
— meliloti	ib.	Manna	571
— menthae	560	Mel	ib.
— millefolii	ib.	Mercurius currens	ib.
— nicotianae	ib.	— dulcis	572
— fabinae	ib.	— gummosus	573
— trifolii fibrini	ib.	— nitro	574
— uvae ursi	561	— praecipitatus albus	576
Kermes minerale	ib.	Mercurius praecipitatus ruber	ib.
Lapides cancrorum	562	Mercurius sublimatus	ib.
Landanum liquidum Sydenhami	ib.	— tartarifatus	577
Lichen caninus	563	Millepedes	ib.
— islandicus	ib.	Mixtura acida	ib.
Lignum campechense	564	— diaphoretica	578
Lignum iuniperi	ib.	— refrigerans	ib.
— guaiaci	ib.	— resolvens	579
— quassiae	565	— solvens	580
Limatura martis	ib.	— temperans	581
Linimentum antispasmodicum	566	Moschus	ib.
Liquamen myrrhae	ib.	Nitrum antimoniatum	582
Liquor anodynus	ib.	Nitrum depuratum	583
— cornu cervi fuccinatus	568	Oleum animale Dipelii	584
		Oleum anisi	ib.

Oleum caieput	P. 585	Potio alexipharmaca	
— caryophyllo-		secunda	P. 595
rum	ib.	Potio alexipharmaca	
Oleum chamomillae		communis	ib.
destillatum	ib.	Potio antilyssa	596
Oleum foeniculi	ib.	— laxans	ib.
— baccarum iu-		Pulpa tamarindorum	597
niperi	ib.	Pulvis anthelminthi-	
Oleum baccarum lau-		cus	ib.
ri destillatum	586	Pulvis antifebrilis	598
Oleum lini	ib.	— ecphracticus	ib.
— menthae de-		— pectoralis	599
stillatum	ib.	Radix althaeae	ib.
Oleum millefolii	ib.	— angelicae	ib.
— petrae	ib.	— apii	ib.
— ricini	ib.	— armoraciae	600
— terebinthinae	587	— belladonnae	ib.
Opium	588	— colombo	ib.
Oxymel simplex	590	— consolidae ma-	
— scilliticum	ib.	ioris	ib.
Pilulae antihystericae	ib.	Radix gentianae ru-	
— balsamicae	591	brae	601
— hydragogae la-		Radix graminis	ib.
nini	ib.	— hellebori nigri	ib.
Pilulae purgantes	593	— ialappae	ib.
— purgantes an-		— ipecacuanhae	ib.
thelminthicae	ib.	— glycyrrhizae	602
Pilulae resolventes	ib.	— raphani nigri	ib.
Potio alexipharmaca		— rhei	603
prima	594	— rubiae tincto-	
		rum	ib.

Radix farfaparilae	P. 604	Species pectorales re-	
— fenegae	ib.	solventes	P. 611
— fcillae	ib.	Species purificantes	ib.
— taraxaci	605	Spiritus cornu cervi	612
— valerianae	ib.	Spiritus Mindereri	ib.
Refina ialappae	606	— falis ammo-	
Roob iuniperi	ib.	niaci	613
— sambuci	ib.	Spiritus sulfuris	ib.
— forborum	ib.	— vini camfora-	
Sal ammoniacus	ib.	tus	614
— cornu cervi	607	Spiritus vitrioli	ib.
— mirabilis Glaube-		Spongia marina	ib.
ri	ib.	Succus citri	ib.
Sal fodae et fal tartari	ib.	— glycyrrhizae	ib.
Sapo hispanicus	608	Sulfur antimonii	ib.
Scarabaei maiales	ib.	Syrupus ex acido ci-	
Semen cynae	609	tri	615
— foeniculi	ib.	Syrupus de althaea	616
— foeni graeci	ib.	— pectoralis de-	
— lini	ib.	mulcens	ib.
— fabadilli	ib.	Syrupus pectoralis re-	
— sinapis	ib.	solvens	ib.
Sinapifmus	610	Tartarus emeticus	617
Species pro cataplas-		— tartarifatus	618
mate	ib.	Terebinthina veneta	ib.
Species pectorales de-		Tinctura antimonii	
mulcentes	611	Iacobi	619

Tinctura cantharidum	Unguentum neapoli-
P. 620	tanum P. 622
— guaiaci volatilis ib.	Unguentum nervinum 623
Tinctura martis ad-	— ophthalmi-
stringens Ludovici 621	cum ib.
Tinctura martis ape-	Unguentum ad sca-
ritiva ib.	biem 624
Tinctura rhei aquosa ib.	Vinum 625
Unguentum ex althaea 622	Vitriolum album ib.
— mercuria-	— martis ib.
le rubrum ib.	— veneris ib.

MEDICINA CLINICA.

Singulorum morborum cognitionem, iudicium et medelam quae docet disciplina, *medicina clinica* vocatur. Ea itaque complectitur usum et applicationem omnium singulorumque, quae et pathologia et therapia tradit, praeceptorum coram aegrotorum lectis.

Quae dignoscit singulos adfectus ars, *diagnostica* dicta, in eo versatur, ut non discernere tantum morbos a se invicem, sed ut et causas et causarum cum morbo ipso nexum investigare possis atque exponere. Quae quidem res summum saltem fastigium artis huius habenda est, ad quod, licet attingi non semper possit, omnes tamen ingenii nervos intendere docet.

Iudicium, quod medicus de exitu morbi fert, *prognosis* dicitur. Ad quam quidem instituendam doctrina de signis, *semitice* appellata, sicut viam commonstrat, ita acies ingenii et iudicii ipsius medici idoneum facit.

Artis praeceptis accommodato medicamentorum
usui nititur tertia disciplinae pars, *curatio*.

Res itaque, in quibus medicina clinica versatur, sunt morbi singuli, ut vere occurrunt. Qui vero sibi similes esse nequeunt, quum ab individua aegrorum natura et indole suos quivis modos accipiat, atque nulla fere res alteri omnino similis esse possit. Ad haec etiam suscipi in disciplinam quivis individuus morbus nequit, tum quod differitas haec individua eodem modo limites effugit, ac generis humani abundantia fere infinita, tum quod eadem adeo subtilis est, ut nec signari nec enumerari verbis possit. Moremur itaque hic in specierum expositione, modos autem et varietates ad aegrotorum lectulos ipsos addiscamus. Et in eo quidem positum est discrimen theoriae medicae atque praxeos: illa nimirum, seu scientia ipsa in abstractis versatur: haec autem, sive ars ipsa complectitur individuos casus.

Modorum singulorum, quos morbi accipiunt, cognitio, sensui nititur, cuius nec informatio effici, nec signa dilucide possunt explicari. Et hanc quidem habeto artem et disciplinae nostrae partem practicam. Si quis itaque sensu ipso quasi interno morborum indolem ac decursum ex causis saepius obscuris et indefinitis percipere ac dignoscere possit, is

sicut pathologica bene instructus est doctrina, ita boni medici prae se fert speciem.

Quum medicinae practicae theoria admodum rudis adhuc sit, individuorum morborum cognitio magis in eo versatur, ut casus singuli ad leges pathologiae et therapiae generalis restringantur, quam in definiendis causis individuis et remediis. Adversus nonnullos duntaxat morbos expedire *specifica* sic dicta remedia, experientia constat, ubi vero etiamnum nos abdicare omni theoria debemus, ut empirica via unica sit, quam rationem sequens medicus munitissimam inveniet, quaque tuto decedere poterit. Artis potius nomine quam scientiae insignienda praxis medica indolem requirit atque vires et mentis et animi plane singulares, nisi damni plus quam emolumenti parare generi humano debuerit.

Quodsi in dividendis morborum classibus naturalem sequi germanitatem licuerit, easdem et hic formare classes naturales possemus, quas alio iam loco exposui. *) Qui vero ordo cum problema sistat, haudquaquam adhuc solutum, ad febres tantummodo a me applicari etiamnum potuit. **) Chronicorum vero morborum existant plures, quorum nec causae dilucide exponi, nec ordo naturalis potest

*) Isagoge in scientiam naturalem et medicam, p. 266.

**) Rudimenta pyretologiae et methodicae.

definiri. Artificiali itaque in hoc libro utendum est ordine, eo quidem, qui differentia morborum externa sistitur, signa tamen praebet et secura et quae sub sensus cadunt, ut cognosci morbi possint atque diiudicari.

In curatione exponenda duo potissimum requiruntur:

1. Ea, quae indicant curationem, accurate definienda sunt, atque ad eadem curationis modus, quantum fieri potest, tuto est signandus.
2. E remediis indicatis ea maxime eligenda sunt, quae aegroti statui congrua esse videntur.

Hoc quidem posterius complectitur notitiam peculiarem et remediorum et mixtionis aptae et effectuum variorum, secundum varias, quibus exhibentur, doses. Quod autem cum in singulis casibus indigitare nimis longum foret, in duas protinus abit partes omnis haec tractatio, alteram, quae id omne exponit, quod cognitionem morborum et pathologicam et therapeuticam continet, alteram vero, quae remedia propius atque curatius tradit.

MORBORUM
EXPOSITIO

ET PATHOLOGICA ET THERAPEUTICA.

MORBIDUM
EXPOSITIO

ET PATHOLOGICA ET THERAPEUTICA

MORBORUM
E X P O S I T I O
ET PATHOLOGICA ET THERAPEUTICA,

DE FEBRIBUS.

Quodsi adfectum quempiam ab initio frigus, tum calor praeternaturalis, et pulsus morbose alienatus tanquam continua atque peculiaria comitantur symptomata, is morbus *febris* nomine insignitur.

Ut naturalem efficiant febres classem tantum abest, ut potius plures existant morbi, qui signis praedictis carent, neque tamen eo minus, five causas spectes five curationem, cum iis congruunt. Ita periodici existunt morbi, v. g. epilepsia, quorum et causae et curatio febribus intermittentibus admodum similes sunt. Neque desunt observationes febrium topicarum, ubi ad certas quasdam corporis partes finitus erat motus sanguinis febrilis.

Plerique autem motus febriles eum finem habere videntur, ut alienum quid e corpore emoliantur: aut, si malueris, alienae res stimulo suo eos produ-

cunt motus, quibus natura ad eliminandas eas incitatur. Nec tamen semper fatis viget naturae vis, ut haec atque his similia emolliatur.

Quodsi omnino humor aliquis excretus morbum vel tollit vel minuit, solutio ea morbi *crisis* vocatur. Humor is, qui excernitur, *materia cocta* appellatur.

Si vero id quod excernitur, nullo modo adiuvat laborantem, signum est, eum humorem vel nimis abundare vel nondum paratum esse ut excernatur. Utrobique *materiei crudae* nomen is humor ferre solet. Eiectio vero *symptomatica* vocatur.

Lentiori autem modo atque non fatis sub sensus cadente excreti humores *lysin* constituunt.

Atque si humor coctus ex sanguine secretus, haudquaquam tamen e corpore secedit, sed alienis partibus, cum levamento, incumbit, *metastasis* oritur *critica*.

Decubitus vero humoris in partes, ubi alienum prodit morbum, quo itaque aeger nullo modo adiuvatur, *metastasin malam* efficit.

Subinde fit, cum vires defecerint, ut nihil plane excernatur.

Sudoribus autem potissimum et lotio, quandoque vomitibus et alvo, rarius sanguinis profluviiis, rarissime cutis exanthematibus profunduntur humores cocti.

In variolis et febribus biliosis, quibuscum scorbutica adest humorum tenuitas, salivae quandoque profluvium oritur, non omnino criticum, quod tamen reprimi non debet.

In omnibus vero febribus vel motus sanguinis progressivus acceleratur, quod pulsibus frequentibus cognoscimus, vel motus internus humorum intenditur, quod ex calore aucto divinamus. Plerumque utrumque motuum genus adest. Communitas itaque febrium versatur in motu sanguinis aucto.

Caussa febrium proxima complecti videtur humorem nervos incitantem. Et, quamvis saepius incitata solummodo nervorum vis sufficere videtur ad febrem producendam, a vero tamen propius abest, tunc etiam adfuisse iam humorem corruptum, qui stimulis iam ad motus alienos incitatur.

Sanguini vero inhaerere humorem, qui febres excitat, ex excretis humoribus efficitur.

Quod vero etiam nervorum singularis quaedam irritabilitas producendae feбри inferviat, inde patere videtur, quod, ubi humor, qui febrem excitare posset, certo non deficit, nulla tamen febris oritur, debilitantes contra atque irritantes caussae facillime febrem excitent, e. g. vulnera, animi adfectus, acria purgantia etc. Ad haec etiam populi rudes et a cultu alieni rarius febribus corripiuntur,

quae nimirum systematis nervorum debilitatem fere semper agnoscant.

Humor ipse, qui febres excitat, facilius videtur putrescere posse: quod sequentibus praeprimis argumentis elucescit:

1. Omnia fere remedia, quae febrientes adjuvant, antiseptica esse videntur, e. g. salia, imprimis acida, camphora, cortex peruvianus.

2. Carnes fere semper nocere solent.

3. Humor, qui excernitur, putris esse plerumque solet.

4. Humores putres facile febribus producendis pares sunt, velut fudor putris, ulcera putrescentia etc.

5. Calor multo vehementior est in febribus putridis quam in aliis, atque post mortem etiam pergere solet.

Nihilominus systema nervosum tamen officit id omne, quod febrim excitat, eaque ratione motus alienos producit. Quo non obstante redimus tamen ad alienos, corruptos, eosque humores, qui facile putrescunt, qui necessario adesse debent, antequam diathesis partium solidarum in ipsam febrim transeat.

Causae, quae remotius agunt, complectuntur *vel* rerum sex non naturalium usum perversum, *vel* id quod plures simul homines afficit, velut fames

atque egestas populi, victus prava indoles, aërisque corruptela atque aliena qualitas. Illae quidem *sporadicæ*, hae vero *epidemicæ* gignunt febres.

Quodsi praeflagire eventum febrium cupiveris, bonus tunc febrium finis exspectandus est, quum naturae vires ad perficiendam et coctionem et crisin suffecerint. Ubi autem vires fractae fuerint, aut causa nimis laborantem infestat, timendum est, fore ut natura succumbat conatibus.

Praerogativae autem, quae sequuntur, praefagia firmant:

1) Dum vires valent, bonum est. Expedit quoque, si nihil prius excernitur, quam humor coctus est, quod ante quartum diem rarius, plerumque vero diebus quinto, septimo, nono, undecimo, decimo tertio, decimo quinto, decimo septimo, undevigesimo, vigesimo primo, vigesimo septimo et trigesimo primo contingere solet, qui dies *critici* dicuntur. Plurimarum autem febrium accessiones typo adstrictae sunt tertiano, unde criticorum eorundem dierum ordo explicari potest. Quodsi quotidie vel quarto quovis die febres recrudescent, alius inde dierum criticorum ordo elucet, atque medicorum controversiae circa hanc doctrinam explanandae erunt. Quum veteres nonnisi septimum, decimum quartum, vigesimum, vigesimum septimum, trigesimum quartum et quadragessimum diem

criticis accensere solerent, quumque observassent, excerni id quod coctum sit, quarto demum die, *dies indices* appellarunt eos, quibus signa adfunt coctionis, e. g. nubecula lotii etc. Quod superest, eo minus perfecte atque minus certo solvitur morbus his eiectionibus, quo magis complicatae sunt febres, quove plus turbatur natura perverso atque nimis frequenti remediorum usu.

Coctionem esse peractam inde efficitur, dum spasticus status remittit, dum id quod excernitur, ad naturalem indolem propius accedit. Quodsi itaque congestionibus, pulsui contracto, aridae cuti, lotio tenui substituuntur motus humorum magis ordinatus, pulsus mollior ac plus elevatus, urina magis saturata, alvusque neque tenuis neque viridis, proximo die critico solutio expectari potest.

2. Ubicunque vero satis non valent vires, symptomata solent versus diem criticum incrementum, unde nomen *perturbationis criticae* elucescit, quae vero metuenda non est, si modo vires aequi quadantenus parari possunt humoribus egerendis, atque humor iam coctione paratus est. Atque ea quidem ratione pulsus intermittens, sanguinis profusiones, vomitus, vertigo etc. praecurrunt crisin, ut etiam febrium intermittentium ultimus accessus sit fere ceteris fortior, ut febre continua laborans ultima accessione ad mortem praecipitari videatur.

Solviffe morbum id quod excernitur, inde divinamus, si symptomata postea remittunt, si pulsus naturali propior atque magis congruus cum viribus, si respiratio liberior fit, satisque somni accedit. Ubicunque autem partim tantum hoc contingit, crisis adfuit imperfecta, cuius finis optatus ex viribus superstitibus aestimatur.

3. Quodsi autem arida cutis in longum porrigitur, anhelatio semper superest brevis et laboriosa, pulsus continua celeritate accrescit, id autem quod excernitur putre quidpiam olet, anceps est praesagium. Etiam in exitum saepius praecipitat inaequalitas et defectus rationis symptomatum: e. g. fitis nulla cum arida tensaque lingua, acidorum horror in febribus putridis, pulsus debilis cum calore enormi et motu sanguinis nimis accelerato.

Curatio febrium complectitur tria potissimum capita:

1. Quantum fieri potest, coctio promovenda. Tollendum, quidquid causas auget febris propiores: nihil negligatur, quod causam ipsam minuere aut tollere valet. Ut brevius me expediam, febris indoles sedulo investiganda satisque omnibus indicationibus faciendum. Ubicunque e. g. stimulus urget externus, tollere eum; ubi sordes adfunt biliosae, vomitu egerendae. Ubicunque sanguinis urget ab-

undantia, sanguis e vena mittendus. Si quis acris adest humor, potibus mollientibus et attenuantibus adjuvandus aeger. Ubi facile aeger stases subit inflammatorias, sales sunt exhibendi medii, qui solvere possunt stagnantes humores. Ubi ex irritabilitate hysterica spasmus adest, opium adhibeatur. Et in eo quidem omnino vires sunt ad coctionem sufficientes respiciendae.

2. Crisis est promovenda, nullum ei saltem obstaculum ullum opponendum. Promoveri autem crisis tantummodo debet, quoties viribus, quae ad eam requiruntur, non satis viget aeger, quotiesque ex certis efficere signis possumus, quo potissimum vergat natura, aut quae maxime via sit congrua. Pulsus enim dum fit mollior et magis elevatus, expedit sudores leniter prolicere. Nihil autem naturam plus officit, quam remediorum praeposterus et nimius usus. Totius vero curationis caput complectitur victus rationem congruam, qua veteres quidem universam saepius medelam perfecerunt. Amplo conclavi tenendus est aeger, quo multum trahere et purum aërem possit, neque tamen venti forma perfluet aër, neque ultra septuagesimum Fahrenheitiani thermometri gradum calidus fiat. Cibus potusque sint tenues, frigidi, neque nimium nutrant, neque ingurgitandi abundanter, neque omnino detrahendi.

3. Quum crisis iam contigerit, febris autem siluerit, refocillandae sunt vires iis quae nutriunt et firmanant corpus, ne iterum in morbum relabatur.

4. Ubicunque metastasis facta est, febris quidem porrigitur, mutata tamen forma, atque variam requirit medelam. Ita metastasium ope febris maligna in inflammatoriam transit.

Dispertiuntur autem vario modo febres, prout indoles variat, ad quam consilium transfertur.

Prima proficiscitur divisio a mora febrium atque diurnitate. Quae quidem febris septem diebus finitur, *acutissima*, quae quatuordecim, *peracuta*, quae viginti aut triginta, *acuta*, quae ultra quadraginta porrigitur, neque intermittit, *febris lenta* appellatur.

Alia divisio nititur temporis et loci differentia:

1. *Epidemicæ* febres sunt, quae simul per regionem quamdam grassantur. Multum vero interest, quonam anni tempore morbus hicce dominatur, quamvis peculiaris eiusdem causæ aëris minus vicissitudinibus quam singulari cuidam miasmati merito tribuatur.

2. *Sporadicæ* febres, quae singulos duntaxat corripunt homines.

3. *Endemicæ* sunt, quae peculiare quassdam regiones infestant, e. g. febris flava Americana.

4. Febres *stationariae* et *intercurrentes*. Ita pleuritide quandoque grassante febris potest biliosam tenere indolem. Subinde tunc variolae intercurrent, quae plerumque eodem tempore biliosum servant characterem, ut adeo pleuritis sit *stationaria* febris, variolae vero *intercurrentes*; quarum quidem indoles, generatim spectata, congruere cum *stationariae* febris indole solet: atque suprema medici lex esto, observare grassantium morborum genium, singulorumque morborum intercurrentium medelam huic genio accommodare.

Dispensantur deinde febres iuxta symptomata earum praevalentia: siquidem sudoribus iunctae vocantur *helodes*.

Aliud discrimen a periculi ratione desumitur, ut in *malignas* et *benignas* abeant.

Contagiosae febres vocantur, quas alter alteri participat. Distinguuntur itaque ea ratione ab epidemicis, quod hae nonnisi aëre et causis externis propagantur. Febres pleraeque contagiosae simul epidemicae esse solent, neque tamen epidemicae febres contagium semper supponunt.

Aliud porro est discrimen febrium *primariarum* et *secundariarum* seu *symptomaticarum*, quod quidem rite diiudicari ubique nequit, summaque curationis versatur in removenda totius morbi causa materiali.

Dispe-

Dispersi consueverunt febres ratione caussarum specificarum 1. in *inflammatorias*, quae partis cuiusdam inflammationem, 2. in *exanthematicas*, quae exanthemata, 3. in *catarrhales*, quae ferofas stagnationes iunctas habent.

Ad haec demum praeteriri nequit divisio februm:

1. *continentium*, quae uno tenore persistunt, neque aggravantur, neque remittunt;

2. *remittentium*, quarum accessiones certis quibusdam temporibus remittunt, neque tamen unquam penitus silent;

3. *irregularium*, quarum impetus et remissiones quidem adfunt, citra certum tamen ordinem;

4. *intermittentium*, quae intervallis iunctae sunt, ubi nullum febris vestigium adest, integrumque omnino corpus esse solet.

Quod posterius quidem discrimen nullo modo contrarium est morbi indoli, sed sequitur ex comparatis inter se germanitate quadam naturali iunctis febribus. In singulas species itaque, iuxta hanc divisionem, ita descendam, ut eos tantummodo morbos febriles huc traham, qui expertes sunt locali affectu, quique nomine febrium simplicium insigniuntur.

Quod superest, quum naturalem ex praedicta ratione methodum sequi nolumus, monendum, spe-

cies plerasque, si ad nominalem respiciatur definitionem, haudquaquam naturales esse.

Denique naturae maxime congruae species febrium etiamnum haudquaquam individui morbi habentor, quales vere occurrunt: hi enim rarissime simplices ita sunt atque puri, ut nulla oboriatur complicatio. Hinc immerito accusantur medici, theoriam ipsorum longe alienam esse a praxi, quum theoretica individuorum morborum finitio nullum fere terminum agnoscat.

DE FEBRIBUS CONTINENTIBUS.

Febres eo facilius sine remissione intendi ac deum solvi, quo magis sanguis ipse continet causam febris proximam, experientia docuit. Ubi-
cunque vero humor febrim excitans originem ex sanguine non duxit, sed introducitur tantummodo in systema sanguiferum, facilius remittunt et intenduntur febres. Quae ex acribus primarum viarum humoribus, five ex ulcere atque obstructionibus gignuntur, nunquam fere continentes esse solent.

Nostrae vero aetatis homines hoc febrium genere rarius multo laborat, quam prisca gens mortali-
um, siquidem nostri victus ratione adeo infractae

sunt stomachi et intestinorum vires, ut fere semper officinam humorum febrim excitantium praebeant, aut febrium saltem indolem alienent. Nihilominus concipi tamen atque intellectu efformari potest hoc febrium genus, nisi curatio vulgarium febrium labare debeat.

Harum autem febrium bonum praesagium nititur fere virium sola ratione. Solvuntur plerumque et sudoribus et urina. Rarius contingit ut humores peccantes ex sanguine in primas vias depositi vomitu aut alvo evacuentur.

Ea itaque remedia omnino officiant, quae et vomitus et alvum ciere consuerunt. Magnique momenti instar habet praeceptum, eo cautius agendum iis omnibus, quae humores emoliuntur, quo magis continentem naturam servat febris.

Existunt quidem continentes febres, remittentium pedissequae, dum humores in primis viis stabulantes in sanguinem abeunt, atque humorem producunt, qui eodem tenore febrim sustinet. Rarius tamen et hic expediunt ea, quae vomitum alvumve ducunt, quum vires adeo labefactari soleant, ut his excretionibus pares haudquaquam esse videantur.

Naturales duae sunt huius generis species: *inflammatoria* et *putrida*.

Febris inflammatoria simplex.

Auctoribus nomine *synochi simplicis* aut *impuræ* nota, melius illo modo vocatur.

Praevalidentes potissimum atque sensu exquisito praeditos homines corripit, dum tempestas frigida, hiemalis adest. Refrigerium, subinde vero stimulos externos, vulnera sequitur, vel venae sectiones neglectas, vel sanguinis fluxus consuetos, qui suppressiebantur. Subito autem ingruit, absque praecurrentibus symptomatibus. Pulsus est durus, plenus, celer ac regularis. Lingua pura, aut tenui duntaxat muco albido obducta, sapor naturalis. Urina praerubra. Defunt putrescentium humorum et sordium gastricarum signa. Subinde quidem vomitus adest aut alvus cita, a primo tamen stimulo hoc pendet, aut ab humoribus, quos sanguis deponit. Sanguis e vena secta missus firmus, plerumque corio tenaci albido tectus, quod iccirco *crustae inflammatoriae* nomen recepit. Febris symptomata ratione quadam secum cohaerent; fitis congruit cum ardore, ardor cum pulsu.

Quae febris, cum rite curatur, nullum habet periculum. Praeter sudorem et lotium solvitur etiam sanguinis profusionibus, sputis, rarius alvo. Criticum instare sudorem, cognoscitur tum ex tarda lotii secessione, tum ex molli ac pruriente cute, tum etiam ex undoso pulsu. E naribus stillaturum

esse sanguinem critico modo, efficitur ex oculorum rubore, temporum gravitate, et doloribus capitis. Si praeceps exitium sequitur, fit hoc suppurationis universalis specie quadam. Post mortem tandem observantur viscera fere omnia purulentis humoribus obducta, qui e vasis sanguiferis eo ferebantur.

Curatio autem eiusdem febris requirit:

1. ut humores quantum fieri potest diluantur,
2. ut partium solidarum irritatio minuatur,
3. ut cutis spiracula aperiuntur et lotii excretio promoveatur.

Quod ut fiat, primum esto medici consilium, minui debere humorum massam, ut, quidquid superest, eo facilius dilui atque solvi possit, utque in summa effectibus medicaminum spatium praebeatur, caveantur autem detrimenta, quae inde sequi possunt. Venam quidem protinus ab initio secari optime convenit. Sanguinis vero copia emittendi febris magnitudini et virium ratio congrua esto.

Quodsi ad sensus aegri tantum atque ad pulsum vires aestimantur, fractae saepius adeo esse videntur, ut venae sectio impediatur. Habitu autem corporis bene ceteroquin valente, neque praegressis causis debilitantibus, et constitutione epidemica ad inflammationes vergente, vires non vere deficere, sed oppressas duntaxat esse, credibile est, unicaque

sectione venae cuiusdam optime potest virium ratio restitui.

Quod reliquum est, sufficiunt saepius potus copiosi ex avena cocti, cum oxymelle simplici temperati, quibus et cutis spiracula aperiuntur, et ardor minuitur. Victus itaque esto tenuis, aërem trahat purum aeger, modiceque calidum, modiceque calidis incumbat stratis.

Ubi haec autem non valent praesidia, ad nitrum confugitur, quotidie drachmis duabus aut unica dimidia, cum aqua pura miscendum. Vid. *mixtura temperans*.

Quodsi stimulus adest isto vehementior, neque cutis madorem quemdam recipit, congeruntur autem humores versus superiora, experiendum est, requiraturne etiamnum sanguinis missio, quod pulsu pleno, forti et celeri probatur. Tum *mixtura diaphoretica* propinatur, quae, si cutis madorem non prolicit, cedat camphorae, quae ad aliquot grana quotidie exhibetur, simul quoque fovenda sunt extrema corporis et ipsum abdomen.

Quae denique praesidia ubi nondum sufficere videntur, vesicatoria imponenda sunt furis, quo facto aut febris indoles mutata aliam requirit medellam, aut suppuratio universalis sequitur, aut humoribus critico modo excretis aeger sine magno negotio fanescit.

Consulto autem causas huius febris reticuli, donec medelam indigitavissem, siquidem ex hac ad causarum indolem argumentandum saepius esse videbatur.

Quaeritur nimirum, sitne humorum nimia tenacitas id, quod morbum hunc gignat. Quod quidem efficere aliqui voluerunt tum ex crusta sanguinis inflammatoria, tum ex secretionibus interceptis. Fatendum tamen, secretiones pari modo stimulis posse impediri, sanguinem quoque, quoties corpus permanat, nullum inertiae vestigium prodere, atque ideo motum eius nullo modo offici, corium deinde pleuriticum fortuito saepius oriri, quandoque deficere, nonnisi vigente morbo progigni, aut in sanis aequae ac in aliis morbis apparere, qui contrariam antiphlogisticae curationi methodum requirunt. Opinio itaque illa paullo magis a similitudine veri recedit, quam antea servabat. Ad haec experimenta recentiora docere videntur, crustam illam ab ipsa oriri sanguinis nimia tenuitate, qua sanguinis globuli citius iusto fundum petunt, et lymphæ in coagulum abitura superficiem occupat.

Ab hac quidem lymphæ in coagulum prona, quæ in morbis inflammatoriis abundat, atque secedit a cruore et sero, pendere crustam inflammatoriam, experimenta recentiora docuerunt. Neque tamen ea lymphæ velut causa febrium consideranda est, quum paulatim tantum tan-

quam effectus eius morbi oriatur atque debitam, dum in corpore circumit, servat fluiditatem.

Quodsi porro sanguinis tenacitas in inflammationibus accusanda esset, ii potissimum homines his morbis laborare deberent, qui tenuium humorum profluvia copiosa passi sunt, quod experientiae tamen contrarium esse videtur.

Quae cum ita sint, haud procul a veritate abesse videtur, qui febrium harum rationem in acris humoribus quaesiverit, ad celeriores motus vasa sanguifera irritantibus, secretiones impredientibus ac lymphae in coagulum abiturae copiosiore secretionem producentibus. Fortasse itaque acres iidem humores in systemate vasorum absorbentium producantur, aut saltem in id praecipue agunt.

Rarissime tamen, qualis hic describitur, haec febris observatur. Plerumque ad biliosam febrem plus minusve accedit, aut connubium init cum inflammationibus partium singularum, rheumatismis, catarrhis, dysenteriiis et exanthematibus.

Febris putrida.

Quae et *synochus putris*, et, licet immerito, *febris maligna* dicitur. Plerique autem nostrae aetatis auctores omnibus iis febribus, quae sordes putridas primarum viarum, putrescentem sanguinem

atque nervorum systema inordinatis motibus concitatum adiunctum habent, nomen *febris putridae* commune tribuunt. Hic vero eam tantum febris speciem volo, quae cum signis putrescentium humorum extra primas vias iuncta est.

Oritur autem eadem, quoties infractae sunt partium solidarum vires, humores vero acres atque soluti sunt. Effluvia putrida dum tempus est aridum calidumque, atque dum homines animali vescuntur eoque corrupto cibo, merito saepius accusantur. Excipit vero nonnunquam etiam alias febres, male tractatas. Dum summum nacta est vigorem, pulsus fit celer et spasticus, calor vero adeo vehemens, ut mordax tangenti manui videatur; lingua pura, subarida; sanguis forte e vena missus non facile in coagulum abit, saepius cuticula obtegitur versicolore; humores secreti cadaverosum quid spirant, facile sanguinis fluxus promanant atque efflorescunt maculae. Ubi ad extrema ventum est, oculi hebetes fiunt et aridi, lingua atra atque dura, pulsus viresque infirmantur, nervosae partes malis symptomatibus vexantur, exitiumque fit praeceps.

Caussa vero huius febris acris humor esse videtur, putredinem attrahens, qui tamen a scorbutica corruptione omnino differt.

Notatu quoque dignum, quod experientia mea in nosodochio nostro instituta quotidie confirmatur,

eiusmodi aegros melius tolerare aërem inclusum, quam purum multis ventis agitatum. Multo minor est eorum numerus, qui in nosodochiis febre putrida enecantur, quam quis ex parum faventibus, quibus aeger in nosodochium apportatur, conditionibus coniecere possit. Etenim praeter malam plerumque antegressam curationem, eiusmodi solent esse aegri, ut nullam fere morbi praegressi historiam referre possint: nihilominus vero sanescunt in nostro nosodochio qui in aedibus regis vix ac ne vix quidem convaluerint.

Ut plurimum et lotio et sudoribus terminantur hae febres. Rarissime vero maculae criticae sunt, maxime dum non rubrae, sed lividae apparent, ubi humorum omnium dissolutionem indigitant. Infractio virium, pulsibus debilibus signata aegros praecipitat.

Quum sanguis hic causam morbi contineat, aequae ac in febre inflammatoria continenti obsunt remedia, quae evacuant fordes primarum viarum. Neque fortuiti alvi fluxus cogere nos debent, ut arte alvum cieamus, quum vires potissimum sint in hac febre conservandae.

Vena quoque nonnisi in initio febris secanda, maximeque, dum sanguis vere abundat.

Emetica proderunt ineunte morbo, et ad eliminandas fordes et ad cutis madorem proliciendum:

quod quidem natura ipsa quandoque molitur, praeprimis, ubi contagio propagatur morbus.

Expedit autem, protinus ab initio propinare acidula diaphoretica, cui perquam aptum est oxymel. Quodsi vero contagium suspicamur, quod nervos infestaverit, diu post emeticum exhibitum, diaphoresis fervanda est iis remediis, quae huic fini accommodantur.

Dum viget febris, acida mineralia exhibeantur cum vino, assiduoque spiracula cutis aperta fervanda.

Ubicunque cutis arida est, ac sudor spasmis cutis reprimitur, balnea tepida optime profunt. Vulgus utatur iisdem sub initio morbi ac fere ubique et ad molliendam cutem et ad purgandam eandem.

Simulac pulsus viresque labefactari videris, horis matutinis cortex cum vino, post meridiem vero alexipharmaca propinanda, quorum praeclarissima fere sunt valeriana et angelica. Vid. *potio alexipharmaca*.

In hoc quoque morbi stadio vesicatoria profunt stimulis additis, qui vitandi erant in primo, ubi nimis attenuant simul humores, quod licet in ultimo etiam stadio fiat, haudquaquam tantopere nocebit ob irritationem multo validiorem. Experiendum est itaque prius, num sinapismi vel fomenta ex armoracia iuvent.

Quod superest, eadem febris cum symptomatibus praevalentibus atque peculiaribus iuncta occurrit, de quibus deinde tanquam de speciebus singularibus sermo erit.

DE FEBRIBUS REMITTENTIBUS.

Vocantur hae febres quoque *συνεχεῖς*, sive *continuae*, atque post accessus suos iterum remittere solent. Decessiones eae oriuntur, cum aliquid critici excretum est, impetus vero febris quandoque frigus, nonnunquam vero statim auctum invehunt calorem. Circuitus hi iam ordinem quemdam servant, ut tertio quovis aut quarto die impetus recurrant, et in his quidem curiosius agendum, si excretiones movendae videntur. Nonnunquam autem ordo is haud facile animadvertitur.

Quum vel acutae sint vel chronicae, hic quidem illas duntaxat tractamus, quippe quarum indoles apprimè differt.

Caussa vero proxima earum in sanguine generata non videtur, sed ex primis viis eo deponi, quod quidem tum ex symptomatibus tum ex curatione probabili coniectura consequimur. Hinc a variis auctoribus febrium gastricarum nomine insigniuntur.

Quae fordes primarum viarum quo copiosius humoribus admiscuntur, eo minus impetus et decessiones febris distingui possunt, eoque magis febres ad indolem continentium vergunt. Quod quidem in febrium putrido-biliosarum ultimo stadio contingit, ubi protinus ab initio evacuationes negligebantur. Quo vero manifestiores atque longiores remissiones, eo propius accedunt ad intermittentium indolem, eoque magis requirunt corticis peruviani usum, quem aqua infusum ac salibus aperientibus nuptum propinare convenit.

Maxime vulgarem hanc febrium classem, despectam ab auctorum variorum ratiociniis, in dignum suum locum iterum restituit observatio. Inficiandum tamen haudquaquam, aequè nocuisse evacuantium abusum, quam despectionem. Summa rerum et hic est, sicut ubique, caute formare cauteque perficere indicationes. Immerito enim ex decessionibus febrium manifestis efficitur necessitas remediorum evacuantium, cum fordes plerumque prius praeparandae sint, cum virium defectus saepius diserte contradicat promovendis deiectionibus, cum denique iis nonnunquam remediis, quae partes solidas mutant, humorum peccantium generatio arceri possit.

In his autem febribus observatur in primis viis, vel *biliosarum* fordium, vel *pituitosarum* col-

lucies, unde duplici hoc potissimum respectu tractandae sunt.

DE FEBRIBUS BILIOSIS.

Biliofae vocantur febres, quae omnino et ubique cum abundantia bilis iunctae sunt. Duplicem autem sedem habet haec copiosa bilis. Namque vel humoribus corporis vario modo admiscetur, sine primarum viarum illuvie, vel in ipso ventriculi et intestinorum tractu accumulatur. Dum illud contingit, amarum quidquid aeger sapit, cuius tamen lingua pura est, urina flammeum servat colorem, serum sanguinis e vena missi amarae et flavicundae est indolis, quandoque etiam cutis arcuati morbi speciem prae se fert.

Dum in tractu intestinorum fordes biliofae accumulatae sunt, amarus adest sapor, lingua muco flavido obtegitur, appetitus deficit, urina turbida est et crassa, alvusque ordinem naturalem non servat. Utrobique nervosae partes infestantur, quod neque inflammationi verae, neque putredini, neque nervorum dibilitati tribuendum est.

Acris autem fit bilis, dum cholERICA adest diathesis post animi adfectus violentos. Maxime vero miasmata quaedam aut contagia videntur in bilem agere eiusque organa secretoria, ut et, quidquid organorum abdominalium affert spasmus, causis

februm biliosarum occasionalibus adnumerandum esse videtur. Quamvis constat, has febres tolli non posse, nisi abundans haec bilis eliminetur, ambigitur tamen merito, utrum haec bilis causa an effectus potius sit febris. Atque a veritate alienum omnino non est, utrumque statui posse, absque mutata ideo medela. Forte etiam tertia quaedam causa adest, quae nisi sublata ipsa bile corrupta, tamen post eandem vinci potest.

Periculi autem expertes sunt hae febres, dum rite curantur: possunt tamen malignitatem adipisci, si non probe dignoscuntur. Vomitu solvantur et alvo: et quemadmodum coctum vocamus in aliis febribus humorem peccantem, ita hic *turgere* dicitur, si depositus in tractum intestinorum ibi movetur ac ad evacuationem idoneus fit. Turget autem vel sursum vel deorsum. Sursum turgere elucet ex soluta muci linguam obducentis indole, qui non satis linguae adhaeret, ex malo animae odore, ex nausea, sputatione ac vomituritione, ex pressio- nis sensu in hypochondriis, ex frigore extremitatum, ex capitis dolore, aurium susurru, labii inferioris tremore, vertigine et anxietate. Deorsum vero turgere cognoscitur ex gravitatis sensu in femoribus et genibus, ex pulsu intermittente, ex abdominis inflatione, torminibus ventris et flatibus, ac inde, quod deponere alvum ubique aeger cogitur.

Medelae ratio sequitur naturae praecepta. Humores peccantes conamur derivare ex sanguinis massa ad intestina atque ad turgorem disponere, quo facto emolimus eosdem. Prima quidem pars curationis efficitur solventibus, antispasticis et diluentibus. Expediunt autem optime sal Glauberi, oxymel simplex et vomitoria tam parce exhibita, ut nullum plane excitent vomitum. Vid. *mixtura solvens*. Quae remedia ubi nimis citum ducunt alvum, eorum loco adhibendum est vel alcali acido citri saturatum vel sal ammoniacus solutus. Vid. *liquor terrae sol. tartari* et *mixtura resolvens*. Ubi spasma pervicaces bilem in sanguinis massam reducunt, subinde opiata lenia exhibeantur iungenda alvum ducentibus. Ceteris ferè praestant balnea tepida, maxime, dum cutis et lingua arida fit. Simul ac verò turgoris signa accedunt, vel vomitus oietur, vel alvus laxatur ope tamarindorum aut cremoris tartari, prout natura et status aegri aut morbi ipsius tempora id requirere videntur. Vid. *potio laxans*.

Sicut temporis ratio in summa consideranda est, ita quoque emoliendi sunt humores nonnisi in decessionibus. Maxime vero lente festinanda alvi ductio, quae saltem criticis diebus nequidquam movenda est. Veterum optimum fuit consilium, diluentia solummodo et resolventia esse propinanda.

Neque

Neque ambigendum, quod quae alvum nimis ac praepoltere ducunt, magis officiant quam profint.

Genus constituunt febres biliosae in systemate naturali, quod duas complectitur species, vel *inflammatoriam* vel *putridam*.

Febris biliosa inflammatoria.

Verno tempore eiusmodi febres epidemice grassantur, licet singulae etiam occurrant. Signis iunctae sunt diatheseos phlogisticae ac colluviei biliosae: graviores itaque sunt iis, quae vel solam sanguinis inflammatoriam indolem vel bilis corruptionem absque sanguinis mutata indole secum vehunt.

Curatio itaque simplicis febris utriusque complectitur.

Protinus ab initio sanguis e vena mittendus est, tum ob constitutionem inflammatoriam, tum ut eo facilius humores turgere possint, atque ut impediantur et congestiones et inflammationes, quas alioquin resolventia et evacuantia facile gignent. Tunc vero, quae iam laudavimus, solventia et diluentia, postea evacuantia atque diaphoretica lenia adhibeantur.

Febris biliosa putrida.

Confunditur saepius haec febris vel cum febre continenti putrida, vel cum febre maligna, vel ha-

betur etiam eadem cum utroque febrium genere. Ab illa tamen dignoscitur colluvie biliosa, ab hac vero ita, ut symptomata adfectorum nervorum ex bilis acris stimulis oriri atque evacuata illa etiam tolli videantur. Oritur autem aestivo tempore et autumno, cum effluvia putrida in aëre humido et calido, aut miasmata peculiaria et contagia corpus afficiunt. Et bilis et putredinis signa hic inveniuntur, unde multo citius praecipitatur aeger quam in febre biliosa inflammatoria. Vena aut raro aut nunquam secanda, nisi sanguis mire abundaverit, nisi que nullus subfuerit putredinis metus, quod in primordiis morbi duntaxat contingit.

Ut diluantur et excernantur humores, utimur acidis vegetabilibus, maxime pulpa tamarindorum et cremore tartari. Vid. *potio laxans*. Acida enim mineralia facile impediunt initio solutionem et excretionem, multo plus iuvant in ultimo stadio.

Vomitoria statim post primum morbi impetum adhibenda sunt, cum in decursu facilius alvo ducta noceant.

Vesicatoria tunc tantummodo profunt, cum nimis cita alvus inflammationem intestinorum facile excitare potest, aut dum intestina nimis laxa sunt. In utroque casu abdomini optime imponuntur.

Excretionem perfecta, cutis mollitur camphora, eaque iunctis remediis.

Cum ad ultima ventum est, ubi nihil emoliri debemus, eadem curationis ratio obtinet ac in febre continenti putrida.

DE FEBRIBUS PITUITOSIS.

Id maxime discrimen inter prius et hoc febrium genus adest, quod hic potius mucī copia quam bilis in primis viis turgeat, quae putredini favet, et nervorum vires debilitat.

Primus fere SARCONIUS egregie id genus febrium explicavit et observationibus suis illustravit. Nomine *febris lentae nervosae* apud nonnullos venit, ubi nervorum potius affectus quam dissolutio humorum adest. Magni tamen haudquaquam momenti instar habet hoc nomen, ubi mucī tam manifesta adsunt symptomata. Potest quidem colluvies mucosa adesse in febre lenta nervosa, neque tamen discrimen facit morbi, sicut febris, quam hic tractamus. Neque enim succus tantum gastricus, sed sanguis quoque tanta inundatur mucī copia, ut et vesicatoria mucum illum fecernant atque viscera pene omnia post mortem mucō obducta reperiantur. Dum tempestas frigida est et humida, dum fames et victus pravus populum infestat, praeprimis haec febris oritur.

Tenaci mucō obducitur lingua. Sanguinis e vena missi cruor solutus apparet, et tenaci corio mu-

cofo obductus. Urina tenuis et aquosa, pulsus debilis et intermittens, febris non satis valida est.

Multo maius inest his febribus periculum, quam ceteris, quum naturae vires non satis vigeant.

Venae sectio fere nunquam admittenda. Ut prius solvatur mucus ac diluatur, neque temporis ratio neque virium permittit, eliminandus itaque protinus est, quod vomitu optime fit. Qui ubi prohibetur, rhabarbarina cum sale ammoniaco adhibenda sunt, quum illa nequaquam vires infringant, sed tonum augeant, sal autem ammoniacus non solum resolvat sed et putredini resistat. Vid. *mixtura resolvens*.

Vesicatoria inserviunt viribus fuscitandis et cum malignitas urget, balnea tepida et frictiones in usum trahantur, ut circuitus humorum acceleretur et stases resolvantur.

Simulac mucii copia sublata est, cutis mollienda alexipharmacis. Vid. *potio alexipharmaca*.

Ad haec victu utatur aeger pleniori et qui vires conservat, carnis iusculis cum acido citrorum et vino.

DE FEBRIBUS ATYPICIS.

Quam hic complector, febrium classis, haud totum est genus id, quod auctores *febres erraticas* vocant. Eas tantum comprehendo, quarum impe-

tus et decessus neque manifesti sunt neque ordinati, neque veram faciunt intermissionem. Eo quidem febres intermittentes atypicas ab hac classe segrego. Praeterea id adest harum febrium discrimen, quod debilitas singularis et morboſa irritabilitas pateat, quodque phaenomena neque ſecum neque cum cauſis manifestis congruant.

Aegri laborant animi peculiari infractione et deſponſione, quavis occasione exitium metuunt, aut cum praeceps periculum eſt, nihil id curant. Somno nullo recreantur, licet neque doloribus neque ardore vexentur. Pulsus eſt vel naturalis, cum ancipiti ſtatu, vel peſſimus, cum cetera ſymptomata non tantum indicant periculum. Cum lingua arida non ſitiunt, cum ore humido nimium bibunt. Quae indicata eſſe videntur remedia, perverſo modo agunt. Criſeos ſigna praecedunt coctionem etc.

Quodſi febris malignae nomen retinetur, hae quidem febres ob latentem indolem et praeceps periculum potiſſimum malignarum nomen merentur. Magis vero congruum ac ſignificantius nomen *febris nervosae* eſſe videtur.

Cauſſa primaria complecti videtur acre virus contagioſum, quod nervorum ſyſtema afficit, aut debilitatem eam ac morboſam inducit irritabilitatem, ut occaſiones quaecunque leviores incitare valeant eius-

modi febrem. Simul quidem existunt diathesis inflammatoria, putredo, fordesque et biliosae et mucosae, sed causam febris sufficientem non comprehendunt, cum earundem remotio febrim non tollat, saepius quoque non adlevet sed aggravet.

Summa rerum versatur in virium ratione, quibus itaque parcere debemus, quantum possumus. Quo maiorem agnoscunt debilitatem symptomata, quoque minorem febris vehementiam, eo magis meretur morbus febris nervosae nomen.

Prout differunt causae praedictae, distinguitur in febrem *acutam* et *lentam nervosam*.

Febris acuta nervosa.

Orditur autem morbus somnolentia vel agrypnia continua, dumque remittit febris, desponsio animi aut nimia alacritas observatur. Pulsus est parvus, duriusculus, inaequalis: lingua alba, arida, scabra et tremula. Vomituritio adest absque turgentis humoris indiciis. Evomit aeger bilem atram vel prasinam. Assiduo micturire solent, qui hoc morbo laborant: lotium excernunt vel turbidum, bruneum, male olens, vel tenue et aquosum. Oculi obtutum stupidum in rem quamdam figunt, aut titubant, atque acie nimis vivida laborant. Deliria facile et convulsiones oriuntur. Maxime vero contraria sibi symptomata signant hoc febrium genus.

Causa febrium harum contagium plerumque esse solet, quamquam sporadicae quandoque sint.

Praecipitare solent aegros in exitium, curiosius itaque in curatione agendum.

Quae observatur haec febrium species, putrescentes plerumque adiunctos habet humores in primis et secundis viis stabulantes. Curatio itaque versatur in rite adhibendis remediis, quae evacuant, putredinem arcent, et virus expellunt.

Protinus a primordiis morbi omnia vitanda sunt, quae infringere vires valent. Sanguis non mittendus, nisi ubi eius copia urget, atque ubi aeger iis assuevit evacuationibus, nunquam vero ubi iam porrigitur morbus in plures dies.

Purgantia omnino fugienda, quorum loco vomitoria initio morbi opponenda, ut crudi non solum humores et fordes biliosae eliminantur, sed ut et contagii vis infringatur et cutis molliatur: sudores deinde alexipharmacis promovendi. Vid. *potio alexipharmaca prima*.

Neque negligenda sunt vesicatoria, quippe quae irritamenta interna minuunt et vires suscitant.

Ubi humores nimis excernuntur, simul autem adest agrypnia ac spasmus, opii cautus usus obtinet.

Ubi excretio penitus impeditur spasmis, ubi arida simul est cutis, balnea proficiunt tepida, aut,

cum haec non sufficiunt, multa aqua calida pedes manusque foveantur.

Dum vires labefiunt, et vinum et cortex confert peruvianus. Plenior sit victus, magisque calidum regimen.

Quum vero nullo critico modo solvitur febris, decubitus fiunt, maxime ad glandulas parotides, quae cum cito tumidae inflammantur, in exitium praecipitant aegrum, ubi vero discussio tumorum et suppuratio in longum porrigitur tempus, fanescit aegrotus.

Febris lenta nervosa.

Qui hystericis aut hypochondriacis laborant affectibus, qui animi adfectus graviores passi sunt aut alios victus errores commiserunt, quibus nervosae partes debilitantur, e. g. qui manu stuprum sibi attulerunt, hac potissimum febre afficiuntur. Protinus ab initio vires satis prostratas, animi despon- sionem, pulsumque exilem et inordinatum observare licet. Calor ab eo, qui aegro adstat, naturalis sentitur, ab aegro autem ardentissimus. Subinde cum frigore pedum caput ardet. Eaque ratione paullatim accedunt symptomata, sibi plane contraria. Denique subito saepius delirium irruit, quod in soporem, is vero in mortem transit apoplecticam.

Discrimen autem huius morbi et febris acutae nervosae id est, quod lenta febris in duo significanter tempora dirimi possit, quorum prius symptomata complectitur leviora, sed contraria sibi et quae vulgaribus non facile cedunt remediis, atque quod ad undecimum aut quartum decimum usque diem porrigitur. Posterius stadium critico die cum deliriis aut convulsionibus incipit, quibus lipothymiae et paralyfis accedunt: in utroque vero morbi stadio somnus omnino deficit.

Sytematis nervosi vires esse in hoc morbo fractas, ex symptomatibus elucet. Caussa autem stimulans, quae accessit, varia esse potest: plerumque vero adeo latet, ut curatio nullo modo ad eam sit instituenda. Subinde tamen virus variolosum, rheumaticum, aut alia miasmata excitare possunt eandem febrem.

Saepius haec febris lento et insensibili modo solvitur, modo sudoribus, modo miliari exanthemate albido, nonnunquam vero decubitu ad glandulas parotides et pharyngem. Quodsi in pulmones decumbunt humores, catarrho suffocantur aegroti, aut in hecticam febrem praecipitantur. Periculum ubique urget in hoc morbo.

Summa vero rerum, si ad eventus febris respicimus, versatur in primi stadii indole dignoscenda et rite tractanda, quod quidem fit, dum indicationes

omnes sequimur, viribus autem, quantum fieri potest, parcimus. Alkali acido citri saturatum, paulilloque aquae benedictae Rulandi mistum, optime confert, cum mobilem faciat humorem et excretioni faventem.

Secundi stadii eadem valet medela, quae in febre acuta nervosa commendatur, maiore tamen copia roborantibus utamur (vid. *potio alexipharmaca*); vesicatoria ita applicemus, ut continuum parent exitum humoribus adfluentibus, ac carniū pleniorē usum concedamus.

Quoties metastasis orta fuit, resolventibus atque venarum sectione succurrendum est. Malignitas febris iam filet, atque in inflammatoriam saepe abit indolem. Eaque ratione per totam morbi moram, curatio contrario hoc utroque modo institui potest.

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

Impetus adfunt in hoc februm genere, qui perfectam attrahunt symptomatum intermissionem, quae itaque *apyrexiae* nomine venit.

Aliter explicari id nequit, quam ex adsumpta humoris, qui febrim excitabat, generatione extra sanguinis massam, quo tandem delatus sit. A veritate non multum abesse videtur opinio eorum, qui febrilem hunc humorem credunt in primis viis gigni,

cum organorum digestionis ratio plurimum faciat et in dignoscendis symptomatibus et in curando morbo. Videtur autem humor hic saepius adesse, cum abest febris. Itaque peculiaris adhuc nervosarum partium dispositio requiri videtur, quod quidem ex efficacia adfectuum animi in producendis et tollendis his febribus, ex purgantium actione in recursibus huius febris attrahendis, ex corticis peruviani irrita actione, cum alvum ciet patere videtur.

Occasionem vero praebent huic feбри gignendae crudi primarum viarum humores, praesertim biliosi et pituitosi, aer impurus, praesertim vero contagium seu miasma epidemicum.

Circuitus accessuum plerumque ordinem quemdam servant, cuius quidem causa adhuc latet.

Ad ordinis vero huius rationem dividuntur febres intermittentes:

1. In *quotidianas*, quarum impetus omni horarum XXIV spatio recurrunt, proximeque accedunt ad continenter.

2. In *tertianas*, quae quovis XLVIII horarum spatio redeunt. Verno tempore maxime frequentes et plerumque benignae sunt.

3. In *quartanas*, quarum circuitus LXXII horis perficitur, quibus potissimum viscerum labes adiuncta est, atque plerumque ibi occurrunt, ubi

serofulosa diathesis corpus infestat: hinc pervicacia earum explicanda.

4. Praeterea *quintanae*, *sextanae*, *septimanae*, *octanae*, *nonanae* febres observatae sunt, quin *menstrae*, *trimestres*, et *annuae* intermittentes.

5. Denique *compositae* dicuntur et *duplicatae*, ut quotidiana exstet, tertiana et quartana duplex. Tertianarum duplicatarum accessus primus cum tertio, secundus cum quarto congruit, si quis praesertim ad moram et gravitatem respexerit. In quartanis duplicatis primus accessus cum quarto, secundus cum quinto congruit. Qui vero rite curare has febres cupit, multo plus curae impendet causis veris materialibus reperiundis, quam phaenomenis observandis et finiendis, quorum causae nos latent, ex quibus itaque ad curationem nihil potest effici.

Secundum anni deinde tempora, quibus grassantur, dirimuntur

1. in febres *vernales*, quae plerumque quotidianae sunt et tertianae;

2. in febres *autumnales*, quae vel eosdem habent circuitus, vel quartanae esse solent.

Discrimen porro est febrium intermittentium *benignarum*, quae nullis symptomatibus alienis, nulloque periculo stipatae sunt, et *malignarum*, quae in secundo vel tertio impetu aegrum interimere solent morte apoplectica.

Periodici deinde observantur morbi, ubi symptomata febrilia peculiariter non manifesto discernuntur, qui vero intermittentibus febribus accensendae eandem requirunt curationem. Cognoscuntur vero ex constitutione morborum praevalente et ex causarum similitudine: speciem saepius rheumaticorum aliorumque id genus morborum prae se ferunt. Ad id genus referuntur alvi fluxus, colici dolores, asthmata, capitis dolores, multique spastici adfectus. In curandis quoque his morbis ad causas febrium intermittantium generales consilium transfertur, atque cortex profert peruvianus, si caute adhibetur.

Cum aegre definiatur causa febrium intermittantium materialis, dum curamus, respicimus tantum ad causas occasionales, quibus remotis cortex peruvianus adhibendus erit.

Solvuntur plerumque sudoribus et sedimento urinae lateritio.

Quae quidem solutio egregie promovetur vomitu, qui sponte frigoris tempore oritur.

Egregium est signum, cum ad labia scabiei simile exanthema prorumpit.

Quo magis fixus est typus, eo pervicaciores esse solent.

Dum anticipant aut postponunt impetus duas aut tres horas, simul quoque impetus minuitur,

spes est, brevi solutam iri febrem. Quodsi vero anticipant accessus ultra mediam apyrexiae partem, accessuum reduplicatio est metuenda.

Infarctus licet veteres saepius febribus tolluntur, nonnunquam tamen et novi iterum oriuntur, velut *placentae febriles*, quae tumores sistunt et infarctus lienis.

Vehementer urgentibus causis, maleque instituta curatione, intermittentes, praesertim duplicatae, facile transeunt in continentes, quae periculo tunc solent esse stipatae.

Dum accessus ipse viget, nil generatim molendum, nisi transpirationem promovere potibus copiosis ex infusis floribus chamomillae volueris. In decessionibus vero causae stimulantibus tollendae, atque nervorum systema cortice peruviano est roborandum.

Quodsi febres hae in longum tempus porriguntur, sudor aegre promovetur: fit tamen ope balneorum tepidorum, quae caloris tempore adhibentur.

Periculo ad quemvis febris accessum aucto, festinandum est in cortice peruviano adhibendo. Neque tamen in ipsis insultibus, neque protinus ante eosdem exhibeatur, quippe cum tali modo exhibitus vel efficaciam nullam exserere vel insultum ipsum augere atque obstructiones producere possit. Optime vero statim post insultum ingeritur.

Febrem perperam suppressam revocare non nostrum semper est. Quandoque recurrit post purgantia fortiora, aut victus vitia, fuliginis quoque extractum proficuum ad hoc esse dicitur.

Cum differentiam malim naturalem respicere in definiendis febrium speciebus, nec hic sequar vulgarem partitionem secundum accessuum differentiam, sed indolis ipsarum diversitatem in medium ducam.

Febris intermittens a sola irritabilitate.

Singulatim nonnunquam occurrit in subiectis irritabilibus, quae debilitata sunt, vel dum febres intermittentes grassantur. Humorū peccantium signa deficiunt: tertianae plerumque esse solent, aut quotidianae, periculo carent rite curatae, neque aliud quid citra corticem peruvianum requirunt.

Febris intermittens biliosa.

Verno tempore tertianum typum servans grassatur. Sordium biliosarum manifesta adfunt symptomata, aut cum frigore ingruit vomitus spontaneus biliosus. Vulgaris est haec ac levissima omnium febrium intermittantium.

Naturae nutus sequitur, qui curare cupit hanc febrem; vomitum excitat in ipso frigoris initio, aut brevi tempore antea, quo tollitur saepius febris.

Quae si his remediis non cesserit, cortex in intermissionibus est exhibendus.

Febris intermittens bilioso-inflammatoria.

Ab intermittente biliosa simplici distinguitur manifestis inflammatoriae dispositionis signis. Tertianae solent esse duplicatae, aut adipiscuntur hunc typum, si antea tertianae erant simplices, verno tempore praeprimis obviae.

Continentes fiunt, dum male tractantur, maxime dum cortex praepostere exhibetur.

Vena protinus secta eandem adhibemus medellam, quae in continua bilioso-inflammatoria commendatur. Cortex nonnisi dilutis fatis humoribus et excreta bile in usum vocari potest, sal ammoniacico nuptus.

Febris intermittens bilioso-putrida.

Quemadmodum illae vernales, ita hae autumnales esse solent, ac quotidianum fervare typum. Putredini favent ac transitui in febres continentes. Praestat, ut solvantur humores, sal ammoniacus, bilisque protinus evacuanda, ut mature secureque cortex adhiberi possit.

Febris intermittens maligna.

Contagium tantum non semper remotam constituere causam solet, accessusque saepius facit quartanos

tanos, quorum secundus vel tertius apoplectica morte iam terminatur.

Indoles vero morbi tum ex grassantium morborum constitutione, maxime vero inde dignoscitur, quod primus secundusve impetus haud vulgaribus iungantur symptomatibus.

In prima statim intermissione cortex est, ad praecavendum recursum, exhibendus: in accessibus vero ipsis theriaca prodest, ad unam aut duas drachmas intra 12 horas.

Febris intermittens diuturna.

Tertiana febris rarius in longum tempus porrigitur. Protrahuntur autem saepius et quotidianae et quartanae. Infarctus enim adsunt plerumque abdominis pertinaces, qui, nisi tollantur, hydropem gignunt aut hecticam febrem.

Optime autem tolluntur infarctus sulfuris aurati antimonii et mercurii dulcis usu copioso. Pulvis Iacobi febrifugus, in Anglia satis celebratus, calcem continet antimonii et arcanum corallinum.

Quo facto firmandum corpus cortice, ut recursus impediatur. Vid. *cortex chinae*.

Ubi debilitas sola nervosa et spasticorum adfectuum frequentia adsunt, opium cum cortice iunctum, egregie prodest. Quod ubi non sufficit, in

impetu ipso, dum frigus abiit, opium exhibeatur, quod, sudoribus prolectis, symptomata sequentia minuit et removet.

DE FEBRIUM SYMPTOMATIBUS.

Interest nonnunquam, ut ad symptomata quaedam consilium cautissime transferat medicus, unde, qui totam morbi faciem negligebant, crediderunt, febres, quibus adiunctum erat peculiare quoddam symptomata, species sistere singulares; quem morem si ubique sequeremur, singulorum morborum caterva infinita foret, atque non satis distinctam earum cognitionem adipisceretur tiro medicus.

Symptomata singula hactenus consideramus, prout causis naturam ipsam morbi non complectentibus producitur. Dum humoribus peccantibus gignuntur, curatione ea tolluntur, quae contra humores eos militat. Peculiarem vero requirunt curationem, quum a causis pendent alienis, quae ad naturam morbi non pertinent: neque tunc negligendae sunt, quippe quibus augeatur atque gravior saepenumero fiat morbus. *Curatio* vocatur *symptomata*, quae hisce inservit symptomatibus tollendis: eiusdem momenti saepius est, ac curatio essentialis, cui tamen plerumque subordinata est.

Calor.

Absque motu calorem excitari non posse, ex physicis satis constat legibus. Cum vero in febribus humorum circuitus mire sit acceleratus, necessario sequitur, calorem supra modum augeri debere. Qui vero inde ex frictione fluidorum ad solida, sanguinisque ad vasa, calorem gigni arbitrati sunt, unam quidem causam, nequaquam vero omnes attigerunt. Calor saepe adest vehemens cum pulsu debili et tardo, modicus vero cum forti pulsu. Internus potius motus in censum venit quam progressivus motus, citra quem ille existere potest.

Dignoscendus est quoque calor non sensu solo eius, qui corpus contrectat, sed aegri quoque. Thermometro fere nullus indicatur calor, dum aestum queritur aeger, quem ferre non possit. Quae differentia dum negligebatur, lites varias excitavit circa medicaminum actionem.

Febris cum aestu intenso et arido iunctus appellabatur olim *causus* seu *febris ardens*: perperam vero singularis species atque naturalis habita est, cum diversas potius causas agnoscat, differre itaque debeat curationis ratio.

Citra calorem crisis nulla fieri solet: quodsi vero nimis intenditur, inflammationes excitat aut humorum dissolutionem, quae alioquin non secutae

fuissent. Proliciuntur quoque calore intenso sudores colliquativi, atque adeo irriti aut noxii.

Praeter causas febrium generales calor gignitur plethora, alvi obstructione et calido victu.

Dum itaque causis generalibus obviam itur, neque calor minui potest, vena erit secanda, clysmatibus alvus ducenda et regimen antiphlogisticum commendandum.

Frigus.

Triplex est, *perfrigerium*, *horror* et *rigor*.

Perfrigerium aut horripilatio cum externo frigoris sensu semper iungitur. Ingrediuntur cum eo sensu accessus febriles, atque adeo transit. Dum vero protinus intenditur, vel debilitatem insignem vel putredinem signat et gangraenam. Utroque casu ars nihil praestat, nisi generalia.

Horror deinde saepius primordia accessuum febrilium constituit, neque ubique frigoris externum attrahit sensum. Citra paroxysmos vicissitudines indicat singulares, e. g. sputa critica, sanguinis profusiones, inflammationis transitum in suppurationem.

Neutro casu aliquid moliendum ut horror impediatur.

Rigor, frigus cum rigiditate, periculum infert, cum obstructions facile graviores et concrementa efficere polyposa possit.

Haec vero praevertuntur potibus tepidis vino mixtis, frictionibus artuum vino et aquis aromaticis institutis.

Cum nonnunquam congestio humorum vehemens et motus inde impeditus rigorem producant, evacuantia eodem casu conferent.

Febres continentes, frigore vehementi incipientes, praecipitant facile aegrum, dum inflammationes aut symptomata nervosarum partium adducunt.

Quodsi extra accessus frigus aegrum infestat, citra criseos aut suppurationis signa, praeceps est gangraenae periculum vel in peius ruit morbus.

Sicut calor ex motu progressivo aucto; ita frigus ex stasi fluidorum olim declarabatur. Sed, qui friget, pulsum saepius habet celeriores, eius calor externe sentitur. E stimulo peculiari multo certius explicatur, cum saepius nervis irritatis demum oritur, e. g. apud parturientes, aut dum calculus ex vesica urinaria in urethram prorumpit.

Neque dubitari potest, spasticis adfectibus originem suam tribuere. Cutis sic dicta anserina, pulsus contractus, sitis, vomitus non raro accedens, urina pallida hoc probant.

Frigent quandoque lingulae corporis partes, calentibus aliis: quod quidem spasmos adesse etiam docet et circuitum humorum, maxime in externis, praepeditum.

Ubi calor cum externo frigore iungitur, ea febris *λειπυρία*, ubi ardor externus cum interno frigoris sensu, *ἡπιαλός*; ubi in ipso aestu subito frigus sentitur, *Φρικώδης*, ubi vero frigus protinus exter- num et internum intenditur, febris *algida* vocatur.

Sitis.

Oritur sitis, dum stimulo impediuntur secretio- nes, five anhelitu frequentiori, quod utrumque a causis febrium generalibus gignitur.

Periculum infert, cum extingui nequit, lingua tamen humida manet. Malum portenditur, cum nullus aegro convenit potus, peior adhuc exitus praesagiendus, dum cum ipsa siti horror potus ad- est. Eadem ratione exitium est metuendum, dum aeger, cuius lingua arida est, bibere non vult. Quodsi potuum cuiusvis generis horror adest, convulsivique motus inter bibendum aut ad aquae ad- spectum oriuntur, *hydrophobia* adest *spontanea*, quae tantum minus periculosa est, hydrophobiâ a morfu canis rabidi ortâ maximeque periclitatur, cui potus per nares redeunt, aut cum sonitu quo- dam singulari delabuntur.

Summatim sitientibus aegris sine ratione potus denegandus non est. Congruat tamen potionum genus cum morbi indole, ceterisque rebus, quae aegrum attinent. Inflammatoriis morbis conferunt

aquosi et diluentes, biliosis mucosi, putridis acidi, malignis potus ii, qui cor roborare dicuntur. Expedit in putridis febribus vinum acidis mineralibus adiunctum, quod optimum est in febribus malignis alexipharmacum, optimeque eas praevertit. Neque metuendi potuum frigidorum ii effectus, qui vulgo creduntur, cum assiduus aestus febrilis tollat protinus malos potuum frigidorum effectus.

Neque tamen ubique potiones copiosae conferunt, sed ibi duntaxat, ubi facile fluida resorbentur atque e corpore eliminantur, cum alioquin ex abdominis inflatione symptomata peiora reddentur.

Cum itaque spasmus nimis vehemens est, sitisque extingui nequit, antispastica exhibenda, cui usui confert egregie opium ipecacuanhae nuptum. Vid. *radix ipecacuanhae*. Ubi nullus inflammationum metus adest, spirituosae, velut potus ab Anglis *Punch* dictus, saepe optime sitim extinguit.

Cibis fastidium.

Fere omnibus febribus symptoma hoc adiungitur, exceptis tantum phthisibus et febribus quibusdam intermittentibus, in quibus ciborum quoddam remanet desiderium.

Sublatis febribus ipsis, facile restituitur amaris atque roborantibus.

Fames nimia, quae in febribus intermittentibus saepius adest, morbum ipsum et nutrit et auget. Expedit autem, ptisanas mollientes ingerere aut vesicatoria ventriculo imponere, quibus remediis symptoma hoc quandoque optime cedit. Sequitur vero plerumque haec fames infarctus abdominis pertinares, ad quos consilium in curando morbo transferendum.

Nausea et vomitus.

Gradu tantum differt utrumque symptoma.

Irritato plerumque ventriculo et oesophago originem suam tribuunt. Stimulum autem praebent vel fordes in ventriculo stabulantes, vel contagiosum virus, vel irritabilitas ventriculi singularis cum causis levioribus fortuitis, vel inflammatio ventriculi et partium vicinarum, vel consensualis irritamenta, quae morbi encephali et renum exhibent.

Utrum vomitus allaturus sit crisin, nec ne, ex signis diiudicandum est, quae turgere sursum fordes indicant. Quae signa ubi absunt, in plenum curandum est, ut vomitus sedetur, qui iam praeposterus aut mere symptomaticus esse solet.

Alioquin autem confert, vomitui succurrere quoties fordes adhuc eo egeruntur, neque vires ni-

mis infractae neque loca adfecta nimium irritata apparent.

Ubicunque vero fordes turgent, egerendae sunt: alvi simultanea obstipatio balneis tepidis et ricini oleo tollenda: infarctibus venae portarum occurrendum hirudinibus ad anum aut ad hepatis regionem applicatis; contagia optime diaphoreticis propelluntur; irritabilitati denique nimiae opponenda vesicatoria, opiata et potus Riverii. Ubi inflammatio adest, id medelae genus eligendum, quod infra contra gastritidem commendabitur; ubi stimulus a renibus derivatur, passio renum removenda; quodsi vero cerebrum praebet stimulum, symptoma plerumque conatus curantis eludit, aut congruit saltem cum laesionis indole, cuius diagnosis et curatio alio loco exponetur.

Flatus.

Ubicunque vires, quae digestionis inserviunt, fractae, succusque gastricus corruptus est, fixus facile aut alio modo corruptus aër ea evolvitur copia, ut neque resorberi possit neque eliminari: extenso itaque ventriculo et intestinis is aër symptomata plura gignit atque vulgares febrium sequelas aggravat.

Ructus efficiuntur a protruso per os aëre: motus vero, quos auditu percipiendos in intestinis ex-

citatur, *borborygmi* appellantur. Universum eo abdomen intumescens sinit *meteorismum*.

Causae vero sunt:

1. debilitas ventriculi et intestinorum singularis;
2. spastici earundem partium motus, quibus assimilatio impeditur, aëris evolutio augetur, exitus vero inhibetur;
3. victus vitia ea, quibus et fordes et spasmi generantur;
4. bilis defectus, quippe quae maxime assimilationi favet;
5. alvi obstipatio, quae flatus parva saepius duntaxat copia genitos reprimat, eaque ratione motus spasticos ac flatus producat.

Virium stomachi et intestinorum infractioni prius non occurratur amaris quam versus febrium finem.

Spastici motus requirunt, ut remedia solvantur in aquis antispasticis, adiuncto spiritus nitri dulcis pauxillo.

Victus errores vitandi, fordes crudi pro conditionum varietate vel vomitoriis vel laxantibus mitioribus propellendi.

Bilis defectus varias agnoscit causas, quae, nisi cum febre ipsa tollantur, peculiarem desiderant medelam, quae infra ad icterum exponetur.

Alvi obstipatio clysmatibus carminativis ex floribus chamomillae cum foeniculo aut cumino tollitur.

Ubi quid ex longo tempore in abdomine obdurerit, febris vehementia in ulcus abiturum, vel generatim ubi ulcera adsunt, facile aëris copia generatur, quae aegre propellitur, sed statim iterum generatur.

Obstructio alvi.

Alvus raro satis in febribus reddit; vel enim profluit vel compressa est.

Haec vero anxium facit aegrum, capitis dolores, vertiginem, vomitum, deliria, somnolentiam profert, omni itaque attentione digna est.

Comprimatur autem alvus:

1. cum in plenum secretiones impediuntur. Ubi fitis urget, alvus adstringi solet.

2. cum aliae augentur secretiones. Coacta reddit et pauca alvus, cum vomitus aut sudores adsunt.

3. Hinc etiam alvus reprimatur, cum exanthemata aut sanguinis profusiones imminet;

4. intestinorum debilitate;

5. bilis defectu;

6. nutrimentorum defectu.

Generatim iis tantum alvus ducenda, qui ex adstricta alvo molestias sentiunt.

Stimulus oritur ex causis febris generalibus, cum quibus quoque removetur.

Ubi vomitus adest symptomaticus, sistatur. Sudoribus symptomaticis occurritur curatione universalis ac diaeta antiphlogistica.

Quos spastici motus per totum corpus infestant, clysmata ex asa foetida cum sapone adjuvant.

Abstinendum ab omnibus remediis, si exanthemata aut sanguinis profusiones instant, quas criticas esse confidimus.

Reliquis tribus causis ad finem febris tantum occurrendum est; palliandae tamen fomentationibus et alvi lotionibus.

Diarrhoea.

Quos cita exercet alvus, neque critico modo profluit, eorum vires franguntur, aliaeque impediuntur criticae eiectiones.

Alvum citam saluti futuram esse ex turgoris signis praegressis efficiendum.

Male autem alvi profluvia incitantur, praeter causas febrium generales:

1. crudis humoribus,
2. irritabilitate intestinorum nimia,
3. vasorum lacteorum, ob circuitum sanguinis per venam portarum impeditum, resorptione prohibita;
4. aliis excretionibus spastice suppressis.

Ubicunque alvi resolutio aegrum non adiuvat, continenda est.

Quod patratur, dum crudos humores emolimus, irritabilitatem intestinorum mollientibus fomentis et alvi lotionibus, vel etiam opio sedare conamur, ubi lotium et sudores regressi sunt, eos iterum provocamus lenioribus remediis, vesicatoria simul adhibemus, et, ubi obstructa est alvus, febre demum sublata, alvum ducimus.

Haemorrhagiae.

Sanguinis profusiones vel adjuvant aegrum vel morbum aggravant.

Maxime levat sanguis, qui e naribus profluit, et post quartum quidem diem. Praesagiunt id profluvium oculi rubri, temporum gravitas, vertigo et obnubilatio oculorum, capitis cervicisque dolores et narium pruritus.

Malae vero sanguinis profusiones oriuntur, praeter causas febrium generales:

1. a sanguinis abundantia et laxitate vasorum,
2. a sanguinis per abdomen circuitu impedito,
3. ab alvo adstricta.

Quodsi abundantia sanguinis profusionem excitat, neque febris putredini favet, sanguis e vena mittendus est.

Sanguinis per abdomen circuitus promovetur, dum id mollientibus fovemus, dum hirudines ad anum apponimus, abdomini vesicatoria.

Alvus adstricta ducenda est.

Sudor.

Qui humorum coctionem praegreditur sudor, semper symptomaticus est.

Qui vero adjuvat, praesagitur lotii pauca excretionem, cute molli pruriente et pulsu undoso.

Sudores itaque protinus ab initio morbi profluentes, ancipites sunt. Subinde vero coctione non indigent humores, atque statim in primordio possunt per cutim educi, quod in malignis praesertim febribus contingit.

Helodes vocabantur a veteribus eae febres, quibus copiosi ab initio sudores mali adiuncti sunt.

Observatus fuit morbus contagiosus, cum sudoribus ingentibus, qui intra nychthemeri spatium vel occidebant vel servabant aegros. Nomen tulit *sudoris Anglicani*.

Praeter causas febris generales, sudores mali excitantur:

1. laxitate cutis nimia,
2. victu nimis calido,
3. aliis excretionibus impeditis.

Utrique priori causae opponenda diaeta anti-phlogistica, ultimae ea remedia, quae leni modo excretiones restituunt.

Debilitas febrilis.

Siquidem in quovis febrili morbo vires labefiant, *prostratio* tamen *virium* ibi adest, ubi deficit robur ad humorum coctionem et excretionem requisitum, atque lassitudo insolita sentitur.

Accedit autem prostratio maxime ad febres nervosas, quae cum apprime malignae esse soleant, prostrationem virium, tanquam malignitatis notam, varii auctores considerarunt. Verum enim vero et in aliis febribus observatur, ubi vomitoriis saepe tollitur, insciis tantum maligna dicenda. Bene itaque discrimen est capiendum inter vires vere labefactas et suppressas. Vere labefiunt in febribus nervosis, supprimuntur vero in simplici inflammatione, ubi sanguine misso saepius vires restituuntur.

Generatim vero, praeter curationem generalem vix quidquam peculiare moliri possumus, ut vires redintegrentur. Ubi eae speciatim vires defunt, quae humores movent, ibi iuvat frictio lenis et pressio musculosarum partium.

Quae non porrigitur debilitas, sed subito orta iterum transit, *lipothymia* dicitur.

Sequuntur lipothymiae febriles vel defectum virium vel molimina, quae coctionem et crisin patratura sunt, vel egestionem nimias, quibus sanguinis copia subito penitus deminuitur.

Illud si accidit, periclitatur aeger ex impedita crisi, dumne sensibilitatem potius alienatam quam veram virium prostrationem supponant.

Minus efficiunt, imo saepius profunt lipothymiae, quae egestionem nimias sequuntur, e. g. post venam in febribus inflammatoriis sectam.

Indicationes quoque hic generales consideranda, neque aliquid peculiare moliamur, nisi crisin promoveamus et viribus, ut indoles febris id requirit, succurramus.

Pervigilium.

Ubi continua urget vigilia, *agrypnia* laborare aut *pervigilio* aeger dicitur.

Sequitur autem id vitium:

1. sensuum adfectus assiduos, quibus somnus aufertur,
2. dolores,
3. calidum regimen,
4. sanguinis abundantiam,
5. spasmos,
6. alvi adstrictionem,

Quodsi

Quodsi spasmis somnus impeditur protinus, in delirium facile praecipitatur aeger. Adfiduum fere est febrium nervosarum symptomata, maxime in initio.

Externa quoque, quae somnum prohibent, removenda sunt aut mutanda. Subinde loci aut lecti, ubi aeger decumbit, mutatio sufficit, ut somnum capiat, praepriis si aegri, incongruo loco sese decumbere, credunt.

Dolores raro tantum remediis ipsis tolluntur.

Ubi sanguinis urget copia, vena secanda aut hirudines temporibus apponendae.

Spasmi vesicatoriis auferuntur, aut, si caute egeris, opio.

Alvus denique naturalis servanda.

Stupor.

Animi complectitur desponsionem et virium infractionem: accedit autem ad febres nervosas, ubi vires emortuae sunt. Potest tamen etiam sequi virium suppressionem, e. g. sanguinis abundantiam, fordium in primis viis turgorem, ubi redeunt vires, si quid horum humorum egestum est. Neque aliquid peculiare moliendum, quum a causis plerumque praevalentibus oriatur, atque ad essentiam morbi pertineat. Habenda itaque ratio indolis febrium: in plenum vero profunt vesicatoria, sinapismi, frictionesque artuum.

Delirium.

In duas abit delirium febrile species, quarum altera accessus duntaxat comitatur, altera vero continua est. Haec quidem ad periculum fere semper praecipitat.

Quae cum decessionibus transit dementia, παραφροσύνη dicitur. Adsiduum vero delirium vel mitte est ac tranquillum, vel cum furore iunctum, ubi *phrenitis* dicitur.

Quae quidem, quamvis a variis auctoribus inflammatio meningum habita fuit, dementia, tamen saepiuscule ad febres biliosas accedit aut nervosas, quae accedentibus alvi fluxionibus aut sanguinis e naribus fluxu subito cedit, ideoque nulli inflammationi accenferi potest. Ad haec secta post mortem cadavera nihil fere inflammationis multoties ostendunt, ubi diu protinusque aeger insanivit, uti et sine ullo furore subinde meningum inflammatio adest.

Eas autem notiones omnes delirans secum iungit, quae unquam sana ipse mens antea vel dilucide vel obscure cogitaverat. Qui itaque peregrinis omnino idiomatibus loqui, futura praedicere delirantes dicebantur, ii rite observati haudquaquam esse videntur.

In deliria vero praecipitant capitis auriumque dolores pertinaces, qui manifestas causas non agno-

scunt, spiritus porro graves ac tardi, pulsationes abdominis fortes, insueti motus, mores ac sermones, oculorum maxime acies alienata. Quodsi cum iis signis criticus aliquis dies summum secum adfert febris impetum, protinus insania timenda est.

Haud adeo celerrime rapit aegrum insania, quae cum ipsa febris accessione incedit, ac ea quae sequitur, postquam curationis modos fere explevimus. Eo maius quoque periculum signat, quo plures functiones ac consuetudines complectitur.

Movet autem insaniam, quidquid nervos convellit aut infirmitat. Praeter causas vero febrium generales gignitur praesertim:

1. sanguinis abundantia;
2. sensibilitate nimia ac teneritate;
3. vigiliis ac virium intentione diuturna;
4. alvi compressione;
5. exanthematum regressu;
6. medicamentorum actione debilitante;
7. vermibus: taenia enim, quae folium appellatur, in febre acuta furorem producere potest.

Sanguis quidem abundans e vena mittendus, aut hirudinibus ad collum, cucurbitisque cervici impositis minuendus est.

Dum teneritas nimia adest, ea, quae irritant, vitanda sunt.

Ubi nimis violentes apparent actus, suadenda est quies, vigiliae vero eo modo tractandae, qui supra expositus est. Alvus assiduo leniter ducenda, abdominisque inflatio ac tensio mollientibus unguentis aut vesicatoriis minuenda.

Opium tantum adhibendum, ubi id, quod stimulat, ob spasmos totum corpus afficientes, reiici nequit. Necessse autem est, ut, spasmo sublato, id, quod irritat, involvatur aut egeratur ea via, quam maxime commendat natura.

Exanthemata retrogressa vesicatoriis, balneis tepidis, mollientibus fomentis, vesicatoriis, iisque remediis, quae leniter sudorem movent, revocanda sunt.

Debilitas ingens victu pleniori ac vino tollenda est.

Contra taenias autem, dum febris viget, quidquam moliri nefas: optime saepius febre ipsa enecantur.

Egregie vero confert ad insanias tollendas, si medicus ea omnia vitet, quae ullo modo aegros stimulare valent, simulque abire videatur in eos ipsos errores, quibus detinentur aegri. Hac enim medici prudentia saepius mitescunt insaniae, quae alioquin plerisque remediis resistebant.

Sopor.

Febris, quae ilico ab initio somnolentiam adfert, *soporosa* dicitur aut *comatosa*. Somnus continuus, e quo tamen aegri suscitari possunt, *coma* vocatur *hypnodes*; ubi vero dormire tantum videnter, *coma* adest *vigil*. Dum vero aeger e somno excitatus, ad se non redit, sed insanire incipit, *lethargus*, dum sopor assiduus est, neque ullo modo auferri potest, *carus* vocatur.

Efficitur autem:

1. virium debilitate quae intentiones nimias aut egestionem sequitur;
2. quidquid nimis irritat, velut vermibus, bile, exanthematis retrogressis;
3. humorum abundantia, quibus vis vitalis opprimitur;
4. pus aut sanguis in cerebrum effusus, quo id comprimitur.

Oritur autem plerumque in iis febribus, ubi aeger insania correptus fuit, aut ubi nervi convellebantur, maxime dum aeger adhuc aetate iunior est. Febres quoque nonnullae intermittentes quovis impetu soporem adferunt. Carus vero aliquot tantum dies continuare solet.

Exitum metuendum est, si sopor continuus adest, neque sola virium suppressione aut stimulis fortioribus, velut vermibus, excitatus fuit.

Optime contra eum adfectum conferunt sinapismi et vesicatoria. Ubi vires deficiunt, cardiaca iuvant et anodyna. Quidquid irritando supprimebat vires vitales, id removendum. Ubi effusus aliquis humor cerebrum comprimit, perforanda est calvaria. Quodsi circuitum certum morbus habet, ilico corticis usus est imperandus, quum in exitium facile aeger praecipitetur.

Convulsiones.

Quivis musculorum motus praeternaturalis hoc nomine venit, *spasmus* autem dicitur aliarum fibrarum et vasorum contractio, quamquam is usus non semper fervetur, exemplo convulsionis musculorum facialis, quae *spasmi* nomine insignitur. Tendum vero manus agitationes, quae citra voluntatem contingunt, subsultus appellantur. *Tremor* quoque ad convulsiones referendus. Diaphragmatis convulsio *singultus* dicitur. Pertinent quoque huc et *oscitatio*, et *sternutatio*, et *tenesmus*.

Cuius quidem adfectus causa praedisponens quaerenda est plerumque in nervorum insigni quadam debilitate et teneritate. Stimulus autem praebetur vel causis febrium generalibus vel levioribus quibusdam causis, dum vires iam exhaustae sunt.

Favet huic vitio iuniorum corpus magis quam adultiorum, senum aut phlegmaticorum: hos vero

dum afficit, multo citius exitium significat quam apud illos. Quodsi transiisse iam vigorem summum febris videtur, multo maius affert periculum, maius, dum emortuae sunt vires, quam dum humor aliquis rudis nervos corripit, qui egeri potest. Ea ratione singultus, spasmus pharyngis et tendinum subsultus mortem adnunciant, dum e priori causa producuntur: sternutatio vero ante crisin salutem adfert.

Plerumque cum infania iunctae sunt convulsiones febriles. Observavi tamen aegrum, qui, optime sui conscius, assiduo convellebatur manibus pedibusque, tanquam chorea S. Viti laborasset.

Quae a causis febrium generalibus pendent convulsiones, tolluntur quoque, dum febris curatur. Ubi vero vires iam exhaustae sunt, adhiberi solent opium, castoreum et moschus, licet saepius nequidquam iuvent.

Singultus subinde praenunciat, fore ut vermes aut humores acres e primis viis reiciantur. Dum vero post eas continuat egestionem, periculum plerumque signat. Utrique casui raro succurritur iis remediis, quae symptoma duntaxat id e medio tollere possunt.

Quandoque significat, fore ut sanguis per haemorrhoides exitum molietur, sicut, ubi in primis

viis caussa non versatur, venae portarum infarctus indicare solet.

Febres, in quibus singultus frequens est, *lyn-godes* veteribus dicebantur.

Anxietates.

Circulum humorum impeditum plerumque signant. Nonnunquam enim per pulmones transitus officitur, subinde vero, dum pulsus spiritusque bene valent, circuitus humorum per abdominis vasa impeditus est.

Potest autem id obstaculum esse vel spasmus vatorum, vel obstructio aut praeternaturalis eorum indoles: e. g. aneurysmata aut arctum nimis lumen. Spasmus gignitur vel caussis generalibus, vel alvo compressa, vel exanthemate instante. Solet autem obstructio abire in inflammationem vel duritiem partium. Insanabilia sunt organica vitia.

Unde patet, quam irrita sint ea omnia remedia, quae ad symptomata tollenda valent, neque tamen alvum ducunt. Raro tantum exanthema instans propelli debet. Ubi inflammatio adest, febris etiam eum characterem recipit: durities vero, dum febris viget, tolli nequit. Quodsi plethoram adesse abdominalem divinamus, hirudines ad anum appositae optime conferunt.

Dicebantur eiusmodi febres, quibuscum anxietates iunctae erant, a veteribus *affodes*.

Dolor.

Dolores movent inflammatio, congestiones et spasmi. Qui ab inflammationibus pendet, dum de eo morbo locuturi sumus, tractabitur. Spasmi a febris causa plerumque simul gignuntur. Congestiones supponunt vel circuitum humorum impeditum vel alvum compressam. Ducenda itaque est alvus, et cutis mollienda. Capitis dolores pervicaces vesicatoriis auferuntur cervici impositis.

Ad alia symptomata iam nostra se vertit oratio, quae vero tanquam singulos morbos consideramus, cum, licet pendeant a febrium causis, specialem tamen curationem requirant.

Neque haec curatio specialis generali est opponenda, sed ab ea ubique pendet. Respiciat medicus assiduo febris indolem generalem.

Equidem has febrium species generibus supra numeratis ideo non subiicio, neque naturalem sequor hic ordinem, quoniam nolo tantopere alienus esse a sueto systemate, neque implicari difficultatibus theoreticis.

DE INFLAMMATIONIBUS.

Inflammatam esse partem quamdam contendimus, quoties ruborem eius et inflationem cum dolore continuo animadvertimus. Internarum autem partium, quae sensibus non occurrunt, inflammatio vel febre et dolore continuo vel functionibus partis adfectae alienatis cognoscitur. Ita spiritus gravis ac difficilis pulmonum inflammationem comitatur.

Neque tamen satis constantia sunt ea inflammationis signa, sed ingenii quaedam acies requiritur, ut dignoscantur. Etenim

1. spasmus simplex dolorem suscitare potest adfiduum, e. g. capitis dolores;
2. saepius inflammata pars non dolet, e. g. hepatis inflammatio;
3. neque partis adfectae functio ubique laesa apparet, e. g. cerebri inflammatio;
4. neque febris certo morbum signat, siquidem dolor in febre continuus a spasmo pendere, atque variae inflammationes citra febrim adesse possunt.

Inflammationem itaque adesse optime efficitur ex symptomatum omnium concursu. Ea quidem ratione in febribus biliosis coniectura est probabilis, dolores potius a bilis irritamento quam ab inflammatione oriri, cum in febre simplici, ubi desunt ii

stimuli, e doloribus continuis atque laesa protinus functione facilius inflammatio erui possit. Ubi dubii haeremus, ea imperanda sunt, quae et solvere humores et spasmos sedare valent, e. g. externe vesicatoria, interne ipecacuanha parvis dosibus data.

Omnis vero inflammatio in duas potissimum abit species.

Quarum altera, *phlegmone* dicta, fixam habet sedem ac peculiarem, singularique inflatione iungitur.

Altera vero *erysipelas* appellatur, atque potius per cutim serpit et per viscerum superficiem, facileque locum mutat.

Terminatur vero inflammatio quaevis ita, ut vel discutiatur, vel abeat in suppurationem sive gangraenam, aut ut durities partium remaneat.

Quum discussio contingit, aliae fere omnes molestiae cessant.

Suppuratio ut plurimum die tertio accedit, potest tamen porrigi in septimum aut decimum quartum diem.

Cognoscitur vero is transitus ex laesione functionis superstitie cum doloris defectu, ex febris decessione, accedentibusque horroribus, dum vegetae tamen adsunt vires, atque euphoria apparet.

Gangraenam instare cognoscimus ex virium defectu, maxime ex pulsu frequentissimo debili, extremitatibus algentibus frigidisque sudoribus.

Obdurescere partes apparet ex symptomatum cessatione, solaque partis adfectae laesione remanente.

Phlegmonē facilius abit in suppurationem erysipellate; hoc vero multo saepius gangraenam recipit aut ulcera maligna.

Causam inflammationis alii scriptores obstructioni vasorum adiudicant; alii effuso in telam cellularem sanguini; alii transitui eius ac congestioni versus vasa lymphatica; alii demum stimulo in orificia vasorum sanguiferorum et lymphaticorum agenti.

Vasorum quidem obstructio sequi potest inflammationem, neque tamen eam efficere, quum humores non cogantur accumulari in vase obstructo, sed facilius possint alias vias invenire ope anastomosum.

Effusus in telam cellularem sanguis tumorem quidem, nequaquam vero inflammationem gignere potest, namque ecchymosis raro aut nunquam suppurationem attrahit. Neque error sic dictus loci inflammationem efficere valet, quum non ubique vasa sanguifera cum lymphaticis adeo cohaereant, neque glandulae obstructae inflammationi satis faveant.

Consensuales denique inflammationes docent, in stimulo peculiari summam rei versari, quo sanguinis impetus augetur atque dolor et tumor producuntur.

Inde solvi quadantenus potest quaestio de stimulantis humoris indole. Siquidem lympham praeternaturalem adsumunt vulgo, qui crustam inflammatoriam sanguini innatantem, ex lymphâ ortam viderunt, quique simul puris ortum ex lymphâ, tum experimentorum vi, tum conspecto post mortem velamento viscerum lymphatico, derivant, qui denique ortum multarum inflammationum e transpiratione suppressa observarunt.

Quodsi vero crusta haec potissimum ad vigorem febris accedit, saepius deficit, neque ullum eius acris indolis vestigium, (citra quod ne cogitari quidem inflammatio videtur,) apparet; a vero prope abesse videtur eorum sententia, qui produci potius inflammatione hanc lympham credunt.

Plurimum plane interest inter erysipelas et phlegmonem, non solum quod externa discrepant phaenomena, sed quod causae etiam longe differunt. Quidquid irritat enim phlegmonem, in loco plerumque affecto residet, stimulus autem erysipelas excitans per consensum agere solet.

Inter causas has consensuales fordes biliosae principem obtinent locum.

Insigne itaque et curationis discrimen in utroque genere adesse debet.

Dum phlegmone adest, quantum fieri potest, methodi ope antiphlogisticae, quam iam supra enucleavimus, in inflammationem ipsam agimus, idoneaque remedia ipsi parti adfectae admovemus.

Erysipelas vero, cum vel externum fuerit, haudquaquam ipsum adgredimur, sed ut stimulum removeamus consensualem, studemus.

Tum ob id discrimen, tum quoque ob corporis peculiarem constitutionem, aëris indolem aliasque causas, febrium ad inflammationes accedentium insignis existit varietas: modo enim simplices sunt, iam putredini favent, nunc biliosae videntur aut malignae.

Quandoquidem, cum simplex est febris inflammatoria, curatio universalis cum particulari congruit; cum in biliosis febribus methodus evacuans sit adhibenda, cum in malignis et putridis febribus febris potius ratio quam inflammationis habenda sit; apparet, curationem inflammationis cum febris ipsius curatione congruere debere. Et in eo quidem graviter peccant plerique auctores, qui, simplicis tantum febris inflammatoriae ratione habita, inflammationes externas fere omnes velut phlegmones curare docent, quod quam maxime alienum a veritate est, quum pleraeque potius interiorum viscerum in-

inflammationes superficiem corripiant atque ideo erysipelatum speciem prae se ferant.

Eas duntaxat hic inflammationes complector, quae febrem fere semper sociam habent, locales vero sub topicis morbis commemorabo, quippe quae plerumque causas agnoscunt peculiares.

Angina.

Est is morbus inflammatio internarum oris partium, pharyngis et laryngis.

Per partes vero varias adfectas varias recipit sequelas.

Oris inflammatio *synanches* nomine apud auctores venit. Inflammantur ut plurimum tonsillae, uvula, velum palatinum, unde loquela atque deglutitio impediuntur.

Pharyngis inflammatio externe non animadvertitur, sed dolorem adfert acutiorem, vocis maiorem raucitatem ac deglutitionem plane impeditam. *Cynanche* dicitur.

Summum vero inter ceteras adfert periculum laryngis inflammatio. Vox adest acuta et sibilans, spiritus difficillimus, anxietas enormis, pulsus vacillans et irregularis. *Cynanche* vocatur *trachealis*.

Maxime favent subinde infantes huic inflammationi, ubi aspera simul arteria membrana obducitur

praeternaturali, unde morbus recipit *anginae membranaceae* aut *polyposae* nomen.

Quodsi asperae arteriae tenerrimi ramusculi inflammati sunt, oriuntur dolores pectoris acutissimi, pulsus duri ac spiritus difficillimus. Sputum quoque saepius cruentum accedit. Qui quidem morbus potissimum contentiones de pleuritidis sede suscitasse videtur, omni itaque attentione dignus est. *Anginae pectoris* nomine dignus mihi videtur, quod cum nullo alio adfectu congruit.

Uterque prior morbus sputo terminatur cruento, sive suppuratione etiam salutari: dum vero putrescunt humores, in gangraenam abit.

Uterque morbus ultimo loco adductus suffocatione interimit aut pectoris inflammatione maligna.

Gangraenam quidem haud facile minitatur angina pectoris, sed exulcerationem saepius attrahit pessimae indolis.

Omne id anginarum genus febrem sociam habet vel inflammatoriam, vel putridam, vel biliosam, vel malignam. Raro tamen simplex inflammatoria febris apud asperae arteriae inflammationes esse solet. Dum putrida est febris ac contagiosa, effluere solet humor acris e naribus, qui partes subiacentes corrodit.

Angina auctorum maligna, contagiosa est et putrida. Quam iuxta meas sententias supra dictas malignam

lignam voco, singulatim orta subito plerumque ac haud opinato enecat, quod primum febris stadium non facile agnoscitur.

Pharyngis inflammatio symptoma saepius est aliarum febrium, e. g. phthisium, in quibus exitium proximum annunciat.

Curationis ratio versatur in febris varietate. Ad haec gargarismata in synanche adhibentur ex mollientibus et solventibus, aut vapores aceti et mellis, in pharyngis inflammatione hirudines et vesicatoria ad collum. Dum suffocationis periculum in inflammatione asperae arteriae urget, opem feret eius arteriae sectio. Anginam polyposam adlevant initio vomitoria. In pectoris angina admoventur pectori vesicatoria et regioni inter scapulas: atque, si unquam vapores aliquid afferre levamenti possunt ad resolutionem promovendam aut suppurationem, fit id in hoc morbo.

Ubicunque bilis urget, vomitus foret periculosus. Turgor versus inferiora promoveatur, arceatur suppuratio congruis purgantibus. Quodsi inflammatio a discussione aliena suppurationi favet, cavemus ab externis discutientibus, imperamus autem sola fomenta et vapores mollientes. Ubicunque suffocatio minatur exitium, ut abscessus aperiat, studendum. Superstes uvulae ac glandularum

laxitas gargarismatibus adstringentibus et alumen excipientibus tolli potest.

Alia est anginae species, qua colli auriumque glandulae ad aures usque inflammantur. Id habet peculiare, quod protinus ac tumor colli flaccescit testiculi sexus virilis, mammae vero in feminis inflentur. Epidemico plerumque modo grassatur ac periculi est expers.

Qui singularem quamdam ad anginas dispositionem habent, scrophulosam potissimum labem patiuntur, contra quam extra accessus auxilia artis quaerenda, quum phthises alioquin pulmonales, quae facile non sanescunt, inde sequi soleant.

Peripneumonia.

Est inflammatio vasorum pulmonis sanguiferorum. Dolorem producit prementem, contrahentem in pectore: raro aut nunquam, ob laxitatem texturae pulmonum ac nervorum defectum, punctiones adesse solent. Respiratio brevis et regularis: dum inspiratur aër, parum levamenti aeger sentit. Spiritus sunt calidi, saepiuscule auditu percipi possunt. Tussis initio arida esse solet, post vero, discussione oborta, humida fit. Secundo plerumque die saliva excernitur, ramentis cruentis mixta, quae in quartum, septimum aut duodecimum diem porrigitur. Capitis dolores movet vel auget

tussis. Insignis accedit anxietas, si sanguis libere pulmones transire nequit. Sapor depravatus est, citra fordium gastricarum manifesta signa. Lingua in febre simplici inflammatoria initio solet esse pura, deinde vero lurida evadit, ut tamen facile distinguere possis eum colorem a fordium gastricarum efficacia in linguae colorem. Pulsus molles et parvi. Facies oculique vel turgent nimis et rubent, vel livent et collabuntur, quod utrumque ab impedito sanguinis per pulmones circuitu pendet. Plerique aegri, ii maxime, quorum pleura cum pulmonibus non concrevit, in latus sanum cubare nequeunt.

Citra generales causas excitatur peripneumonia exanthematibus, profluviisque et sanguinis et feri interceptis atque praegressae pleurae inflammatione. Febris vero vel vere inflammatorium vel putridum tenet characterem. Hic si adest, saliva excreta sanguine tota mixta esse consuevit. Ubi bilis adest, sputa plerumque citra ramenta cruenta, colorem adipiscuntur flavido - viridem.

Sputa quidem cruoris expertia sunt, dum quarta ingruit aut septima aut duodecima dies: tum quoque tenacia evadunt et spissa. Cocta eo tempore vocantur, criticique sudores simul apparent, licet ii subinde praegrediantur. Interdum nullus inest sputis cruor, atque coctio tunc difficilior fit.

Quo magis intenditur faciei rubor aut livor, quo minor fit pulsus, quo insignior anxietas, quo vehementiores capitis dolores inter tussendum, quo lurida magis est lingua, eo maius habet periculum morbus. Ruit plerumque in exitium, si pleurae praecessit inflammatio. Alvus cita in simplici febre inflammatoria periculi suspicionem movet. Quod si neque discutitur inflammatio, neque tussis fit humida, sed cum horroribus frequentibus circuitus regulares febris observantur, suppuratio est expectanda. Oriturque tum ulcus vel apertum vel occlusum. Id quidem tussi saepe vacuatur, aut fertur sanies in sanguinem atque phthisin excitat, aut effunditur in pectoris cavum, unde *empyema* oritur. Occlusum ulcus *vomicae* nomine venit, eosdemque habet eventus ac apertum.

Ubique neque resolvitur inflammatio neque in suppurationem abit, sed in longum porrecta, vires exhaurit, cum pulsu parvo, anima frigida, *gangraena* sequi consuescit.

Superstites quoque esse *obstructiones* observatio docuit, ubi spiritus molesti tussisque arida male habent; illas vero deinde facile suppuratio excipit.

In curando hoc morbo caussarum maxime praegraessarum et febris fociae ratio habenda est. Siquidem exanthemata regressa vesicatoriis, ac ubi vires satis vegetae suppressae tantum videntur, vena secta,

quod per se in inflammatione requiritur, aut iis, quae leniter sudorem cient, maxime camphora, revocantur.

Saliva intercepta iis, quae sputa promovent, restituitur.

Ubi feminis sanguis per menstrua non respondit, aut vulgare haemorrhoidum profluvium oppressum est, eorum locorum venae inciduntur.

Maxime vero febris indoles consideranda, quo facto occurritur simul aliis fere omnibus causis.

Ubi inflammatoria constitutio viget, methodus antiphlogistica locum obtinet. Ex pulsu non certa petuntur indicia, quippe qui parvus mollisque esse consuescit: ratio habenda et virium et effectuum, quos venae sectio parit, et sanguinis e vena missi. Quodsi, cum animus linquitur vena secta, dolores vero levantur, pulsus maior fit, et corium innatat sanguini solidum, deinde vero dolores recrudescent, repetenda est sanguinis missio. Vesicatoria apponuntur vel pectori vel inter scapulas regioni. Spirentur deinde vapores mollientes, impereturque ut remedia quaevis et potus tepide forbeantur.

Cum coctum est sputum, neque tamen sine negotio eliditur, id promovendum melle, aut, cum febris remiserit, gummi ammoniaco: cuius loco et fenegae radix et arnica adhibentur. Delingatur

quoque cum solventibus et temperantibus aquae benedictae Rulandi pauxillum, dumne vomitus oria-
tur. Vid. *syrup. pector. resolv.* Subinde expedi-
tius ad id remedium petitur in vesicatorio pectori
imposito.

Ubicunque facile putrescunt humores, abstinendum sanguinis missione, aut cautissime ea admini-
stranda. Ope camphorae vesicatoria temperentur. Nitri loco adhibeatur sal ammoniacus, radix fene-
gae et camphora. Vapores optime parantur oxy-
melle. Quodsi periculum urget, acida mineralia
vino melleque temperanda; corticisque peruviani
infusum devorandum.

Alvus cita, quae forte utrumque hoc febrium
genus comitatur, morbum fere auget, ac emulsi-
onibus ex sale ammoniaco, mollientibus et vesicatoriis
abdomini admotis reprimatur.

In febribus biliosis vomitoria caute adminis-
tranda, et lotionibus potius aut lenibus remediis, sa-
lem Glauberi puta et mannam, bilis deorsum du-
cenda. Coctis autem sputis et turgentibus sursum
fordibus, vomitorium omnino suadendum, maxi-
me, dum prius vesicatorium stomacho impositum
cavet a stimulo, quem vomitus pulmonibus forte
imprimit, et turgor bilis absque negotio promo-
vetur.

Pleuritis.

Per magnae contentionis disputationes tractatur hic morbus a medicis auctoribus. Alii enim eam pulmonum, alii pulmonum simul et pleurae, alii vero habent solius pleurae inflammationem.

Dum soli essent pulmones inflammati, nequaquam posset a peripneumonia aut ab angina pectoris discerni.

Quodsi cum pleura simul pulmones essent inflammati, symptomata quoque peripneumoniae accederent semper ad pleuritidem, quod vero haudquaquam contingit.

Facile quidem cum pleurae inflammatione pulmones simul afficiuntur, neque tamen desunt casus, ubi pulmones inflammationis expertes sunt. Utrobique symptomata morbi differunt, ideoque et nomine differre debent. Sola duntaxat pleurae inflammatio *pleuritis* vocanda est.

Haec quidem dolorem infert pectoris adfiduum et continentem, spiritus anxios, breves et inaequales, pulsumque durum et plenum. Deficiunt vero omnia peripneumoniae signa. Tussis manet arida, nulloque cocto sputo solvitur. In curando hoc affectu itaque, citra generales regulas, nullius specialis ratio est habenda. Vesicatoria loco affecto imponuntur. Quod superest, rarius simplex occurrit, cum plerumque in sequentem transeat morbum.

Pleuroperipneumonia.

Is morbus a plerisque medicis auctoribus pleuritis appellatur. Pleurae inflammationem sistit, quae superficiem pulmonum simul occupat. Symptomata adfunt et pleuritidis et peripneumoniae, huius tamen leniora. Pulsus adest durus et plenus, dolorque pungens. Deest linguae luridus color, anxietasque paullo minor esse solet. Epidemico modo occurrit interdum, atque refrigeriis tunc facilius producitur quam alioquin. Quanquam miasmatis indoles nos latet, inflammatio tamen erysipelatosae potius esse videtur, quum facile sedem mutet. Solvitur autem aequae ac peripneumonia sputis coctis et sudoribus. Potest tamen etiam citra sputa elidi. Quum dolor ex lateribus ad cervicem fertur aut ad humeros, curatio expleta plerumque est. Quodsi vero sputum cruentum subito reprimitur, efficitur inde, inflammationem internam pulmonum texturam corripuisse: ut peripneumonia saepius exitiosa inde sequatur. Id quoque contingit, dum neque symptomata cum duodecimo die remittunt, neque crisis aut suppuratio sequitur.

Quum suppuratur, ea pulmonum ala, quae laborat, facile cum pleura concrevit, ut inde cavum ulceris formetur. Quo quidem casu aut paracentesi aut fetaceo pus excerni potest.

Curatio autem eodem modo administratur, ac ea, quam contra peripneumoniam proposui. Ex pulsu multo hic certiora petuntur indicia quam illic. Repeti quoque sanguinis missio debet, donec pulsus amplius non durus et plenus fuerit. Quodsi nimis parvus sit, durus tamen est, abstinendum est venae sectione, potiusque mollientia imperanda et antispastica remedia.

Inflammatiō diaphragmatis.

Dolor eum morbum signat acutus, qui a costis imis ad ultimas dorsi vertebrae progreditur. Spiritus simul adest brevis ideoque angor. Diaphragmatis irritamentum tussim facile aridam movet, singultum et vomitum. Quin deliria accedunt et spasmi.

Neque tamen huic feбри adeo peculiare id delirium est, ac varii auctores perhibuerunt, licet doctum sit, in pectoris inflammatione risum sardonium et deliria diaphragmatis inflammationem signare: hunc quoque morbum ubique cum iis symptomatibus iunctum *Paraphrenitidos* nomine insignierunt. Verum tamen experientia constat, tum diaphragmitidem nonnunquam neque risum sardonium producere neque delirium mite, tum vero etiam haec symptomata interdum nihil eiusmodi signare.

Quod superest, differt a pleuritide eo potissimum nomine, quod hepatis inflammationem facilius

attrahat. Eandem enim rationem ad hunc morbum habet diaphragmatis phlegmone, quam pleuritis ad pleuroperipneumoniam. Curatio vero eodem modo ac in pleuritide instituenda.

Hepatitis.

Distinguendi sunt in hoc morbo duo modi, quorum ratio ad se invicem eadem est, quae pleuroperipneumoniam intercedit et peripneumoniam.

Vel enim inflammatio occupat convexae partis eius organi faciem externam et diaphragma vicinum, vel concavam partem inferiorem et substantiam ipsam. Utraque sedes et causis praegressis differt et curationis plerumque ratione.

Convexae faciei inflammatio dolorem profert assiduum et pungentem hypochondrii dextri, qui superiora versus protenditur, diaphragmatis motu auctus. Dum aër attrahitur, multo vehementiorem sentimus dolorem, quam cum efflatur. Pulsus est durus et plenus. Male habet tussis arida.

Indoles huius morbi haudquaquam differt a pleuroperipneumonia: iisdem enim causis tribuendus, eodem quoque modo curatur. Critico subinde modo sanguis e dextro narium foramine stillat.

Ubique febris accedit biliosa, vomitoria non extimescenda sunt, dummodo solventibus humor peccans ita paratus est, ut turgeat, ac dum cavetur

vesicatoriorum ope a noxa, quam stimuli inde orti producere possunt.

Concavae faciei iecinoris inflammatio dolore differt obtuso, gravante, qui neque diaphragmatis motu augetur. Accedunt saepenumero symptomata arcuati morbi, quoniam ea maxime organa patiuntur, quae bilem et fecernunt et educunt. Pulsuum non ea est durities, quae priorem morbi modum signabat, sed ea consuescit esse indoles, quae in peripneumonia animadvertitur. Generatim vero cognitu difficilis est haec valetudo, atque cautissime tractanda. Interdum tumor quidam extus prominet.

Quandoquidem e causis generalibus oriri hic morbus potest, singularia quaedam tamen plerumque praecedunt, quae ipsi gignendo occasionem praebent. Pertinent huc animi adfectus, aut haemorrhoidum fluxus interceptus, dum vel epidemia vel corporis constitutio biliosa est, obstructiones et calculosa partium quarundam durities.

Causa vero proxima complecti videtur congestionem acris biliosque sanguinis in portarum venoso systemate.

Solutioni vel favet vel eam promovet alvus citata, cuius ope acres humores e ductibus biliferis feruntur in duodenum.

Eandem ob rationem febris focia plerumque biliosum servat characterem: expeditius itaque auxilium ineunte morbo praestant remedia, quum diaphragmatis motus neutiquam in ipsam partem affectam agere possit. Ubi morbus vero iam aliquantum moratus est, educendi sunt humores peccantes ope mannae et alvi lotionum.

Quum vero febris rarius solet inflammatoria esse simplex, sed biliosa simul, aut putrida, suspensa omnino manu sanguis e vena mittendus: commodius vero hirudines ano appositae saepius respondent.

Optime confert camphora sali ammoniaco nupta.

Externa remedia petuntur, vesicatoriorum loco, a mercurio, qui in India orientali et devoratus expedit. Quodsi spasmi plus urgent quam inflammatio, pulvis Doveri cum calomelane est exhibendus.

Dum utriusque modi inflammatio versus duodecimum diem solutionem non passa est, suppuratio est expectanda, si modo vires valuerint.

Ubicunque tumor quidam extus prominet, aperto eo puri exitus paretur, quo facto ulcus sanescet.

Interdum vero pus fertur in femora aut suras, unde ulcera oriuntur, quae, dum protinus ab iecinore exulcerato intenduntur, haud facile sanescunt, neque siccanda sunt.

Potest vero etiam pus deferri per ductus biliferos in intestina, aut per venas hepaticas in sanguinem, unde demum excernitur vel cum lotio, vel per pulmones aut alvum; sed hoc arroditur nonnunquam, dum priorem occupat sedem inflammatio, ventriculus, aut intestina, dum concava pars iecioris affecta est: eo quidem exitum sibi parat pus, atque, dum sanescit ulcus, iecur cum ventriculo aut cum intestinis coalescit.

Quod si resorptio lente procedit, hectica facile sequitur febris: ascites autem purulentus, ubi in abdominis cavum effunditur sanies: utroque vero casu mors praecipitatur.

Dum neque resolutio, neque suppuratio, neque gangraena hepatidem excipit, obdurefcit id viscus: tunc vero dolor quidem cessat, supersunt vero anhelitus frequentes, mala digestio, unde demum cachexiae et hydropes sequuntur.

Gastritis.

Dignoscitur hic morbus dolore epigastrii atroci, qui et pastu et potu, tum etiam respiratione et pressionibus externis intenditur. Accedit vomitum adfida, continuoque id, quod vel comederat aeger vel biberat, vomitu reiicitur. Pulsus duriusculi et contracti, extrema frigida, alvusque mire compressa.

Stimulus vel in ipsum ventriculum vel per consensum agit.

Capitis laesiones hepar simul aut ventriculum offendere ita solent, ut inflammatio utriusque organi sequatur.

Qui in ventriculo ipso continetur, humor acris, vel ore adsumtus est, vel per metastasin e corpore eo delatus.

Ad primi ordinis causas referenda sunt venena pleraque, velut mercurius sublimatus, arsenicum, vomitoria et purgantia fortiora, aut quae praepostere hominibus teneriusculi habitus et irritabilis, vel sanguine abundantibus, vel alvo constricta laborantibus exhibentur. Non desunt quoque observationes, quae, ex ingestis nimis calidis aut a potu bulliente ortam fuisse hanc valetudinem, docent.

Metastatico modo nascitur ea inflammatio in variolis et morbillis.

Periculum ubique habet morbus, potest tamen tolli octavo die inflammatio. Longe periculosissima est, quae consensu capitis laesiones excipit aut quae venena devorata sequitur.

In medela causarum ratio habenda est. Quum laesionum capitis symptoma est, tollitur quoque nonnisi causis sublatiis. Ubi metastasis adest, humores vel per alvum vel per cutis spiracula egerendi.

Dum caussae stimulantes in ventriculo resident, vomitus potibus mucilaginosi et oleosis promovendus est, donec desierit humorum noxiorum egestio.

Saepius vero causa haud facile educitur, velut venena acria: tunc destruenda est acris eorum indoles aut saltem minuenda. Fit id dum arsenicum devoravit aeger, hepate sulphuris, quod veneni mixturem separat: minuitur autem vis venenorum potibus oleosis aut mucilaginosi.

Ad haec protinus ab initio inflammationi occurrendum est. Vena secta alvus ducatur. Vomitus continuus, absque noxiorum humorum egestionem, sedandus vel vesicatoriis stomachi regioni appositis vel potu Riverii, fovenda simul aquis aromaticis frigida extrema aut fricanda. Cautè agendum cum opii et aromaticorum interno usu, quum facile intendant inflammationem: extus potius applicanda esse videntur. Confert quoque unguentum, quod camphoram opiumque excipit, stomacho impositum.

Enteritis.

Cum ea inflammatione omenti quoque phlegmone coniuncta esse solet. Excitat autem dolores continuos, nonnunquam ardentissimos, ut ne levissimum tactum ferre abdomen possit. Alvus protinus constricta cum vomitu iungitur, qui aliquantum post

pastum accidit. Deinde febris adest, quae a colicis doloribus eum morbum discernit, cum pulsibus exilibus, duris, ardore vero extremorum haud adeo insigni.

Oritur is morbus: 1. ab herniae annulo constricto, 2. a partu praegresso, 3. a suppressis sanguinis fluxibus, 4. aut diarrhoeis et dysenteriis interceptis, 5. ab ingestis acribus, 6. a faecibus induratis, 7. a metastasibus.

Periculi utique plenus est morbus, maxime quod primordia haud facile cognoscuntur. Abit haud aegre in gangraenam aut in suppurationem. Quo frigidiora extrema, quo constrictior alvus, eo magis aeger periclitatur. Summum instat periculum, si cum singultu faeces evomuntur.

Dum herniae annulus constrictus neque tamen cum vicinis partibus connatus est, reditus partium, quae provolutae sunt, saepius aqua frigida aut glacie impositis promovetur. Raro emollientia sola finem attingunt, quum intestina inflammata inde magis expandantur, ut regressus herniae impediatur. Ubi reponi nequeunt intestina, curatio protinus fiat per ferramenta.

Quibus sanguis per menstrua aut per anum non respondet, iis apponendae sunt hirudines ad anum et ad pudenda, fovendaeque aqua calida eae partes.

Ubi

Ubi alvus cita aut dysenteria aegrum exercet, ad caussas tractandae sunt.

Venena devorata eodem modo curanda, ac in gastritide dictum est.

Protinus ut inflammationem dignoveris, sanguis e vena mittendus; in copia autem eius ratio habeatur et virium aegri et indolis febris.

Simul quoque alvus lotionibus primum mollientibus ducenda, deinde vero irritantibus ex tartaro emetico in oxymelle soluto: una quoque abdomen mollientibus fricandum et antispasticis. Quae dum curationem non explent, fumum herbae tabaci per anum iniicias, vesicatoria abdomini imponas. Fovendum nonnunquam abdomen glacie. Quamdiu vero alvus constricta est, internis remediis caute agendum, quum stimuli facile inflammationem augere possint. Potissimum praebet remedium oleum ricini et sal amarus cum gummi arabica in aqua solutus. Ubi venena aut acria alia in intestinis latent, oleosa conferunt et mucilaginosae, ac quae opportunius eadem egerere possunt.

Nephritis.

Renum inflammatio dolore cognoscitur renum continuo, qui cum primo febris impetu ingruit et, pro sedis differentia, mitior est aut vehementior. Quo magis ad pelvim usque inflammatio procedit,

eo magis pungere dolor, eo durior pulsus esse solet: quodsi vero interiorum unum compagem inflammatio magis occupat, dolor quoque obtusus magis et gravans, pulsusque haud adeo durus esse consuecit. In dorsum tantum decumbere aegri possunt. Urina simul intercipitur, aut destillat tantummodo: praerubrum aut cruentum colorem adipiscitur, subinde tamen pallet. Facile vomitus accedunt, tormina, alvus constricta, et irrita conamina ad alvum deponendam.

Gregatim haud facile ea valetudo occurrit. Iis familiaris est, quibus menstrua aut haemorrhoidum fluore non feruntur, praesertim dum alvus simul aegris constiterit, aut is calor aut frigus subito passus fuerit. Occasionem quoque praebent coacta lotii repressio, violentia externa et diuretica fortiora. Saepissime vero calculum renum sequitur.

Non raro lento modo decurrunt inflammationes eorum viscerum et ulcera, ubi, deficiente dolore, morbus ex impedito lotii fluxu, caussarumque aliarum defectu divinandus est.

Resolutionem promovent et sanguinis profusiones et sedimentum urinae crassum: suppuratio tamen facile sequitur.

Pus quidem vel per ureteres in vesicam fertur urinariam, quod saluti saepius est, vel ad exteriora abscessus prominet, ut apertus sanescere possit, vel

intestinum quoddam arroditur, ubi pus exitum sibi parat, intestinum vero cum rene coalescit; vel abscessus aperitur in cavum abdominis, ut mors subitanea sequatur, vel lento modo pus absorbetur, ut renum inde phthisis oriatur.

Raro obdurescunt renes, qui ante inflammati erant, rarius adhuc gangraena destruuntur.

Antiphlogistica licet methodus et hic commendanda sit, omnia tamen ea remedia vitentur, quae urinam vehementius cient. Caute itaque vesicatoriis agendum, neque magna neque proxime ea ad partem affectam apponenda, dumne febris ipsa necessario id requirat, eoque casu camforam excipere debent, neque parti affectae ipsi imponi.

Ubi sanguinis fluxus interceptus est, e pedis venis mittendus est: aut, si vires deficiunt febrisque putredinem attrahit, hirudines tantum et ano et pudendis apponendae. Mollientia externa, lotiones alvi et tepida balnea optime respondent. Simul nitrum camfora emulsum delingat, aut ubi alvus movenda est, mannam.

Cystitis.

Raro tantum vesicae inflammatio morbum constituit primum: calculum plerumque aut eius curationem excipere solet, maxime si urinae crebra cupiditas sed magna ac longa accessit difficultas. Ex-

ternae quoque violentiae causam praebere possunt. Eodem modo curatur ea renum inflammatio.

Metritis.

Citra puerperium raro observatur aut nunquam uteri ea inflammatio, quae acutum constituit morbum, recensenda itaque inter puerperarum morbos.

Febris erysipelacea.

Erysipelas medium quodammodo locum occupat inter inflammatorios morbos et exanthematicos, quum plerumque motibus febrilibus ad cutim deferatur. Existunt etiam internae febres erysipelaceae, atque pleraeque pleuroperipneumoniae erysipelas potius pulmonum quam phlegmone esse videntur. Cognitu tamen difficillima sunt internorum viscerum erysipelata, ideoque hic duntaxat de externis sermo erit.

Inflammationem sistunt, quae per cutis faciem externam extensa tumorem facit non vehementer prominentem, pressioni cedentem, qui facile sedem mutat, vesiculisque obiectus est, humorem flavidum continentibus. In facie frequentissima, non rara tamen ad mammas. Ubi acres maxime urgent humores, *ignis* vocatur *sancti Antonii*. Dum cinguli ad iustar abdomen circumdat, *zosteris* aut *zonae* nomine venit. Lentum esse solet pedum erysipelas,

febrisque expers, licet iisdem fere causis producat.

Causam experientia recentiorum docuit esse bilem acrem. Febris focia non solum inflammatoria, sed putrida quoque ac maligna esse consuevit. Quodsi male tractatur, facile in ulcera abit erysipelas, quae vero nunquam adeo benigna sunt ac post phlegmonem, sed abeunt vel in gangraenam vel in lentum et pessimum exulcerationis modum.

Dum motibus febrilibus eliminatur erysipelas, subinde, licet raro, criticum esse solet.

Quum febris plerumque biliosa aut biliofo-putrida sit, uti supra dictum est, curationem instituas. Festinanda tamen sunt evacuantia, quum in ulcera facile abeat. Dum satis humorum egestum est, conferunt, quae sudorem cient. Vid. *mixtura diaphoretica*.

Quia sedem facile mutat erysipelas, retrogredi potest ac ferri in partes internas. Externa itaque fugienda sunt remedia, nisi cutis incidatur, ubi gangraena minitatur ac decocto cortice peruviano superficies foveatur.

Carbunculus.

Est quaedam erysipelacea inflammatio, dura, non prominens, sed vehementer dolens, cum febre iuncta, quae epidemice quandoque grassatur ac

carbunculi benigni nomine venit. Frequentissima haec valetudo in regionibus aridis calidisque, *perficus ignis* appellatur. Observatum quoque est in Gallia, virus luis bovillae eiusmodi malignas pustulas excitare. Superficiem occupat tumor, ac cultri acies non facile sentitur, cum gangraenae faveat. Suppuratio promovetur, dum assiduo partem foveamus atque incidimus, sponte vero ea oriri non solet. Ulcera ab internis partibus proserpunt atque destruunt easdem. Interna remedia ea funto, quae putredini resistunt ac robur partium augent.

DE EXANTHEMATIBUS.

Exanthemata vocantur maculae et tubercula cutis, febre iuncta, de quibus hic tantum sermo erit.

Causa latet vel in acri quadam sanguinis indole vel in contagio.

Vel critica sunt vel symptomata, omnique februm generi adiungi possunt, ut febris focia modo sit inflammatoria, modo putrida, modo biliosa, modo maligna. Ab eius febris indole periculum maius vel minus exanthematis pendet.

In curandis exanthematibus solius febris ratio habeatur. Raro tantum propellenda exanthemata critica, sed emoliamur potius id, quod offendit eruptionem.

Pestis.

Inflammationibus is morbus glandium et partium carnosarum tendinosarumque designatur, quas raro bona excipit suppuratio, sed saepius gangraena. Illas vocamus *bubones*, has vero *anthraces*.

Et illi quidem tertio morbi die, critico nonnunquam modo erumpere solent, anthraces vero anticipites sunt.

Plus quam semel corripì posse eodem morbo eundem hominem, constat, licet non eadem vigente epidemia.

Contagium dicitur causa proxima, quod in Aegypto natum, austris flantibus in Europam ferri dicitur: id tamen plane non liquet. Non satis volatile esse videtur, quod in mercimoniis et arcis diu latere potest, transit tamen facilius contactu. In systema potissimum biliferum, maxime vero in nervos agere videtur, quod non ex indole sola morbi, sed et ex praeservatione elucet, quae roborante victu et animi hilaritate nititur.

Febris eadem ratione differt ac in aliis acutis morbis, neque tamen omnino benigna esse solet, ob viri maiorem acrimoniam.

Dum frigidus aër est et purus, dum vires valent, maxime incipiente lue aut ad finem vergente, haud multi saepe adfunt affectus nervosi, sed inflamma-

toria est simplex febris, bubones in benignam abeunt suppurationem, raroque anthraces accedunt. Neque tamen antiphlogistica methodus ex toto adhibenda est, vitanda vero plane, quae nimis evacuant. Vena caute secta cutis spiracula alexipharmacis sunt aperienda. Vid. *potio alexipharmaca prima*.

Quodsi vero epidemia iam per aliquod temporis spatium saeviit, aut ubi aëris indoles et corporis putredini favet, facile anthraces oriuntur, periculumque praeceps est. Ibi cum antisepticiis iungenda sunt roborantia, cum acidis mineralibus vinum. Ut sudor cieatur, potio propinatur alexipharmaca secunda. Expedit etiam, si cutis glacie fricatur, ut putredini resistatur et sudores proliciantur.

Acrimonia biliosa, quae plerumque in primis viis latitat, protinus vomitoriis eliminanda est, haudquaquam vero purgantibus.

Maligna pestis saepe secundo iam die enecat, priusquam vel bubones vel anthraces proruperint. Ubique bubones quamprimum ita tractantur, ut in suppurationem abire possint.

Variolae.

Constituunt variolae primo maculas rubras, quae media parte stigma habent, deinde abeunt in pustu-

las seu abscessus parvos, cutim infestantes, quae suppurationem patiuntur.

Caussam proximam quaero in contagio, quod in corpore nostro non ortum, nobis advehitur. Recipit autem corpus nostrum id contagium, vel resorptione immediata, vel aegri transpiratione.

Aëris ope tamen morbus potest advehi iis locis, ubi ante non aderat.

Vero simillimum videtur, in interiore Africa hanc valetudinem origines duxisse. Graeci antiqui et Romani eam non cognoverunt. Anno 572 primum in Arabia apparuit, atque deinde Saraceni videntur eam in Europam apportasse, ubi ad id usque tempus incognita fuerat, postea vero contagio magis magisque dominium suum auxit.

Ortus itaque viri variolosi causas requirere videtur, quae in Europa deficiunt. Experientia saltem constat, commercio tantum hominum apud nos valetudinem servari: fieri quoque potest, ut virus id diu in corpore latitaverit, priusquam effectus suos manifestaret, neque ubique producit eosdem, sed duntaxat, dum diathesin reperit in corpore: ii-que rationi nititur dominium morbi epidemicum.

Efficacia igitur eius contagii a singularibus semper pendet et aëris et corporis rationibus. Hinc fit, ut variolae saepius per rura vicina grassentur, pareant vero oppidis: hinc etiam non bis eundem

corripit hominem haec valetudo: hinc cuique fere homini minitatur id contagium.

Embryones ipsi eo morbo corripiuntur, vel dum mater eum pateretur, vel dum eo laborasset ante plures annos, sicut experientia id docuit. Hinc efficitur, eum, qui morbo hoc laboravit, licet deinde parare id virus amplius non possit, posse tamen id adsumere.

Minus tamen hoc venenum volatile est, quam pestis contagium. Per menses enim aëri libero expositum nihil potestatis amittit: pestis vero virus citra quadraginta dies facultatem suam amittere creditur.

Contagium quamvis ubique idem est, effectus ipsius differre tamen videntur. Modo enim inflammatorias, modo putridas, modo biliosas producit febres, modo malignas. Pustularum quoque ratio varia esse solet. Immo exstant casus, ubi nullas excitaret pustulas, sed sudoribus e corpore pelleretur.

Ad nostra usque tempora nullum repertum viri eius antidotum, quod cum volatile in aëra transeat, extirpandum facile quoque non videtur, quam impedito cum iis hominibus commercio, qui contagium receperunt, dominium morbi finiri magis magisque posse videatur.

Cuius quidem contagii effectus cum tantopere differant, neque antidotum peculiare notum sit, in

curando eo morbo ratio tamen febris eo excitatae habenda est.

Mora morbi complectitur quatuor tempora:

1. *stadium ebullitionis.* Contagium admissum sequitur febris, ad quam accedunt sopores, alvus compressa, fauciumque dolores, cum urina turbida, maleque olente spiritu;

2. *stadium eruptionis.* Tertio die apparent variolae apud adultos inter sudores, in infantibus non raro post epilepticos motus; primae quidem in facie, deinde ad manus et per totam corporis faciem, denique ad extrema;

3. *stadium suppurationis* annunciant sexto die motus febriles. Pallere incipiunt variolae, atque supra palpebras tumor tollitur. Septimo die centrum, octavo universus pallere incipit ambitus, nono die flavescere. Suppuratio eodem ordine progreditur ac eruptio, primum in facie, post per corpus, denique ad extrema.

4. *stadium desiccationis* decimo die ingruit in benignis: crusta formatur, post duodecimum diem decidua;

Vel *discretae* sunt *variolae* vel *confluentes*.

In adultis cum suppuratione ptyalismus saepe occurrit, qui, subinde quodammodo criticus, neque per se promovendus, neque reprimendus est arte.

Suppurationi incipienti accedunt motus febriles, quae febris secundae nomine apud quosdam veniunt. Verum tamen fortuito plerumque accidunt, atque vulgaris requirit usus loquendi, ut sequenti fidamus explicationi.

Dum pus formatur, vel a resorbto pure, vel quod non omnes contagii partes ad cutim feruntur, oritur febris, *secundaria* dicta.

Quodsi cum eruptione febris primaria cessat, salutis est: si autem porrigitur, haudquaquam benigna esse solet febris.

Febris primariae vehementia neutiquam periculum semper praefagit. Id tamen adest, ubi ea febris cum doloribus dorsi et pectoris rheumaticis intravit.

Motus epileptici apud infantes, proxime ante eruptionem, raro periculum nunciant. At cum secundum stadium comitantur, praecipitant aegrum.

Anceps exitus metuendus, dum tertio die nondum eruptio perfecta est.

Cum ubique aequalem monstrant ruborem maculae, confluere solent, neque tamen is rubor periculi plenus est, dummodo post tertium diem evanescat. Longe periculosior est macularum pallor, simulac eruperint.

Malum portendit perversus eruptionis ordo.

Secundum postquam eruperunt variolae diem optimum esse oportet, si omnia bene se habere debent.

Haudquaquam pessima quaeque metuenda sunt, cum variolae confluunt: febris enim summam rei complectitur.

Quum tertio post eruptionem die variolae adhuc rubent, septimo id die contingit, quod alioquin quarto solebat accidere.

Alvus cita ubique, dum rite morbus tractatur, ancipitem portendit exitum, eademque ratione terrere nos debent sanguinis profusiones per mulierum partes pudendas, dum maturant variolae.

Ptyalismus fere ubique graviores indicat statum: morti traduntur saepe, qui salivam copiose exspuerunt.

Febris secundaria saepius iam ante variolarum maturationem oritur. Motus enim febriles, qui suppurationem incipientem comitabantur, porriguntur in febrem secundariam: qua non solum inflammatoria diathesis augetur, sed deferuntur etiam facile humores purulenti ad organa nobilia, ut exitum inde praeceps sequatur. Is exitus nunciatur angoribus, iectigatione, vigiliis, spiritus difficultate, faucium doloribus et spasmis.

Curationis universalis regula prima est, ut abstineat medicus omni medela, si bene aeger habet.

Neutiquam vi propellendum est exanthema, nisi diutius supprimatur, cuius causae primum inquirendae ac tollendae: quo facto, neque ullo superstite obstaculo, camfora exhibenda aut balnea tepida. Neque tamen etiam arte reprimenda sunt. Quare enim id in variolis moliamur, quod in nulla alia valetudine, neque dum sanitas adest, agendum ducimus? Nonne faucium phlegmone aëre frigidius spirante producta periculi plena fit? Ecquis inficias iverit, frigore eruptionem impediri? Ecquis negaverit, repressa exanthematum eruptione periculosissima produci symptomata? Atque variolae nonne hieme malignae saepius sunt, aestate vero haudquaquam?

Ne nimis frequentes in facie erumpant, suaserunt nonnulli lavandos esse multa calida pedes. Monendum tamen, salutarem balneorum effectum saepe esse dubium, interdum etiam prohiberi. Ubi vero arida cute eruptio difficilis fit, optime lavatur ac fovetur calida aqua totum corpus. Vesicatoria furis imposita non eruptionem solam, sed puris quoque egestionem, tempore suppurationis, promovent.

Salivae profusio sordes primarum viarum saepe supponit, evacuantibus itaque etiam tollitur.

Febri secundariae opponenda acida et laxantia; ea quidem, ut putredo arceatur, haec vero, ut pus efferatur, cui fini manna optime respondet. Ubi metastases factae sunt, a vesicatoriis auxilium peten-

dum, quae fonticulorum vices gerere possunt. Confer quoque, ne pus ita deferatur, cutim mollire lenioribus remediis, e. g. radice fenegae: quod, ubi non sufficit, cutisque arida manet, lavandum est corpus et fovendum aqua calida.

Si quae dominantur febres inflammatoriae, eum quoque servare characterem variolae consuerunt. Phlogistica diathesis interdum adeo praevalet, ut eruptio aegre procedat, sanguinis tamen missione promoveatur. Confluunt quoque eo casu facile variolae, id citra tamen periculum, dummodo anti-phlogistica curatio rite instituitur.

Quod putredini faveat morbus, coniectare possumus, priusquam signa adfuerint, ex constitutione epidemica et corporis. Febris solet ardorem insignem producere, cui tamen pallor faciei adiunctus est. In principio quidem profundiùs rubent variolae; deinde vero confluunt, non prominent, caeruleum adipiscuntur colorem aut atrum denique. Quae quidem putredo longe differt ab ea, quae secundam febrem comitatur: illa enim ab epidemica pendet constitutione, haec vero a pure.

Longe periculosissimae eius generis variolae iudicari solent diebus octavo, undecimo et decimo tertio. Dum molimina eruptionis cum febre iuncta adsunt, cavendum est ab omnibus, quae infirmant vires, oxymellis potus copiosus est commendandus,

atque protinus ut eruperint variolae, acida mineralia cum cortice peruviano, aut alumen infantibus, exhibenda sunt.

Dum putredo humorum viget, camfora cum vino prodest. Quemadmodum generatim rarae sunt febres purae inflammatoriae aut putridae, ita et febris variolosa fordibus biliosis simul iuncta esse solet, quae febrem vel producunt vel mutant, eliminandae itaque sunt.

Variolae benignae inflammatorio-biliofae esse consueverunt, licet existant epidemiae, ubi febris putrido-biliofa est.

Dum bilem non emolimus, eruptio praepeditur, malis exulcerationibus occasio praebetur et ptyalisms infirmantibus: secunda quoque febris ea intendi solet.

Quum vero usque dum maturescunt variolae, viribus sit cavendum, purgantia fortiora vitanda sunt, prius potius solventibus fordes moveantur, tunc vero vomitoriis eiiciantur.

Vomitoria optime imperantur die tertio, si interim solventia exhibita sunt, quo facto eruptio facile promovetur vomitibus.

Postquam variolae maturuerint, vomitoria vitanda sunt, nisi antea eiectio turgentium fordium neglecta fuerit. Id maxime spectatur, ut facilius pus educatur, quod vel pustularum punctione vel
lenio-

lenioribus diaphoreticis et laxantibus efficitur, quamvis saepius incisio non necessaria sed noxia esse possit.

Adfintne variolae in partibus internis, quae eiectionem indicent, ambigitur adhuc, quamquam observationes id docere videantur.

Non raro vero vermes impediunt ac aggravant morbi decursum, quos ut ante eruptionem pustularum vomitoriis, postquam vero maturuerint variolae, purgantibus amaris educamus, studendum est.

Interdum febris lenta nervosa variolas comitatur; vires itaque deficiunt ad contagium praeparandum. Tunc quidem ante septimum, seu octavum diem non erumpunt variolae, neque serie vulgari, sed primae pustulae apparent in extremis artubus, ultimae in facie. Pallidae sunt, non tument, aquosus denique humor loco puris exit, aut indurescunt. Illo casu variolae vocantur crystallinae aut lymphaticae, hoc vero verrucosae. Vires eo magis infirmantur, quo plures denuo resurgunt variolae.

Obtinet vero locum in huius generis variolis medela alexipharmaca vulgo usitata. Exhibito prius vomitorio, vesicatoria apponuntur, balnea tepida imperantur, tunc vero cum vino alexipharmaca.

Quum variae saepius fortuitae res periculum contagii vel augeant vel minuant, noxa viri vario-

lofi praecavetur, dum faventibus rebus hisce in corpus infertur. Cui quidem experientia nitenti asserto originem debet *infutio variolarum*. Quodsi faventes eas res fortuitas definire potuerimus, periculum huius morbi posse infutione minui exploratum est, quum plurimi homines semel saltem per vitam ea infectione corripri soleant, paucique, qui eam effugiunt, exceptionem potius constituent, quumque res fortuitae saepius nullo modo faveant naturali infectioni. Neque rite obiici infutioni potest observatio variolarum bis in eodem homine occurrentium, quum id adeo raro observetur, ut inter rarissimos tantum casus numerandum esse videatur.

Experientia in infuticiis variolis instituta docuit omnino, multo minorem esse eorum copiam, qui infertis quam qui naturalibus variolis enecantur, quod quidem docere videtur, nos omnino posse eas definire conditiones, quibus maius periculum minusve in variolis producitur.

Id autem speciem forsan tantummodo veri habere videtur. Ideo forte leviores sunt variolae, quae inferuntur, quod contagium non rite paratum in corpore remanet, atque dispositionem ad alios relinquit periculosos morbos.

Existunt saltem argumenta, quae id probabile reddunt: siquidem probari nequit, infutione vario-

larum mortalitatem hominum esse imminutam; neque facile comprehenditur, cur variolae insertae generatim leviores esse debeant, quam benignae naturales. Modus, quo virus applicatur, eam levitatem adferre non videtur, quippe cum in Oriente ope gossypii in nares, aut panis butyro illiti in stomachum ingeratur: suspicio quoque movetur, virus variolosum non rite coqui atque parari, sed humores corporis vel in plenum corrumpere, vel non penitus praecavere infectionem secundam, unde maior in morbos proclivitas, donec id tempus ingruit, ubi natura potestatem recuperat, id virus ope pustularum suppurantium e corpore educere.

Magni momenti instar acquirunt eae coniecturae casibus vere occurrentibus, ubi virus variolosum, dumne febrem excitet regularem atque pustularum copiam, alia infert symptomata, quae alioquin non orta fuissent, e. g. fistulae lacrymales, ulcera et spasmi epileptici. Experti quoque sumus, infanticis variolis sanguinem copiose missum atque humores valide purgatos id effecisse, ut una duntaxat pustula appareret; cum vero vires aegro iterum rediissent, novam excitatam esse febrem, quam insignis pustularum copia sequebatur. Id quidem probare videtur, virus variolosum in corpore latitans occasione tantum apparente erumpere posse. Neque tamen inde efficere mihi sumerem, has suffice-

re rationes, ut ex toto reiiciatur infitio: id tantum volo, omnia ea etiamnum definire nos non posse, quae efficiunt, ut sine ulla noxa virus variolosum possit et in corpus ingeri, et in eodem parari atque optime educi. Audacia circulatoribus digna, quibus id varii auctores contenderunt, aequè nocuit bonae utique rei, ac temeraria infertorum curatio et inconsiderans. Dum rite tractatur morbus, ab infitione omnino praesentissima manant commoda, licet omne haudquaquam impediatur periculum. Idoneas saltem conditiones eligere licet, naturaeque nutus sequi protinus ab infitionis tempore, quum e contraria parte, dum naturali infectione ortae sunt variolae, malignis corripitur epidemiis, aut primum saltem stadium non rite cognoscere aut negligere periclitemur. Ruri atque in hominum vulgo id foret egregium emolumentum, quod victui pravo et malae curationi occurrere possimus, quibus virus perniciosam suam indolem recipit. Ea quidem commoda nequaquam ab omni aegroto quodcunque periculum arcent, utilitatem tamen infitionis omnino probant.

Quodsi itaque quis variolas inferere cupit, faveant oportet et anni tempus et constitutio epidemica. Hiemes bonae et vernum tempus, quod aestati propius est, maxime idonea sunt, quum epidemica

constitutio tunc inflammatoria, ideoque benigna esse soleat.

Eligantur deinde ea corpora, quae vel per se valent, vel quorum constitutio favet morbi benignitati. In eo autem facile fallimur, quod quidem etiamnum infitionis variolarum usum praepedit. Etenim experientia probavit, acrimonias varias, e.g. scrophulosam, morbum variolosum nequidquam aggravare, sicut ex toto virus variolosum non insignem germanitatem cum aliis morborum venenis agnoscit. Verum enim vero exploratum habeo, longe alias existere corporis conditiones, quibus effectus viri variolosi periculosi redduntur, quod dentitio praesertim et vermes pertinent. Quod superest, infantes, qui lactantur, facillime solent morbum superare.

Quodsi a lactantibus infantibus recesseris, aetas maxime favens secundum annum excedit, ob vires facile debilitatas, ob dentes ante secundum annum nascentes et ob minorem infantum obtemperantiam.

Praeparatione ipsa non egemus, cum maxime impura corpora nequaquam variolis inficere fas sit, aliae vero corporis curationes optime in morbo ipso instituantur.

Virus ipsum recipiendum est de infante, qui naturales et benignas patitur variolas. Sit tamen

parumper tenue et pustulae ipsae eschara nondum obductae sint.

Fit autem facillime optimeque, dum cutim incidimus, plagaque filum indimus viro varioloso tinctum. Interdum usus sum emplastro parvo, quod cantharidum pulverem excipit; cavendum tamen eo casu ab omni putredine. Superficies brachii interna ab humeris ad manum usque maxime idonea huic incisioni esse solet.

Post tertium diem vulnus incipit inflammari, urina turbatur, anima foetorem recipit. Quo facto ubi aegri queruntur dolorem sub axillis perceptum, signum est, insitionem finem suum attigisse. Erumpunt per cutem variolae febre stipatae a septimo ad undecimum diem: febris ipsa levior esse solet, nulloque ptyalismo iuncta, neque facile secundaria febris sequitur.

Quodsi post insitionem pustulae quidem nonnullae circa plagam erumpunt, nequaquam vero febris oritur regularis, qua variolae per totam corporis superficiem eiici possunt, futura infectio non facile praecavetur. Iis enim ipsis, qui variolas iam passi sunt, insitione pustulae circa vulnus excitantur: quod quidem probare videtur, nimia levitate morbi haudquaquam exterminari diathesin ad reditum, facileque posse nos insitione per artem facta egere, dumne existerent epidemiae malignae, medici in-

scii aut incanti atque praepostera adstantium cura. Erumpunt enim variolae naturales haudquaquam sponte citra peculiarem quamdam diathesin.

Variolae spuriae.

Vocantur eae variolae *umbilicatae*, *siliquosae*, *aëreae*, *crystallinae*. Leni febre comitatae secundo plerumque die erumpunt, maxime vero in dorso, tertio die pus concipiunt, aut aquoso humore implentur.

Impediunt vero haudquaquam infectionem verarum, unde efficitur, contagium spuriarum longe differre a contagio verarum.

Quum vero exploratum sit, occurrere eas tantummodo grassantibus veris variolis, a veritate alienum esse non videtur, eodem modo se habere huius generis variolas ac eas, quae absque febre post infectionem circa vulnus, aut apud eos nascuntur, qui variolas iam passi, contrectant variis teneriusculis partibus laborantes hoc morbo, ideoque eandem quoque causam agnoscere ac veras, differre tamen gradu effectuum. Summa autem rerum complectitur maiorem vel minorem ad variolas dispositionem.

Morbilli.

Constituunt maculas haud adeo prominulas, ac variolarum pustulae, sed latiores, neque suppura-

tioni faventes, sed siccescentes et cutis squamis decedentes.

Eam habent cum variolis germanitatem: 1. quod omnes fere homines iis corripiantur; 2. quod raro plus quam semel in vita occurrant; 3. quod peculiare quoddam contagium supponant; 4. quod populariter grassantur; 5. quod novum constituent morbum.

Neque tamen virus variolosum cum morbilloso germanitatem perfectam prodit. Quibus insertae erant variolae, eodem tempore morbillis ita correptos fuisse, experti sumus, ut superatis tandem his, variolae denique erumperent, septimanis quodque pluribus interiectis.

Febri plerumque adiuncta sunt symptomata catarthalia, atque, ubi bene corpus valet, morbusque levior est, quarto die exanthema erumpit, sextoque squamis fatiscit epidermis.

Eruptio ipsa critica hactenus non videtur, ut febris ea facta semper lenior evadat.

Maculis apprime rubentibus, inflammationem praevalentem suspicari licet, pallentibus vero virium defectum, liventibus denique proclivitatem humorum ad putredinem.

Facile repelluntur morbilli, unde periculosae saepius pulmonum inflammationes oriuntur.

Non raro relinquunt herpes ac ulcera, virus-que ipsum affine viro scrophuloso quadantenus esse videtur.

In curatione id praeprimis spectandum est, ne metastasis eiusmodi oriatur. Magis calidum itaque regimen suadendum est, quam in variolis.

Ubi diathesis phlogistica eruptionem impedit, sanguine e vena misso ea promoveri potest. Mollienda quoque est cutis potibus copiosis, in quibus nitrum est solutum atque camfora.

Ubi putredini humores favent, modo alexipharmaca, modo antiseptica adhibenda sunt.

Bilis turgida vomitoriis optime excernitur, ut promoveatur eruptio.

Viribus deficientibus vesicatoriis vinoque succurrendum.

In plenum vero curandum, ne stases inflammatoriae in pulmonibus nascantur, quae si imminere videntur, sanguis protinus e vena mittendus atque vesicatoria applicanda sunt.

Subinde alvus cita symptomatice oboritur, quae fordes gastricas non supponit, sed perspirationem impedit, congestiones versus pectus ciet, ubi quoque sanguinis missiones et antiphlogistica diaphoreticis iuncta ului esse consueverunt.

Rubeolae.

Inter eas et morbillos id interest, quod febris haudquaquam cum epiphora ac tussi, sed cum angina ingruat, quod exanthemata magis promineant, impleanturque purulento latice, quodque cutis furfuribus nequaquam, sed frustulis maioribus fatiscat.

Curatio autem insignia non recipit discrimina. Caput eius versatur in febris indole et rerum ceterarum rite instituta tractatione. Ob anginam, quae in putridis febribus facile periculum excitat, vesicatoriis et lenioribus diaphoreticis eruptio est promovenda.

Ubi inflammatoria est febris, sanguine misso eruptio eodem modo ac in morbillis facilius redditur.

Febris scarlatina.

Exanthema id maculis discernitur insignibus ac difformibus, intense rubentibus, quaeque facile confluunt neque in suppurationem abeunt.

Rubeolae et scarlatina quanquam satis affines sibi sint, eodemque forsan miasmate procreantur, interest tamen inter utrumque exanthema tumor leucophlegmaticus, scarlatinam excipiens, qui facile in exitium praecipitat.

Cum angina plerumque is morbus iungitur, cutisque arida esse solet, unde tumor ille nascitur.

A miasmate epidemico non adeo contagioso, ut quivis homo corripitur debeat eo exanthemate, generatur: quo quidem differt a morbillis.

Eadem ceteroquin commendanda est medela, quae in morbillis expedit. Quemadmodum in hoc morbo diaphoresin movemus, ne reprimatur exanthema, ita id quoque in scarlatina fit, ut tumor sequens praecaveatur.

Putredinem indicat in utroque morbo livor aut purpureus color macularum.

Anginae opponendum id regimen, quod supra expositum est.

Ubi tumor reprimatur, conferunt diuretica et diaphoretica. Protinus ac scrotum intumescit et spiritus difficultas accedit, vomitoria adhibeantur ac vesicatoria, cum colluvies aquosa in pulmonum tela cellulari periculum producere videatur, quod tumorem externum excipit. Vomitoria adhibita sequantur calomel, scilla et opium, eadem unumquodque portione.

Febris urticata.

Raro epidemica, saepius est sporadica. Pustulae iis similes sunt, quas urtica urens in cute excitat, eundemque cient sensum. Aliquot duntaxat dies persistit febris, totusque morbus vel vomitorio vel purgante remedio tollitur.

Inde iure quidem efficitur, acrimonia gigni hanc febrem, in primis viis oborta, indeque in sanguinem transeunte.

Quodsi maculae satis diffusae apparent, *effera* vocantur.

Febris miliaris.

Exanthema id dicitur a similitudine milii: quodsi rubet, *purpura* appellatur. Minores sunt pustulae iis, quas morbilli gignunt, sed magis prominent. Ut erumpunt, variolis similes sunt, nisi quod margine rubro careant.

Mox latice aquoso implentur, atque in squamas abeunt.

Discrimen statuitur miliaris albi rubrique: illud maxime in febribus nervosis occurrit.

Praesagiendum est eius generis exanthema:

1. dum aegri ante laborarent sanguine tenui ac acri;

2. dum regimen praegrederetur calidum, negligerentur purgantia;

3. in puerperio haud raro calidum nimis regimen sequitur exanthema miliare;

4. dum proclivitas apparet ad sudores symptomaticos acidos, dum tussis arida male habet, dum angitur aeger, caputque dolet citra manifestas causas, dum pectus praesertim oppressum est, ac pru-

ritus cutis cum gemitibus pulsuque tenso et inaequali animadvertitur, absque spasmis et inflammatione.

Tempus eruptionis definitum non est, interdum desquamatur iam die septimo, subinde vero nova semper subnascuntur exanthemata. Quo praecocius apparet, eo magis aeger periclitatur.

Exanthematis huius causa neque contagium est, neque miasma peculiare, sed acrimonia in ipso corpore genita.

Acrimoniam eam acidae esse indolis, inde probabile redditur:

1. quod acidi plerumque sudores praegrediantur;
2. quod id exanthema maxime infestet infirmos homines, qui acori primarum viarum gignendo favent;
3. quod exanthema hoc in puerperis facile generetur lacte represso ac non satis egesto;
4. quod chronicum occurrat miliare, scorbuticis laxisque hominibus familiare.

Mirandum vero, morbum eum novum esse, veteribus saltem raro observatum fuisse. Apud nos primum Lipsiae medio seculo praeterito occurrit.

Pauca ea, quae circa causam miliaris proximam scimus, tantum abest, ut certa sint atque explorata, ut curationis ratio potius aliena penitus ab iis adfertis esse debeat, ut itaque neutiquam alcalina opponenda sint acidae exanthematis indoli. Sym-

ptomaticum quoque exanthema esse solet, aut si quando criticum fuerit, quod negari nequit, periculosa tamen est crisis, quam effugere, quantum possumus, haudquaquam propellere saltem debemus.

Ratio itaque habenda indicationum febris generalium. Ubi vero vires deficiunt, prodromaque miliaris symptomata ingruunt, laxantibus caute agendum, vomitoria saltem iis substituenda, cutisque mollienda, neque tamen sudores movendi sunt. Quodsi vero sudores aliaque prodroma symptomata multo praecocius apparent, quam coctionis periodus exspectatur, frigidiusculo utique regimine sudores sunt minuendi atque praepostera et symptomata miliaris eruptio praecavenda est.

Protinus vero ut exanthema prorupit, cautissime agendum ne retrogrediatur, quod, facile refrigeria leviora sequens, periculum summum producit.

Ubi reipsa repulsum est, vesicatoriis et camfora iterum eliciatur.

Optima vero praesidia petuntur a febris indole. Raro febres inflammatorias album miliare stipatur, plerumque etiam malignae febris curationem requirit.

Quo minor virium est defectus, quo plures adfunt spissique humores, eo minus sperandum est iudicium ante eius eruptionem, dum praepostera adfunt

eius indicia, eo tutius vero occurrendum est prodromis, eo minus periclitatur aeger ex repulso exanthemate. Quo propius febris ad nervosum indolem accedit, quo minor manifestae materiei copia adest, eo melior crisis est in miliari exanthemate exspectanda, dum prodroma symptomata non praepostere oriuntur: hinc itaque viribus, hic labefactis, parcendum est, quum nullo modo magnae indicentur evacuationes, quum eius gravis critica egestio plures requirat vires quam aliae crises, quumque regressus exanthematis ex debilitate plerumque in exitium praecipitare soleat.

In puerperis exanthema miliare regimen plerumque calidum sequi, raro igitur aut nunquam criticum esse solet. Frigidiusculo regimine arceatur, ac, si adest, nullum contraindicans format aliorum indicantium. Quod superest, in puerperis fere semper generatur lacte in sanguinem abeunte.

Febris bullosa.

In malignis febribus subinde occurrunt bullae ingentes, quae ruptae escharam relinquunt luteo-atram, quo facto febris a variis auctoribus bullosa dicta est. Nunquam in febribus criticae eae bullae esse videntur, sed symptomatis accensendae, quae per se nullam curationis methodum indicant.

Observatum insuper est, morbum eum bullosum per octodecim menses perstitisse unde febribus non semper adnumerandus est. Uterque casus et febrilis et chronici exanthematis, *pemphigi* nomine celebratur.

Aphthae.

Sistunt eae ulcuscula exigua, rotunda, albida in oris ambitu et lingua: sub iisdem conditionibus ad febres accedunt, quibus miliare exanthema familiare est, quanquam rarius adhuc criticae sint.

Infantes etiam recens nati huic affectui obnoxii sunt, atque inde non raro inflammationem oesophagi et ventriculi letalem patiuntur.

Acrimonia, quae aphthas gignit, haud adeo ac in miliaribus exanthematibus, in sanguinis massam abiisse videtur, quum purgantia saepius optime expediant.

Oris ipsius ambitui admotum vitriolum album in melle rosarum solutum, expeditissimum est remedium.

Petechiae.

Sistit id exanthema plerumque symptoma fortuitum febrium biliosarum et putridarum, unde febris, quam comitatur, nequaquam species peculiaris habenda est. Quodcunque enim febrium putridarum genus peticularis indolem recipere potest, licet
certo

certo constet, nonnullas epidemias maxime ii exanthemati favere.

Maculae sunt rubrae, non multum prominentes, neque pressione evanescentes.

Generatur plerumque acrimonia putrida, neque tamen necesse est, ut universa humorum massa dissoluta sit, quum et in inflammatoriis febribus occurrant.

Rarissime aut nunquam criticae observantur. Dum in livorem vel profundum ruborem tendunt, universae humorum massae tenuitatem signant.

Eo febrium tempore, quo solutio haec nondum animadvertitur, generari videntur acrimonia putrida biliosa in primis viis stabulante.

Hinc opponenda ii symptomati evacuantia et antiseptica, simul tamen febris indolis generalis ratio habenda.

Subinde protinus ab initio morbi apparent, ubi neque fordes primarum viarum, neque solutorum humorum indicia adfunt, sed ubi haec tunc demum oriuntur, cum maculae evanescent. Expediunt tunc temporis diaphoretica alexipharmaca.

Nonnullae plantae, e. g. baccae taxi, gignunt subinde maculas petechiis similes, nulla tamen febre stipatas. Eandem tamen curationem requirunt, expeditissimumque remedium acidum vitrioli esse

solet, postquam noxii humores primarum viarum egesti sunt.

DE RHEUMATISMIS.

Eo nomine insigniuntur dolores artuum et articulorum, nequaquam ex spasmus, sed ex inflammationis quadam specie, quae in suppurationem raro transit, oborti, signisque verae anthritidis carentes.

Favet autem rheumatismis generandis impeditus humorum per abdomen circuitus; ii saltem, qui frequentibus laborant rheumatismis, haemorrhoidibus solent esse obnoxii.

Quo impedito humorum circuitu lymphaticis humoribus peculiaris quaedam acrimonia impertiri videtur, quae humorum perspirabilium regressum, statimque in partibus musculosis et ligamentosis gignit, unde dolores oriuntur rheumatici.

Quae quidem acrimonia et scorbuticae et venereae indolis esse, atque scorbutus ea augeri potest, ut dolores artuum atrocissimi oriantur.

Id saltem exploratum est, a refrigerio plerumque oriri rheumatismos; illo vitato etiam hos vitari.

Discrimen recipit rheumatismus et acuti et chronici.

Rheumatismus acutus.

Eum semper febris comitatur. Dolores omnes infestant artus, extrinsecus plerumque tumor rubens rarissime rumpitur, rarissime ulcera efficit interna.

Febris comitans, quanquam inflammatorium servat characterem, biliosa tamen simul esse solet.

Refrigeria sequitur in hominibus robustis.

Quodsi dolor musculos pectoris corripit, *pleurodyne* dicitur aut *pleuritis spuria*.

Periculi plerumque expers morbus sudoribus solvitur et urina.

Ubi mere inflammatoria est febris indoles, antiphlogistica medela locum obtinet; vesicatoriis indigere possumus, dumne in variis partibus dolores maxime figantur.

Sanguine satis copiose misso, sufficit saepius nitrum ad drachmas duas aut unicam et dimidiam in potibus vulgaribus solutum.

Raro tamen eiusmodi simplices febres occurrunt. Plerumque systema biliferum simul patitur, cuius ratio itaque semper habenda est. Neque tamen eo minus alvus valide ducenda, quippe quo facto sudores critici praepediuntur, sufficiunt resolventia atque emetica.

Qui febres putridas nonnunquam stipantur, dolores rheumatici, fortuiti esse solent, minusque periculum afferunt ceteris symptomatibus.

Quodsi malignae febres primordium ducunt a rheumaticis doloribus, vulgaribus abstinendum evacuantibus: ibi tantummodo sanguis mittendus, ubi stases minitantur inflammatoriae; bilis vomitu protinus ab initio egerenda, cutisque mollienda.

Interdum rheumatismus febris intermittentis speciem prae se fert, ubi, purgatis primis viis, cortex peruvianus exhibendus est.

Rheumatismus chronicus.

Diuturnus esse solet, dum nulla febre stipatur. Potest vero et ex acuto rheumatismo chronicus oriri.

Dolor ibi est semper fixus, singulisque partibus infestus.

Quodsi vertebrae lumbales occupat dolor, *lumbago* vocatur: *ischias* vero, dum articulus femoris summus patitur. Nonnunquam vertebrae colli hoc laborant dolore, unde rigiditas oritur, colli obstipi nomine insignita.

Raro intumescunt partes chronico rheumatismo occupatae, frigidae sunt ut plurimum et rigidae.

Lumbago differt a doloribus renum, colicorum dolorum absentia, naturalique lotii se- et excretio-

ne: flectere se atque erigere nequeunt aegri lumbagine affecti absque negotio.

Confert autem, sanguinem ex loco affecto mittere, fricare, aqua calida lavare et solventia propinare.

Expeditum praestolantur auxilium incisiones partis affectae, hirudinesque ii appositae.

Resolventia acrimoniae indoli idonea sint. Bilibis protinus ratio habenda, vomitoriaque tam parvis portionibus devoranda, ut resolvendo agant. Turgentes autem humores evacuandi. Sudores cieantur lenioribus primum, deinde validioribus remediis. Conferunt tinctura guaiaci volatilis ac liquor cervi fuccinatus.

Ubi acrimonia adest scorbutica, antiscorbutica iuvant et acidum vitrioli.

Venereae acrimoniae occurrendum gummi guaiaci atque mercurio. Ubi pervicax morbus pleurosque conatus nostros eludit, fricanda cutis unguento mercuriali ac lavanda aqua calida, donec ptyalismus consequatur.

Subveniendum quoque pertinacibus rheumatismis, ubi nulla venereae infectionis suspicio, mercurialium remediorum ope. *V. pilulae resolventes.*

Sudores movendi ligno sancto aqua cocto, quod calidum devoratur matutino vespertinoque tempore.

Interim aqua calida lavandum corpus, aut balnea tepida ipsa imperanda.

Obstipitatem colli creare solet saepius scrofulosa acrimonia, ubi egregie confert asa foetida, extra et intra applicata: confert quoque, fovere partes affectas visceribus recens mactatorum animalium.

Qui plumbi opificiis exercentur, rheumaticis saepius cruciantur doloribus, quibus utiliter opponuntur frictiones unguento mercuriali institutae.

Ischias nervum ipsum occupare videtur, quum dolor per nervum protrahatur, atque facile ani et vesicae resolutiones afferat; oleum terebinthinae ibi expedit.

Simul ac acrimoniae maximam partem victam esse credibile est, aqua frigida lavanda loca affecta, aut glacie ipsa obtegenda. Ubi vero rigiditas et frigus praevalent, oleis aromaticis, oleo petrae et unguento nervino partes fricandae.

Non raro puerperium excipiunt pertinaces rheumatismi, a delatis in partes affectas humoribus lacteis lymphaticisque. Ibi stases primum camфора discutiendae et egerendae, quod ubi non fieri potest, mercurialia addenda sunt.

Exanthematicis quoque febribus, praesertim scarlatinae, supersunt pervicaces dolores artuum, qui optime balneis tepidis tolluntur.

In infantibus vermes et pituitosa primarum viarum colluvies saepius excitant dolores artuum atrocissimos, qui purgantibus minuuntur.

Huc denique pertinent dolores surarum, femorum ac tibiaram, qui pervicaces hepatis infarctu sequuntur, atque exulcerationi eius visceris praecedunt.

DE AFFECTIBUS ARTHRITICIS.

Hi quidem affectus aequae ac rheumatici artus articulosque praeprimis occupantes, differunt tamen eo a rheumaticis:

1. quod dispositio peculiaris ad arthritidem requiratur, quae saepius hereditaria iuniori aetate efficax non facile redditur. Id quidem in rheumatismo deficit, hereditarium saltem non esse constat;
2. quod raro, forte nunquam, infirmi arthritide vera laborent;
3. quod ii duntaxat arthritidi obnoxii sint, qui robore quodam musculorum gaudent, victu utuntur pleniori, sensibilitate praediti singulari, quae vel per se adest, vel infirmantes causas sequitur;
4. quod sponte nonnunquam citra causas externas oriatur;
5. quod iuniores haud facile infestet, et viros paucos ante trigessimum et quintum annum;

6. quod, si semel adfuit, raro aut nunquam extirpetur, sed saepius recurrat;

7. quod cum digestionis vitiis cohaereat, quippe cum ventriculi labes plerumque praecurrere soleat affectus eos;

8. quod mobilis maxime materies arthritica facile interna occupet viscera, plerumque delata in ventriculum;

9. quod congestionibus manifestetur versus articulos et duris eorum tumoribus a calcarea materie ortis. Mucus quoque in urina obvius, ficcatus eandem recipit indolem. Infantes praeterea parentibus arthriticis nati, calculo urinario saepius cruciantur;

10. quod periodicos non raro insultus generet morbus, qui deinde reduplicantur;

11. denique differre utraque materies videtur eo, quod arthritica rheumaticam facile procreet, quodque vires eae in rheumatismo deficient, quae ad parandam arthritidem requiruntur: subtilior saltem multo est materies arthritica quam rheumatica. Non partu solo, sed, quum diathesis adest, contagio quoque propagatur.

Arthritis.

Interfunt inter hunc morbum et rheumatismum acutum, causae morbi et indoles, supra iam dictae,

cum phaenomena ipsa adeo similia sibi sint, ut saepius idem morbus uterque habitus fuerit.

Multo crebrius mulieres infestat quam viros, frequentior quoque in divitibus quam in pauperibus.

Verno maxime tempore observantur impetus, per tres aut quatuor septimanas persistentes. Pro virium ratione mora accessuum differre solet. Eae enim quo plus valent, eo citius morbi accidunt vicissitudines, eo maiorem vero etiam vehementiam infert, eoque maiores dolores.

Solvitur autem morbus et sudoribus et urina. Quae indicia nisi perficiantur, deferuntur humores peccantes ad partes internas aut ad articulos, unde *nodi* oriuntur *arthritici*, qui immobiles reddunt articulos.

In curatione rationem habeamus impedimentorum criseos et ipsius criseos promovendae.

Ubi sanguinis abundantia aut inflammatoria urget dispositio, vena est secanda; ubi primarum viarum fordes, emeticis eae sunt egerendae.

Sudor ciendus integumentis dolentium partium, ac iis, quae cutem molliunt, e. g. mixtura diaphoretica diluta. Ubi haec non sufficit, tinctura guaiaci volatili succurrendum est.

Quum crisis nunquam absque doloribus contingat, anodynis plerumque abstinendum est. Dum vero sudoribus obfunt violentia dolorum et spasmi, opiata omnino expediunt.

Arthritide subito e partibus externis ad internas migrante, cavendum est ab usu internorum irritantium, mollienda potius cutis balneorum ope tepidorum, fomentis, frictionibus et epispasticis.

Quicumque semel arthritide correpti fuerunt, ii symptomata varia patiuntur, quorum concursus *atonicam* auctorum *arthritidem* facit, quae debilitatem vel capitis vel stomachi, vel utriusque organi peculiarem constituit. Neque contra eum statum valent antarthritica proprie sic dicta: sed summa curationis versatur in restituendis ope regiminis viribus amissis. Negotia non valde fatigantia, quies, animi hilaritas, itinera et balnea marina saepius sola sufficient.

Singulas interdum partes corporis arthritis afficit. Quodsi manus corripuntur doloribus arthriticis, *chiragra*, si genua, *gonagra*, si pedum malleoli aut articuli hallucis, *podagra* vocatur.

Quamvis tres hae species arthritidem comitari possunt, podagra nonnunquam singularem constituit morbum, qui nequaquam arthritidem universalem sequitur.

Podagra.

Viros maxime corripit, in mulieribus arthritidem sequitur: localibus his adfectibus solis ab arthritide differt.

Solvitur hic morbus nequaquam sudoribus universalibus, sed tumoribus partis adfectae inflammatoriis, qui sudoribus particularibus diffluunt.

Impedimenta itaque crifum removendae: sanguinis vero abundantia vena secta ibi tantummodo diminuenda, ubi naturae vires non deficiunt, cum alioquin podagra facile posset remigrare.

Quum vero stomachus generatim in podagra adfici soleat, evacuandae prius sunt fordes, si quae adsunt.

Cetera naturae linquenda, quae generatim officii non debet in quovis podagrae casu.

Obvolvendae sunt partes adfectae lana.

Externa remedia hic quidem multo minus obtinent locum quam in arthritide.

Quodsi humores peccantes subito retrogrediuntur, vel stomachum corripunt vel alia organa. Stomacho adfecto vomitus oritur, qui sustineri atque promoveri debet. Quod simulac factum est, camforata exhibenda sunt, sinapismi plantis pedum admovendi, calideque fovendae partes, donec dolor pedum recurrat.

Citra accessus morbi dispositio, eo maior, quo frequentius morbus recurrit, regimine idoneo, vitatis calidis quibusvis et cibis et potibus, motu corporis, quiete et animi temperantia minuenda est et debilitanda, quo facto si morbus penitus non debellatur, accessus tamen faciemus breviores et rariores.

Quodsi humores peccantes in alias partes deferuntur, apoplexiae, paralyfes, inflammationes facile oriuntur, quae velut peculiares morbi tractandi sunt.

DE CATARRHIS.

Maxime adfines rheumatismis hi adfectus, partibus adfectis tantum differre ab iis videntur.

Insignitur eo nomine congestio humorum ferorum atque acrium in glandulis narium, faucium atque in pulmonibus.

Iuncti sunt catarrhi plerumque inflammationis leviori gradu, ideoque doloribus, neque tamen supurationi tantopere favent quam phlegmone.

Acrimonia videtur adesse, quae in systemate lymphatico et glandulis residet, eoque congerit humores initio tamen acres, deinde vero mitiores atque crassiores.

Saepius ea acrimonia miasma sistit epidemicum contagiosaeque est indolis. Dispositio tamen ubi-

que necessaria est. Homines enim debiliores, irritabiles, rheumaticis obnoxii adfectibus, favent etiam catarrhis.

Febris vel adest vel deficit. Quodsi sine febre decurrunt, nullum etiam periculum adferre solent; saepius vero febris adeo mitis est, ut non facile diagnoscat, tunc potest inde macies oboriri. Ubi febris focia adest, ea periculi gradum indicit.

Quum a refrigerio saepius oriantur catarrhi, arbitrabantur olim auctores, ea proficua esse, quae sudorem movent. Docuit autem experientia, conferre quidem interdum eam methodum, plerumque vero nocere.

Nuperis temporibus, in alterum illapsi medici extremum, frigidae aquae internum usum et externum commendaverunt. Medio tamen tutissimus ibis: siquidem regimen calidum atque potuum calidorum nimia ingurgitatio praedisponunt homines ad catarrhos, roborat vero corpus frigidae aquae usus atque privat ea teneritate, quae facile recipit aëris frigidi irritamenta. Interea tamen commutata sunt remedia, quae praecavent, cum iis quae curant. Reprimitur enim frigore catarrhus, non tollitur.

Quodsi ad solum catarrhum transtuleris consilium, studendum est:

1. ut diluantur humores acres et debilitentur. Fit id vaporibus et potibus copiosis;

2. ut affluxus humorum impediatur, moveatur autem turgor, quod vesicatoriis sit ad loca affecta appositis;

3. ut cocti humores educantur. Id molimur, dum vel affluxum ipsum vel sudores atque lotium promovemus. Cautè tamen ars agat, atque naturae potius committendae sunt eae egestionès.

Reliqua curatio pro febris indole et pro rerum aliarum, de quibus iam sequitur tractatio, varietate instituenda.

Coryza.

Ea adest, si humor serosus in glandulis narium stagnat: *gravedo* autem vocatur, ubi nullus omnino humor e naribus effluit. Plerumque initio humor tenuis acrisque emanat, qui deinde blandior evadit atque spissior, eoque morbum tollit.

Febris vel adiuncta est, vel deest. Quae ubi deficit in coryza non sicca, natura explet curationis opus. In gravedine vapores commendandi.

Ubi autem febris viget, indolis eius ratio habeatur. Inflammatoriae constitutioni antiphlogistica curatio apponenda, vehementerque falluntur, qui venae sectione penitus abstinendum esse in coryza credunt. Ubicunque vero febris est lenis, spi-

ritusque leves, mollientia sufficiunt, et quae sputa promovent.

In inflammatoria constitutione venam sectam sequatur usus mixturae diaphoreticae, quae diaphoresin auget, neque calefacit.

Saepius colluvies adest biliosa, quae, ut aliquin solemus, prius movenda, deinde vero vomitoriis eliminanda est.

Diuturnae occurrunt coryzae, quae acrimoniam supponunt peculiarem atque tunicae Schneiderianae in sinibus frontalibus corruptelam, curatu difficillimae. Fonticuli praeprimis atque aquarum mineralium usus et internus et externus commendatur.

In febribus putridis et malignis catarrhus minimi momenti instar habet, quamvis occasionem primam iis gignendis praebere possit.

Angina catarrhalis.

Inter eam et inflammatoriam id duntaxat interest discrimen, quod inflentur quidem in catarrhali partes adfectae eodem modo, nequicquam tamen eum patiantur inflammationis gradum, atque vere transeant in suppurationem.

Curatio itaque nullo essentiali modo differt, sed quem supra praecepimus, eo modo agendum.

Tussis catarrhalis.

Pulmonum catarrhus, et febre et inflammatione expers, natura plerumque curatur. Succurritur tamen naturae et mollientibus vaporibus et potibus oxymel et nitrum excipientibus, ubi vero pervicax est, opio.

Peripneumonia notha.

Febris levior, quae facile non sentitur ac inflammationis signa deficientia hanc speciem a vera discriminant. Tussis vero eosdem capitis dolores, easdem anxietates ac spiritus molestos infert. Homines debiles, humoribus aquosis praegnantibus et pituita abundantes eo maxime tempore huic morbo obnoxii sunt, ubi catarrhi grassantur.

Solvitur hic morbus tum sputis coctis, tum lotio et sudoribus. Quodsi vero pituita accumulatur, suffocatio oritur, nomine *catarrhi suffocativi*.

Gradus varios recipit, atque plus vel minus ad peripneumoniam accedit inflammatoriam.

Quo minor vero est proclivitas ad inflammationem, eo plures efficere noxas venaesectione potest. Ubi facies pallida, cutis mollis est et pulsus debilis, cavendum est a venaesectione.

Eo potentiora vero protinus resolventia adhibenda. Vesicatorium pectori imponendum, quavis hora sulfuris antimonii aurati granum devorandum, eiusque

eiusque augendae doses, dumne vomitus inde sequatur. Conferunt quoque ipecacuanha et aqua benedicta Rulandi, portionibus primum minoribus, quae deinde augentur. Ubi relaxatum est corpus, cutisque mollita, fenegae radix expedit.

Pituita turgente aut mota, neque tamen egestioni apta, saluti erit vomitorium, quod vero ita exhibendum est, ut certi simus id sursum humores moliri neque deorsum, eo enim et vires infringuntur et spe auxilii frustramur.

DE DYSENTERIA.

Discrimen id, quod inter alvum citam et dysenteriam vulgo statuitur, notis certis peculiariibus, in quibus omnes congruunt, haudquaquam insignitur.

Dysenteriam semper utique comitatur diarrhoea; unde cruentam diarrhoeam esse dysenteriam creditum est: neque tamen id merito, cum et cruentae occurrant diarrhoeae citra dysenteriam, variaeque exstent huius morbi species, ubi id quod excernitur, albidum est.

Febris, quae ab aliis in definitionem adsumpta fuit, propius definienda est, quum in variis febribus cruenta occurrat alvus, quae dysenteriam non constituit.

Ea potissimum diarrhoea nomine dysenteriae insignienda est, quae sub finem aestatis epidemice graffatur, febreque iuncta est, ad diarrhoeam accedente atque cum ea desinente.

Caussa morbi quaerenda est in miasmate epidemico, quod catarrhi specie afficit intestina, unde crebra cruentaque alvus, lotio et fudoribus sublata.

Id quidem miasma subinde in variis epidemiis pustulosa provocat cutis exanthemata, quae, subito regreſſa, dysenteriam protinus provocant. Non raro observantur rheumatismi dentiumque dolores praecedentes, qui desinunt, simulac dysenteria accesserit.

Contagium porro, praesertim ope excrementorum vapores exhalantium, adfinitatem quamdam huius morbi ad catarrhos complectitur. Quae quidem vis contagiosa putredinem sequi haudquaquam videtur, obvia enim nonnunquam est citra putredinem; quamvis certum sit, excrementa, quo magis putredine soluta sint, eo facilius contagium propagare.

Simili fere modo miasma in cutem delatum communicari solet.

Solent auctores dysenteriarum partitionem statuere, prout febre iunctae sunt, vel absque febre decurrunt. Quod quidem discrimen a veritate pla-

ne alienum non foret, si diarrhoeae existerent aestivo tempore epidemicae, quae solo febris defectu a dysenteria differrent. Neque tamen vera statui potest dysenteria absque omni febris motu; qui quidem licet manifesto saepe non sentiat, adest tamen ob totius morbi indolem atque iudicium per lotium atque sudores.

Accusati sunt vulgo fructus horaei, tanquam causa dysenteriae. Qui si immaturi devorantur, occasionem forte praebent oriundo huic morbo, neque tamen is citra miasma epidemicum nasci potest, neque negandum est, maturos hos fructus praesidio saepius esse in iisdem adfectibus

Id miasma generari ubique in aëre atque ex eo in corpus humanum transire tantum abest ut contendam, ut potius statuam, acrimoniam illam, quae alvum citam producit, epidemico licet morbo inductam, intra corpus tamen nasci.

Quemadmodum in catarrho proclivitas adest maior vel minor ad inflammationem, ita quoque eadem in dysenteria animadvertitur. Ex tenuibus deferri intestinis videtur cruor, quod tormina in umbilici regione quamlibet praegrediuntur deiectionem, quod intine quoque mucosus nuptus est cruori. Neque tamen credibile est, ex arrosis eum manare vasis, sed vel stimulo attrahitur, vel in arteriis congeritur, ob negatum per iecur circuitum. Ea qui-

dem sententia eo probatur, quod bilis fere semper laborare, neque tamen stimulum unicum praebere videatur.

Per febrium fociarum species optime dispertuntur dysenteriae.

Observantur dysenteriae cum febre mitissima, quae facile haudquaquam sub sensus cadit, ubi vires valent ac biliosarum fordium signa deficiunt. Maxime benignam eae constituunt speciem, quae calido solo regimine haud raro tollitur. Rarius aut nunquam morborum popularium indoles ea adest; singulos tamen corripit homines, dummodo corporis favet constitutio ac aëris.

Id quidem valet etiam de iis speciebus, quae inflammatoriam puram febrem habent adiunctam, ubi viribus valentibus bilis signa defunt.

Magis vulgares sunt ii casus, ubi cum inflammatoria constitutione biliosa simul adsunt symptomata.

Degenerant saepius eae dysenteriae, ubi vel corporis vel aëris constitutio inimicae sunt, ubi curatio non congrua aut regimen adest malum, in putridas, quae creberrima alvo male olente, symptomatibus nervosis, periculoque praecipiti designantur.

Exstant denique casus, ubi malignitas protinus ab initio dysenteriae adest, citra putredinis, inflammationis vel fordium biliosarum signa, ubi cuius-

libet generis excretiones noxas pariunt insignes, atque spasmi letiferi aut resolutiones nervorum accedunt.

Circa prognosin notandum:

Saluti esse deiectiones raras, quibus plurimae fordes egeruntur.

Ramenta praestare cruenta, quam intimam sanguinis cum excrementis mixturem.

Hoc quidem accidit, dum vel stimulus praevalet, vel proclivitas adest ad putredinem. Flavido-rufus eorum, quae excernuntur, color salutem praeferat.

Eo citius convalescit aeger, quo celerius dolores desinunt post egestionem.

Praesidio est vomitus initio biliosus spontaneus, atque decrescens morbi vehementia, dum rite curatur.

Periculum vero instat, ubi vomitu vel nihil vel mera viridis reicitur bilis. Illic quidem inflammatio, hic spasticus vigere status solet.

Eo magis exitium metuendum, quo copiosiores adsunt conatus citra veras deiectiones, quoque minus dolores desinunt.

Ubicunque deiectiones copiosae, dolentissimi, neque cruentes, sed albae sunt, nullus adest bilis cursus versus intestina, statusque metuendus est

phreniticus. Quod etiam de porraceis valet excrementis.

Cruentae deiectiones, quae lividae sunt aut pallidae, gangraenam portendunt, maxime dum cada-verosum quid spirant.

Quodsi subito sine levamento cessant dolores, vel sphacelus adest vel paralyfis intestinorum. Posterius si contingit, serosa solent esse excrementa atque infcio aegro deiici.

Saepe numero ardent viscera cum stranguria, Quae symptomata, nisi continua sint ac sordium supponant biliosarum abundantiam, nihil mali praefagiunt.

Generatim vero notandum, sicuti in aliis febribus, ita et hic, tunc potissimum malum exitum portendi symptomatibus nervosis, si optime instituta curatione, nullae apparent causae symptomatum manifestae vel violentae.

Mala quaevis praefagienda, si vomitoria sursum fordes non educunt, sed alvum potius cient, cum etiam conatus ipsi deiectionibus non minuuntur.

Vigiliae continuae in delirium praecipitant.

Quin mora ipsa diuturna morbus periculum inferre potest. Sequitur enim paralyfis letifera ac mors apoplectica, superest saepius diarrhoea habitualis, exulcerantur intestina, ac utroque ultimo casu macies sequitur.

Urina, quae diebus criticis cocta apparet, cum linguae cutisque madore iuncta, ubi simul alvus ad naturalem accedit cohaerentiam, quietusque fit aegri animus, salutem praefagit: eo peior vero est aegri status, ubi hos criticos quidem motus ilico salus non sequitur.

Frigida denique membra, cum singultibus, faciei collapsu et deiectionibus involuntariis in exitum praecipitant.

Medelae ratio pro febris fociae indole instituenda.

Refrigerium, velut causa dysenteriae generalis, praecavetur calido regimine.

Dum febris adest mitissima, neque putredini neque inflammationi morbus favet, neque fordes abundant biliosae, potus sufficiunt aciduli, tepidi, demulcentes, fomenta extus applicata, atque ea remedia, quae leniter sudores movent.

Inflammationi occurrimus venae sectione, oxymelle cum nitro, cataplasmatibus mollientibus aut vesicatoriis abdomini impositis, protinus ut figitur dolor.

In biliosis dysenteriis humorum indolis ratio habenda. Dum inflammationi favent, post sanguinem e vena missum protinus vomitus ciendus est. Vesicatorium abdomini imponendum, pulpaque tamarindorum et cremore tartari, ad aliquot uncias per diem,

alvus movenda. Ubi vero nullus adest inflammationis metus, mollientia sufficiunt et evacuantia.

Iis quae evacuant caute agendum in putrido statu, qui citra fordes est biliosus. Commodissimus est usus vini et internus et externus, corticis peruviani, radicis colombo, aluminis et camforae.

Quum vero plerumque simul fordes gastricae adsint, antiseptici quoque ea, quae alvum ducunt, sunt adiungenda.

Quodsi in malignis febribus excretio quaevis debilitatem attrahit periculosam, alexipharmaca profunt, quibus perspiratio promota miasmatis partem egerit.

Vomitum optime ciet aqua Rulandi benedicta, alvum vero pulpa tamarindorum aut cremor tartari. Ipecacuanha facessit saepe negotium, rhabarbarum vero dolores auget.

Potibus inserviunt emulsiones seminum papaveris, cum alvum leniter contineant ac spasmos simul sedent. Ubi irritabilitas iusto maior viget, gummi arabica aut radix saleb adiungantur, ubi laxae simul partes sunt, lichen islandicus.

Spasmi copiosiores cataplasmatibus mollientibus et opio domandi: ubi proclivitas vero est ad inflammationem, vesicatoria conferunt, camfora potusque mollientes et refrigerantes.

Dum desit febris, deiectiones autem sustinentur debilitate et irritabilitate praeternaturali, neque excretio promovenda videtur, creberrimaeque minitantur periculum deiectiones; praesidia petuntur a cortice simarubae, radice colombo, lichene islandico, extracto ligni campechiani, alumine et opio, cutis quoque simul mollienda. Commodissima est ratio, si camfora opio et ipecacuanhae nupta devoratur.

Exulcerationi occurrendum iis remediis, quae contra quamvis internorum viscerum exulcerationem suadentur,

DE CHOLERA.

Popularis hic morbus vel una cum dysenteria grassatur vel eam excipit, atque vehementibus iungitur vomitibus et diarrhoeis.

A dysenteria differt vomitibus fociis, et iis, quae excernuntur, non cruentis, sed biliosis plerumque, febrilium motuum fere defectu, iudicio celeriori ac rariore frequentia.

Ibi oritur morbus, ubi in vesicula fellea bilis copia congesta miasmate quodam acrimoniam adeptam est, ut in intestina effluat atque stimulo suo peculiari vomitus deiectionesque creberrimas producat.

Potest vero etiam irritamento suo miasma bilis secretionem augere.

Facillime sequi potest debilitatem vel gangraenam mors ipsa.

Dum fordes eliminantur, potibus copiosis excretio promovenda est, constitutionis vero simul ratio habenda. Quodsi inflammationis metus urget, sanguis est e vena mittendus, stomachoque vesicatorium imponendum. Simulac vero nil noxii amplius egeritur, potus exhibeatur Riverii ac opium, externa vero membra vino fovenda.

DE HAEMORRHAGIIS.

Praeternaturalis sanguinis effluxus haemorrhagia appellatur. Eae hic tantum considerandae veniunt, quae morbum ipsum constituunt.

Triplici potissimum modo haemorrhagiae oriuntur:

1. interstitia interdum vasorum sanguiferorum dilatantur adeo, ut sanguini exitus paretur: *diapedesis* dicitur;
2. rupta vero vasa *diaeresin* efficiunt;
3. arrosa vasa acrimonia quadam *diabrosin* producant.

Caussae haemorrhagiarum proximae completuntur congestiones, stimulos, humorum solutiones, laxitatem ac vasorum laesiones.

Remotae caussae sunt:

1. sanguinis abundantia, quae per se quidem sanguinis profusiones non producit, intendit tamen ceterarum caussarum effectum, Partialis quoque plethorae ratio habenda; siquidem ea iis omnibus rebus excitatur, quae circuitum impediunt, e. g. aneurysmatibus aortae ac congestionibus;
2. vasculorum teneriorum debilitas, quae non raro sanguinis abundantiam excipit, nonnunquam vero circuitum offensum;
3. sanguinis disolutio ac acrimonia, quibus non solum debilitantur partes solidae, sed ipse sanguis pronus fit in faciliorem per minima interstitia transitum, sicut in scorbuto accidit;
4. laesiones violentae, quibus vasa vel rumpuntur, vel adeo infirmantur, ut sanguinis impetui paria non sint;
5. stases inflammatoriae, catarrhales, rheumaticae;
6. acria. Ita mictus cruentus saepenumero ab acrimia pendet diureticorum abusu, tussis cruenta in phthisi pulmonali a saniei acrimonia;
7. naturalium aut habitualium haemorrhagiarum interceptiones;

8. caloris nimia vehementia et atmosphaerae quaedam vicissitudines. Non semel expertus sum, plures homines eodem tempore haemoptysi correptos esse;

9. alvus compressa, licet sanguinis profusionem producere per se nequit, augere tamen eam potest;

10. spasma, quibus sanguinis circulo impedito, congestiones efficiuntur versus partem singularem;

11. fordes primarum viarum biliosae, quae vel in sanguinem delatae congestiones aut stases inflammatorias in partibus quibusdam efficiunt, aut consensu eas excitant;

12. obstructiones organorum abdominis, quibus congestiones pariter producuntur.

Ubi aetas paullum processit, sanguis potius in caput fertur, unde narium haemorrhagiae in teneriusculis aetatibus.

Ubi autem iam induravit aetas, congeritur sanguis magis in abdomine, unde menstrua nimio cursu fluunt, atque per anum profunditur sanguis.

Salutiferae sunt interdum sanguinis profusiones, dum sola contingit vasorum diapedesis, dum vires non infringunt, dum aliarum haemorrhagiarum vires gerunt, dum sanguinis potius abundantiam quam alias causas supponunt.

Facile vero etiam suppurationes, **eachexiae**, hydropes, spasmi et febres hecticae excipiunt haemorrhagias.

In medela consilium potissimum transferendum ad causas.

Sanguis e vena mittendus, tum cum abundat, tum etiam, ubi praevalet corpus, ne protinus sanguis feratur in partes adfectas. Necessaria admodum est ea ratio, si stases inflammatoriae sanguinis profusiones excitaverunt, aut eas secuturæ sunt.

Ubi vasorum sola debilitas adest, nutriendum est corpus et firmandum. Valentibus tamen remediis id fieri non decet, neque subito, quod facile sanguinis copia nimia iterum colligitur, priusquam robur suum pristinum recuperaverint partes adfectae. Cibi, qui replent corpus; fuga eorum, quae debilitare corpus possunt, et balnea frigida eo sufficiunt. Lege antiqua sanctum est, pedetentim atque gradatim ita esse roborandum corpus, ut causae simul omnes tollantur. Quodsi sanguis utique turget, commodum est, nitrum in aqua aromatica, i. e. aqua melissae aut menthae cum vino solutum propinare.

Sanguinis nimiae solutioni opponuntur acida atque diaphoretica leniora.

Inflammatoriae stases antiphlogistica medela debellantur.

Acrimoniae demulcentibus mitigandae, et, ut ceterae res id requirunt, egerendae.

Si sanguis fueto more per menstrua aut haemorrhoides non respondet, hirudines, cucurbitulae, fomenta mollientia admovendae iis partibus, aqua calida pedes lavandi, ut deorsum feratur sanguis.

Ubi incalescit sanguis, temperandum est corpus pedetentim, denique aqua frigida propinanda: eaque partibus adfectis admovenda.

Alvi compressae ratio protinus habenda in quavis sanguinis profusione, lotionibus itaque mollientibus continuo ducenda.

Spasmi sedantur antispasticis et mollientibus extrinsecus admotis, opioque exhibito.

Sordes biliosae diluantur, moveantur, et, ut reliqua id desiderant, excernantur.

Obstructio organorum abdominis valentibus iis remediis debellatur, quae resolvunt.

Stomacacæ.

Ita vocatur sanguinis profluvium ex oris ambitu, maxime e gingivis. Quum a scorbutica plerumque humorum indole nascatur, iis quoque vincitur remediis, quae contra scorbutum militant.

Haemorrhagiae narium.

Pueri adolescentulique huic profluvio praepri-
mis obnoxii sunt. Tutum id plerumque a periculo
est, quum ab incalescente sanguinis abundantia pen-
dere consuescit. Quodsi autem in senili aetate cre-
bro occurrit, signare solet vel proclivitatem in
phthisin, vel obstructiones viscerum abdominalium
vel impeditum organicis vitiis circulum.

Ubi nimis urget, acidis primum temperantibus
circuitus mitigandus. Tensis abdominis partibus,
alvus aperienda laxantibus mitioribus et lotionibus
antispasticis, mollientia fomenta abdomini admo-
venda, pedesque aqua calida lavandi. Spasms va-
lentibus opium opponendum. Praesidio quoque in-
terdum sunt frigida pudendis admota fomenta. Se-
datur insuper profluvium iniectis glutinosis, e. g.
ichthyocolla. Neque tamen subinde prius definit,
quam anima deficit.

Haemoptysis.

Is adfectus accidit, ubi tussi sanguis reiicitur,
qui ubique e pulmonibus fertur.

Favent huic vitio, quibus phthisis pulmonalis
periculum minitatur: populari quoque interdum
modo grassatur.

Caussas agnoscit maxime vulgares:

1. laesiones externas, pressionem vel impulsus, vel id omne, quod pulmones exasperat atque conturbat, vociferationem, cantum, risum et tibiaram abusus. Citra febrem sanguis profundi consuecit in his casibus, transit quoque absque febre, dumne inflammatio accesserit;

2. acres humores in pulmonibus stabulantes, e. g. salium vapores inhalatos. Sanies quoque acris in phthisi pulmonali excitare potest sanguinis profluvium, arrosis pulmonum vasis.

3. stases inflammatorias, quae vel a catarrhali sive rheumatica materie, vel a refrigerio nascuntur, vel sua sponte atque fortuito oriuntur. Quo casu praecedere solet febricula, quae angoribus, cordis palpitationibus, pectoris tensionibus et spiritibus gravioribus iuncta est. Mox saporem calidum subdulcem in ore sentit aeger: tussicula eum male habet, qua cruoris aliquid eiicitur. Febris plerumque inflammatoria, subinde biliosa, post sanguinis etiam profluvium moratur, iudicata tandem et lotio et sudoribus.

4. existunt haemoptyses, quae suppressis naturalibus haemorrhagiis citra febrem oriuntur ac citra tussim vehementem.

Quae quidem postrema species tutissima est. Neque tamen periclitatur admodum, qui prima laborat.

borat. Tertia intendit phthisis pulmonalis vehementiam.

Quo magis praevalet febris, eo facilius oritur suppuratio. Quodsi vero neque a violentia externa, neque interceptis habitualibus profluviis effecta est haemoptysis, atque citra omnem ingruit febrem, pertinaces sunt obstructiones viscerum metuendae.

Malum est, tussim exarescere ilico post sanguinis profusionem. Sputa flavido-viridia, quae haemoptysin sequuntur, ulcera iam antea adfuisse, signant. Metuenda eo magis vomica, quo diutius protrahitur tussis post haemoptysin.

Rheumatici variarum partium dolores, qui haemoptysin excipiunt, salutiferam indicant metastasin, fonticulis adiuvandam.

Per sanguinis profluvium ex toto quiescere opus est, paullo altior federe ac sermonibus abstinere. Incalescenti aegroto nitri drachmae aliquot in spiritus vini unciiis paucis soluti cochleare unicum quovis horae quadrante propinandae. Simulac quieverit, aqua frigida copiose devoranda. Experiendum insuper, an requiratur sanguis missio. Imperanda autem ad pedem, si multum sanguinis electum est, sanguis abundat viribusque valet aeger. In inflammatoria constitutione, dum nulla accusatur externa causa, admodum necessaria est sanguinis mis-

fio, quae ad brachium instituitur. Alvus tamen simul ducenda.

Quodsi corio obtectus erat sanguis e vena missus, vesicatorium pectori vel regioni inter scapulas admovendum, camforaque temperantibus admiscenda.

Cum spasticus vero potius quam inflammatorius est status, caute agendum sanguinis missione, mollientibus et antispasticis fovendum abdomen, opiumque temperantibus iungendum. Cavendum praeterea a quovis irritante remedio, suspenfaque admodum manu alvus ducenda. Commodissima est *mixtura refrigerans*, aut alcali acido citri saturatum.

Inquirendum deinde in fordes biliosas, quibus forte congestiones excitantur. Quo casu sales neutri, turgentibus autem fordibus, vomitorium tuto exhibendum, dumne ante febris insultum exhibeatur, quum iterum erumpere soleat sanguis febre accedente.

Quodsi haemorrhoidum fluxus suppressus fuerit, hirudines ano admoveantur, infideat aeger vaporibus mollientibus, dumne iis nimis incalescat. Ubi a menstruis defecta est mulier, cienda sunt ea, cautissime tamen pellentia exhibenda, quae facile calorem nimium et novam sanguinis profusionem creare possunt.

Dum ex causis debilitantibus in hunc illapsus est morbum aeger, e.g. dum moerore diuturno, venere immodica, lactatione nimis protracta oblanguit, ut primum fieri potest, cortex peruvianus exhibeatur, cui iungenda sunt, pro reliquarum conditionum ratione, vel martialia, vel opium vel demulcentia.

Citra cruenta sputa tussis superstes suppurationem minitatur. Quae ut impediatur, praesidio sunt fonticuli loco vesicatoriorum aperti, satiusque est propinare aquam Selteranam cum melle lacteque ac abstinere carnibus. Obsunt potius balsamica ac cortex peruvianus, cum novas excitare consuescant stases inflammatorias, promptioremque quoque reddant suppurationem, ac, ubi pus iam adest, transitui eius in sanguinis massam faveant.

Violentia externa praegressa, cogitur saepius, loco haemoptyleos, sanguinis effusio in pectoris cavum. Cognoscitur id ex spiritibus offensis, ex impotentia aegri, in dorsum cubandi, ex ponderis sensu diaphragmati incumbentis, ex proclivitate in animi deliquia, maxime vero ex ecchymosi violacea sub costis spuris versus musculum lumborum quadratum apparente. Quod signum ubi deficit, ecchymosis explorata habenda non est, quum experientia constet, symptomata alia omnia a nervis aut tendinibus laesis pendere posse. Discrimen eius

ecchymoseos illiusque, quae partis adfectae ipsam laesionem protinus sequitur, profunde rubet ac stigmatibus rubris obtegatur, probe notetur.

Ut tuto sanguis arceatur, vulnus protinus ut sanescat cogendum, atque nisi iam in infimo pectoris loco contigerit, hic quidem, velut ex adversa parte, vulnus incidendum est.

Vomitus cruentus.

Non tussi sed vomitu eiicitur sanguis subnigricans, cibisque mistus. Anima promptissime deficit post vomitum, praecedit vero sensus ponderis praecordia comprimentis.

Efficitur saepius obstructionibus viscerum abdominalium, ac sanguinis fluxuum vulgarium suppressione; possunt quoque acria venena vomitum eum producere.

Febre saepius iunctus est is vomitus, sicut et haemoptysis, interdum vero, ni plerumque, diuturnus esse solet. Rarius vero periculum id adfert, quod ab haemoptysi metuitur. Dum frigida manent extrema, novi insultus vomitus timendi sunt, unde debilitas aut suppuratio noxas multas adferre possunt.

In vomitu ipso membra lavanda et fricanda sunt aut vino aut aceto. Sanguis vero e vena non facile mittendus; nisi insignis adfuerit sanguinis abundan-

tia, ubi supprefforum simul sanguinis fluxuum ratio habenda est, ac vel e pedum venis sanguis mittendus, vel hirudines ano admovendae. In exhibendis vero cibis, potibus et remediis ea omnia vitanda sunt, quae nauseam aegro excitare possunt, ne vomitus novus producat. Sati. est, lotionibus prius alvum ducere. Dum inflammatoria viget constitutio, vesicatorium abdomini imponendum, acida vero propinanda. Dum spasticus potius adest status, externis partibus mollientia imponenda, atque opii pauxillum cum aceto aut citri acido exhibendum.

De mictu cruento infra ad viaram uriniferarum vitia atque ad uteri haemorrhagiam praecipiemus.

DE MENSTRUORUM VITIIS.

Quibus menstrua vel plane non respondent, vel nimis et non ordinate profluunt, eae in morbos facile illabuntur: neque concipere solent.

Defectus menstruorum.

Mulier vel plane ab eo fluxu defecta est, vel, cum iam fluxerunt, intercipiuntur.

Utroque casu nascuntur lassitudo, functionum inertia, capitis dolores, anxietates, cordis palpitationes, spasmi, irritabilitas alienata, digestio

laesa, viscerum obstructio, cachexiae, hydropes, aliae sanguinis profusiones, exulcerationes atque phthisis.

Supprimuntur autem menstrua, quae nondum fluxerunt, plerumque debilitate atque alienata irritabilitate, unde ea promte sequi solet cachexia, quam *chlorosin* dicunt. Existunt vero etiam casus, ubi vagina hymene occlusa fuit, eoque rupto tandem promanarunt menstrua.

Intercipiuntur menstrua, quae iam fluxerunt, refrigerio, terrore, excandescencia, moerore, pituitosa viscerum colluvie atque obstructione. Quod si subito, dum fluunt menstrua, supprimuntur, spasmus facillime atque ulcera uteri sequuntur. Promtius quoque fluor albus hoc vitium excipere solet.

Caute distinguenda est haec menstruorum suppressio ab eo defectu, quem gravidae experiuntur. Bene enim tunc ubique valent feminae atque expertes sunt iis symptomatibus.

Neque prius menstrua ipsa provocanda sunt, quam molestiis inde subortis, quae graviores corpori noxas minitantur. Dum vero suppressa sunt, festinanter sequelis subveniendum est.

Minus autem negotium facessit ratio, qua restituere menstrua, quae iam fluxerunt, suppressa, quam qua defectum eorum curare, quae nunquam adfuerunt, studemus. Summa quoque medelae

versatur in causis agnoscendis atque debellandis. Quodsi obstructa sunt viscera, pulmonesque magis patiuntur, conatus fere omnes nostros eludet, periculumque praeceps attrahet morbus.

In curatione ratio habenda causarum, quae sanguinis impediunt cursum versus uterum, habenda quoque ratio effluxus eius promovendi.

Ubi a principio aetatis congruae defectus adfuit, vel ubi menstrua gradatim tantum intercepta sunt, acrimonia adesse solet in corpore, quae vasculorum spasmos excitat, atque ideo effectus illos producit. Nostra itaque interest, purgare prius primas vias, quod protracto salis Glauberiani usu, quotidie ad unciam dimidiam, rhabarbarinisque fieri potest. Vid. *pulvis ephracticus*. Quo facto, neque tamen restabilita digestionem, vel peculiaris adest sanguinis acrimonia vel viscerum obstructions.

Acrimoniae opponenda antiscorbutica ac diaphoretica leniora, inter quae balneorum tepidorum usus simul suadendus est. Obstructions vincuntur sulfure aurato antimonii ita, ut quotidie portio eius augeatur. Vid. *tinctoria antimonii Iacobi*. Ubi haec non sufficiunt, a mercurialibus auxilium petatur.

Quibus vitiis remotis, laxae partes iterum firmandae sunt, quod ferri ope commodissime fieri potest. Vid. *tinctoria martis adstringens*. Quousque metuendae sunt obstructions, florum salis am-

moniaci martialium usus commendatur. Vid. *tinctura martis aperitiva*. Expeditius iuvant balnea frigida. Ex toto vero spasmodorum ratio habeatur, quibus, dum adsunt, opium reliquis remediis admixtum opponatur.

Quae si rite perficiuntur, alteram curationis partem, sanguinis derivationem versus inferiora, superfluum reddunt. Est tamen arte subveniendum, dum menstrua diutius deficientia noxas adferunt.

Eo autem potissimum tempore haec remedia adhibenda sunt, dum menstrua ingruunt, quod vel ad calculum vocare vel prodromis signis cognoscere poteris. Praenunciant autem impetum sanguinis versus genitalia, artuum lassitudo, abdominis inflatio ac pudendorum, dolores dorsi et abdominis.

A lenioribus praesidiis incipienda est curatio. Opus est ambulationibus, saltationibus mediocribus, balneis pedum, fomentis et cataplasmatibus, quae solutionem scoriarum reguli antimonii excipiunt.

Quae ubi non sufficiunt, initio futurae periodi balsamicas deglutire pilulas prodest, ita tamen ut plus quam bis aut ter alvum non ducant.

Quum aëri fixo inesse videatur peculiaris quaedam facultas, sanguinem profundendi, ab eo etiam vel extrinsecus vel intus petendum est auxilium, dumne haemoptysin oribundam extimescere liceat.

Intus ita adhibetur, ut cremorem tartari cum terra misceamus absorbente, sive alcali pauxillum et illico post acidum vitrioli dilutum propinemus. Ut versus inferiora autem maxime agat, pilulis simul aloëticis alvus est aperienda. Vid. *aër fixus* et *pilulae balsamicae*.

Pellentibus reliquis, velut sabina, helleboro nigro et aloë cautissime agendum, dum per se ac sola exhibentur.

Dum haemoptyseos metus est, hirudines pudendis, internae vero femorum faciei cucurbitulae admovendae.

Quod superest, electricitas saepius commodissima fuit ad restituenda menstrua, quae mulieribus non ferebantur.

DE SANGUINIS E PUDENDIS MULIERIBUS PROFUSIONIBUS.

Huc pertinent:

1. praeposterus menstruorum fluor debilitatem adferens. Existunt casus, ubi ante octavum iam profunduntur annum, quod a nostro climate utique alienum est;
2. dum quovis circuitu nimia sanguinis copia fluit;
3. dum nimis crebro, e. g. quatuordecim dierum intervallo, recurrunt menstrua;

4. dum porriguntur ultra congruam aetatem atque corpus infirmant;

5. quaevis sanguinis profusio, quae citra menstruam periodum occurrit, neque ab ea pendet;

6. haemorrhagia denique lenta continua, quae subinde abortus aut partus excipit, ab aliis causis derivanda.

Efficiuntur autem eae sanguinis profusiones, irritatione pudendorum, per frictionem, saltus ac venerem immodicam: pellentium incauto usu, partibus crebrioribus; lactationis defectu, quo sanguinis impetus versus uterum adlicitur.

Sanguinis nimius cursus, qui in praevalente corpore, citra menstruam accidit periodum, a polytis plerumque uteri pendet. Lenta vero haemorrhagia symptoma esse solet ulceris carcinomatosi in utero.

Dum uterus scirrhis laborat, haemorrhagiae nascuntur a quovis stimulo, qui spasmos adferre potest.

Ubi in teneriuscula aetate menstrua profunduntur, proclivitatem signant ad phthisin. Dum ultra congruam aetatem porriguntur, hydropem facile excitant. Quodsi nimius menstruorum cursus simul inordinatus est, peiorem signat statum, quam regularis: illic enim metus exulcerati uteri oritur. Maxime vero periclitatur aegra haemorrhagiis, quae

a menstruis non pendent, cum a vitio uteri locali oriri videantur.

A generali nullo modo differt curatio. Ubi menstrua nimis feruntur, neutiquam supprimendus est cursus sed moderandus.

Cum haemorrhagia periculum minatur, frigida abdomen fovendum, frigidaque in vaginam iniicienda. Conferunt quoque cucurbitulae mammis impositae, ut sanguinis cursus versus inferiora minuat. Subinde balnea tepida conferunt, dum cutis aspera est ac ficca.

Quod iam supra praecepi, firmandum esse corpus non praepostere, neque celerius iusto, sed gradatim, hic praeprimis locum obtinet, cum uteri vasa robur maxime insigne requirant, ut et levissimo sanguinis impetui resistere possint.

DE HAEMORRHOIDUM AFFECTIBUS.

Haemorrhoides vocantur congestiones sanguinis vel aliorum humorum ad anum. Dividuntur in coecas et fluentes.

Quae fluunt, sunt vel sanguineae vel mucosae.

Coecae autem vel inflammationem habent vel eius expertes sunt: quod ultimum varices constituit.

Haemorrhoidum autem caussa primaria congestionem sanguinis in systemate venae portarum complecti videtur, quod ex effectibus elucet. Accedit saepius rheumatica acrimonia, quae omnino aliquid facit ad haemorrhoides producendas. Ea congestio vocatur plethora abdominalis.

Remotae eius caussae sunt:

1. debilitas venarum portae;
2. sanguis tenax et acris;
3. obstructio vasorum.

Earum itaque remotarum caussarum ratio potissimum habenda est: venae sectione ac hirudinibus utendum, ubi congestio, ob diuturnitatem, noxia fit.

Haemorrhoides sanguineae fluentes.

Tutissimus est a periculo hic cursus inter omnes molestias, quas haemorrhoides excitant, neque tamen cum menstruo fluxu comparandus est, quamquam iisdem circuitibus feratur. Morbosus itaque semper est ac valetudinem signat infirmam, maxime dum in immatura aetate apparet.

Interest autem inter eum ac fluxum hepaticum dysenteriamque, quod cruor excrementis haudquam mixtus sit, sed utique faeces, praecipue duras, sequatur.

Caussa proxima versatur non in vera sanguinis abundantia, cum homines eo saepius corripiantur, qui sanguine omnino non turgent, ac sanguine e vena misso eae molestiae non fileant, quae cursu ipso haemorrhoidum sistuntur.

Saepius peculiaris quaedam spontanea dispositio adesse videtur, quae revocat facillime cursum, eo minus intercipiendum, quo magis sanitas cum eo cohaerere videtur.

Nonnunquam tamen merum sequitur orgasmum aut alvi obstipationem, victus errores, purgantium acrium abusus, graviditatem, ac interceptum menstruorum cursum. Quod eo promptius fit, quo plures iam ante adfuerunt tumores coeci.

Cognoscitur autem peculiaris ad haemorrhoides dispositio inde, quod citra manifestas cursus ingruat caussas, quod praecefferint anxietates, lassitudo, capitis dolores, vertigo, cardialgiae, intestinorum dolores ac regionis ossis sacri; calor denique pruritusque ad anum, quae vero symptomata fluore ipso tolluntur.

Quod si contingit, arte suppressendus cursus non est, quum facile periculosae inde congestiones versus alia loca sequantur. Dum autem nimis copiosus est ac corpus infirmat, remediis refrigerantibus et in- et externis subveniendum est.

Ubi constat, symptomata dicta ex dispositione ad haemorrhoides nasci, impetumque versus pectus metuendum esse, promovendus est cursus lotis calida pedibus atque fomentis admotis. Pellentibus cautius agendum, quam in menstruorum cursu, derivandusque potius sanguis, vena ad pedem secta aut hirudinibus ano appositis.

Saluti manifesto esse quandoque haemorrhoidum fluor videtur, uti in tympanite contingit. Alvi lotiones ex aëre fixo optime tunc expedient. *V. aër fixus.*

Dum vero ex notis causis occasionalibus cursus nascitur, occurritur ii refrigerantibus remediis, primarum viarum purgatione, alvi ductione ac solventibus et roborantibus, prout res, quae circumstant, id desiderare videntur. *Vid. pulvis ecphracticus et elixirium resolvens.*

Haemorrhoides mucosae fluentes.

Pituitae cursus ex ano interdum criticus est, tumque nequaquam supprimi debet. Quibus enim ex consuetudine ferebatur, iis ruunt humores pituitosi, dum hic fluor desit, versus superiora. Quo facto tollenda est acrimonia ope haematocathartico-
rum corporisque exercitiorum, quae vero ubique fere non sufficiunt.

Debilitatem nonnunquam ani solam supponit is pituitae cursus, ubi commodissimae sunt alvi lotiones ex aqua frigida.

Haemorrhoides urethrae.

A mictu cruento differunt cursu sanguinis meraci, urinae non admixti, maxime vero, quod e molestiis haemorrhoidalibus nascantur, unde haemorrhoidum anomalas vices gerere dicuntur. Praefidio sunt hirudines ano admotae, remedia diluentia, quae leviter urinam cient, atque ea, quae stases resolvunt systematis venae portarum.

Haemorrhoides coecae.

Iunctae sunt saepius cum fluentibus, ab iisdem causis nascuntur, licet stases abdominales atque obstructions viscerum hic magis sint extimescendae. Subinde vero solum ani prolapsum sequuntur aut pressionem mechanicam.

Varices supponere videntur vel stases in venis vel ecchymoses humorum in tela cellulari. Pressioni cedunt, neque dolores excitant. Ubi haemorrhoidum metus adest, hoc fluore fere tolluntur, qui itaque promovendus est. Quod si non contingit, varicesque maxime diuturnam habent moram, timenda est inflammatio eorum, comprimendi itaque

aqua frigida, vel, eo non sufficiente aut sanguine ex iis profuso, cultro praecidendi sunt.

Tumores inflammatorii eadem ratione tractandi ac inflammationes aliae. Qui ubi subito non discutuntur, mature aperiendi sunt, cum alioquin stagnantes humores acrimoniam concipiant atque in fistulas abire possint.

Sexus sequior laborat nonnunquam inflationibus nympharum calidis, quae haemorrhoidum aut menstruorum loco nascuntur, suppurationique favent, quae a principio promovenda est.

DE VERMIBUS.

De eo hic tantum vermium genere, quod in corpore ipso humano generatur, cuiusque ovula neque immediate in corpus deferuntur, neque quod extra corpus communiter vivit, praecipendum est.

Utrumque posterius assertum addo, quod in ulceribus apertis sine negotio vermes aut larvae potius insectorum generantur, quodque viventia animalcula nonnunquam cutim forant, in ea nidulantur, ad quod quidem genus vena medinensis pertinere videtur. Contra omne id genus extrinsecus agere opus est, huc itaque censei non merentur.

Satius itaque esset vermes, de quibus hic sermo erit, ita designare, ut in corpore ipso generari statuerem,

tueram, dummodo constaret, ovula eorum ab exterioribus, quae corpus ambeunt, intrare.

Creditur vulgo, ovula animalculorum intra corpus humanum viventium per cibum potumve in corpus deferri: idque confirmari dicitur:

1. eo, quod vulgari sententiae contrarium sit, absque praeformatis omnino germinibus posse haec animalcula in corpore nasci. Cumque haud facile probari possit, congenita esse ea germina, nil superest, quam foris ea desumere;

2. quod quidem veritatis speciem aliquam adipiscitur, cum easdem vermium species in piscibus observari dicatur, hominesque in iis praecipue regionibus vermibus obnoxii sint, quibus cibus familiaris e piscibus paratur, atque ubi potus e stagnantibus aquis petitur;

3. ea ipsa animalcula, quae intra corpus vivunt, et extra id in aquis aliisque corporibus reperiri doctum fuit.

Contra ea quidem argumenta merito regeritur:

1. haudquaquam exploratum esse, quodcunque corpus animale ex praeformatis organicisque germinibus originem ducere debere. Tantum enim abest, ut hoc probatum sit, ut potius quaevis ferè phaenomena eam confirmare videantur sententiam, quae corpora organica ex elementis chemicis formari statuit, germina quidem adesse contendit, ea tamen

aliena esse a forma organica, sed mixtionem eam recipere, quae modo, quo generantur, in corpora abeunt organica. Nequaquam itaque sufficit doctrina de praeformatis germinibus ad negandam vermium in corpore ipso generationem. Possuntne partes quaedam corporis ita formatae esse, ut, dum sanum est corpus, non sentiantur, in morbis vero abeant in vermiculos?

2. quod in iis regionibus, quarum incolae tum piscibus tum aquis immundis pascuntur, gregatim vermes animadvertantur, id quidem absque negotio ex infirmata digestionem atque ex generata inde pituita, quae sedes est vermium, declarari potest;

3. expertum est denique, differre ex toto eos vermes, qui intra corpora animalia vivunt, ab iis, qui extra id reperiuntur.

Quum itaque vulgaris opinio argumentis indigeat firmioribus, multo magis convenit coniectare, quod vermium primordia vel praeexistenterint in corpore animali, vel absque organica causa in eodem generentur. Et multae insuper rationes opinioni vulgari adversantur, quarum vel ea tantum hic notetur, quod a veritate recedere videatur ea sententia, quae ovula ea foris illata credit absque negotio digeri sanguinique adsimilari, quod tamen fieri deberet, cum multoties vermes observati sint in hepate, cerebro, aliisque partibus, quin residere visi sint

in infantibus recens natis atque in embryonibus, abortu exclusis.

Species sequentes maxime vulgares sunt:

Ascarides et trichurides.

Ascarides plerumque larvis acarorum, in caseo nidulantium, similes, interdum tamen adeo procerae sunt, ut pro lumbricis venditentur. In crassis duntaxat intestinis morantur, ubi stimulum excitant atque tenesmus.

Pruritu narium et spasticis adfectibus, tum etiam excrementis ipsis cognoscuntur.

Propelluntur laxante mercuriali, alvi lotionibus ex oleo, aëre fixo et aqua frigida. Ubi frequentia sua passiones efficiunt, primas protinus vias purgare, tunc vero roborantia adhibere oportet.

Pertinent huc etiam *trichurides*, quae pollices aliquot longae latum habent corpus cum capite filiformi, unde *trichocephalorum* nomine veniunt. Coecum maxime intestinum occupant, purgantia desiderant fortiora.

Lumbrici.

A lumbricis terrestribus differunt, quod hi annulo verrucosa ad capitis extremum praediti sint, quo illi carent, quod tubulis variis compositum sit lumbricorum humanorum orificium, cum unica

apertura gaudeat lumbricus terrestris. Ovulis quoque propagatur hic, viventia autem parit lumbricus humanus. Polyporum ceteroquin more, praeciso corpore vitam protrahunt, dummodo caput integrum superfit.

Vermibus his obnoxii infantes maxime sunt, adulti tamen quoque iis laborant, si caussae supra adlatae conveniunt.

Cognoscuntur autem lumbrici ex appetitu fueto plus intenso, praecipue dum solidis, farinosis, dulcibus pastus fuerit aeger, quibus haud corporis volumen augetur: ex dolorum colicorum frequentia; ex seroso adfluxu ad oris ambitum, dum ieiunus est aeger; ex recurrentibus saepe nauseis, citra vomitum ipsum; ex alvo pituitosa, parum compressa, secessione ciborum male digestorum; ex facie pallida, inflatione circa oculos livida, rubente autem facile post pastum; ex inflatione alarum nasi, labii superioris et genae partium vicinarum; ex male olente anima, citra sordium signa; ex pruritu narium; ex oculis illacrymantibus, fixis et dilatata pupilla; ex somno inquieto et convulsis facile membris.

Tumet plerumque abdomen, ubi pituita abundat. Urina turbida est; pulsus intermittens, qui cum dilatata pupilla certum fere vermium signum praebet. Quum digestionem vermes laedant, sanguis inde acrimoniam et nimis dilutam adipiscitur.

indolem, unde sudores nocturni colliquativi; accedunt denique febres regulares remittentes, quae in putredinem vergunt. Vermes quoque nervos convellunt, curationeque neglecta febres hecticae et phthifes facile consequuntur. Alios etiam morbos, quos fortuito comitantur, exacerbant.

In curatione purgandae praesertim et firmandae sunt primae viae, cui fini apte autem non respondent vulgaria remedia. Diligenter laxanda est alvus ope mercurialium et radice ialappae, roboranda deinde intestina adstringentibus et amaris, regimen denique ita ordinandum, ut fini conveniat. Quae vulgo anthelminthica dicuntur, raro vermes per se fugant, sed propellunt tamen roboratis intestinis.

Alternandi itaque pulveres anthelminthici cum pilulis purgantibus anthelminthicis, donec intestina rite purgata atque firmata fuerint.

Taenia.

Nomine vermis solitarii appellabatur, quod uno plures haudquaquam in corpore existere perperam creditum est: experientia tamen constat, vel quinque vel sex posse una existere in corpore.

Plane ac lata forma differt ab aliis, unde taeniae nomen. Longitudo varia est, octoginta cubitos saepenumero excedit: articulis componitur

unum aut duos pollices longis, quos singulos, salva vita, amittere potest, dummodo caput fervet, quod filo longo tenuique constat, nodulo terminato, cui vel tubuli meri vel uncini adhaerent. An articuli singuli per se vivere possint et incrementum accipere, ambigitur.

Discrimen posuerunt auctores taeniarum vel iuxta tuberculorum varietatem, quae articulos obfident, quae pro tubulis olim perperam vendebantur, vel iuxta articulorum variam indolem. Is vero vermis, cuius articuli cucurbitae seminibus similes sunt, *cucurbitina* olim dicta, curatu difficillima habebatur.

Discrimen quoque verum adest inter vermes, qui facile purgantibus propelluntur, et eos, qui conatus omnes fere eludunt. Experientia tamen doctus sum, hanc differentiam nequaquam versari in articulorum varietate, sed eos, quorum articuli cucurbitae seminibus similes erant, sine omni negotio, alios vero multo difficilius eliminari. Quin differentia ea articulorum fortuita magis quam constans esse videtur.

Curationis effectus maxime versari videtur in uncinorum praesentia ad tubulos aut defectu: qui si adsunt, difficillime profugantur vermes.

Taeniae signa fallacia sunt. Sentiunt aegri, dum sternutant, alvum deponunt aut vomunt, mo-

tum in abdomine undulatorium: borborygmi frequentes accedunt: ponderis cuiusdam gravitatem sentiunt in abdomine, quod pondus ubi locum mutat, frigus in abdomine vel dorso sentitur. Facile tamen haec signa negliguntur, ac symptomata ex irritamento orta aliis tribuntur causis.

Acrium esus taenias solet deorsum cogere, dulcium vero sursum. Nares non saepius prurire solent, alia autem adsunt lumbricorum symptomata. Raro exploratam habere taeniarum praesentiam possumus, antequam fragmenta secesserint.

Specificis remediis quae contra vermes militare dicuntur, multum tribuere vetat experientia, quae me quidem docuit, ubi drastica purgantia nihil efficiunt, ibi et alia omnia irrita esse.

Methodum purgans exhibendi eam sequor, quam *Herrenschwandtius* praecepit: quavis nempe vespere cochlearia aliquot olei cuiusvis dulcis aut olei ricini exhibeo: matutino tempore autem gummis guttae grana decem, quibus si vermis non expellitur, iteranda eadem portio, et tertia vice exhibenda cum iusculo carnis, nisi irritamenti noxae extimescendae videantur: e lacte autem simul alvi lotio imperanda.

Quo facto dum cum capite vermis non expellitur, alia ratione haud facile aliquid perficiemus: tempori committenda est expulsio, quod sponte

propulsionem saepius molitur. Putrida enim febris vermem enecare potest. Generatim vero ordinandum regimen simplex neque arte petatum, ut motus vermis, qui dolores excitant aliaeque molestiae mitigentur, cum non raro observati sint vermes in animalibus bene ceteroquin valentibus.

I C T E R U S.

Cognoscitur ea valetudo flavido aut croceo cutis colore, quo et albuginea oculi ipsa adficitur: accedunt sapor in ore amarus, digestio laesa, flatus et colici dolores, alvus compressa, excrementa albidia aut argillacea, urina praerubra, quae lintea flavido tingit colore ac sedimentum recipit lateritium. Bilis in vasa abiens pruritum in cute excitat. Non raro etiam motus excitantur febriles.

E colorum differentia icteri partitio oritur, vel enim *croceus* est vel *viridis* vel *ater*.

Causa vero proxima complecti ubique videtur bilem vesicae felleae in systema lymphaticum repulsam.

Raro secretionis bilis impedimenta icterum efficere nequeunt, quum bilis secretionem producat. Quin ipse venae portarum sanguis nullum exhibet bilis vestigium.

Raro quoque bilis hepatica morbi veri arcuati origines continere videtur:

1. quum ea neque colore neque amarore praedita sit, doceatque experientia, digestionem laedi, obstructo meatu cystico ac transeunte in intestinum sola bile hepatica;

2. observati sunt iecinoris infarctus ac calculi in meatibus biliferis, absque ictero;

3. expertum est, luridum et cachecticum sequi colorem, ubi bilis hepatica in sanguinem transit, neque tamen perfectum oriri icterum.

Neque tamen eo minus statui potest concentratio quaedam bilis hepaticae in meatibus biliferis stagnantis, ut speciem quamdam huius morbi producere possit. Posse id fieri elucet ex concentrata bile animalium, quae vesiculis felleis carent, in amplioribus ductibus biliferis: quanquam ad rariores semper casus id pertinere videatur. Plerumque bilis cystica verum idiopathicum icterum efficere solet.

Repulsa autem bilis cystica rarissime per meatum hepaticum transit in venas hepaticas, quum id sine obstructo ductu communi bilifero fieri non posset, ea autem obstructio saepius desit, quum praeterea icteri nonnunquam adeo brevi tempore sequantur causam admissam, ut longam eam ac impeditam

viam ingredi haud videatur. Neque tamen profiteor, id nunquam fieri.

Per venam cysticam via haec pari modo ducere non videtur, quippe quae in venam portae transeat, atque bilem secretioni novae iterum tradere debeat.

Potest tamen bilis interstitia penetrare vesiculae felleae, recipique a vasis absorbentibus.

Ratio autem admodum vulgaris ea esse videtur, ut a vasis vesiculae absorbentibus recepta bilis in sanguinem feratur.

Quaeritur tamen, quibus demum causis ea reobortio efficiatur?

Repererunt nonnunquam, qui cadavera secuerunt, meatum cysticum obstructum, turgorem praeterea vesiculae, citra omnem icterum, verum quoque observaverunt arcuatum morbum sine omni meatum biliferorum obstructione.

In spasmo itaque summa rei versari videtur, quod probabile fit, si causas icteri plerasque irritamento agere observamus, licet obstructio causam stimuli remotam interdum praebeat.

Causae autem sunt:

1. calculi vesiculae felleae. Coniectare eas licet, si antea cardialgiae et anxietates post pastum sentiebantur, icterus vero sine manifesta causa apparuit, recurrens certis quibusdam temporibus eo-

dem modo, si in morbo ipso praecordia sub cartilagine xiphoidea dolent ad costas usque spurias;

2. inflammatio iecinoris, cui morbus arcuatus vulgo adiungi solet;

3. obstructio iecinoris et meatus biliferi communis ope concretionis, calculorum, vermium, bilisque pituitosae ac tenacis. Quanquam protinus haec vitia excipere icterus non solet, facile tamen oritur, stimulo foris accedente, aut bile per stagnationem recipiente acrimoniam;

4. acres primarum viarum fordes, quibus duodenam ac meatus communis bilifer contrahuntur, quod

5. vermibus quoque fieri potest;

6. capitis laesiones, quibus per consensum iecur adficitur;

7. spasmi hysterici;

8. adfectus animi violenti, velut ira et excandescencia;

9. animalium quorundam morsus, e. g. scorpionum, serpentum, imo ipsorum canum;

10. quandoque miasma accusandum est epidemicum, quod in vias biliferas praecipue agere videtur;

11. acrimonia scorbutica ac rheumatica;

12. putredo universalis humorum.

Prognosis differt pro caussarum differentia. Ubique ad calculos proclivitas adest, facile ii recurrunt, licet per alvum secesserint. Quodsi a stimulis arte vincendis icterus oritur, fatius id est quam dum causa irritans vel latet vel ultra artis limites iacet. Ita icteri a capitis laesionibus aut a morfu animalium venenatorum rabidorumque praecipitant aegrum.

Color quo dilutior eo melior. Qui si in nigrum aut viridem vergit, nervos convulsos signat et putredinem.

Communes medelae rationes complectuntur mollientia et antispastica. Opium exhibetur, unguenta mollientia et balnea tepida imperantur. Quodsi sordes aut vermes in primis adsunt viis, egeruntur. Rheumaticae si saepe adsunt stases, ope balsam. sulfur. terebinth. cum naphtha vitrioli resolvantur, quod quoque remedium in calculis biliariis iuvat. Obstructionibus opponenda resolventia, maxime sal ammoniacus, qui putredini etiam resistit. Ubi calculos coniectaveris, a principio conferunt succi recentes herbarum amararum. Emeticis et pellentibus molimur concretionum egestionem. V. *pilulae balsamicae*. Post morfum animalium venenatorum sive rabidorum vulnus, nisi excitetur ac uratur, molliri tamen ac exulcerari oportet, interne vero fortiora exhiberi diaphoretica et diuretica.

V. *potio antilyssa*. Ubi resolutio adest humorum, acida, antiscorbutica et diaphoretica profunt. Dum autem alia causa materialis fuisse non videtur, in opio subsistendum est, cuius portio gradatim augenda. Praesidio interdum fuit electricitas. In hypochondriaco et hysterico statu inserviunt asa foetida, cortex peruvianus et opium. Priora et extrinsecus applicari utiliter possunt. Vid. *emplastrum resolvens Schmuckeri* et *pilulae antihystericae*.

DE MORBIS VENEREIS.

Designantur ii morbi inflammationibus, ulceribus, maculis et tumoribus, qui peculiare aliquod venenum, contactu venereorum et applicatione ad vulnera et ea loca, quae excoriata aut praetenui epidermide tecta sunt, propagatum supponunt.

Ortus huius veneni sit in corpore quaerendus, velut veneris immediata sequela, an foris accedat fortuna generatum, ambigitur etiamnum.

Post annum 1493, cum Columbus ex America rediisset, innotuerunt hi morbi, et primum quidem in Italia, exercitu gallico ibi degente, unde gallici morbi nomen derivatur. Quem quidem exercitum quum sequerentur etiam Hispani, dilucido constare videbatur, hos morbos Columbum ex America in

Hispaniam apportasse, unde cum hispanicis cohortibus Italiam, indeque cum gallicis militibus Galliam aliasque adgressos esse regiones.

Mirum tamen est, neque Columbum, neque alios auctores, qui in America fuerunt, huius morbi, insigni tunc saevitie grassantis, meminisse. Quin exstant auctores, qui biennio antequam gallicus exercitus Italiam invasisset, populari modo saeviisse hunc morbum in Italia contendunt. Populari autem modo grassatum fuisse morbum patere videtur tum ex celerrima eius propagatione tum ex saevitie non vulgari.

Endemicae observantur pustulae in America, sporadice ibi obviae, eodemque, ac morbus venereus, contagio propagatae. Anglis nomine *Yaws*, Gallis nomine *Pians* veniunt, ab auctoribus, ob similitudinem ruborum, *Framboesia* appellatae.

Creditum fuit, hunc morbum venerei matrem esse, verum tamen, qui sedulo eum observarunt, invenerunt, morbi acuti speciem prae se ferre pustulas Americanas, mercurium nequaquam specificum praebere in eis auxilium, sed sponte nonnunquam aegros convalescere atque immunes a contagio esse, qui semel iis correpti fuerint.

Licet auctores nonnulli probare videantur, veteribus iam notum fuisse morbum venereum, nequaquam tamen antiquis temporibus vel tam vulga-

ris vel tam vehemens fuisse videtur, quam seculi decimi quinti fine et recentioribus temporibus, cuius quidem rei ratio nihil esse, nisi peregrinum quoddam ac externis causis adductum virus videtur. Quod quidem virus duxerit originem ex aliis orbis terrarum regionibus, five pro inquilino habendum sit, ob supra adlatas causas est adhuc ambigendum.

Eius autem veneni indoles penitus nos adhuc latet. A veneno varioloso et pestilentiali ita differt, ut neque volatile sit, neque per aëra propagetur.

Contagium autem adfertur:

1. dum partes vel vulneratae vel tenera cuticula tectae, e. g. labia, papillae mammarum, viro venereo tanguntur. Perspiratione autem virus propagari haudquaquam credibile est, cum adeo volatile non sit, ut per cutis spiracula possit diffundi. Sudoribus quidem, saliva ac lacte nutricum, maxime vero pure, transit: a veritate alienum praeterea esse haudquaquam videtur, suppuratione virus id magis subtile contagioque magis idoneum fieri, cum diutius in corpore latitare, absque ullis symptomatibus possit, ubi suppurationem non citat;
2. partu id virus communicatur;
3. maxime vero vulgaris contagii species coitu perficitur,

Discrimen statuitur inter morbos venereos:

1. lues venerea, quae eae non solum partes laborant, quae immediato contagio adfectae sunt, sed ubi virus etiam per corpus divagans, vel latitat, vel aliena ciet symptomata;

2. ii adfectus, ubi partes contagio correptae protinus patiuntur;

3. symptomata ipsa singularia, quae vel subito post contagium, vel longo etiam interiecto tempore, sive in ipsis locis contagio adfectis, sive alibi etiam occurrunt;

4. ii praecipue morbi, qui vel e viro carolorum, vel e veneno blennorrhoeae oriuntur.

Sponte quidem et naturae solius auxilio sanari hic morbus nequit: specificorum remediorum usum requirit, quorum primum quidem mercurius esse videtur. Eo autem omnes vere venerei morbi, nisi vel diutissime aegrum traxerint, vel vires penitus prostraverint, curari possunt, praesertim dum externa simul adsunt ulcera.

Agere autem mercurius ita videtur, ut contagiosam viri indolem non quidem mutet, sed excretioni idoneam reddat. Haec quidem sententia eo probatur, quod varios affectus venereos, ni apud nos, in calidis saltem regionibus, solis videamus fugari remediis, quae sudorem movent. Accedit salivae in ptyalismo effluentis contagiosa indoles;

acce-

accedunt curationes adfectuum venereorum localium solo mercurii topico usu, ubi vero virus, licet cum mercurio iunctum, haud tamen mutatum in corpus retropellitur, retropulsum breviori longiorive tempore destruentem suam exferit facultatem.

Quod adfertur si cum veritate ipsa congrueret, quemadmodum rationes adductae id probare videntur, facile solvenda esset quaestio, quatenam potissimum methodus aliis praestet, ea, quae mercurii ope salivam provocat, an ea, quae, salivatione cautissime vitata, venenum extinguere studet.

Equidem tum ob adlatas rationes theoreticas, tum maxime ob experientiam, exploratum habeo, tutissimam esse eam methodum, quae lente salivam leniterque movet, nisi aegri vires deficient, nisi recens sit morbus, nisi adfectus infans sit, aut gravida eo laboret. Tunc enim multo certius et viri venerei et mercurii excretionem sperare licet.

Quod si autem in carolis sic dictis virus paratum non fuerit, quod si ptyalismo frequentiori praegresso, solidae partes fuerint iam debilitatae, quod si denique diuturna in corpore mora virus ex toto mutatum esse videatur, commodiora sunt ea, quae et sudorem et urinam provocant.

Mercurius vel in corpus ingeritur, vel externae partes eo fricantur. Utra autem ratio praestet du-

bii adhuc haeremus. Perinde saltem est, dummodo salivae ciendae studemus. Ad internum usum suadetur mercurius dulcis, cuius granum unicum quotidie initio exhibetur, aucta paullatim portione. Commoda etiam est PLENKII solutio, ubi mercurii dulcis acrimoniam noxas adlaturam esse timeamus, five dum alvum nimis citam reddit. Exstant tamen casus mutati adeo viri, ut scrofulosam adeptum sit indolem, ubi expediunt aethiops antimoni- nialis, mercurius sublimatus et ruber praecipitatus, magis autem solutio mercurii in acido nitri. Generatim vero a veritate haudquaquam abesse videtur, mercurium non metallica quidem forma, sed quatenus, acido vel foris admoto vel corpori familiari solutum, causticum redditur, in virus venereum agere posse. Idem saltem auxilium praestant mercurialia caustica in corpus ingesta, ac frictiones hydrargyro institutae.

Ad salivationem autem corpus praeparandum est. Regimen ante salutare imperandum: sanguis abundans e vena mittendus: fordes primarum viarum, si quae adsunt, eliminandae, calidumque maxime anni tempus ad curationem eligendum.

Initio quotidie drachma dimidia unguenti Neapolitani ad frictiones in pedibus instituendas adhibetur. Frictus aeger cubitum eat, aut calore saltem artus defrictos foveat.

Quam ubi rationem tertio iam die salivae cursus excipit, calida aqua pedes lavantur, abstinetur autem frictionibus, quod praecox nimis salivae fluor hydrargyrum praepostere e corpore educit, antequam virus venereum possit secum efferre. Ubi autem salivae cursus sese remisit, frictionibus pergendum, ut salivae copia quotidie effluens libram aut duas aequet. Duo autem pondo sine noxa egeri possunt, dumne vires, quarum ratio semper habenda, deficient.

Quandoque saliva nequicquam fluens aliorum provocari sine noxa videtur, cui succurrere omnino oportet.

Quodsi nimia salivae copia profunditur, tumens oris partibus, commodius fricare definimus, alvo mannae ope per aliquot dies ducta, pedibus aqua calida lotis, regimine imperato parumper frigidiusculo, dumne refrigerium committatur.

Eodem plane modo agendum, simul ac motus accesserint febriles, fortuiti ii quidem, nec originem ex acrimonia venerea ducentes.

Generatim vero potus diluentes, mollientes, frequenter ordinandi eligendique iuxta aegri cupiditatem. Commodissime expedit sarsaparila ob mitiorem saporem; cui, si cari nimis pretii videtur, graminis radix substituenda. Vegetabilibus pasca-

tur aeger, quae calorem non movent, regimen autem calidum potius fit quam frigidum.

Tali itaque modo insistendum, donec symptomata vel omnia sublata fuerint, vel curatione vicissitudines posteriores non experiantur: quo facto, velut topici adfectus deinde tractati, prosperrimo plerumque successu tolluntur. Ad eum finem attingendum septem aut octo unciiis unguenti opus est.

Viribus ad salivae profusionem non valentibus, five aegro hanc rationem pertinaciter reiiciente, quotidie ante curationem balneum imperatur egelidum, quod repetitur etiam in ipsa curatione: potui vulgari inservit sarsaparilae five ligni sancti decoctum: a mercurio abstinetur, quoties gingivae levissimum tumorem pati incipiunt, alvo subinde ducta, aut, hydrargyro interne adhibito, iis remediis admixtis, quae leniter urinam cient, e. g. asellis, vel exhibito protinus mercurio nitroso, qui urina maxime provocata, salivam movere non solet.

Quod si et hic internus mercurii usus negotium facessere videtur, caustica remedia mercurialia plantis pedum cum adipe superinungantur.

Saepius vero tanta mercurialium copia aegros iamiam exercuit, ut in valetudinem ipsam agere omnino non videantur, aut ut symptomata eorum

usu utique peiora reddantur. Illic protinus humores aliis idoneis remediis purgandi, solidaeque partes firmandae, quo facto curatio saepius omnino expleta est, aut mercurii usus postea saltem magis expedit.

Aggravatis vero affectibus, eo cautius abstinendum a mercurialibus, quo peiora evadunt, ob humorum corruptionem, ulcera, quae vel gangraenam adigere possunt. Utrobique autem commodissime agunt et aquae minerales, et cortex peruvianus. Simile quoque veri videtur, hos potissimum esse adfectus, quibus opium, nostris temporibus tantopere celebratum, maxime conveniat.

Lues venerea.

Plura is morbus complectitur symptomata venerea, quae viri venerei resorptionem ilico sequuntur.

Tumorem veli palatini protinus inferre solet, mox in ulcera abeuntem. Ad haec accedunt maculae faciei, pallidae primum, paullatim vero magis rubentes, flavida demum crusta obductae. Eiusmodi ulcera in alias etiam partes deinde proferunt, maxime vero in genitales. Ubi nulla sunt ulcera, dolores ossium, noctu imprimis saevientes, excruciare solent. Accedunt ossium tumores, qui, quamdiu molliores sunt, *tophorum*, dum vero ob-

durescunt, *exostosium* nomine veniunt, in cariem facile abituri.

Contagium semper sequitur lues venerea, nisi virus e parte primitus affecta eluatur, priusquam in sanguinem transire possit, praesertim cum regimine calido aeger peccat.

Acrimonia denique adeo corrosivam adipiscitur indolem, ut vel ossium compagem vel viscera exedat, hecticasque febres gignat, nisi egeratur.

Curationis ratio generalis ea est, quam ante imperavimus. Ut viribus parcatur, tanta protinus hydrargyri copia adhibenda est, quanta sufficere videtur.

Aliorum praeterea morborum catervam lues venerea generare valet, qui vulgo ex aliis longeque differentibus causis derivantur. Quod ut experiamur, inquirendum est sedulo, fueritne aeger contagio unquam obnoxius, remediisque huic casui idoneis usus fuerit. Ubi id ambigitur, neque fortissima adfunt argumenta contraria, e. g. scorbutus, tentanda sunt mercurialia, quorum deinde effectus indolem morbi in aprico ponere solent. Neque tamen inficias ibo, ab acrimonia blennorrhoeica varias ortum ducere passiones, quae mercurialia quaevis eludunt, atque sicut cognitu, ita et curatu difficilissimae sunt.

Passionum singularum eas duntaxat hic recensendas esse arbitror, quae plerumque virus venereum, rarissime vero alias supponunt causas.

Carolus.

Caroli sunt ulcuscula venerea, ea maxime, quae ad genitales partes, ad mammas ac in collo proveniunt. In utroque priori loco contagio admissio protinus supernascuntur: in faucibus vero luis venereae princeps constituunt symptoma. Pallide rubent, marginibus callosis cincta, citissime proserpunt, nisi specifica opponantur remedia.

Virus carolorum primarium videtur ac peculiare esse venenum luis venereae, siquidem facillime resorbsum celerrime universales generat affectus, mercurialibusque sine ullo cedit negotio.

Circumspiciendum itaque in externo mercurialium usu diligentissime, ut sufficiens eorum copia ingeratur, cum alioquin, affectu externo sublato, venenum nihilominus supersit. Praeter mercurialium internum usum ulcuscula quoque per alioquod tempus causticis mercurialibus, i. e. hydrargyro sublimato aut rubro praecipitato, conspergantur, ut aperta ferventur. Quod si, venenum esse excretum, exploratum habemus, neque tamen ulcera falescunt, fatuminiis est succurrendum.

Dum maligna super mercurii usum ulcera fiunt, eo abstinendum cortexque potius peruvianus exhibendus, locisque affectis antiseptica et antispastica admovenda. Quotidie idcirco vulnus *THE DEN II* aqua lavandum, unguentumque, quod opium excipit, iniiciendum.

Blennorrhoea venerea.

Ea intelligitur humoris pituitosi, purulenti, contagioque venereo generati cursus ex urethra. Perperam dicitur *gonorrhoea*, cum seminis nihil effluere soleat.

Sequentium specierum blennorrhoeae ex coitu impuro ortae discrimen notandum:

1. subinde, licet raro, symptoma est luis venereae. Id inde cognoscitur, cum citra coitum praegressum eo afficitur aeger, cuius corpori virus quidem venereum inhaeret, neque tamen unquam blennorrhoeam ante passus fuit, quae ilico super contagium nasceretur. *Symptomata* dici potest *blennorrhoea*;

2. aliae extant, quae, absque praegresso coitu, homines corripunt incalescentes, sive blennorrhoea olim affectos, *diuturnae* vocandae.

Quarum quidem blennorrhoearum genus eo differt a venereis, quod mercurius in eas agere nullo modo possit. Existunt casus, ubi cum his fluoribus

alia simul adfunt symptomata venerea, hydrargyri usu omnino debellanda, cui tamen hic cursus pertinaciter resistit.

Videntur autem ibi superesse glandulae vel relaxatae vel obrigescentes, quae, incalescente corpore, phlegmonen concipiunt, ac corruptum eum ichorem profundunt. Non raro etiam dura invenitur prostata in his casibus.

Humor eo cursu effluens purulentus sequaturne veram exulcerationem, magna disputatum est contentione. Quamvis absque vero ulcere profusa materies admodum livida esse potest, exulceratio tamen peculiaris saepenumero adest, quae, cuticula tantummodo affecta, erysipelatis speciem prae se fert: notandum insuper, partes affectas glandulas esse, quae raro, hic autem fere nunquam, exulcerantur. Prostatae tumor admodum dolens super hanc blennorrhoeam, deinde vero sedens, cursum humoris haudquaquam mutare consuescit. Quod superest, tota illa contentio, verba vel maxime complectens, minoris momenti instar habere videtur.

An mucus in hoc morbo profusus subinde contagiosa expers sit facultate, ambigendum esse arbitror.

3. Profluit interdum blandus quidam ac glutinosus latex, qui praegressis blennorrhoeis superest, e

laxatis vere partibus ortum ducens. *Blennorrhoea* vocatur *secundaria*.

Ea haud amplius contagium propagat, alias praeterea nonnunquam causas supponens, ubi *blennorrhoeae benignae* nomine venit.

4. Maxime vulgaris floris huius species ea est, quae ilico excipit coitum impurum, *idiopathicae blennorrhoeae* appellatione digna.

Temporis spatium, quod post contagium praeterlabitur, aegre finitur, in octo usque dies protrahi potest. Incipit autem morbus titillatione ac tensionis sensu in urethra, quem ardor violentus inter mingendum sequitur. Eae molestiae nonnullos dies pergunt, effluit deinde ichor tenuis, acerrimus, ardorisque sensum augens: spissescit autem postea, ac puris similitudinem adipiscitur: super haec tensiones quidem minuuntur, neque tamen ex toto sese remittunt, donec, eliminata quavis acrimonia, glutinosam recuperet indolem, quo facto definunt omnes plerumque molestiae.

Quamdiu adsunt distentiones ac ardor inter mingendum, tamdiu etiam inflammatio quaedam subesse videtur, quae vel octo aut quatuordecim diebus tollitur, vel in plures etiam menses porrigitur.

Effluente iam limpido illo ac glutinoso latice, omnem esse excretam acrimoniam coniectandum est. Ex adversa autem parte dubii etiamnum hae-

remus, possitne perseverare doloribus iunctus fluor purulentus, licet quodvis venenum iam iam eiectum fuerit.

Germanitas ceteroquin huius morbi et catarrhi inde praesertim probari posse videtur, quod eadem omnino acrimonia in tunica narium pituitaria coryzam gignere videtur.

Fit subinde, ut tractionis sensus sponte sua protinus iterum transeat, neque purulenti humoris cursus sequatur. Quod quidem exponitur ita, ut acrimoniam statuamus vel naturae auxilio egestam, vel vero resorbtam esse.

Ubique stimulus adest atrox, doloribus vehementibus erigitur et curvatur penis, qui quidem affectus *chorda veneris* appellatur.

Oritur quandoque mero consensu testiculorum glandularumque inguinalium tumor inflammatus, resorbtionis etiam ope explicandus.

Qui profunditur humor purulentus, a veris quidem ulceribus promanare non videtur: pro muco urethrae potius corrupto habendus in iis saltem blennorrhoeis, quae contagium subito sequuntur.

In glandulis potissimum Morgagnianis is humor parari, neque frequenter in initio a prostata inde derivandus esse videtur.

Cum vero acrimonia tempestive non egeritur, exulcerantur omnino partes affectae ac indu-

rescunt. Facile quoque virus resorbtum sanguini admiscetur.

Materies blennorrhoeae eadem sit ac virus venereum, five ab eodem omnino differat, ambigitur.

Persuasum tamen habemus, neglectas blennorrhoeas non facile excipi a lue venerea, aliosque venereos affectus multo citius cedere mercurialibus, quam blennorrhoeam idiopathicam. Neque minus certum est, folis diluentibus et mollientibus remediis blennorrhoeam posse penitus sanari. Constat denique, quas diuturnas supra dixi, hydrargyro haudquaquam levare.

Ea quidem argumenta, utique speciosa, sequentibus assertis infirmari videntur:

1. mercurialia tantum abesse ut blennorrhoeam vincant ubique, ut diluentia potius et mollientia sufficiant, inde explicari posse videtur, quod mercurius per se urinam non facile citet, natura autem viam nobis eo parare soleat. Quemadmodum guaiaci usus adversus luem veneream in calidis climatibus, ita et diureticorum mollientiumque auxilia in blennorrhoea, veneream utriusque affectus indolem dubiam reddere nequeunt;

2. quod chronicae blennorrhoeae mercurialibus resistant, inde exponi potest, quod hoc quidem non viro sustineantur, sed alienis plane causis, ac cor-

ruptione topica, in quas mercurius nequit effectus suos exferere. Constare saltem non videtur, humorem purulentum, qui in diuturnis profunditur blennorrhoeis, virus adhuc venereum secum ferre;

3. virus blennorrhoeae a venereo licet specie differat, genere tamen differre neutiquam oportet. Coniectura ex historia petita consequi possumus, illud ab hoc procreatum fuisse. Subtilitate ac penetrante sua forsan vi privatum, reliquis haud adeo facile glandulis sese insinuat, ex utraque autem ratione hydrargyro magis resistit. Admodum affine saltem utrumque sibi venenum, dum inveteravit, mercurii vim omnino eludere, exploratum est;

4. quodsi denique experientia rite instituta fuerit, materies blennorrhoeae veros generat carolos, unde nullo modo dubium habere possumus, virus blennorrhoeae idem esse ac venereum.

Nihilominus variae rationes me adducunt, ut, existere materiem blennorrhoeae, a veneno venereo omnino diversam, arbitrer. Eae autem sunt:

1. veteres cognovisse probabiliter blennorrhoeam e coitu impuro orientem;

2. medicos seculi decimi sexti tacuisse blennorrhoeam, quia affinitatem eius ad veneream luem non agnoverint;

3. nullum virus carolorum universalibus cedere remediis, cedere autem acrimoniam blennorrhoeam;

4. id saepius virus ab herpetico partium genitalium exanthemate derivari;

5. quantamcunque excitet destructionem partium solidarum virus carolorum, sanatio tamen curatione idonea perfici potest. Nunquam id vero contingit in morbis genitalium et viarum uriniferarum, quae ab acrimonia blennorrhoeica oriuntur.

Cum itaque, blennorrhoeas existere absque ullo venereo viro, negari non possit, differentes eae sententiae omnes singulaeque probabiles videntur, dummodo idiopathicae blennorrhoeae duplex statuatur species, quarum altera frequentior scrofulosam quamdam acrimoniam, altera vero rarior verum supponit virus venereum.

In curatione blennorrhoeae idiopathicae habenda est ratio inflammatae urethrae, excernendaeque acrimoniae per urethram.

Dum inflammatoria perseverat tensio, antiphlogistica ex toto methodus est commendanda. Generalis dispositio inflammatoria sanguine e vena misso minuenda: super haec addendi potus mollientes et solventes: commodissime autem conferunt avena excorticata, semina papaveris, cannabis et petroselinum cum nitro emulsa. Membrum autem mollientibus cataplasmatibus fovendum.

Ea subinde ratione excernitur virus ac inflammatio discutitur, citra cursus purulenti metum.

Plerumque tamen is contingit, five potius medicus raro prius vocatur. Continuanda vero ratio ante praecepta, cum tensio doloresque aegrum exercent.

Protinus ut desit maximam saltem partem inflammatio, purulento humore continuo fluente, diureticis subveniendum. Egregie autem expediunt balsamica, maxime terebinthina, caute tamen exhibenda, cum inflammationem vel augere, vel novum testiculorum tumorem provocare, vel stimulo suo peculiari blennorrhoeas gignere possint secundarias. Initio igitur terebinthinae coctae, cum nitro et gummi arabica mistae exiguae portiunculae devorandae, quae progressu temporis sensim augentur.

Iniectionibus varii medici utuntur, quae vero si irritant, inflammationem aggravare, si adstringunt, urinae difficultates efficere diuturnas possunt. Commodissima sane **PLENKII** solutio esset, dummodo mercurii efficaciam in virus exploratam haberemus, dumne praeterea mera iniectio viri resorptionem promoveret.

Purgantia, quae medicorum vulgus in blennorrhoeis amat, neque usui sunt ulli, neque innocentia, cum stimulo et inflammare testiculos, glandulasque inguinales et acrimoniae resorbendae occasionem possint praebere. Expediunt solummodo, ubi primarum viarum fordes urinam reddunt acrem,

five inflammationem augment. Ibi vero conveniunt manna, tamarindi et cremor tartari.

Pervicaciam blennorrhoearum, quae indicata remedia eludunt, calor nimius et mala potissimum methodus producunt.

Ibine mercurialia utiliter conferrent? — Equidem nihil certi circa eorum in his casibus usum expertus sum, neque ea aliquid per se efficere adversus eos affectus posse persuasum habeo. Cautelae, quas aeger plerumque adhibet, dum mercurialia sibi exhiberi scit, potissimam complectuntur rationem, praecipue cum guaiacum decoctum simul ingestum fuerit. Nocere autem posse mercurium hic imperatum, haudquaquam credibile est.

Certissime praeterea vel mea constat experientia, acrimoniam blennorrhoeicam resorberi posse, atque tum artuum dolores, tum cutis vitia generare, ubi mitiora quidem mercurialia nihil, caustica vero praeparata commodissime et optime conferunt.

In diuturnas nullam mercurio esse efficaciam, experientia me, quod doleo, docuit, ingenueque fateor me nullum fere peculiare remedium taediofi eius affectus cognoscere, licet tinctura antimonii Iacobi quandoque opitulari visa sit.

Veritati tamen haudquaquam contrarium videtur, omnes eos affectus, vere venereos, neque mercurio vincendos, oriri acrimonia blennorrhoeica, quae

quae a viro carolorum differt tum mobilitate minore, tum adstringente magis facultate. Ibi omnino opium expedire potest, mollitis partibus, quae acrimonia irritatae contrahuntur, promotaque acrimoniae solutione ac excretionem.

Blennorrhoeae praeterea secundariae omnibus saepius adstringentibus resistunt remediis, tempore duntaxat interdum curatae. Expectandum nonnunquam auxilium ab usu diureticorum, e. g. tincturae cantharidum.

Symptomatica blennorrhoea, quae carolorum virus supponit, mercurio indiget.

Fluor albus venereus.

Inter eum et benignum discrimen interest, quod contagium solum excipiat, ardoreque in initio partium affectarum iunctus sit. A blennorrhoea differt, quod feminas tantum exerceat.

Vaginam solam haec corripit inflammatio, raro ad urethram usque progrediens: ob laxiorem vaginae compagem dolores itaque haud adeo atroces initio infert, atque propter eandem rationem primum saepe stadium non percipitur.

Curatio quoque eius fluoris multo plura facessit negotia, quam blennorrhoeae medela.

Sola diuretica nihil iuvant: mercurialia et interne et externe adhibita, inveterato hoc plerum-

que affectu, qui vel disimulatur, vel plane non agnoscitur, irrita saepius fuerunt.

Fluoris albi indoles ex toto nos perinde latet ac blennorrhoeae natura.

Forte herpetum species vaginam afficientes mucī congestionem eo nimiam provocant?

Exploratum saltem est, meaque experientia liquet, blennorrhoeas neglectas facile excipi herpeticis exanthematibus.

Quod si praeterea herpes plerumque signent scrofulosam acrimoniam, pertinentne ideo et fluor albus et blennorrhoea ad scrofulosos affectus?

Cumque iis saepius egregie conferant mercurialia, nonne etiam in fluore albo et blennorrhoea utilia esse possunt?

Quod si denique solo regimine scrofuloso saepius minuatur acrimonia, inde forte elucet, cur adversus blennorrhoeas regimen nonnunquam solum expediat?

Ubi contigit nobis, fluorem album protinus ortum curare, commodissima est ratio iniicere mollientia: interna nihilominus remedia negligenda non sunt, sed, quem supra praecepimus, eo modo adhibenda.

Ubi autem iam inveteraverunt, causticis succurratur mercurialibus, quae forma admodum diluta iniici possunt.

Bubo.

Eo nomine appellatur glandularum inguinalium tumor venereus, inflammationem facile concipiens, favensque exulcerationi, nisi arte statim tollatur.

Bubones contagium vel ilico sequuntur, vel blennorrhoeam, cum intensa inflammatione, aut dum valide alvus purgata est aegerque nimis incauit, vel vero carolos intempestive siccatos. Utroque priori casu inflammatio per consensum oritur, tertio autem absorpta plerumque est materies blennorrhoeae, unde cursus definit etiam ex urethra. Ultimo denique casu symptoma est luis venereae.

Consensualis inflammatio e congestione lymphatica irritamento versus glandulas pulsa, interdum oriri videtur. Eadem nonnunquam huius affectus ratio esse videtur, ac pleuritidum locum non raro mutantium.

Postremus quidem casus resorptionem omnino complecti videtur, neque tamen materiei purulentae iam suppressae, sed acrimoniae potius ipsius, quae fluorem citaverat.

Quae! quomodocunque se habeant, discutientia primum superimponenda, donec fluor iterum manare coeperit. Calida fomenta tumorem nonnunquam augment, commodiora saltem frigida esse consuecunt.

Sublata inflammatione, vel tumor, vel, quod expeditius conferet, interna femoris facies qua re-forbentia vasa glandulas tendunt inguinales, unguento Neapolitano fricanda, reliquumque tempus emplastro mercuriali Edinburgensi obtegenda.

Tumor, qui facile non fedet, mollis tamen hâc illâcve ad suppurationem adigendus est, neque tamen altius incidendus, quam qua non durefcit. Quo facto tanquam ulcus venereum curatur.

Tumor, ex consensu ortus, dum discutitur, blennorrhoeae cursum iterum revocare solet.

Ubi vero veneni humoribus admisti sequela tumor esse videtur, ubi blennorrhoeam non excepit, sed carolos potius sive neglectos, sive diuturnos, sive praepostere sanatos, super externa remedia omnino interna etiam adhibeatur medela.

Testiculus venereus.

Eaedem fere caussae, quae glandulas afficiunt inguinales, testium etiam tumores efficere possunt, qui vero obrigescunt potius quam exulcerantur.

Incisio itaque haud facile suadenda est. Eodem autem modo, quem in bubonibus praecepimus, et hic agendum, maxime vero blennorrhoea restituenda. Ambulatio prohibeatur, bursaue testiculi suspendendi.

Inflammatio ubi e consensu orta est, semenque erecto frequenter pene in testiculis congestum, frigida fomenta praesentissima exhibent emolumenta.

Dum induruerunt testiculi, mercurialibus fricentur, ne morbus inveterascat.

Phimosis et paraphimosis.

Phimosis appellatur praeputii tumor non retrahendi. Paraphimosis vero dicitur, cum id attrahi versus urethrae orificium nequit.

Inflammationem plerumque complectitur, blennorrhoearum comes, propter easdem rationes, quibus testiculorum, glandularum inguinalium tumores provocantur.

Eodem etiam modo huic affectui medemur. Tumor praegrandis, ut nulla profluere possit urina, lividus etiam, incidendus est, curandus autem aliorum symptomatum venereorum more.

Prostata venerea.

Blennorrhoeam subinde prostatae inflammatio comitatur, facile exulcerata, indurefcens, urinaeque difficultatem diuturnam et interceptum plane cursum produccns.

Inflammatione praevallente contra eam agendum. Diligenter autem circumspiciendum, ne dura supersit pars, quae ut molliatur, externis reme-

diis effici posse despero. Commendanda forsan incisio, licet tempus regimenque salubre potissimum conferant.

Pertinent etiam huc carunculae, quae in urethra obviae, mechanicum plerumque expectant auxilium.

Condylomata.

Ita crystallinae vocantur vesiculae ad glandem penis, labiaque vulvae provenientes, uvarum forma, intensamque in molem nonnunquam auctae.

Praeter internam medelam opus est vel causticis, vel vinctura vel ferri acie. Optime etiam expediunt mercurius ruber praecipitatus, sive solutio mercurii in aqua forti.

Ad veritatem proxime accedere videtur ea sententia, quae causam quaerit in acrimonia blennorrhoeae inveterata, cum facillime recrudescant, optimis licet exhibitis remediis.

Maculae et verrucae venereae.

Illae faciem praepriis occupant, hae vero anum, *mariscae* appellatae.

Praeter curationem internam inungendus iis est mercurius ruber praecipitatus, aut solutus acido natri dilutusque.

Ii quoque affectus tantum abest, ut a carolorum viro saepius oriantur, ut acrimoniam plerumque blennorrhoeicam potius supponere videantur.

Morbi ossium venerei.

Virus venereum in ossa delatum dolores excitat, noctu maxime excruciantes, contrectatione tamen non auctos. Sensim tumor ossium simul oritur, qui, ubi mollior est, *tophi* seu *gummis*, ut vero induruit, *exostosis* nomine venit. Carie denique ossa, praecipue cranii tibiæque, penitus devastantur.

Efficacissima sunt mercurialia caustica et acria vegetabilia, e. g. mercurius nitrosus, daphne mezereum, euphorbium etc. Praeter internam medellam, si quid emortuum est, vel ferro, vel causticis mercurialibus praecidendum.

Eludunt tamen saepius ii affectus quaevis remedia vulgaria. Temporis autem mora, ususque roborantium id saepe praestant, quod a nullo alio remedio expectari poterat.

Exostosis sequitur non raro tumorem, ubi ossa admodum fragilia plerumque sunt. Rarius vero ossa penitus mollescunt, adiudicanda forsan ea mutatio intempestivo mercurialium usui. Equidem vidi ossa adeo mollita, ut musculorum vi cederent variisque modis flecterentur. Pars ossium glutinosa

penitus soluta, terreae vero partes admodum fragiles erant.

S c o r b u t u s .

Diuturnam hic morbus complectitur putredinem humorum.

Primordium eius notatur singulari quadam lassitudine corporis ac animi desponsione, cute arida, prurituque gingivarum. Progressu gingivae intumescunt, sanguinem facile profundunt atque a dentibus secedunt: dentes vacillant carieque devastantur, anima foetet, vires magis languent, spiritus opprimuntur, tibiae inflantur, maculisque lividis et ulceribus afficiuntur, artus doloribus exercentur, qui quidem alias causas haud agnoscunt.

Sanguis initio quidem non semper putridus, longiore valetudinis mora ita dissolvitur, ut nimias excitet profusiones: vires quoque ita franguntur, ut quovis vel levissimo motu anima deficiat; ossa denique adeo mollia fiunt et fragilia, ut cuivis cedant pressioni.

Causa vero scorbuti admodum differt ab ea, quae putridas febres excitat, quod tum ex differentia decursus, dum ex diversitate curationis patere videtur.

Quod superest, morbus neque contagiosus est neque hereditarius.

Alienum quoque discrimen id a ratione videtur, quod, pro remediorum differentia, inter calidum et frigidum scorbutum statuitur. Perinde enim acidi fructus ac calida vegetabilia antiscorbutica in quibusvis scorbuti speciebus auxilium ferunt. Dandum tamen discrimen scorbuti constans, de quo infra praecipiam.

Magis adhuc recedit a veritate scorbuti divisio in acidum, alcalinum, muriaticum et rancidum; cum acrimoniae indoles nos penitus lateat.

Quamquam scorbutum ex peculiari semper acrimonia derivare quidem non possimus, mirum tamen videtur, gregatim senfos fuisse scorbutos seculo decimo sexto. Cuius vero rei ratio esse videtur, quod scorbutus mari tantum infestus sit ac septentrionalibus terris, veteres vero neque illud neque has rite cognoverint.

Caussae huius morbi remotae sunt pluviosa tempestas et frigida, victus praeterea pravus, quibus et perspiratio opprimitur et digestio labefactatur.

Verum scorbuti discrimen statuendum est tum sporadici tum epidemici. Quamvis is morbus in longis navigationibus, ubi nautae vescuntur carnibus inveteratis faleque conditis atque corrupta utuntur aqua, omne hominum genus corripiat, facile etiam aliquis sibi persuaderet, iisdem causis adlatis, quae corpus infirmant, humores red-

dunt acres perspirationemque impediunt, scorbutum posse in mediterraneis grassari regionibus. Facile quoque eum sub his conditionibus oriri liquet. Multum nihilominus interest inter scorbutum popularem et maritimum et terrestrem, ac inter sporadicum, qui in regionibus occurrit mediterraneis. Medela id maxime discrimen manifestat, siquidem saepius plethora abdominalis princeps videtur scorbuticae acrimoniae causa. Hinc etiam saepe numero ea requiruntur remedia, quibus viscera abdominis obstructa referantur.

Excipit praeterea icterum saepius scorbutica humorum solutio. Inde humores non solum corrigendi, sed obstructiones maxime resolvendae sunt. Quae ab hac posteriore causa oritur scorbuti species, maiorem quoque habere solet diurnitatem, unde frigidi potius nomine dignus videtur, sicut maritimus calidi nomen meretur.

Ossa ubique praeprimis pati, haudquaquam ambigi potest, unde nonnulli effecerunt, scorbuticam acrimoniam nihil esse, nisi corruptum ossium succum.

In curatione circumspiciendum est, quatenus in causas agere possimus, five fecus. Sufficit saepius habitationis mutatio, ut laborantes ex udis frigidisque regionibus migrant in calidiores, ut recentes

comedant herbas fructusque, ut animi hilaritas restituitur, ut denique corpus motibus exerceatur.

Ratio ex toto habenda tum victus tum climatis, tum corporis motuum, animique temperiei, quibus rite adhibitis rebus brevi saepe tempore tollitur morbus.

Adversus sporadicum vero et mediterraneum scorbutum simul egregie valet optimorum resolventium usus. V. *elixirium antiscorbuticum*. Ubi icteri comes est scorbutus, illius maxime ratio habeatur.

Commodissimus ad hunc morbum est aër fixus. Potibus infervit aqua Selterana cum vino e Campania Francica, aut dum haec adhiberi nequeunt, maltum coctum. Quotidie insuper fructus comedendi acidi et vegetabilia sic dicta antiscorbutica.

Humores vero generatim corrigantur atque versus cutem trahantur, vitandae simul excretiones nimiae cuiusvis generis. Dum mera adest laxitas, conferunt acida mineralia vino nupta ac alexipharmaca. Gingivae devastatae alumine soluto et melle rosarum illinantur, ulcera utiliter laventur aqua Thedenii. Fixo quoque aëre tentanda est curatio, quod ita commode fit, ut eo lagenae vacuae in cella quadam, ubi cerevisia fervatur, impletae super ulcera effundantur. Dauci quoque radicum puls eo potissimum nomine utilis esse videtur, quod aër fixus inde elisus ulcera corrigat.

Gingivae etiam sanescunt, dum os colluitur acido tartari essentiali, terra alcalina mixto et aqua diluto. Mercurialium diuturnum usum plerumque stomacace sequitur, solis diluentibus et laxantibus remediis vincenda.

Sanguinis profusiones tolluntur alumine, vino et theriaca mixto.

Ubi morbus ad ultimum iam processit stadium, motus aegri et aëris vicissitudines cautissime ordinandae ut animae defectiones et ossium fracturae, quae facile alioquin sequuntur, vitari possint.

Scrofulae.

Tumores eae sistunt glandularum, acrimoniam peculiarem supponentes, cuius indoles nos etiamnum latens, arthriticae tamen et venereae progenies esse videtur. A vulgaribus glandularum duris tumoribus et scirrhis differunt mobilitate maiore, minoreque rigiditate.

Obnoxiae potissimum huic viro sunt glandulae colli; axillarum et mesenterii, corripit tamen etiam feminarum mammas. Ubi glandula sola thyreoidea afficitur, *struma* appellatur. Interest tamen inter eam aliamque strumam, quae certis quibus regionibus familiaris est.

Quandoque nullae videntur glandulae obduisse, praesente nihilo minus acrimonia scrofulosa.

Cognoscitur ea; praesertim in puerulis, frequentibus oculorum inflammationibus, labii superioris tumore, herpeticis exanthematibus, coctioneque ventriculi bene valentis debilitata.

Indoles eius viri haud liquet. Constat tamen, exanthemata quaevis scabiosa signis eius adiuncta frequenter esse. Equidem non raro expertus sum, herpes signis eius adnumerandos esse, eosque excipere blennorrhoeas neglectas aut interceptas. Quaenam vero sit omnium eorum morborum germanitas, ex quonam reliqui originem duxerint, finiri etiamnum nequit.

Cum vero hoc potissimum respectu blennorrhoea albusque fluor parum sint hucusque observata, quaerendum est, annon spes affulgeat, fore, ut hac potius ratione possimus earum valetudinum indolem extricare. A vero alienum esse mihi quidem non videtur, scrofulosum virus e venereo degeneratum, herpetum simul, blennorrhoeae et fluoris albi causam esse. Illa saltem acrimonia perinde contagiosa saepius est.

Neque absolum plane videtur, resorbentium vasorum debilitatem causae scrofularum partem complecti, cum roborantia nonnunquam sola ad curationem sufficiant.

Glandulae saepius lentissime exulcerantur, ut fungosa aut carcinomatosa fiant ulcera. Glandu-

larum abdominalium obstructionem macies facile excipit. Fertur nonnunquam acrimonia in pulmones, qui inde exulcerantur.

In puellis scrofulosa symptomata definunt interdum aut minuuntur, dum menstrua fluere incipiunt, ubi vero ab hoc cursu mulier defecta est, vel mammae, vel uterus denuo indurescunt.

Tutissimum etiamnum remedium adversus eam acrimoniam non cognoscimus. Quamquam enim mercurialia et cicuta subinde auxilium ferant, virus tamen nunquam penitus exterminare possunt. Vid. *aethiops antimonialis*.

Expediunt praeterea fomenta cicutae cum spongia marina, sive emplastrum, quod gummin ammoniacam cum mercurio excipit, sive emplastrum Schmuckeri resolvens. Victus diligenter ordinatus, quo ciborum potuumve acrium et calidorum quodvis genus vitatur, animi hilaritas servatur, habitatio praefertur in calidis regionibus, minerales aquae et internae et externae adhibentur, corpusque motibus idoneis exercetur, saluti saepius fuit.

Ulcerata mercurio rubro praecipitato curanda: arsenico quoque utamur, dum maligna fiunt.

Dumne glandulae scrofulosae tendinibus vicinis adglutinentur, sperandum est, metasyncrifi corporis solutionem eorum sponte contingere posse. Ubi haec aguntur, lotio et sudoribus provocanda est

acrimonia, cum alioquin facile hydropes, asthmata aliaeque sequantur passiones. Vid. *potio antilyssa*.

Rachitis.

Teneris aetatibus plerumque infesta est haec valetudo, ubi autem iam adolevit aetas, vel ante sextum mensem, vel post decimum annum haudquam occurrere consuecit.

Sequentibus dignoscitur symptomatibus. Extremae ossium partes, inprimis epiphyfes, maxime artuum, intumescunt, unde media eorum pars attenuatur. Ad haec adeo mollescunt, ut musculorum actioni cedant variisque modis flectantur. Caput supra consuetudinem praegrande fit. Abdomen, dextrum praeprimis hypochondrium, admodum inflatur. Carnes flaccescunt, cutisque pallescit. Digestio infirmatur, acorique gignendo ventriculus favet, unde dentes etiam depravantur.

Innotescere coepit morbus in Anglia, annis 1612 ad 1620: vocatus illic *rickets* et apud Gallos *nouëure*. Sit vero novus, an monstrorum quaedam genera, quorum veteres meminerunt, rachitici potius fuerint, certo non constat.

Caussa eius proxima versari videtur in peculiari quadam acrimonia, cuius indoles nos latet, quae vero scrofulosae affinis esse videtur.

Pueri, a parentibus geniti venereis, scrofulosis, scorbuticis, quique frequentes passi sunt animi affectus, pueri male nutriti, udisque ac immundis locis educati, aut nutricibus male sanis lactati, frequenter huic morbo obnoxii esse solent. Hereditate vero ipsa acrimonia propagetur, ambigendum adhuc est, quamquam a veritate non plane alienum.

Infantes viribus animi maxime vigentes, maciem denique et ulcera; segnes autem ingenio hydropes facile patiuntur. Interdum naturalis ossium forma restituitur, nonnunquam vero difformitas per totam superest vitam, unde mulieres partibus saepe numero difficilibus laborant.

Iecinore hîc maxime affecto alvi excrementa pallida saepius, aut albida redduntur, quod vitium secretae potius bilis, quam iecinoris obstructionem supponit. Tanta enim acidi copia humores fere omnes laborant, ut ossium glutine soluto, ipsa ossa nimis fragilia reddantur.

Nullum autem exstat specificum adversus acrimoniam remedium. Circumspiciendum vel maxime, ut victus ratio corrigatur, infantes gaudeant aëre sicco et sereno, ut ipsi mundi servantur saepiusque detergantur, ut digestu facilibus leniterque nutrientibus cibus pascantur, ut mucus mitioribus remediis, velut terra tartari foliata, sive tartaro tartarifato solvatur, ut magnesia muriatica acor mitigetur,

tigetur, ut denique rhabarbaro fordes eliminantur. Ad haec rumice aquatico cocto aut rubia tinctorum, quae vero calida nimis frequenter ne bibantur, perspiratio leniter provocanda, amarisque, imprimis fumariae extracto (vid. *elixirium resolvens* et *roborans*) digestio firmanda, artus autem frigidis balneis roborandi.

Potui vulgari aqua inservit Selterana, quae, ubi copiose bibitur, egregie confert.

Paedarthrocace.

Ulcerum speciem sistit hic morbus, quae vel rachitidis symptomata, vel sub iisdem conditionibus occurrunt. Pueruli queruntur dolorem loci cuiusdam, ubi nihil sub sensus cadit, neque pressione dolor augetur. Tunc cutis inflatur et tenditur, tribus aut quatuor interiectis septimanis tumor is rubere incipit, deinde fuscum adipiscitur colorem, apertus denique saniem profundit tenuem et cruentam.

Partes ea vicinas ad os usque devastat, quod inflatur simul et carie destruitur.

Ne cum spina ventosa commutetur is morbus, cavendum: hic enim multo lentius procedit, minorem provocat dolorem minusque periculum.

Ubi morbus ante tumorem dignoscitur, organa protinus digestionis purganda sunt et roboranda,

locoque dolenti mercurius inungendus. Simul ac tumor apparet, quam primum fieri potest, aperiendus. Apertum ulcus ex consuetudine fluens, neutiquam curandum: siquidem ficcantia admodum nocent, plurimumque a natura expectandum, cui suppetias eundum est eo, quem indicant symptomata, modo.

Quodsi nimia immundities ulcus occupat, utiliter adhibetur mercurius ruber praecipitatus. Hinc resolventia et sanguinem corrigentia exhibeantur, eoque, quem in rachitide praecepimus, modo agatur.

Estne haec valetudo eiusdem indolis ac caries vertebrarum infra describenda, cum nimirum haec nullis efficiatur externis causis?

DE EXANTHEMATIBUS DIUTURNIS.

Ea febribus stipata non sunt raroque solius naturae ope sanescunt.

Quaevis fere cutis vitia huc pertinent. Equidem vero de iis duntaxat praecipiam, quae, absque sanitatis labe non negligenda, morbos sui generis constituunt. Licet omnia haec acrimoniam supponant biliosam, scrofulosam, scorbuticam five veneream, nonnulla tamen peculiarem quamdam hisque non affinem agnoscunt acrimoniam.

Crusta lactea.

Pueruli imprimis lactentes faciei saepius afficiuntur exanthemate, quod pustulas fistit exiguas latiusculas rubras, valde prurientes, flavidumque pus profundentes.

Quamvis correpti hoc exanthemate pueruli bene ceteroquin valeant, originem tamen ducere videtur ex interna quadam acrimonia, forsitan scrofulosa, quod ii maxime infantes eo corripiuntur, qui vel parentibus scrofulosis nati, vel eiusmodi nutricibus lactati fuerunt, quodque super hunc plerumque morbum scrofulae etiam corpus occupant.

Infantum proclivitatem ad eundem cognoscimus inflata supra consuetudinem facie, maculis genarum praerubris, urinae foetore, frequentique contrectatione ac frictione faciei. Porrigitur morbus non raro in sextum septimumve annum, ubi sponte sua in sanitatem abire solet.

Quamquam, ut supra iam dictum est, ab interna eïici acrimonia videtur, ex bona tamen infantum valetudine et impotentia omnium fere remediorum, efficitur exanthema semel provocatum, haud amplius interna sustineri acrimonia, sed frictione sola: meri itaque cutanei morbi nomen meretur. Nihilominus tamen male consulit aegro, qui ficcantibus exanthema repellit, quo quidem facto plurimae

oriri possunt noxae. Affuescit enim huic cutis turpitudini natura, ut curari nequeat sine naturae auxilio.

Commodissime agimus, dum infantem a lacte desuefacimus, maxime si constat, nutricem, dum infans esset, crustae lacteae obnoxiam fuisse: contagio enim et hereditate morbus propagatur.

Specifica adversus scrofulosam acrimoniam remedia ea propter commendanda non sunt, quod aeger per se haudquaquam periclitetur, quod etiam remediorum eorum usus nocere facile possit, absque certa spe eliminandae acrimoniae. Solet natura ipsa curare hanc valetudinem febris ope, qua inflammationis, suppurationisque specie generata exanthema arescit.

Consultum itaque arbitror, expectari hanc erisim, maxime quod experientia doctus sum, et mercurialia, et acidum vitrioli, et violam tricolorum huic valetudini vel nocere vel adminiculo saltem non esse.

Lympha saepius mero corrumpi videtur irritamento: siquidem infantes crustae lacteae obnoxii, ea, dum praeprimis dentiunt, corripiuntur. Vices ibi gerere videtur sive tussis sive diarrhoeae, expulsiisque dentibus iterum siccescit.

Achores.

Tineam capitis intelligo, crustae lacteae vel comitem vel pedissequam, eiusdem quoque indolis. Minime etiam periclitatur infans, hac tineam laborans, pariter itaque naturae committenda.

Favus.

Alia est tineae species, pustulas gignens, scabiei similes, mellique adfines pus continentes.

Auxilium fert praecipuo capillorum ususque mercurii praecipitati albi, maxime, dum vesicatorium simul apertum servatur.

Tinea capitis.

Contagiosum est id exanthema facileque naturae solius ope non sanescit. Arida obducere caput solet crusta, pollicem quandoque spissa, modo flavida, modo viridiuscula, modo albida. E loco quodam foetidum simul pus manare solet, cuius ope aliis inferi potest tinea.

Bulborum potius vitium esse, quam ex internis oriri caussis videtur; sustinetur saltem iisdem nequaquam, cum interna quaevis nihil iuvare soleant.

Vitanda nihilominus omnia, quae siccant aut repellunt, cum, eo casu facile gigni et cachexias et hydropes, observatum sit. Multo magis opitulantur, quae bulbos capillorum eradicant. Eo infer-

viunt emplastra mollientia et adglutinantia, quibus caput per aliquod tempus ita obducitur, ut capilli cum bulbis emplastro adhaerescant. Neque tamen quodcunque molliens emplastrum huic est usui idoneum: leniora addantur escharotica: alcalia praecipuis commoda sunt, ut crusta durissima molliatur, quae alioquin solvi non potest.

Plica polonica.

Maxime differt et constanter a tineâ, infesta praecipue Hyperborea et Polonia, quorum regionibus familiaris est.

Complectitur humoris peculiaris glutinosi profusionem ex orificiis vasorum capitis, quo humore capilli conglutinati in funes praegrandes prolongantur.

Prae aliis huius generis morbis ab interna videtur produci et fustineri acrimonia.

Praegrediuntur humoris profusionem dolores capitis, colli artuumque atroces, impeditaque excretionem mala sunt ulcera aliorum locorum, praesertim unguium; sequuntur caecitas, convulsiones et deliria: quae symptomata cum humoris excretio tollat, tamquam critica haec est consideranda.

Morbus autem et contagio et hereditate propagatur. Indoles vero et ortus huius acrimoniae penitus nos latent. Immundities, pro causa vendita,

conglutinare quidem capillos valet, alio autem modo ac in plica polonica id contingit.

Neque remedium quoddam adversus eam acrimoniam ars nobis suppeditat. Omnia eius auxilia eo obversa esse debent, ut humoris impeditam excretionem mollientibus remediis capiti impositis, vesicatoriis iisque, quae sudorem movent, provocent, cauteque caveant, ne retropellatur: periculosissima itaque est praecisio capillorum conglutinatorum morbusque ipse insanabilis.

Herpes.

Impetigo id exanthema etiam dictum, apud Gallos *dartres* nomine venit.

Ulcuscula exigua sistit, plerumque arida, puris veri loco acrem humorem profundentia, devastantia demum cutim, ut furfuribus aut squamulis fatiscat, citra exanthematis sanationem.

Differunt a reliquis exanthematibus, quod superficiem tantum occupent, atque vel proserpant, vel, erysipelatis more, locum mutant.

Observatur cutis vitium, herpeticum quidem, sed acutius, magisque affine erysipelatibus. *Herpes miliaris* appellatur.

Qui proni sunt ad scrofulas, herpeti maxime obnoxii esse consueverunt: subinde tamen, aequae ac erysipelas, a biliosa oritur acrimonia. Infestat eos,

quibus sanguis per haemorrhoides ex consuetudine non respondet. Blennorrhoeica ipsa acrimonia herpeticae esse indolis videtur, cum facile impeditum eum fluorem herpes excipiant. Existant vere venerei herpes, an ubique ex blennorrhoeica oriuntur acrimonia, non liquet. Venereos tamen nonnunquam herpetibus exasperari, qui nec mercurio cedunt, licet caustica mercurialia externe adhibita egregie conferant, exploratum habeo.

Dignissimus omnino hic morbus omnium medicorum attentione videtur. Indoles eius rite cognita plurimum lucis foeneraret et carcinomatibus et scrofulis et fluori albo ipsique blennorrhoeae.

Ubi acris videtur bilis subesse, suppetunt saepius purgantia mercurialia et vesicatorium ipsis herpetibus admotum. Ubi vero scrofulosam adesse acrimoniam coniectamus, extus adhibeantur mercurius albus praecipitatus et magisterium Saturni, quibus per quatuor aut quinque menses protinus ungantur. Plurimum praeterea auxilii expectandum a victu salubri, potibusque, qui sanguinem purgant et sudores movent.

Quodsi super haec acrimoniam subesse veneream divinamus, suppetias eundem mercurio sublimato, solutoque in acido nitri. Summa autem curationis versatur in victus salubritate, humorumque omnium correctione.

Scabies.

Constituitur ulcusculis singulis, noctu inprimis prurientibus, quae vel humorem solum vel pus continent verum. Priori casu *sicca*, posteriori *humida* scabies dicitur.

Quaevis scabies haudquaquam suppuratur, ubicunque vero pus paratur, praecedere solet humoris accumulatio. Pleraeque igitur humidae scabies inarescunt, neque tamen ea vicissitudo in quacunque contingit. Exasperat inprimis manus, rarissime faciem.

Oritur:

1. in scrofulosis aut scorbuticis, ubi eius acrimoniae abscessus esse videtur;
2. ab acrimonia venerea, ubi vero ulcuscula magis dolent quam pruriunt, saepiuscule faciem deturpantia;
3. a contagio foris adlato;
4. sequitur interdum febres acutas, ipsique febricula adiungitur. Rariores vero illi casus vel in castris, vel certis quibusdam anni temporibus familiares sunt;
5. nonnunquam febrem intermittentem aut melancholiam scabies solvit.

Causa versatur in singulari quadam acrimonia, contagio facile propaganda. Acarorum quoddam genus causam credunt varii medici scabiei, con-

trectatione communicatae: ea animalcula dicuntur ovulis in cutem depositis ulcuscula efficere prurientia. Neque, reperiri ea in ulcusculis scabiei, negandum est. Praeter haec vero animalcula alius causae rationem esse habendam, pronius est ad fidem. Exponi saltem potest et alterna metastasis et critica scabiei natura ex cutis potius vitiis quam ex acarorum praesentia. Lympham quoque et vasa absorbentia praeprimis affici in morbis scabiosis, inficias nemo ibit, quemadmodum et methodus ipsa id lymphatici systematis vitium declarat.

Medela differt pro rerum, quas indicavi, diversitate. Ubi scrofulosa adest et scorbutica acrimonia, finis curationis saepenumero attingitur usu interno sulfuris, praecipue hepatis sulfuris salini, quibus ut sudores moveantur satagendum est.

Quae ubi non suppetunt, obviam eundem mercurii albi praecipitati externo usu, balneisque calidis, quae pauculas drachmas hepatis sulfuris excipiunt.

Venerea scabies curatur interno mercurii sublimati, externo autem rubri praecipitati usu.

Quae a mero contagio foris adlato oritur, solo etiam mercurio albo praecipitato, cuti admoto, tollitur. Quodsi scabies exiguas fccasque sistit pustulas, gregatim simul senfa, acidum vitrioli interne adhibitum expeditissimum est.

Critica scabies naturae committenda: dum vero in nimis longum tempus porrigitur, acrimonia eliminanda vel internis remediis, vel ulceribus artacitatis.

Lepa.

Scabiei humidae seu herpetum potius speciem sistens, a prioribus differt exanthematibus, quod non solum totum corpus sed facies etiam obducatur spissa furfuraceaue crusta, quae nudam saepius cutim obtegit.

Auctorum *vitiligo*, *morphaea*, *albus*, *leuce* et *melas* species videntur eiusdem valetudinis.

Inter nos haudquaquam raro leprae quaedam genera occurrunt, atque herpetibus accensendae videntur.

Scrofulosas plerumque glandulas habent, qui lepra laborant, usuque hepatis sulfuris et in- et externo plures convalescere memini. Mercurialia raro duntaxat utilia sunt, nisi veneream simul acrimoniam morbus complectatur, ubi a mercurio nitroso plurimum auxilii expectandum est.

Victus salubritas, balnea tepida, lignique sancti decoctum concentratum et matutino et vespertino tempore, ita propinatum, ut sudores copiose moveantur, egregie nonnunquam profunt, maxime dum in eorum usu diutissime perseveramus. Invetosatos vero casus saepius macies excipere solet.

Elephantiasis.

Quamquam is morbus leprae etiam nomine insignitur, interfunt tamen inter utramque symptomata plura maligna, interest cutis rigiditas, tubercula sensum non excitantia, ut pellis elephanti speciem prae se ferat. Pedes imprimis adeo difformes fiunt, ut elephantorum pedibus similes sint, unde appellatio originem duxit. Praeterea labia inflantur, narium alae expanduntur, cutisque tubercula in ulcera abeunt cacoëthea.

Primordia eius morbi cognitu difficillima sunt, cutis tamen, qua malum erupturum est, colorem mutat sensumque amittit. Mutant etiam colorem pili eorum locorum.

Arabibus familiaris haec valetudo describitur in codice Mosaico. Dicitur itaque Arabum lepra, ut distinguatur a lepra Graecorum.

Producit eam virus peculiare longe a venereo alienum, neque mercurio sanandum.

Pari ceteroquin modo ac leprae, elephantiasique quoque medemur. Externum in India remedium praebet cuscutae species, cum succo limoniorum pista, qua et maculae et tubercula unguntur.

Singulare huius morbi symptoma est falacia, cui aeger resistere nequit: hinc veteres castrando subinde eam curarunt. Estne origo mali quaerenda

in nimia feminis secretione? Estne is morbus blennorrhoeicae materiei mater?

Species quaedam elephantiasis gregatim sentitur in insula Barbados, quae ab arabica constanter differt, maxime glandularum vasorumque absorbentium inflationem complectitur.

DE ULCERIBUS DIUTURNIS.

Si quidem morbi chirurgicis vulgo adnumerati, eo diligentius a medico inquirendi sunt, quo arctius cohaerent cum interna hominis valetudine, quoque frequentius in praecipiti esse consuerunt, his ulceribus affecti.

Ulcus autem dicitur destructio quaedam partis sanie simul profusa. Suppurationem itaque omnino ulcus complectitur. Est autem is humor lymphæ mutata, quae ex solidarum partium solutione oriri non videtur, cum in plures saepe annos ulcera sine solidorum statim percipienda labe porrigi possint. Neque in iisdem aliquid ex sanguine abscedere videtur, quippe qui in vulgari- bus ulceribus omni expers pure reperitur. Inter febrem quidem variolarum secundariam interdum aliqua parte humor is abscedit, neque tamen suppuratio ipsa variolarum citra pustulas obtingit. Hinc pus esse lympham in ulceribus mutatam et corru-

ptam, pronius est ad fidem. Irritans ea caussa spasmus excitat extremorum vasorum, quo purioris lymphae secretioni impeditae pus substituitur. Quo minor itaque adest acrimoniae copia, eo magis pus accedit ad blanditiem lymphaticam: quo magis autem irritat acrimonia, eo pravior, corruptior et acrior fit humor purulentus.

Irritans igitur caussa vel transit vel perseverat, id est, acrimonia vel in ulcere solo adest, ubi suppuratione protinus eliminatur; vel extra idem quaerenda, continuo in ulcus agere pergit: quo quidem casu ad sanitatem non pervenit aeger prius quam acrimonia ea in ulcus agens, sublata fuerit et eiecta. Ad haec tertius quidam casus obtinet, ubi acrimonia, in ulcere quidem residens, sanguini tamen admiscetur, ut ex hac penu assiduo ulceris nutrimentum suppeditetur.

Oritur ea acrimonia a caussis vel externis vel internis. Utraeque tum transeunt, tum perseverant. Transit autem interna acrimonia, cum in ulcere tota abcessit, neque nova amplius id afficit. Quod quidem contingit in vulgari externa phlegmone. Persistit autem, cum aliquid acrimoniae superest, quod latius abscedere pergit. Externae plerumque acrimoniae transeunt, persistere tamen valent, dum in depravato sanguine penum sibi parant, quod in venereis fieri solet ulceribus.

Oportet autem magnam habere curam:

1. ut acrimonia et tollatur et eiiciatur,
2. ut partes ruptae iterum secum uniantur.

Primum quidem attingimus vel acrimoniae irritantis immediata excretionem, vel dum obversi sumus ad eius effectus, ut vasorum spasmus molliamus, eoque acrimoniam eliminare studeamus.

Protinus ut acrimoniae plurima sublata est copia, quod et puris blanditiae et partium solidarum integritate cognoscitur, hae quidem in unum cogantur, ut vulnus sanescat.

Olim quidem creditum est, pus esse nil nisi partium solidarum solutionem, ulcusque sanescere prius non posse, quam deperditas organicas partes natura redintegraverit. Observationibus tamen constare videtur, partium solidarum maiorem copiam raro destrui, sanationemque potissimum contingere nova epidernidis formatione.

Simul ac itaque purgatum est ulcus, novarum partium generatio haud expectanda, sed vincluris potius, roborantibus et adstringentibus, quibus frigida aqua et cortex peruvianus accensentur, partes disiunctae in unum cogantur.

Ulcus locale benignum.

Pertinent huc ea omnia, quae sanos ceteroquin homines afficiunt, ab acrimoniis transeuntibus

orta, pus profundètia benignum, quæque rite tractata, celerius sanescunt.

Cum naturæ ipsius ope ad sanitatem facile hæc ulcера perducantur, naturæ etiam potius committenda sunt, idque arcendum, quod novum præbere stimulum posset. Suppetunt igitur vinctura simplex levisque, fovenda tamen simul sunt ulcера mollientibus.

Ulcus locale pravum.

Id intelligitur, cuius primaria quidem causa acrimonia transiens esse videtur, quod vero aliis potius irritantibus causis sustinetur.

Hæc vero quaerendæ sunt:

1. in nimia inflammationis prægressæ vehementia, quæ gangrænam minatur.

Is exitus præcavetur, dum aqua frigida ulcus fovemus, prævertitur etiam sale ammoniaco et cortice peruviano, quibus bonum sæpe pus parari potest.

2. nonnunquam vero inflammatio altiores potius partes exedit, tempestive non adaperita.

Conclusum tunc pus maiorem solet solidorum partem resolvere, mixtioque eius adeo mutatur, ut aëris contactu facillime depravetur.

Ulcus id fatis apertum probe est purgandum, quod commodissime fit mollientibus, dumne ad gangraenam pronum sit.

3. Acrimonia praeterea in ulcere contenta ita vehemens est interdum, ut vicinas partes continua inflammatione devastet eoque modo puris secretionem impediat.

Suppetunt hic quidem mollientia fomenta, et ad distentionem tollendam et ad acrimoniae exitum parandum.

4. Saepius proclivitas quaedam ad putredinem adest, quae quidem aëris contactu augetur.

Cum ulcerum humores generatim facile putrescere soleant, maxima cura vitandum esse aërem, quod probe ligatis ulceribus commode fit, inter omnes constat.

5. Frigori obnoxia nonnunquam ulcera sunt.

Nihil enim vel calore utilius vel frigore inimicius est, dum bonum parari pus oportet. Exponitur id imprimis e spastica vasorum frigentium coarctatione, e laxatione vero, quam calor producit.

6. Dum partes ulcere affectae motibus nimis exercentur.

Inde quidem, quae ad pedes sunt ulcera, tam aegre sanescunt, hinc quietis vel maxima habenda est cura in ulceribus sanandis.

7. Nonnunquam tamen inflammatio praegressa nimis fuit levis.

Ea huc pertinent ulcera, quae priusquam aperirentur, aquei humoris plurimum continuerunt.

Irritantibus ibi remediis partium inflammatio est provocanda, cui quidem fini mercurialia praecipue idonea esse consuerunt. Quandoque sola roborantia et adstringentia sufficere videntur.

8. Tota saepius partium omnium compages debilitate et laxitate laborat.

Viribus autem utique opus est ad bonum pus parandum: subveniendum itaque iis, cum languent, roborantium corticisque peruviani usu.

9. Male curatum ulcus subinde depravatur.

Irritantium maxime abusu vulgares chirurgi peccant, maligna reddunt enim ulcera et diuturna, quae, naturae commissa soli, facile ad sanitatem perducerentur.

10. Margines insuper ulceris fungosam saepius et praeduram acquirunt indolem, quod caussae quidem omnes, de quibus praecepimus, efficere possunt.

Fungosae illae partes, vel causticis et vinctura tollendae, vel cultro sunt praecidendae.

Priusquam autem ad ea transeam ulcera, quae persistentem agnoscunt acrimoniam, regula est praecipienda, quae nondum satis finita esse videtur.

Frequenter experti fumus, ulcera varia, diutissime aperta, sine fanitatis labe facile fanescere non posse.

Quin nonnulli medici omnino prohibuerunt perfectam ulcerum sanationem. Neque tamen eo minus observatum est, inveterata varia ulcera sine noxa ad sanitatem perducì: cumque ulcus utique sit affectus, cuius expers esse quicumque cupit, cum praeterea ulcus per se iam noxiis excipiatur sequelis, opere omnino pretium faceret, qui leges eas sanciret, quibus obstrictos nos esse in ulcerum curatione oporteat.

Id quidem omnibus patere experientiis videtur, posse omnino in unum cogi quaevis ulcera, quae vel diutissime perstiterunt, vel acrimoniae latentis maximam profuderunt copiam, dummodo fonticulum in partibus vicinis moveamus, cuius quidem noxae adeo praesentes esse non solent ac ulceris ipsius.

Ulçera deinde, quae acrimoniis sustinentur, quas remedia tollere possunt, sine noxa citraque fonticulum sanari possunt. Eo quidem venerea pertinent ulcera.

Quae vero, e latitante suborta acrimonia, diutissime perstiterunt, ut iis iam assueverit natura, in unum sine negotio cogi non debent, nisi fonticulo prius appposito. Observatione praeterea diligentissi-

ma opus est. Quoties enim curato ulcere vel minima corporis vicissitudo obtingit, qua periclitari aegrum extimescimus, protinus sunt iterum aperienda ulcera, cursusque humorum restituendus.

Circumspiciendum deinde, ut puris probi sufficiens paretur copia, ne aegri vires infringantur, neque, resorpto pure acri et pravo humores corrumpantur.

Ulceræ ab acrimonia biliosa oborta.

Erysipelas neglectum saepenumero excipiunt ulcera diuturna, quae expeditius iuvant remedia quaevis evacuantia.

Surarum praeterea existunt ulcera, quae iecinoris corruptioni superveniunt, ut nonnunquam inde aliquid abscessisse videatur.

Nascitur nimirum in sura tumor exiguus, praedurus, altiora petens, doloribus iunctus, vel vehementioribus vel levioribus: motum is offendit, sensimque augetur, licet durus maneat, cutisque color haudquaquam mutetur. Fluctuare denique incipiunt altiora, quo vero facto tantum abest, ut tempestive aperiendum sit ulcus, ut potius ossa iam dudum exesa esse soleant, utque amputatione sola subveniendum sit, quae vero mortem praevertere plerumque non potest, cum in aliis facile partibus aliquid abscedere soleat.

Ulcerata venerea.

Nascuntur plerumque initio pustulae rubrae, acrem effundentes humorem, transiturae demum in ulcus praerubrum, dolore ut plurimum expers.

Pus solet esse flavido-viride ac peculiare aliquid olere. Ubi pura sunt ulcera, in curatione interna subsistendum, unguentum duntaxat mercuriale molliens admovendum: immunda vero ulcera causticis tractanda sunt mercurialibus.

Quodsi sponte sua sanescunt, virus venereum esse omnino eliminatum, certo nobis possumus persuadere. Ubi autem, admodum pura, sufficienterque suppurata, copioso mercurialium usui cedere nesciunt, iis in unum cogenda sunt, quae siccant.

Ulcerata scorbutica.

Manat ex iis sanies foetens atque cruenta, partibus vicinis fungosis et lividis.

Egregie conferre solent acidum vitrioli cortexque peruvianus, et fomenta e dauci radicibus. Utiliter etiam adhibentur aëris fixi vapores, ulceri admissi.

Ulcerata scrofulosa.

Glandulas ea ubique occupant. Lentissimo modo pus paratur, unde tumores ne praepostere aperiuntur, cavendum est. Fungosas reddunt solidas

partes, bonumque pus raro effundunt, sed ichorem potius acrem et glutinosum.

Ratio primum habenda molliendarum partium, quae obduruerunt, quod quidem externo plerumque cicutae usu perficitur. Quae ubi non sufficit, mercurialia adhibeantur caustica. Expletur curatio balneis frigidis, plumbo extus applicato corticisque interno usu.

Herpes exedens.

Extant ulcera cutem solam occupantia, adeo vero eam devastantia ut phagadaenicorum et ἐσθιομένων nomine veniant. Interdum eam habent pertinaciam et malignitatem, ut carcinomatis speciem prae se ferre videantur.

Subtrahunt tamen saepius periculo mercurius sublimatus et arsenicum tum interne tum externe adhibita. Sufficit mercurius praecipitatus albus, dum superficiem occupant, neque vicinas partes adeo devastant.

Variae praeterea corporis indoles, ni ulcera per se proliciant, ita tamen in ea agunt, ut magnam earum curam habere oporteat. Pertinent huc acrimonia arthritica, viscerum abdominalium obstructions, sanguinis profluvia suppressa, languor virium vel topica debilitas, acrimoniae exanthematicae etc.

Carcinoma.

Differt *occultum* a *manifesto*. Illud quidem glandulas occupat. Earum enim tumores dolorem pungentem inferentes, abire in ulcera carcinomatosa confuerunt.

Apertum autem carcinoma malignum, foetidissimum, partes vicinas vehementer exedit ac dolores saevissimos adfert.

Inter ea ulcera et phagadaenica id interest discrimen, quod haec e glandulis oriantur obdurescentibus, quod fungosis stipata sint inflationibus, quod putidissime foeteant, quod pervicaciam eorum ars vix ulla vincere valeat.

Quum vero occultum carcinoma glandulas solas occupet, membranas tamen etiam et musculos ulcera devastent carcinomatosa, efficitur inde, quodvis carcinoma apertum haudquaquam necessario ortum fuisse ex occulto.

Caminorum purgatores in Anglia corripuntur saepenumero scroti ulceribus cacoëthibus, quae *carcinoma scroti* auctorum, *verrucae* vero *fuliginis vulgi* constituunt.

Gradatim iis exeditur ipse testiculus, inde transit morbus in abdomen, ubi gangraenam producit letiferam.

Qui morbus quum inter nos non occurrat, li-

thanthracum potius fuligo eam habere acrimoniam videtur, ut exedentia possit ulcera efficere.

Praeter extirpationem aegros vix ulla medicina periculo subtrahit: extirpandi etiam testiculi, ubi vel nondum vel per breve tantummodo tempus laborarunt. Protinus vero ac ad viscera processit abdominalia malum, irrita plerumque omnia artis sunt conata.

Sitne acrimonia affectus mere localis, an oriatur ex peculiari quadam acrimonia, dubii adhuc haeremus.

Cum autem non raro causas duntaxat internas, citra externam occasionem, supponere videatur, haudquaquam elucet, quam ratione mere topicum habitum sit vitium. Requiritur autem interna peculiaris quaedam dispositio manifesto videtur, ad quam augendam aliae causae, praecipue animi affectus et sanguinis profluviorum suppressiones concurrunt.

Oriatur autem carcinoma a singulari sibi quæ propria acrimonia, citra quam nullus glandularum tumor possit in carcinoma transire, alia est quaestio, quam affirmare haudquaquam ausim. Sentitur non raro acrimonia omnino scrofulosa, neque tamen tumores scrofulosi obdurescentes ubique fiunt carcinomatosi. Veri simile est, acrimoniam, ulcus stimulo suo faciens carcinomatosum, diversae admo-

dum indolis esse, unde ulcerum eorum differentes formae et curationis ambiguus ancepsque exponitur effectus. Exedens praeterea acrimonia oritur forsitan in ipso carcinomate, peculiari quadam solidarum partium indole producta.

Interna quidem remedia nihil adhuc subtrahere morbi vel saevitiei vel periculo potuerunt. Opitulata sunt aliquando et arsenicum et cicuta, tum intus, tum extus adhibita.

Subinde vero etiam victus solus, quies, animi hilaritas et potus, quibus sanguinem purgare studemus, suffecerunt ad occulta carcinomata discutienda.

Quae quidem effectuum, quos medicamenta praestant, ambiguitas ipsam signare videtur indolis eius morbi differentiam.

Tutissima est extirpatio, ubi, quaevis corrupta loca posse praecidi, exploratum habemus. Si quid enim, vel minima tumoris pars, iterum obduruerit, metus est, novum inde oriundum esse carcinoma, irritamque adeo fore curationem. Id quidem praedictu utique difficile esse solet. Nilominus incidimus nostris temporibus in eam causam, quare mammarum carcinomata, rite iam curata, toties recurrant. Inveniuntur enim ad internam sterni faciem sub pleura exiguae quaedam glandulae, ab anatomicis etiamnum neglectae.

Quæ si labe iam iam carcinomatosa affectæ sunt, superflua est curatio, cum ulcus soleat ubique recrudesce-
re. Extimescendum id est, dum punctiones sentiuntur, quæ vasa mammaria inter secundam tertiamque costam exteriora legunt, mammas aditura.

Utiliter ea carcinomata generatim extirpantur, quæ ab externis effecta sunt causis. Raro vero aut nunquam forte conveniet, ubi plures iamdudum glandulæ carcinomate affectæ sunt, quod cum finitu admodum difficile sit, morbus is ex toto insanabilibus etiamnum adnumeratur.

Quod si denique, quicquid irritat, e medio tollitur, citra vitæ periculum aut sanitatis insignem quamdam labem occultum carcinoma in longissimum sæpe protrahi potest tempus, unde remediis quibusvis cautissime omnino agendum.

Caries.

Differt ab exulceratione, quod et ossa sola occupet, et ad sphaceli naturam propius accedat.

Tantum abest, ut pure benigno partes solvantur, ut sanie potius acerrima devastentur, foliisque ossa secedant.

Ossis compages modo humida et atra, modo arida et admodum candida est. Hoc demum casu nulla etiam emanat sanies, sed os penitus emortuum reperitur. Proprie vero caries appellatur, dum de-

structio ossis ab externa eius facie ad internam prorepit: ubi vero ex adverso progreditur, os mire inflatum *spinam* sinit *ventosam*.

Necrosis dicitur, dum os candidissimum penitus exaruit.

Causa ubique complectitur vasorum ossis corruptionem, quae vel acrimonia irritantur vel omnino exeduntur. Quo mollior est ossis affecti compages, eo citius cariem concipit: quo durior vero, eo aegrius foliis fatiscit.

Transferendum autem in curatione consilium est ad restituendum naturalem vasorum statum, quod fieri duntaxat potest, cum acrimonia quaedam in vasa dalata est. Accedit ea vel ad veneream, vel ad scrofulosam, vel ad rheumaticam, vel ad rhachiticam, cuius differentiae utique ratio est habenda.

Quodsi vero nimis magna pars ossis fuerit exesa, nil superest nisi emortuas partes eximere.

Saepe id natura molitur, osse destructo foliis fatiscente, interdum vero ad ferramenta perveniendum est. Ut foliis vero ac laminae secedat, quicquid exesum est, arte etiam efficitur, dum ossis partem nondum penitus emortuam, iis quae ficcant et exedunt, omnino enecat. Sic foratur os corruptum, adhibentur caustica remedia, quae partium

vicinarum sanarumque bonam excitare valent supurationem.

Foraminibus quae ferramenta fecerunt, inditur quidquid emollit, purique bono gignendo occasionem praebet.

Dum vero artuum ossa adeo devastata sunt, ut aegri vires sufficere haudquaquam videantur, ad segregandum foliis quidquid exesum est, ad amputationem est refugiendum, maxime dum articuli iam laborant.

Sphacelus.

Ita appellatur affectus partium mollium, quarum humores, circuitu intercepto, stagnant, acres sunt partesque solidae sensum amittunt.

Triplex autem statuitur discrimen:

1. *gangraena*, ubi, licet putrescant humores, sensus tamen nondum penitus amissus est;
2. *sphacelus* ipse, ubi partes destructae, emortuae viribusque organicis omnibus privatae sunt;
3. *necrosis*, ubi putredo quidem non percipitur, sed partes solidae, sensibilitate paulatim destitutae, emoriuntur, vitaeque simul protracta, secedunt.

Ad ultimam hanc speciem is pertinet morbus, quem Galli *ergot* nominant, variique auctores convulsioni adiudicant cereali, a qua autem symptomatibus manifesto differt, licet uterque affectus victum sequatur pravam et corruptum, panisque praesertim

non falubris efum, dum tempeftas fimul humida fanitatem offendit.

Huic deinde morbo adnumerandus eft *digitorum pedis fphacelus*, qui tantum abeft, ut a pravo oriatur victu, ut proceres potius laute viventes afficiat: obfervatur is quidem fine manifefta cauffa vel externa vel interna, dum gregatim rheumatici morbi fentiuntur.

Principio pes dolet, maculaque livida nascitur ad internam digitorum pedis minorum faciem, cuius demum cutis fecedit. Paullatim tibia intumefcit digitique emoriuntur.

Oritur fphacelus a nimia inflammationis intentione, five a nimia partium folidarum debilitate aut acrimonia.

Internarum partium fphacelus in mortem utique praecipitat. Praecipitare etiam poteft externarum partium fphacelus, cum ad interna usque viscera proferpit, dum humor malignus putridusque reforptus febrem excitat malignam, aut protinus enecat, dum fingulari modo nervos infestat.

Circumfpidendum eft, ut, quidquid fphacelo emortuum eft, eximatur.

Contingit id, dum partes vicinae bonum parare pus valent: fponde enim fua emortuae tunc partes fegregantur, aut, cum nimiae eae funt, periculumque reforptio minitatur, amputando praeciduntur.

Ubi acrimonia urget, inflammatioque vehementer intenditur, antiphlogistica suadenda est ratio, molliendaeque super haec partes affectae. Egregie ibi conferunt et opium et camfora.

Ratio tamen simul habenda acrimoniae cuiusvis, qua inflammatio vel effecta fuit, vel intenditur. Animi praeterea affectus, maxime moeror et sollicitudo, praeprimis accusandae sunt in gignendo sphacelo, quos itaque lenire iisque blandiri decet.

Ubi languet viribus corpus, ubi laxae admodum sunt solidae partes, ubi humores cohaerentia ac blanditiae carere videntur, exhibeatur cortex peruvianus cum acido vitrioli, cum floribus salis ammoniaci martialibus et camfora, quae etiam extus ad moveri oportet.

Sphacelum digitorum pedis neque cortex iuvare, neque periculo morbi subtrahere aliquid praecisio artuum solet. Impediunt vero progressum eius et opium et mollientia fomenta, pice maxime parata.

Generatim vero ab amputatione in necrosi nil expectandum, licet in spontanea partium emortuarum secessione saepius auxilium ferat: promovenda itaque ea secessio est et roborantibus et balsamicis remediis.

DE TUMORIBUS.

De iis hic tantum praecipere licet, qui causas agnoscunt internas, citraque mechanicum auxilium physicis omnino remediis indigent.

Dispensantur:

1. in *albos tumores*,
2. in *hydropes*,
3. in *emphysemata*.

TUMORES ALBIDI SEU LYMPHATICI.

Ii intelliguntur, in quibus abscessisse aut generata fuisse acrimonia quaedam videtur, qui promptius abeunt in ulcera cacoëthea, citra inflammationem manifesto percipiendam.

Rheumaticus articulorum tumor.

Fungi articulorum nomine is affectus venit, cum inflatae partes simul fungosae sunt.

Occupat plerumque genu, super laesiones externas rheumaticamque humorum indolem.

Residet autem in mollioribus partibus, totoque ambitu, qui insignis esse solet, atroces excitat dolores.

Inflammatorius est initio morbus, deinde vero mala fiunt ulcera, quibus os denique ipsum exeditur.

Antiphlogistica itaque initio commodissima est ratio: vesicatorium surae partique affectae mollientia admoventur.

Expediunt etiam cataplasmata e floribus salis ammoniaci martialibus aceto solutis.

Purgatis primis viis, potuum imprimis ope, qui diluunt sudoresque movent, humores purgandi.

Dum inflammatio sese remittit, discutiantur stagnantes humores emplastro e gummi ammoniacae cum mercurio sive emplastro Schmuckeri resolvente, roborando denique partes aquis frigidis martialibus.

Experti etiam fumus, colophonium spiritu vini solutum, expeditius saepius, resolvendo tumores articulorum, iuvare.

Dum vero ad suppurationem morbus perducitur, ob saniei malignitatem amputatione sola opus est.

Cum autem nonnunquam fluctuare tumor videatur, utiliter etiam aperitur. Auxilium saepius natura affert, dum in pedibus aliquid abscedit.

Tumor articulorum scrofulosus.

Fortuna plerumque ea species corripit scrofulos homines: potest tamen laesio externa occasionem praebere.

Paulla-

Paullatim intenditur tumor, unicumque eius locum dolor exercet.

Primitus laborant ossa, ligamenta vero partesque molliores progressu tantum temporis afficiuntur. Hinc varii scriptores spinae ventosae adnumerant eum affectum. Magis vero congruum duxi his eum accensere, quod articulus ubique simul patitur.

Internis raro remediis ars quicquam perficere potest. Iuvant tamen nonnunquam initio tum cicuta tum mercurialia, ubi vel levissima viri venerei suspicio adest.

Interdum usus cantharidum internus morbum debellaturus esse videtur, neque tamen unquam earum usu curationem universam perfecit. Quid quod ipsa saepius amputatio irrita fiat, cum aliae partes postea eodem morbo corripiantur.

Caries vertebrarum.

Eiusdem videtur indolis ac scrofulosus articulorum tumor.

Sima paullatim fit dorsi spina, languentibus inferioribus artubus. Denique resolvuntur omnino pedes; tantum tamen abest, ut, resolutorum more membrorum, flaccescant, ut potius obrigescere soleant.

Primordia saepius non dignoscuntur, unde conata medicorum frequenter frustratur. Post mortem vertebrae, imprimis lumborum, carie exesae observantur.

Gibbera plurima aut vera efficiuntur rachitide, aut hac demum carie.

Germanitas forte utriusque morbi quaedam naturalis statuenda.

Ulcera principio arte excitata variorum medicorum observatione commodissima fuerunt. Atque profecto magnopere refert, ut pus paratum inveniat, qua emanare possit. Naturae enim ipsius ope in inguinibus femoribusque aliquid simile abscedere solet.

Tumores inde orti nonnunquam totum femur superius occupant citra dolorem colorisque mutationem. Qui si insignes fiunt, paullatim atque cauteriis potius quam ferramentis emittendi sunt humores. Dum vero ossium devastationem impedire nequimus, suppuratione nimia in longum tempus protracta, macies denique ipsaque mors consequuntur.

Magni interesset acrimoniae scrofulosae rationem habere. Irrita nihilominus aliquando fuerunt remedia, a me adhibita, quae sanguinem optime purgare possunt, nimirum radicum graminis taraxacique fucci leniter cocti. Dum haec scribo, fetaceum vertebrae inflexis admotum, asaeque foetida

interne adhibita optime expedire videntur, quod resolutum pedem aeger iterum movere incipit.

DE HYDROPIBUS.

Oriuntur fero et lymphæ vel nimia copia secretis vel minus resorptis, sive vasorum absorbentium laxitate aut ruptura, qua lymphæ exire potest.

Continetur vero latex tum tela cellulari, tum corporis cavitatibus, tum saccis peculiaribus aut vesicis. Hoc demum casu *hydrops* dicitur *saccatus*. Vesicae vocantur *hydatides*, quas vermibus, taeniarum generi adnumeratis, gigni recentiorum experimenta docuerunt. Neque tamen constat, vermibus iis humorem ipsum generari, hydatidemque quamvis vermibus his formari.

Latex quem tumores continent, aut serum est aut lymphæ. Rarissime urina resorpta tumores excitare visa est. Lacteos autem huc vocare non audeo. Aqua cerebri ventriculis congesta lymphæ in coagulum pronæ vel paucillum, vel nihil continet, totaque calore diffunditur.

Efficitur hydrops:

1. viscerum abdominalium obstructione, quæ cum super quartanas febres sæpius nascatur, eas hydrops etiam excipere solet;

2. vasorum sanguiferorum obstructione. Ubi ex consuetudine sanguis per menstrua aut hæmorrhoi-

des non respondet, colluvies nonnunquam nascitur aquosa. Generatur ea etiam concretione maiorum vasorum, polypis et aneurysmatibus. Pertinent denique huc compressio vasorum mechanica, quam tumores cystici et embryones producunt;

3. absorbentium vasorum obstructione. Ii videntur hoc laborare vitio, qui spirituosus potibus abusi sunt. Ex eadem quoque causa hydatides generari posse credibile est;

4. vasorum absorbentium ruptura, quae laesiones externas sequi nonnunquam videtur;

5. nimia corporis vasorumque laxitate, unde hydropes saepius gignuntur et pravo victu et aëre immundo humidoque;

6. acrimonia irritante. Exanthemata retropulsa, arthritica acrimonia, colluvies biliosa, maxime in febribus intermittentibus, ansam facile gignendis hydropibus praebere possunt;

7. totius corporis languore. Ita nimias excretiones, convulsionesque frequentes hydropes excipiunt. Dubitatio quoque adest in hydropibus, qui quartanas sequuntur, generentur potius obstructione quam debilitate. Quodsi autem recurrente febre hydrops intenditur, debilitate potius obortum fuisse constat.

8. Hereditaria saepius proclivitas ad hydropem statui potest.

Prognosis versatur in viscerum viriumque indole dignoscenda. Quae dum bene valent, arte saepius multum auxilii affertur.

Ubi vero macie iam confecta sunt viscera, in praecipiti solent esse laborantes.

Dum facile et urina et sudores propelluntur, illaque neque nimis turbida, neque admodum ruffa est, salutis indicium esse consuecit.

Alvo autem nimis cita, quae aquam ipsam effundere non videtur, timere plus licet quam sperare, ob virium languorem ea effectum.

Mali sunt hydropes quicunque recurrentes. Peiores vero motus febriles, quod maciem plerumque indigitant.

Praesidio solent esse remedia, quae aquam eliminant, tolluntque causas colluviei. Consultissimum est, utrumque finem eadem medicina attingere.

Ubi interna non suppetunt remedia, cutis aptissime inciditur et aqua per tubulum emittitur: raro id autem sufficit, dum interna remedia adhibita sunt.

Tum urina tum alvo vomituque, tum denique sudoribus aqua plerumque excernitur. Naturae autem nutibus obtemperare oportet, atque ad eam obversum esse viam, quam natura demonstrat: ef-

fectibus autem potissimum remediorum id coniectare licet.

Potus copiosi, olim penitus prohibiti, adminiculo saepius esse in hoc morbo, ubi vehementer fitiunt aegri, experientia docuit. Concedendi itaque, nisi nimis phlegmatica fuerit corporis constitutio. Minerales imprimis inserviunt aquae, quod urinam maxime ciere solent.

Protinus autem primae purgentur viae, quo facto finem curationis iamiam saepius consequimur: siquidem hydropes super affectus animi et tertianas febres male curatas nati, manifesto saepius vomitoriis adlevantur. Tartari etiam cremor his praefidiis adnumerandus est.

Prodest e vena sanguinem mittere, cum eius abundantia systematis absorbentis vitia generata esse videntur.

Dum ulcera vetera exsiccata aut exanthemata retropulsa accusari videntur, arte ulcus excitandum est, simul autem sulfur antimonii auratum exhibetur, portione paullatim aucta.

Ubi viscerum obstructiones nondum nimis inveteraverunt, finem nostrum saepius attingimus hepate sulfuris exhibito, quem vero ad drachmam usque exhibere licet.

Ubi debilitatum est corpus et laxatum, mitiora diuretica, e. g. aselli, praemittenda, quae denique,

aucta sensim portione, scilla sequi potest, efficacissimum plerumque remedium, nisi minoribus iam portionibus vomitum cieat.

Ubi spasmi videntur, conferunt saepius diuretica cum opio et castoreo.

Circumspiciendum autem, ne robur vires amittant. Extracta igitur amara in solutione salis alcalini concentrata cum aceto scillitico propinentur, (vid. *elixirium resolvens*,) ultimo vero loco, excreta iam aqua, cortex exhibeatur peruvianus.

Ubi pronus est aeger ad sudores, subveniantur his aceto scillitico cum alcali volatili.

Varii quidem hydropes drastica requirunt purgantia, cui usui vel maxime idoneae sunt pilulae Iani hydragogae.

Generatim vero tempus id eligendum, ubi medicina quaedam, iamdudum frustra tentata, subito demum efficaciam suam praebet: cuius vero temporis finitio a latentibus nonnunquam conditionibus pendere solet.

Iuvant quoque interdum radices senegae, armoraciae, naporum gongylodum, oleum terebinthinae et succus baccarum sorbi inspissatus.

Ubicunque venerea aliquid acrimonia contulit ad gignendum hydropem, aptissime mercurius nitrosus ita adhibetur, ut lotium maxime provocet.

Oedema pedum.

Excipit id facile refrigerium, excretionisque nimias, ubi roborantibus cedere solet.

Graviditatem etiam non raro comitatur, ubi pressionem solam in vasa agentem sequitur.

Causae maior pertinacia hydropem ἀνὰ σάρκα et ascitem pedissequos facit oedematum.

Quod dum omnes medicorum conatus eludit, coniecturae locus est, hydropi thoracis corpus favere, cuius demum ortum asthmatis cum oedemate alternum connubium manifestat.

Hydrops ἀνὰ σάρκα et leucophlegmatia.

Cum tota cutis facies contento in tela cellulari aquoso latice inflatur, dicitur is morbus hydrops ἀνὰ σάρκα. Quem cum cacochymicus stipatur habitus, leucophlegmatiae nomine venit.

Neque alia hydropis species vel leviores agnoscit causas, neque facilius curationi cedit.

Plerumque suppetunt vomitoria, primas vias purgantia copiosusque cremoris tartari usus.

Saepius excipit febrem scarlatinam, conferunt autem in eo casu, quae sudorem movent.

Ubi complicatur cum aliis hydropibus, eorum ratio est habenda.

Nonnunquam vesicatoria et punctiones, quae acubus sunt, aquam emoluntur: ubi humores

autem acres viresque infractae sunt, audendum id non est, cum eiusmodi vulnera gangraenam facile concipiant.

Hydrops ascites.

Colluviem fistit aquosam in abdominis cavo.

Interfunt autem inter hanc aliasque hydropum species sequentia symptomata: inflatur abdomen: stante vero aegro inferior, decumbente eo is maxime locus intumescit, cui aeger incumbit.

Fluctuantem aquam contrectans manus facillime percipit, aequali omnino tumore.

Adesse simul solent obstructorum abdominis viscerum signa, spiritus fit difficilis, sitis male habet, urinaeque ruffae exigua tantum copia secedit. Pedes raro intumescunt, brachia autem sensim conficiuntur.

Pertinacia praestat hydrope ἀνὰ σάρακα, diureticis rarius debellandus. Multo magis iuvant drastica purgantia. V. *pilulae Iacini hydragogae*. Quae ubi irrita sunt, utiliter aqua tubulo emittitur: curandum tamen simul, ut lentissime paullatimque aquam emoliamur, ut inter haec vinciatur abdomen, ut diligentissime vulnus ab aëris externi aditu caveatur. Emissio enim nimis cita animae defectiones ipsumque exitium gignere potest; aërisque contactu, quidquid superest, facillime putrescit.

Impedita aliquando aquae resorptio, spasmis ope esse videtur. Irritis itaque vulgaribus remediis, spasmisque, maxime urinae difficultati, accedentibus aptissime opium opponitur.

Hydrops pectoris.

Non pronus ad cognoscendum, cum externus haudquaquam adsit tumor, licet eum, qui in morborum cognitione versatus est, raro effugiat.

Vulgaria autem signa versantur in spiritibus difficillimis et anhelationibus motu auctis: in faciei pallente inflatione: in anxietate peculiari, quam, dum somnum quaerit aut eo expergiscitur, aeger sentire solet: in manibus tumidis: in pulsu inordinato: in molestiis inter cubandum: in signorum denique absentia, quae ulcera pectoris comitantur.

Dum facilius in alterutrum latus aegri cubant, alterutro etiam pectoris cavo aqua contineri videtur, utroque vero, dum neutri incumbere lateri valent.

Palpitationes cordis frequentes, doloresque medium quasi pectus perforantes, indicio sunt pericardium aqua occupari.

Quae ubi, mediastinum tenet, facilius interdum in utrumque latus decumbere aegri possunt, difficilius vero in dorsum, pectorisque anteriorem partem nimis arctam sentiunt.

Curatu difficillima haec hydropis species, plerumque et diuretica spernit et solventia: purgantia vero saepius adminiculo esse solent.

Ubi quis forare sternum studet, anceps is remedium eligit: cautissime itaque haec curatio instituenda.

Expediunt nonnunquam fonticuli pedibus admoti.

Interdum cellulofam pulmonum telam aqua occupat. Vocatur is morbus *hydrops pulmonum*, indicatus et habitu cachectico et pedum tumoribus et spiritus difficultate tussique male habente. Pulsus eodem ac in hydrope ἀνὰ σάρα modo, mollis solet esse et undosus.

Curationis ratio eadem habenda, quam in hydrope ἀνὰ σάρα praecepimus.

Hydrops peritonaei.

Bursas id quandoque format, quibus aqua occluditur.

Differt autem ab hydrope abdominis tum inaequalitate tumoris, tum eo, quod idem in quovis aegri positu maneat. Umbilicus magis prominere solet quam in ascite.

Ceteroquin bene aeger valere solet, urinae quoque cursus simili plane modo, ac dum sanus esset

aeger, observatur: in plures etiam annos tumor nonnunquam porrigitur sine insigni sanitatis labe.

Quodsi iamdudum traxerit aegrum valetudo, manu potius et ferramentis curatur; inciditur nempe tumor, ut, quidquid in sacco continetur, protinus emanet, suppurationisque ope in unum cogi possit vulnus.

Hydrops ovarii.

Inferioris abdominis latera tumor occupat, aegra bene plerumque valente.

Fluctuare aquam, tum ob positum tum ob aquae indolem aegerrime observamus. Forato enim tumore effunditur interdum spissus aliquis et melli similis latex.

Arte quidem pauca tantum efficiuntur. Ruptis tumoris tunicis ascites oriri solet.

Interdum tamen drastica adminiculo sunt purgantia. Contingit etiam, tumorem adeo intendi, ut aperiri possit.

Hydrops uteri.

Extus quidem fluctuantem aquam percipere non licet, quamvis tumidum sentire uterum facile possimus, aegraeque prolabi fere uterum credant.

Cum debilitatem potissimum agnoscat, diuretica itaque et solventia non sufficiant, tum balneis

frigidis, tum aliis medicinis, quae corpus firmant, succurrendum est.

Occlusum, quod interdum observatur, uteri orificium, et vaporibus calidis et pellentibus et ferramentis referetur.

Facile quoque hydatides uterum occupant, purgantibus eradicanda.

Hydrops scroti.

Adiungitur plerumque aliis hydropibus, apud infantes tamen per se existit.

Suppetunt potissimum et solventia extus applicata et incisiones.

Hydrocele.

Colluviem ea complectitur aquosam in tunica vaginali testiculi. Aegerrime testis sentitur, nisi intumuerit sive obduruerit. Pellucidus est tumor, ni cruor aquae admixtus sit.

A sarcocoele differt imprimis maiore contractilitate. Praeputium autem ipsumque membrum nequaquam inflata observantur.

Internis raro curatur remediis. Ferramentis itaque scrotum incidendum, licet suppuratio molestias saepe insignes excitet, meliusque perficiatur, dum fetaceo et aperiatur scrotum, et suppuratio promoveatur et vulnus in unum cogatur.

Hydrocephalus.

Capitis tumor a colluvie aquosa ortus hydrocephali nomine venit. Partitio autem eius statuitur, quae externum ab interno discriminat.

Hydrocephalus externus.

Per se haec valetudo rara est, internum tamen hydrocephalum subinde excipit.

Cognoscitur inflatis capitis velamentis, quae comprimi possunt. Occupat aqua vel locum, qui inter cutim, galeam aponeuroticam et pericranium, aut eum qui inter id ipsumque cranium est.

Illic quidem insignior solet esse tumor et mollior: hic vero durior magisque dolens. Illum casum plerumque cachecticus comitatur status: hunc vero produxit vel laesio externa, vel hydrops etiam internus.

Eam circumspicere differentiam debet, qui morbo mederi cupit.

Cachecticae corporis constitutioni opponantur solventia, diuretica et amara. Ubi vero bene corpus valet, incisionibus et vesicatoriis aqua eliminetur, novaque colluvies arceatur pittaciis impositis et roborantium interno usu.

Hydrocephalus internus.

Colluvies sic dicitur aquosa inter cerebrum et cranium aut inter velamenta utriusque. Possitne

aqua obtinere locum, qui cranium et duram inter-
est meningem, dubium adhuc est, rarissime saltem
contingit.

Pueris duntaxat familiaris est valetudo, ubi cra-
nii ossa cedunt facileque a se invicem secedunt.
Nonnunquam ossa pariter spissa manent, interdum
vero pellucida penitus fiunt.

Progressu quoque temporis interstitia implentur
subinde ossea materie. Bulborum oculi dimidia
tantum pars obtegatur palpebra inferiore. Segnes
tardique et somnolenti fiunt infantes loquique de-
discunt. Frigidi pedes denique omnino resolvuntur.
Ad haec plerumque cachexia accedit.

Efficitur is affectus tum scrofuloso et rachitico
veneno, tum scarlatina febre, tum violentiis foris
adlatis.

Curatio difficillima est, letifera insuper emissio
aquae, ni incisionibus ea lentissimoque modo fiat.
Emoliamur itaque laticem ope solventium et diure-
ticorum, ad quem usum suadeo praesertim mer-
curium nitrosum: vincturis deinde paullatim com-
primendum caput, ni ossa iamiam concreverint.

Hydrops cerebri.

Colluviem complectitur aquae in ventriculis
cerebri.

Licet adultiores, imprimis maniacos et melancholicos, non raro corripiat, frequentissimus tamen est in teneriuscula aetate.

Ab hydrocephalo interno non constanter sed eo tantum differt, quod capitis ossa expansa non sint. Easdem itaque causas, in infantibus saltem, agnoscit. Ubi aetas autem induravit, excipere potest morbos nervorum.

Cognitu difficilis est, cum nulla exterior inflatio observetur, simillimusque feбри verminosae sit. Ciborum non solum coctio labefactata, sed pruritus etiam narium ac pupillae dilatatio eam confirmare similitudinem videntur. Quodsi vermes simul adsunt, primordia morbi aegerrime dignoscuntur. Lucem plerumque infantes fugiunt: erecti sedere nequeunt, cum tussis et anxietas male inde habeant. Ad haec continuum queruntur dolorem super orbitis, ab altero tempore ad alterum progredientem, ac subinde cum doloribus colicis alternantem.

Accedunt colli obstipitas aut rigor: membra convelluntur et resolvuntur: tandem sopores pulsusque exiles frequentissimique in mortem praecipitant.

Quatuordecim saepe diebus terminatur morbus, trahere tamen per plures potest menses. Pulsus antea celeres, tardi deinde fiunt et magis inordinati. Superfunt cum calore febrili reliqua symptomata.

Inten-

Intenditur iterum frequentia pulsus sex aut octo dierum spatio ante mortem, multoque magis quam initio, spiritus vero breves fiunt et tardi.

Circa causas et medelam morbi nihil diffindere auiam.

Qui inflammationem credunt, quam transfusio aquae sequatur, sententiam hanc praecipitante morbi exitu stabilire satagunt.

Dum protinus ab initio morbus cognoscitur, non aliena sunt derivantia, refrigerantia eaque remedia, quae urinam cient; sanguis itaque e vena mittendus hirudinesque admovendae. Possunt etiam ad eum morbum vesicatoria.

Nihilominus nullum exstat sanati hydropis cerebri certum exemplum. Auxilio fuisse mercurius fertur ineunte morbo. Neque tamen negandum, frictiones nimis tarde, caustica, vero mercurialia vehementer nimis agere.

Spina bifida.

Ad cerebri hydropem plerumque interni spinæ cavi colluvies accedit aquosa, cum e quarto ventriculo facile humor eo promanare possit: maxime vero ea coniectura locum obtinet, ubi artus inferiores resolvuntur.

Subinde, praesertim apud infantes, vertebrarum lumbalium processus spinosi fissi sunt, quos pe-

riosteum spinæ penetrans prominentes excitat tumores, unde nomen morbus adeptus est.

Periclitantur fere, quibus ii tumores inciduntur, ac aqua emittitur: initio vero vincturis idoneis adlevari aegritudo potest.

Hydrops articulorum.

Genu imprimis iis obnoxium est tumoribus, ubi in articuli capsula aqua congeritur.

Cognoscitur affectus e molestiis, quas motus afferunt, tumoreque, extenso membro oriente, facileque comprimendo, minus vero, dum flectitur genu, percipiendo.

Ubi cachexia corpus occupat, violentias nonnunquam externas sequitur.

Tentetur primum emplastrum resolvens e mercurio cum gummi ammoniacæ, addantur huic resolutiva et diuretica interna. Quæ cum non sufficiunt, suspensa manu incidatur cutis suræque admoveatur vesicatorium. Emissa aqua firmetur membrum aquis frigidis martialibus. Manuum tumores aquosi hydropi plerumque thoracis, velut constantia immorantur symptomata.

EMPHYSEMATA.

Efficiuntur ea expanso aëre, qui cavum aliquod occupat. Distinguuntur ab aquosis tumori-

bus, colorum dolorumque defectu et maiore contractilitate.

Emphysema ipsum.

Vocatur ita inflatio cutis, quam aër gignit in tela cellulari contentus. Peculiarem contrectata prodit sonitum, premique potest hâc illâcve.

Oriri solet, dum foris ingeritur aër atmosphaericus. Ita penetrantia pectoris vulnera facile excipit, dum per laesos pulmones in telam cellularem vicinam aër eliditur.

Contingit autem interdum, fixum aërem, qui corpora fere omnia occupat, fermentatione quadam fluidorum elici eamque cutis inflammationem producere. Talia emphysemata adiunguntur nonnunquam et febribus putridis et sphacelo et nervorum morbis.

Venenatorum praeterea animalium morfu ea subinde excitantur. Frigoris denique intenso gradu gigni ea possunt.

Eius differentiae rationem habere oportet, qui morbo huic mederi cupit.

Aëre foris illato, caussa remota tollatur, aërique cutim occupanti incisionibus via qua exeat, paretur.

Ubi vero ex humoribus aër evolutus est, negotii plurimum curatio faceffet, ni natura opem ferat

praecipuam. Fermentationis eius causa adeo latet, ut certa quaedam medelae praecepta superstrui iis nequeant.

Indicationes autem manifestas potissimum sequamur.

Tympanites.

Appellatur ita abdominis diuturna inflatio, adeo saepius tensa, ut sonitum peculiarem percussa edat.

Interest inter hunc morbum et hydropem is fragor, interest fluctuantis aquae defectus maiorque aegri levitas, interest inflatio anteriorem potius abdominis partem, quam latera occupans: cachexia denique raro aeger laborat.

A colica flatulenta differt diurnitate continua: meteorismus vero acutas potius febres comitari solet.

Nupta est haec valetudo plerumque pertinacibus alvi obstructionibus, singultui vehementi crebrisque vomitibus.

Aër occupat vel intestina vel abdominis cavum. Hoc quidem casu flatus nulli fere secedunt, neque dum ipsum sedet abdomen, neque emissi levamenti aliquid afferunt.

Causae ita agere solent, ut aëris fixi evolutioni faveant, excretionemque ipsius impediant.

His adnumerari possunt subitaneae sanguinis profluviorum interceptiones, obstructiones vilce-

rum pertinaces, ulcera abdominis interna, vesiculae praesertim felleae, intestinorum denique vel coarctatio vel resolutio.

Curaturum experiri oportet, intestina occupet aër, an abdominis cavum.

Quodsi enim cum levamento flatus interdum propelluntur, dolentibus simul intestinis, quodsi inaequales tumores inflationem comitantur, conjectare licet intestinis aërem residere. Quo quidem casu primae protinus viae purgandae, remediorumque ope antispasticorum tum internorum tum externorum aër propellendus: alvi simul quotidie cura habenda.

Quo facto in causam inquirendum est, ut tolli denique possit.

Ad viscerum obstructions potest vel sulfur antimonii auratum, vel tartarus emeticus, auctis paulatim portionibus.

Laxitati opponenda extracta amara et roborantia.

Adversus callosas vero coarctationes ars nihil omnino valet. Dum spasmus solus adest, usui esse opium solet, mollientia tamen fomenta simul abdomini imponenda. Ubi resoluta esse intestina videntur, glaciem abdomini admoveere confert.

Diligenter interea circumspiciendum, sanguinis

profusionibus faveat aeger, quae, dum ex consuetudine non respondent, aptissime revocantur.

Irrita vero omnia solent esse conata, cum aër abdominis cavum occupans, obstructiones pertinacissimas sive ulcera exceptit insanabilia.

Paracentesis saltem nulli unquam usui fuit.

Fit nonnunquam, ut obstructio pertinacissima nullis cedat remediis vomitusque simul creberrimi aegrum exerceant. Optime ibi expedivisse alvi lotiones, quae aërem fixum excipiebant, expertus sum, dum frustra quibusvis aliis remediis usus fuisssem. Alvum iis non solum duxi, sed interceptum per haemorrhoides sanguinis cursum ita restitui, ut abdomen protinus consideret ceteraque symptomata fere omnia desinerent. Aëris fixi intra thoracem colluvies certis quibusdam signis caret.

DE MACIEBUS

Cuius corpus, non rite nutritum, macrum fit viresque franguntur, is macie laborare dicitur. Oritur is morbus:

1. vel ciborum coctione et chyli paratione infirmatis;
2. vel febre remittente et continua, quae corporis vires exhaurit. Priori quidem casui plerumque motus adiunguntur febriles: tantum tamen abest,

ut maciem si gignant, ut potius symptomata eiusdem habendi sint.

Posteriori vero casu morbum quidem generat febris, efficitur tamen iisdem causis, quae primam producunt maciei speciem, internis nimirum ulceribus. Iuxta id discrimen macies abeunt in tres potissimum species:

1. *tabes* seu *atrophiae* vocantur aptissime, ubi macies haudquaquam febrem sequitur;

2. *febres hecticae* dicuntur, si febris quidem maciem producit, ipsa vero exulcerationes neutiquam excipit;

3. *phthises* denique appellantur, dum et macies et febris exulcerationibus gignuntur.

ATROPHIAE.

Ad eos quidem morbos saepissime lenta accedit febris, eo autem tempore, ubi macies quodam modo iam inveteravit. Cumque ea febrem non sequatur, hac etiam sublata, morbus ipse curari nequit.

Atrophia infantum.

Qui hoc laborant morbo infantes, vel nunquam cibos appetunt, vel iis aegre fatiuntur, maxime solidioribus et farinosis.

Intumescit simul abdomen et obdurefcit. Alvus solet esse vel rara et adstrictior, vel cita simul

et sine modo fusa. Noctu sitiunt multumque sudant. Ad haec paullatim conficitur corpus, imprimis artus, animi vires languent, tandemque febris aegrum praecipitat.

Humor quandoque unguinosus in glandulis cutaneis stagnans in vermiculi speciem exprimitur, unde, non parvo errore *comedones* exire creditum est. Neque tamen vermiculi veri, neque maciei causae sunt, sed hanc comitari solent.

Proxime vero antecedere morbum solet impedita chyli confectio ac nutrimentorum adsimilatio.

Remotis causis accensentur:

1. lac nutricum non salubre, sed vel animi affectibus, vel aliis demum causis depravatum. Satius est, aliam eligere nutricem vel infantem a lacte nutricis desuefacere;

2. nutrimenta absorta nimisque crebro ingesta. Panis butyro illitus solanorumque tubera, nimia copia ingesta, ubi motibus idoneis simul caret infans, saepiuscule maciem excitarunt. Qui quidem victus errores vitandi motibusque corpus exercendum est;

3. glandularum abdominis obstructiones, quae vel ab acrimonia serofulosa vel ab ingestis nimia copia cibis oriuntur. Iis autem opponantur et liquor terrae tartari foliatae cum tinctura rei aquosa

et aqua Rulandi benedicta, deinde vero amaris folida firmentur;

4. aër depravatus, quo et secretiones et excretiones offenduntur glandulaeque obstruuntur. Saepiuscule vincitur morbus aëre puro siccoque, tum balneis initio calidis, post egelidis, paullatimque frigidioribus: ratio tamen caussarum dictarum simul habenda.

Phthisis nervosa.

Differt a proximis debilitate systematis nervorum singulari, qua omnes singulaeque functiones labefiunt.

Oritur:

1. excretionibus nimis frequentibus, e. g. sanguinis profusionibus, sudoribus, alvoque supra motum cita;

2. iis affectibus, qui animum exasperant continuo et infirmant, moerore maxime et sollicitudine;

3. morborum nervis diuturnis, quibus praesertim membra convellebantur;

4. potuum spirituosorum abusu.

Plurimum refert, corpus nutrire, variisque et motibus iucundisque remissionibus animum exhilarare, nervosque tandem et cortice peruviano et balneis martialibus firmare.

Quodsi potibus spirituosus nimis assueti sunt aegri, paullatim iis aliquid subtrahatur, medicamento spirituosus vehiculis excepto.

Tabes dorsalis.

Phthisis nervosae species haec tum caussa tum curatione ab ea differt.

Prominent constanter spinae dorsi processus spinosi, sensusque oboritur, quasi formicae per dorsum proserpant. Dolores simul artuum accedunt animique vires paullatim languescunt.

Nimiam feminis profusionem plerumque excipere solet.

In curatione nutrimentis cautissime agendum, quippe quae feminis secretioni faveant. Unicum afferunt adminiculum lacticinia, fructus horaei, olera, aquae martiales, balnea frigida atque abstinentia earum rerum, quae pudenda irritare valent.

Marasmus senilis.

Aetate confecti viribus fere magis magisque carent, partesque et rigent et obdurescunt. Unde functiones fere omnes labefiunt, corpus autem neque rite nutritur, neque fordibus bene privari potest.

Diutissime tamen pernities arcetur aëris usu ferendi, motibus congruis, cibis, qui leviter nutriunt,

generosi vini modico usu, animi denique iucunda occupatione.

DE FEBRIBUS HECTICIS.

Lenta sic appellatur febris, quae conficit corpus, viresque exhaurit, neque tamen exulcerationem sequitur.

Quae quamquam continua fit plerumque, intenditur tamen vespere, noctu calorem cum siti sudoribusque exagitans, somnumque ita turbare solet, ut nequicquam reficiat vires.

Pastum quoque leviuscula quaedam excipit intentio, quae brevi transire solet. Lingua potius rubra quam immunda est. In plures saepius annos febris porrigitur, dum cum victus salubritate bene corpus valet causaeque effectibus alternant.

Proxime efficere eam acrimonia videtur quotidie sanguini admista, quae, ubi acutissimo sensu solida gaudent, excitare eam potest.

Per causas, quae eam gignunt acrimoniam quarumque ratio est in curatione habenda, eae febres dispensantur. Etenim vel raro vel nunquam adversus ipsam febrem agere possumus, quamvis virium conservationi insudare conveniat in quavis causarum differentia.

Sequentes autem species maxime vulgares sunt:

1. supernascitur febris fordibus primarum viarum, quas suspicari licet, ubi aliae caussae latent, ciborumque cupiditas vel nulla est, vel nimia.

Purgantibus tamen eae fordes, ne eliminentur cavendum, cum vires iis admodum infringi soleant. Protinus itaque mobiles fiant, deinde vero vomitoriis propellantur. Universa saepe curatio perficitur auxilio terrae foliatae tartari, initio exiguis portiunculis exhibitae, quam aqua sequatur Rulandi benedicta, ut vomitus citetur. Egestis fordibus, corticis usus imperatur ad recursus morbi arcendos, eodem autem, quem in febribus intermittentibus praecepi, modo agendum.

2. Vermes saepiuscule, maxime in infantibus, hecticas generant febres.

Fugienda et hic sunt purgantia, praesertim mercurialia. Amara protinus anthelminthica, ante meridiem; vespertino vero tempore potus salini frigidiusculi devorentur, vomitusque nonnunquam cieantur. Amaris tandem vitriolum martis adiungendum, quo mucus non solum verminosus destruitur, sed ipsa quoque intestina firmanantur.

3. Organorum, quae digestionem inserviunt, debilitas chyli confectionem impedire potest, quod et fordium defectu, et satietate aegrorum supra consuetudinem cita et mala cum ciborum cupiditate coctione cognoscitur.

Egregie conferunt victus salubritas, potuum calidiorum et spirituosorum abstinencia, corporis exercitatio, corticis peruviani assiduus usus.

4. Debilitas universum saepe corpus occupat super excretiones nimias, sudores, alvi profluvia, salivae nimium cursum, ulcera externa et lactationem nimis protractam. Accumulantur ibi immundi facile humores.

Oritur tamen etiam febris ex assimilationis defectu nimiaque irritabilitate, cum vel levissima et alioquin infons adest acrimonia.

Nutriatur ibi corpus et firmetur, ut irritabilitas minuatur, acrimonia autem vel sponte sua secedat, vel sine noxa deinde egeri possit. Simul tamen magnam curam habeamus, ne nimiae excretiones aegrum trahant.

5. Supereft quandoque morbis acutis imperfecte solutis acrimonia, quae lentam excitare febrem valet.

Ibi solutionis primum impedimenta e medio tollantur, deinde subveniatur excretionibus, quibus materiem ante propellere natura satagebat. Optime potest ad eos casus sulfur antimonii auratum, auctis paullatim portionibus.

6. Sustinetur quandoque acrimonia biliosa affectibus animi continuis, velut cura, moerore et sollicitudine, quibus demum hectica generatur febris.

Summa curationis tunc versatur in removendis iis rebus, quae animum exasperarunt, atque in eo exhilarando.

7. Repressa nonnunquam exanthemata febres hecticas gignunt.

Quae ubi acuta sunt usui esse solent et diaphoretica et diuretica et vesicatoria. Quodsi vero diuturna fuerint, velut scabies, herpes, restituantur, five eradicetur potius dispositio remediis congruis internis.

8. Excretiones habituales interceptae hecticarum quoque febrium causis accensendae, e. g. sanguinis profluvia, ex consuetudine non respondentia, sudoresque pedum repulsi.

Cum virium maxime ratio habenda sit in febribus hecticis curandis, sanguis nequaquam protinus e vena mittatur, dum a profluviiis eius defectus est homo, admovendae potius locis ipsis hirudines, revocandaque profluvia et motibus congruis et fomentis. Suppetit plerumque ea ratio ad sudores revocandos.

9. Viscerum obstructiones efficiunt eas febres, dum et secretiones et excretiones offendunt.

Iungenda ibi sunt roborantibus solventia, cum virium prostrationem hydrops facile excipiat.

10. Pertinent huc acrimoniae peculiare specifi-

cae, cum scorbuticam et veneream acrimoniam febres hecticae sequi soleant.

Iuxta acrimoniae eius differentiam, curatio ordinanda. Ubique virus venereum velut causa agnoscitur, profunt et lacticinia et mercurius dulcis cum cortice peruviano.

11. Hydropibus saepius immoratur febris hectica, tamquam symptoma, quod, sublato hydropе, definit.

12. Attrahit denique debilitas universalis et insanabilis hecticam febrem, quod quidem tum in marasmo senili, tum in tabe dorsali, tum in phthisi nervosa, contingit.

DE FEBRIBUS PHTHISICIS.

Quodsi certum aliquod discrimen inter phthisin et hecticam febrem statuere cupiveris, eas febres hecticas phthisium nomine insignire oportet, quae e purulentae materiae resorptione originem ducunt.

Vocatur itaque *phthisis*, exulceratio quaedam interna aut suppuratio, quam hectica febris excipit.

Exstant quidem casus, ubi febris ea, exulcerationes comitans, puri resorpto tribuenda non est, quemadmodum ulcera interna citra omnem omnino febrem adesse possunt. Morbi tamen definitionem id non mutat, neque ullas gignit noxas.

Varii quidem medici adiudicant puri causam febrilem materialem; nequaquam autem certo constat, resorpto pure phthifica febris gignatur, sive sequatur potius stimulus suppurationes internas comitantem inflammatorium, sive materies febrilis ex impedita, pulmonibus obstructis, aut exes, acrimoniae excretionem oriatur. Neque tamen praesidia artis inde petenda sunt.

Plurimum interest, ut causae suppurationis tollantur.

Sequitur ea vel manifestam inflammationem, vel citra eandem oboritur, vel materies etiam lymphapotius corrupta quam pus, aut humor in ulceribus generatus esse potest.

Purulentus ipse humor vel profunditur ex ulcere aperto vulgari, quo quidem casu exulceratio dicitur: vel sacco peculiari occlusus, vomicae nomine venit: vel effusus in thoracis cavum empyema efficit: vel ascites dicitur purulentus, dum cavum occupat abdominis.

Ubi manifesta viguit inflammatio, suppurationis suspicio oritur, dum vires vel infirmiores vel actuosiores, inflammationi discutiendae pares non sunt, dum nimiam adipiscitur vehementiam inflammatio, dum insignis adest humorum acrimonia, dum male tractatus est morbus, dum catarrhi acuti aegrum diutius traxerunt, dum remedia efficacia
hand-

haudquaquam fuerunt, doloris exemplo, post sanguinis missionem non mitigati, dum aptum discussione ni tempus praeteriit, dolorque sese remittit, functione partis affectae continuo laesa, dum denique solutiones, quibus discussio indiget, interceptae sunt.

Ubi nulla praecessit suppurationem manifesta inflammatio, metuenda ea est, dum partem quamdam frequentes exercent dolores, dum humores nimis crebro ex ea profunduntur, functione protinus laesa, febriculaque cum horripilationibus accedente.

Tubercula interdum suppurationem concipiunt, citra praegressam inflammationem.

Potest vero in laxo quodam corpore, humoribus praedito acribus, latex aliquis diutius stagnans purulentam adipisci indolem, adeoque phthisin generare, quod divinare licet tum ex affectae partis doloribus, tum e febrilibus, citra aliam quamdam causam motibus.

Sola exulceratio plerumque dolores contrahit.

Vomicam ortam extimescimus, dum dolor inflammationem comitans mox abit in ponderis sensum, suppurationis simul apparentibus signis, sine puris eiectione. Quamdiu penitus occluditur ea vomica, nulla oritur phthisis, quamquam hecticam possit febrem generare. Neque tamen is persistere potest affectus, sed aperitur vomica ita, ut pus

non penitus eiiciatur, parte eius in sanguinem trans-eunte et febrem excitante hecticam, vel penitus aperitur.

Hoc demum casu purulentus humor vel eiicitur e corpore vel in cava eiusdem effunditur, unde empyema et ascites purulentus originem ducunt.

Causae, quae citra inflammationem, suppurationem producant, sunt:

1. laesiones, quibus vasa partium vel rumpuntur vel adeo imbecilla fiunt, ut humor in iis contentus effundatur, stagnationeque in puris naturam abire possit;

2. stases arthriticae calculosaeque materiei, tubercula fistentes initio dura ac cruda, deinde vero molliora et cocta. Eorum tamen suppurationem praegredi videtur inflammationis quaedam species, partes vicinas afficiens, cum dolor utplurimum nascatur pungens, cui vero febris neutiquam respondet. Residere vero in tela pulmonum cellulari videntur, differt autem phthisis pulmonalis inde orta, ab ea, quae glandularum bronchialium suppurationem sequitur;

3. exanthemata retropulsa. Ex acutis morbilli, e diuturnis vero scabies suppurationibus internis maxime favent;

4. ulcera externa, quae ex consuetudine humo-

res profuderunt, praepostere in unum coacta, paris collectiones internas gignere possunt;

5. stases sanguinis, cuius fuetus intercipitur cursus;

6. peculiare huc etiam acrimoniae pertinent, praesertim rheumatica, arthritica, scrofulosa, scorbutica et venerea;

7. contagio praeterea variae suppurationes propagari videntur, quod in phthisi pulmonali non raro contingit;

8. quin interna existit opportunitas, qua, citra manifestam occasionem, pus saepe colligitur.

Periculum afferunt utique omnes eae species.

Curemus autem:

1. ut suppurationis causae arceantur, quod arduum profecto saepius est. Ubi levissima inflammationis suspicio adest, ex toto antiphlogistica curatio eligatur. Expedit autem opium, dum spasmis potius stases collectae sunt. Praeterea imperandus est is victus, qui corpus implet.

Tubercula arthritica et calculosa, initio cognitu difficillima, negotii plurimum facessunt, dum postea latius patent. Discuti nescia, ubi solvi coeperunt, eiectionem omnino promovere et antispastice et mollientibus oportet.

Exanthemata retropulsa vel revocentur vel iis remediis eradicentur, quae et solvunt et urinam

fudoresque cient, vel specificis e medio tollantur. Plurimum ad haec potest camfora.

Ulceribus externis in unum coactis substituantur et fonticuli et fetacea, quae assiduo nutriantur.

Si quid sanguinis ex consuetudine non respondet, id, quantum fieri potest, revocetur, five, pro virium ratione, sanguis e vena mittatur, vel sangui-fugae apponantur.

Ubicunque obstruiones viscerum abdominis sanguinem versus pectus pellunt, opus est multa ambulatione et exercitatione in aëre sereno: paulatimque revertendum est ad equitationem, quae hoc demum casu prodesse solet, ubique minime commendanda. Augetur enim puris collectio, admissa aëre sereno, in variis phthisicis.

Navigaciones idcirco nonnullis bene conferunt, ob aëris maiorem humiditatem. Colligi etiam potest ex aëris fixi usu in phthisibus, aliquantum corruptum aërem profuturum esse, ubi nulla viget inflammatio. Vitent itaque aegri habitationem in montibus, eligant potius depressa loca. Ob eandem forsan rationem alienum non fuit in pecudum stabulis degere.

Adversus acrimonias peculiares specificis quibusdam opus est. In rheumatica expeditissimum sistunt remedium, vesicatoria assiduo nutrita.

Diligentissime fugiantur phthisicorum perspiratio, sputorumque inquinamenta.

Naturalis vero diathesis vel aegerrime, vel nunquam vincitur.

Ex toto vero prohibeatur, quidquid intendere suppurationem potest: caveat aeger, ne vel motibus vel animi affectibus, vel ipsis demum medicamentis incalescat. Opus itaque est, ut, quantum fieri potest, secretio quaevis et excretio promoveatur, ut aërem spiret purum quidem, neque tamen nimis concentratum: is enim puri quam maxime favet; opus est, ne quid animum exasperet, cautissimeque et balsamicis et cortice peruviano agatur, quippe qui tunc demum exhibendus est, cum puris omnis collectio desit.

Ubi naturalem maxime dispositionem suppurationi favere arbitramur, expeditius iuvant saepius ulcera externa arte nutrita. Interviant enim inflammationi, quae plerumque praecessit, tollendae potius quam puri effundendo.

2. Cum vera iam adest suppuratio, satagat medicus, ut pus eiiciatur: fit illud pro partis affectae et vario positu et varia indole tum internis remediis, tum incisione eius aut setaceis proxime admotis.

Externa ulcera arte petita tunc maxime utilissima esse solent, cum internum ulcus cum tela cellu-

lari corpus universum ambeunte cohaeret, ut itaque ab hac receptum pus per externum ulcus eiici possit. Hactenus tamen etiam conferent, quatenus purulentus humor in sanguinem transiens eo egeritur.

Fatendum tamen, proficuum tantopere haud esse eorum effectum in eo casu, quod transitum puris in sanguinem augere possint, fonte illius eodem superstite. Magni itaque refert scire, nutriatur ulcus acrimonia interna, an sanescere, eiecto pure, possit.

3. Simul tamen virium utique ratio est habenda, vitandae nimiae excretiones, imperandi cibi, quibus nec corpus incalescit, nec febris intenditur, vegetabiles itaque, viribus confirmandis pares, ne earum defectu acre fiat ulcus et cacoëthes.

Cortex peruvianus, facultate quidem praeditus purulentum humorem corrigendi, haudquaquam tamen conferet, ubi universum corpus suppurationi favet, cum, quae adest, suppuratio quidem corrigatur, nova tamen excitari possit. Generatim autem laxitati potius, quam inflammationi, purisque potius liberae effusioni quam resorptioni cortex est opponendus. Nulla sane ratio citius praecipitare aegrum solet, quam corticis usus in febre a pure resorpto orta.

4. Ubi nullum adest ulcus verum, sed stagnans in laxis visceribus lymphæ acrem adepta est et purulentam indolem, egregie iuvant cortex et aër fixus ita imperatus, ut ex alcali et acido vitrioli in ventriculo demum elici possit.

Phthisis pulmonalis.

Indicant eam dolores pectoris vagi, qui maxime sub sternum, interdum etiam aliis locis nasci videntur, tussis, initio levis quidem et brevis, continua tamen facileque excitata, dum aërem aeger spirat.

Ad hæc accedit vox paulum rauca, clangosa siue obscura: accedunt spiritus difficiles horroresque frequentes cum vertigine et angoribus. Sputa paulatim purulenta fiunt, saporemque habent subdulcem aut salinum. Lingua est vel prærubra vel fusca. Pulsus fit febrilis, tandemque vera accedit febris hectica.

Naturalis interdum et congenita adest diathesis ad pulmonum suppurationem. Cognoscitur ea facie oblonga, collo procero, scapulis altioribus depressoque pectore. Lactei ut plurimum coloris, admodum splendidi speciem dentes ferre solent. Cutis est teneriuscula, maculaeque occupant genas prærubrae. Facile eorum hominum animus exardescit. Obnoxii præterea anginis doloribusque

dentium frequentibus: sanguinem facile tussi reiciunt aut haemorrhoidibus profundunt. Diutissime saepius trahuntur, sensim tandem in phthisin incidunt.

Aetatem, ab anno decimo quinto ad trigessimum quintum, maxime is morbus corripit, eoque praecocius, quo celerius homines increscunt, quoque frequentius causis quibusdam, e. g. partu crebriori, lactatione nimis protracta, infirmati sunt.

Pulmonum tubercula oriuntur vel e naturali quadam diathesi, vel e materie arthritica et repulsis exanthematibus, ubi diu iam ante maciem brevis plerumque et leviuscula tussis male habet, quae saepissime negligitur.

Latius vero patent primordia phthisis, quae veras pectoris inflammationes excipit. Cum quarto decimo die nondum soluta est pneumonia, dolore quidem sese remittente, superstitibus tamen spiritus difficultate et tussi arida, cumque in neutrum decumbere latus aeger potest, dubium fere nullum superest, quin vomica exorta fuerit, occlusa quidem per aliquod tempus, ut omnes fere motus febriles definant, aegerque melius nutriri videatur, quae vero, vel levissimis occasionibus, ex toto aperta pus in sanguinem profundit, quo hectica generatur febris.

Acrimoniae rheumaticae, venereae et scrofulosae non raro phthises procreant, paullatim orientes, et, ubi negliguntur, inveterascentes. Pertinet eo phthisis illa, quae aspera arteria eiusque ramulorum suppurationem supponit, *phthisis* ideo dicta *trachealis*. Maxime anxiis spiritibus vocisque pertinaci raucitate et continua differt.

Catarrhi denique neglecti et inveterati *phthisi* nonnunquam originem praebent: verum quidem ulcus ibi non adest, pulmones tamen adeo laxi sunt, ut penum sistant humorum corruptorum et purulentorum, qui, in sanguinem abeuntes, maciem generant.

Dicitur ea *phthisis pituitosa*, differtque ab aliis, quod habitu phthisico careat, quod laxitatis plus adfit quam irritabilitatis; quod e catarrhis originem duxerit, quod doloris gravans potius indoles sit quam pungens, quod denique sputum pellucidius et tenacius vero pure reperiatur.

Multa saepius obsunt, quominus experiri veram sputi naturam possimus. Solet enim pus cum aqua coire facilius, citiusque muco ab ea secedere. Certum nihilominus iudicium, ex iis quae indicavi, peti oportet.

Opem nonnunquam huic *phthisis* speciei alia etiam profluvia ferre solent: e. g. fluor albus, hae-

morrhoides mucosae, fluxus narium: solvitur interdum etiam rheumatismo chronico.

Licet praecedere omnes illas suppurationes inflammatorium stadium non semper videatur, molimina tamen suppurationem excitantia adesse elucet e pectoris distentionibus spasticis, quas pro status praegressi ratione diiudicare oportet. Ea, quae spasmos sedant, cutim molliunt corpusque firmant, possunt ibi ad resolvendas stases inflammatorias, possunt saltem ad pus bonum parandum.

Vomica, quae statim non rupta humores contentos per asperam arteriam profundit, praecipitare aegrum aut trahere sine ulla spe solet.

Ubi occlusa manet, pus contentum eo acrius fit, sanguinique admixtum eo vehementiorem excitat febrem. Quodsi protinus rupta, omnem effundit humorem, nulla sequente febre, tussi sese remittente ciborumque cupiditate et somno bonis, sanitatis spes affulget. Symptomatibus vero, ulcere rupto, intensis potius quam desinentibus, metus nascitur, fore, ut vel novum assiduo pus generetur, vel praesens humor in malignam seu acerrimam abeat indolem.

Ubi ruptura vomicae instat, oriuntur plerumque vertigines, angores, tremores, animi defectiones metusque suffocationis. Quodsi rupta pus in pectoris cavum effunditur, empyema generans,

spiritus quidem paulo leviores fiunt, statim vero multo difficiliore, senso simul pondere diaphragmati incumbente, aegris in dorsum neque cubare valentibus neque antrorsum flecti.

Nisi lenta praecefferi febris, iam supernasci, aut intendi solet. Ubi diutius febris aegrum iam traxit, ut lecto decumbere debeat, ubi supra modum, libero nihilominus sputorum cursu, humores undique profunduntur, tumentibus manibus, creberrimisque tenesmis, in praecipiti esse solet. Exitium enim exhaustas sequitur vires, aut spiritus oppressionem.

Ars vero plurimum praefertim eo tempore valet, ubi pus paratura esse natura videtur.

Circumspiciendum ibi, ut tollantur ea omnia, quae stasibus et inflammationibus pectoris favent, ut deinde obviam eatur inflammationi incipienti regimine antiphlogistico, viribus tamen simul parcat.

Caveat itaque medicus, ne nimis tenuis sit victus, cum spasmos ideoque debilitatis speciem quandam stases inflammatoriae tantum non semper supponant. Valente iam suppuratione, plurimum auxilii a natura congruoque victu expectatur.

Summa cura habenda est, ut pus egeratur. Quaevis itaque e medio tollantur, quae offendere

eius excretionem possunt, novaeque inflammationes avertantur.

Opus est sale ammoniaco cum demulcentibus quibusdam cocto, qui et febrem temperare, et resolvere stases et sputa promovere valet. Saepiuscule vero et is nimis irritat, vacet itaque omnibus iis medicamentis, quae efficacia quadam peculiari vigent.

Victus imperetur, quo neque incalescat neque infirmetur corpus, impleatur vero ita, ut prosterni saltem vires motibus nequaquam possint febrilibus.

Quae ad vomicae rupturam promovendam varii auctores suaferunt, non satis tuta ea esse videntur.

Dum vomicae faccum et pleura et pulmonum componunt velamentum, fonticuli saepius et setacea parti affectae admota opem ferunt.

Paracentesis vero eo magis anceps esse videtur, quo magis ambiguum est iudicium de vomicae fede. Empyema quidem subinde paracentesis ope pus effundere potest, mors tamen ea non raro praecipitatur.

Plurimum vero ars potest ad phthisin pituitosam. Mirum enim est, quantum cortex ibi valeat et fixus aër. In omni tali morbo magnum ex balsamicis praesidium est. Sorbenda, e. g. myrrha, alcali cuidam nupta et acido tartari essentiali.

Minimum vero salutis sperandum in phthisi tracheali, maxime cum iam inveteravit. Commoda quidem sunt initio morbi, praesertim catarrhos excipientis, et vesicatoria, et ea quae cutim molliunt, et vapores mollientes, et mercurialia, **PLENKII** prae aliis solutio.

Ulceribus praeterea opus est arte excitatis, quibus praesidiis ni impediatur morbus, mitigatur saltem et tardatur. Saepius vero praeter demulcentia nihil plane exhibere praestat.

Phthisis hepatica.

Iecinoris ulcus cognoscitur et ponderis sensu, dextrum prementis hypochondrium, et flavescente cute, et impedita ciborum cupiditate, et intercepta eorum coctione, alvoque compressa.

Iudicium praeterea a causis praegressis petendum.

Puris quidem sputa vel adsunt, vel etiam deficiunt, prout id vel resorbetur, vel aliorsum ducitur. Defertur maxime pus in furas, ibique sine auxilio aliquid abscedere solet, unde ulcera saepius cacoëthea nascuntur. Spiritus praeterea adest difficultas, tussisque male habet et continua vomitatio.

Residet nonnunquam vomica inter peritoneum et hepatis velamentum, ubi tumor inde exortus,

arte aperiri debet. Effunditur ea vero etiam in abdominis cavum, ascitesque purulentus inde natus mortem tandem afferre solet.

Phthisis lienalis.

Sentitur ibi saepe sinistri hypochondrii inflatio et pulsatio. Aegrius dextro incumbit lateri, sinisterque inprimis intumescit. Animi adest desponsio et moeror.

Proximis solet esse rarior morbus, curationisque summa versatur in ulcere ita aperiendo, ut extus profundi possit humor contentus.

Phthisis renalis.

Praeter vulgares causas calculus etiam renum exulcerare eosdem potest.

Premuntur aegri ponderis sensu, lumbari regioni incumbentis, femorisque affecti lateris stupore. Pus solet urina secedere.

Praesidia petuntur ab iis, quae leniter urinam cient, quorsum fixus praecipue aër pertinet, ab iis porro, quae molliendo exteriores partes foveant: sanatur iisdem nonnunquam morbus, dumne calculus adsit, novas protinus inflammationes generans.

Phthisis uterina.

Ex venere nimia, praeter vulgares causas, is morbus nasci potest.

Malignitatem facile concipit exulceratio, nimisque fero auxilium petere aegrae solent.

Experiri oportet, salutem ferant demulcentia et abstergentia, (velut radices consolidae maioris, cicutae et scordii,) iniecta.

Dum vero pituitosa potius phthisis ex immodico et assiduo pituitae cursu nata fuerit, opus est roborantibus et internis et externis. Conferent forte etiam fixi aëris vapores ipsi loco affecto admoti.

Phthisis mesenterica.

Scrofulosam potissimum excipit acrimoniam, fanari forte ubique nescia, cum facillime pus in abdominis cavum effundatur.

Phthisis intestinalis.

Intestinorum ulcera fiunt vel ex acrium venenorum usu vel e dysenteria.

Nil omnino ars valet, nisi studeat, demulcentium ope puri viam parare, qua exeat, novasque avertere inflammationes.

DE MORBIS NERVORUM.

Ii sic appellantur morbi, qui nervorum systema maxime afficiunt, sensusque et motus vario modo laedunt.

Duplex autem discrimen eorum statuitur: nonnunquam enim nervi sensu adeo acuto praediti sunt, ut levissimis causis, quae sanos homines nullo possunt modo afficere, insignes excitentur passiones. Id alibi genus, proprios dixi nervorum morbos, *sine materie* appellatos ab auctoribus. Alterum autem genus eos complectitur morbos, qui bene ceteroquin valentes homines, [admissis manifestis causis, corripunt, dictos *cum materie* ab auctoribus. Quodsi fidem habueris ii, quam proposui finitioni *morborum nervosorum*, primum duntaxat genus mereri tibi videbitur id nomen, alterum vero *nervorum* potius *morbi* nomine dignum.

Sequor tamen haudquaquam eam partitionem, sed differentiam hanc inter causas potius recensendas esse duco, sicut praecipendum mihi est generatim tantum de hoc affectuum genere, particulares autem affectus infra adferendi.

Antipathia.

Nervorum quaedam extat indoles, qua praediti, singulari plane et haud vulgari modo ea percipiunt,

piunt, quae reliquos homines vel levissimo vel nullo modo afficiunt. Ita animi defectiones nonnulli patiuntur e felis perspiratione: alii tantopere abhorrent certa quaedam medicamenta, cibos aliasque res, ut sensibus percipere easdem nequaquam possint.

Morbus is est sine materie, diciturque ex idiosyncrasia nasci, quae peculiaris quaedam et individua corporis est constitutio.

Id affectuum genus vel congenitum est vel innutritum.

Utrobique curatu difficile, oportet tamen id cognoscat, qui alios curans morbos, huius rationem habere debet.

Malum hypochondriacum et hystericum.

Nomine eo complector nervorum passiones transeuntes, ortas e singulari nervorum imbecillitate, causisque levioribus, quae neutiquam sufficere videntur: specificum autem effectum in his passionibus opium praebere solet.

Atque quemadmodum in febribus acutis symptomata sibi contraria febres notant nervosas, ita in diuturnis affectibus contrarium sibi aliquid ac rationem certam non habens, hypochondriacum morbum et hystericum indicare solet.

Cum viri iis passionibus obnoxii, laborare simul obstructionibus viscerum abdominalium, feminae-que uteri vitiis soleant, nomen utrumque originem inde duxit, quod species differentes signare creditum est. Verum enim vero neque insignes saepius obstructions, neque uteri vitia percipiuntur, iungitur etiam in feminis cum vitiis aliorum viscerum abdominalium.

Omisso itaque alterutro nomine, apud viros *hypochondriacus*, apud feminas vero *hystericus* morbus appellandus est.

Quo magis vulgares, manifestae sufficientesque symptomatum causae adesse videntur, eo minus morbi nostri nomen merentur. Quo magis vero causae latent, quo minus valentes sufficientesque esse videntur, eo dignior nomine eo est morbus.

Distinguendus itaque est, prout materies vel adest vel deficit: neque tamen materies ea in vulgaribus corporibus symptomata eiusmodi producere debet, cum hoc casu mereri eam appellationem non videatur.

Sine materie rarius corripit viros, frequentius feminas.

Quo minus materiei adest, quo maior itaque imbecillitas et irritabilitas nervorum viget, eo citius oriri, eo vehementius urgere, eo celerius transire, eo facilius opio domari possunt symptomata.

Qui huic morbo favent, facillime excandescunt, moerore, formidine suspicionibusque conficiuntur, in ambiguo esse, facileque exasperari solent.

Ciborum etiam coctio vitata est, flatuumque copia molestias ciet plurimas. Sanguinis insuper subitanei oriuntur turgores, cordisque palpitaciones, citra veram sanguinis abundantiam: spiritus sunt difficiles, sensusque haerentis in aspera arteria corporis cuiusdam oritur. Nil vero, nisi spasmus adest, quem *globi hysterici* nomine insignire solent.

Ex levissimis causis anima deficit: alvus oritur fusa, sine commissis victus erroribus: viridis vomitur bilis: citra calorem sitiunt: vertigine concidunt, sine sanguinis abundantia vel stomachi vitiis: plurimum exspuunt, facile frigore et horrore afficiuntur etc.

Quae quidem nervorum imbecillitas admodum debilitantes saepe causas agnoscit, e. g. excretiones nimias, animi affectus continuos eiusdem intentiones protractas. Ex consuetudine adesse ea quoque potest, ubi aliam quamdam causam, quae suppetat, indicare nequimus.

Vigente ea dispositione sequentes potissimum causae hypochondriacos et hystericos affectus, vel generant vel augent pervicacesque reddunt:

1. diaeta incongrua, e. g. cibi dyspepti, potuum spirituosorum abusus vitaeque sedentaria;
2. excretiones impeditae, quibus assueverat natura, aut quae ipsi opem ferre solebant, e. g. sanguinis et sudorum profluvia;
3. animi affectus, e. g. ira, terror et moeror;
4. pituitae bilisque atrae colluvies in visceribus abdominis, qua et concoctio et chyli confectio impeditur;
5. acrimoniae serofulosa, arthritica et scorbutica;
6. viscerum abdominalium obstructiones.

Ubi rite tractatur, raro in praecipiti esse, sed in alios potius morbos illabi solet aeger.

Quandoque hypochondriacus morbus evanescit, dum aetas induravit.

Curationis summa versatur in cognoscenda symptomatum eorum indole. In vertigine et cordis palpitatione opus est sanguinis missione iisque remediis, quae calorem minuunt; ubi cibos non appetit, vel alvo laborat compressa, quae evacuant, non solum inutilia sunt, sed effectus etiam periculosos producere possunt.

Ubi periclitari videtur in insultibus, aut ubi aegerrime eos fert, ea imperantur, quae spasmos sedant, maxime vero opium et asa foetida, ni sanguinis abundantia latissime pateat.

Extra insultuum tempus manifestae primum caussae tollantur.

Victus congruus ordinetur, atque, si quid ex consuetudine non fuit, id revocetur; animi affectus vitentur: conviviis gaudeat aeger; motibus exerceat corpus; ut fordes biliosae aliaeque primarum viarum solventibus et evacuantibus propellantur, studeat: obstructionibus abdominis pulvis opponatur ecphracticus et elixirium resolvens, acrimoniis autem peculiaribus peculiariora praesidia.

Ad infarctus abdominis plurimum possunt succi herbarum, e. g. taraxaci, marrubii, fumariae, asaeque, continuo adhibiti. Expeditissima sunt eorum praesidia, dum alvi lotionibus induntur.

Nervorum debilitas ita debellanda est, ut e medio tollatur, quidquid infirmare corpus potest, ut ferrum exhibeatur, ut balnea frigida corporisque exercitatio imperetur.

Animi desponsio, formido facilisque excandescentia maxime eum morbum nutrire valent: etenim ea, quae fere adsunt vitia, sine eo morbofo sensu haudquaquam tantopere aegrum afficerent. Hinc accusantur saepius aegri, plurimam morbi partem sibi imaginari, hinc optime conferunt ad sanationem, quae animum exhilarare totumque vitae genus mutare valent.

DE ANIMI MORBIS.

Pertinent huc ea virium animi vitia, quae ab individua hominis natura originem non ducunt, sed peculiaribus causis praeternaturalibus nituntur.

Amnesia.

Vocatur ita memoria supra modum imbecilla, cum iudicio quidem laborante, eodem autem modo non labefactato.

Deficit utique vis, ideas associandi, unde iudicium omnino etiam laborare debet. Ea tamen, quorum meminit, recte utique diiudicat.

Oritur autem memoriae imbecillitas:

1. a nimia animi intentione, nimiaque rerum, quibus occupatur, varietate;
2. ab immodica venere et stupris sibi ipsi illatis;
3. a capitis laesionibus;
4. a vehementibus animi affectibus;
5. a capitis doloribus diutissime protractis;
6. a potuum spirituosorum abusu.

Primo quidem casu abstineat aeger negotiis per aliquod tempus.

Altero casu caveat sibi a coitu: effugere studeat, quidquid irritare pudenda potest, aqua frigida eadem lavet, roborantibus insuper utatur.

Eadem porro ratione reliquae tollantur caussae, quarum curatio pluribus iam locis indicata est. Possunt eae quidem caussae hydropes et capitis et pectoris efficere, quibus memoria imbecilla constanter immorari solet.

Amentia partialis.

Nonnulli aegri circa unicum duntaxat rem iudicio falluntur, de aliis vero omnibus recte cogitant. Eo pertinet, e. g. imaginatio, quod pedem habeat vitreum fragilemque.

Nostalgia etiam quodam modo his accensenda videtur.

Caussas agnoscunt voluntati praeprimis nitentes, quas in examen vocatas ita tollere studeamus, ut voluntatis etiam vitia potissimum corrigamus. Gravissima vero nostalgiae symptomata reditu in patriam fere tolluntur.

Alii quoque eiusdem indolis affectus curantur ita, ut mentis erroribus aliquid largiamur. Ubi mentis suae compos non est, citra vehementes cupiditates, cerebrum ipsum pati videtur, pertinacissimo sane affectu,

Melancholia et mania.

Qui animum semper despondet, formidine assidua angitur, solitudinem amat, iudiciiue errorem

de una vel pluribus rebus patitur, is laborare *melancholia* dicitur.

Mentis vero alienatio gravissima et diuturna *maniae* nomine venit.

Utriusque autem morbi cum causae congruant, utrumque hic complecti satius duxi.

Melancholia hypochondriaci morbi intensior gradus esse potest, oritur vero non raro sine omni hypochondrica constitutione.

Mania vero melancholiae fortior est species: oritur tamen subito saepius, citra praegressum melancholiae stadium, tolliturque non raro sine superstitie et melancholia et hypochondriaci.

A phrenitide vero mania differt et mora diuturniore et virium robore et febris defectu, quae quidem versus finem accedere, neque tamen pro delirii causa venditari potest.

Certorum praeterea stimulorum sensu carere solet maniacus. Verbera quidem, neque calorem vel frigus, neque vesicatoria eiusque generis reliqua sentiunt.

Nonnunquam circuitum hic morbus habet, lucidisque intervallis interdum meminerunt aegri, quidquid furiosi commiserint.

Spes vero eo minus affulget, quo magis causae latent, quoque minus vincendae esse videntur, quo diutius morbus moratus iam fuit, quoque tardior

est pulsus: solent macie tunc demum confici; acuti vero morbi rarius eos praecipitant.

Caussae vulgares sunt:

1. hypochondriaca et hysterica diathesis, aut imbecillitatis et irritabilitatis aliud quoddam genus, cuius caussa vel levissimae occasiones gignendo morbo pares fiebant;

2. animi vehementes affectus, velut terror, moeror, ira, laetitia exsultans;

3. animi intentio continua aut desiderium ardentissimum, cui satis facere nequit aeger;

4. excretionem nimiam;

5. exanthemata retropulsa;

6. suppressa sanguinis sueta profluvia;

7. organica cerebri vitia, de quibus tamen illi, qui cadavera secuerunt, nihil certi memoriae mandarunt. Cerebra enim vel nimis dura vel flaccida inveniuntur, quae quidem vitia morbo omnino producta esse videntur. Nonnunquam autem sanum ex toto cerebrum observatur. Experti sumus, piaie meningis discessionem probabilem causam maniae effecisse. Equidem eandem in hominis cerebro, capitis fractura defuncto, solutam gelatina quadam vidi, cum aeger nihilominus ad mortis fere articulum usque ratione non caruisset. Saepius cranium invenitur durae meningi firmissime adhaerens: interdum etiam aqua vel inter cranium et duram me-

ningem, vel inter hanc et piam stagnat: posterior vero singulari utique modo in hoc morbo pati videtur. Neque tamen, ut supra dixi, defunt casus, ubi sana omnia in cerebro inveniantur, licet a veritate haudquaquam alienum sit, cuiusvis delirii causam proximam in cerebro quaerere;

8. sordes biliosae, maxime atrabilariae;

9. obstructions et vitia organica vasorum viscerumque abdominalium;

10. occurrit non raro in puerperis melancholia, in maniam saepiuscule transiens, quoque correptae admodum periclitantur. Subesse interdum praeter adlatas causas metastases lacteae videntur: expertus tamen sum eiusmodi morbos, quibus mors superveniret, quorumque nec causae nec mortis ratio inveniri potuit. Talis vero animi morbus altera quadam graviditate subinde tollitur;

11. existunt etiam nonnullae observationes, quae congenitum fuisse hereditateque propagatum morbum docent: infantes eiusmodi recens nati motuum quodam robore supra modum nimio vigeabant.

Ratio protinus causarum manifestiorum est habenda.

Sanguis abundans e vena mittendus. Sordes biliosae et infarctus abdominales moveantur vel tar-

taro emetico vel aqua Rulandi benedicta, auctis paullatim portionibus, quibus non raro finem curationis consequimur. Ubi abdomen sanguine admodum scatet, pulsu tardo rariorique, pellentibus opus est, iique forte caussae helleborum veteres opponere consueverunt.

Quodsi scabie laboravit aeger, hepar sulfuris salinum exhibeatur, aut insitione scabies revocetur.

Imbecillitati et irritabilitati opponenda roborantia, vesicatoria balneaque frigida.

Ubi vero nullae fere patent caussae, camforam tentare licet, auctis paullatim portionibus, quae egregie saepius contulit, maxime dum motus simul febriles natura cieret, aut dum lactis aliquid abscessisse videretur. Quodsi satis humorum excretum est, robore tamen nimio superstite, opium magnis portionibus expedit.

Quae morales dicuntur caussae, magna imprimis medici cura indigent. Summa praeterea curationis complectitur voluntatis morbosae commodissimam correctionem. Cavendum est, ne, dum sine ratione aegro contradicimus, animum ipsius gravius exasperemus: voluntati eius itaque, quantum fieri potest, obtemperemus, mentemque alienatam deflectere ab iis rebus studeamus, quae furorem excitarunt, easque cautissime e medio tollere satagamus.

DE CONVULSIONIBUS.

Convelli dicuntur muscoli, voluntati obediētes, dum nimis citraque voluntatem contrahuntur.

Tonica vero ea convulsio dicitur, dum diutius vel persistit, vel paullatim tantummodo sese remittit.

Quodsi vero et contractio et laxatio musculi citissime alternant, *clonicae* nomine venit.

Crampus.

Vocatur eo nomine tonica convulsio, quae dolores movet, a transeuntibus causis orta, furasque imprimis afficiens.

Nonnunquam tamen resolutiones membrorum praefagit: ratio itaque causarum eius tempestive habenda est.

Nonnunquam convulsiones clonicae hypochondriacos et hysterias exercent: transeunt autem, neque peculiare aliquod morbi genus constituunt.

Trismus.

Is quidem vel aliis convulsionibus, tamquam symptoma immoratur, vel per se, e primarum viarum irritamento, maxime noctu, oritur. Eius stimuli, quem vel vermes vel acris praebet saburra, ratio habenda est.

Rifus ſardonius.

Rarioribus accenſendus ſymptomatibus ſaepeſcule cum ſpaſmo cynico commutatur.

Convellitur autem diaphragma perinde ac in riſu vulgari. Sententiam, diaphragmitidis continuum ſymptoma eſſe hunc riſum, refellerunt experientiae recentiores.

Agnoscit is affectus eaſdem cauſſas, ac reliquae convulſiones, imprimis vero ranunculi ſcelerati eſum ſequi poteſt.

Spaſmus cynicus.

Inſigniuntur eo nomine muſculorum faciei convulſiones, quae vel alios comitantur ſpaſmos, vel tendinoſarum partium, maxillae aut artuum vulneribus producantur.

Ibi vero, praeter opii uſum, nil ſupereſt ad curationem, niſi ruptarum partium perfecta praeciſio.

Interdum iungitur is ſpaſmus cum diuturno faciei dolore, qui praefidia quaevis eludere ſolet.

Chorea ſancti Viti.

Qui hoc morbo affecti ſunt, continuo agitantur, ut vincere voluntate artuum motus non poſſint: ad haec plerumque fui compotes eſſe, nonnunquam vero deſipere ſolent.

Aetati praefertim ii infeſta eſt haec valetudo, quae inter decimum et decimum quartum annum incidit, nonnunquam vero adultiores etiam corripit.

Singularis ſaeppiſſime adeſt acrimonia, materiesque irritans: e. g. vermes, reſſa exanthemata etc., ad quas quidem res conſilium curationis imprimis transferre oportet.

Inſigni praeterea praefidio eſſe et valeriana et zinci flores obſervatum eſt: ubi autem mera ſenſibilitas hyſterica viget, balneorum frigidorum et roborantium nervinorum opus eſt. Efficine poſſit is morbus in Italia, tarantulae morſu, merito dubitatur.

Epilepſia.

Convulſionum clonicarum circuitibus diuturnis deſignatur, aegris ſimul ſui non conſciis. Convelli plerumque omnia ſolent membra, nonnunquam vero partes duntaxat quaedam.

Plurimum autem intereſt inter inſultuum et vehementiam et moram. Solent ſaeppiſſime decem ad viginti horae ſcrupula morari.

Certos vero quosdam atque fixos circuitus raro morbus habere ſolet.

In ipſis accēſſibus ſpiritus plerumque opprimuntur.

tur, spumaque os contaminatur. Pulsus est spasticus, frequens et inordinatus.

Nonnunquam praecedunt insultum alii affectus spastici, e. g. vertigines, urinaque praetenuis et pallida. Sentiunt aegri saepius spasmus loco quodam ortum latius proserpere, quod *aura* dicitur *epileptica*. Nonnullos noctu duntaxat ii insultus infestant. Observatur praeterea, eosdem cum plena saepius luna congruere.

Praeter imbecillitatem totius corporis et irritabilitatem, diathesis non raro hereditate accepta adeo latet, ut inquisitionem nostram plane eludat.

Iis vero causis, quae occasionem praebere solent, adnumerandae veniunt praesertim sequentes:

1. fordes primarum viarum biliosae, generatimque, quidquid et ventriculum et intestina irritat: e. g. vermes, maxime taeniae, ubi consenuit iam aeger;

2. nimiae excretiones;

3. materies exanthematica, e. g. scabiei et varicellarum;

4. materies arthritica;

5. si quid fluoris ex consuetudine non respondet, praesertim dum vetera ulcera praepostere exsiccata fuerunt;

6. eodem pertinet causa, quae gignere potest febrem intermittentem;

7. stimulus vel physicus vel mechanicus, cerebrum aut alios nervos irritans: e. g. cranii depressio, scobes, festucaeque eiusdem, induratae membranae etc. Saepius vero praedisponentibus causis accensenda sunt ea vitia;

8. in aetate teneriuscula oritur non raro is morbus, dum dentiunt infantes, dum acri lacte nutriuntur, aut saburra primarum viarum laborant;

9. affectus animi vehementes, imprimis terror et ira;

10. a protrusis ex vesicula fellea in duodenum sive e renibus in vesicam urinariam calculis oritur non raro, irritatis magnopere solidis, comitialis morbus.

11. Nascitur etiam e nimia venere in irritabilibus et imbecillis, sive a nimia veneris abstinentia, dum calida est corporis indoles. Cum subinde nulla pateat huius morbi occasio, vel mere nervosus est, vel structurae partium vitia agnoscit. Utroque casu levissimae corporis vicissitudines sufficiunt ad insultus generandos.

Leviores autem impetus morbi tutiores ubique non sunt. Neque periclitantur, quibus spuma ex ore eiicitur: nasci ea videtur e vasculorum minimorum spasmo.

Quodsi diutius iam persistiterit valetudo, pronissima

fima fit ad recursus, ut levidensibus caussis facillime excitentur.

In diiudicando morbo ratio autem praeprimis caussarum habeatur, five manifestae sint facileque vinci possint, five secus.

Proclivitas, quae hereditate producitur, aegerime debellatur. Dum ante quartum decimum annum incidit, hereditate non producta, plerumque adolescente aetate definit. Post vigesimum quintum vero annum pervicacissima curatuque difficilima est, ni ab aliis morbis pendeat, qui sanari omnino possunt.

Multo maiore etiam pertinacia moratur, ubi paullatim orta est, quam dum citra omnem proclivitatem subito contigit.

Tollitur non raro vel quartana febre vel abscedentibus in cutem humoribus.

In ipso insultu nihil medicus agat, nisi noxas impediat, quas percussionibus et lapsibus aegri inferre sibi possunt. Qui pollices coërcent aut extorquent, multo magis infirmare aegros solent, quam qui eos sibi ipsis committunt.

Aquae fragrantēs pulmonibus facile nocebunt. Hystericis quidem feminis opem ferent graveolentia quaedam, velut asa foetida aut plumae accensae, naribus admota.

Dum gravissime urget impetus, in longum nimis tempus protractus, curare opus est, ut alvus lotionibus antispasticis molliatur.

Ubi insultus praeteriit cutis et mollienda et mador eius servandus.

Eum autem, qui morbo mederi cupit, causarum manifestarum rationem habere oportet.

Saluti ut plurimum esse ulcera arte excitata solent, praecipue eo loco, quo primordia insultus nonnunquam aegri sentiunt. Ulcera ea totam saepe curationem explent, dum variolosa superest materies.

Ubi nulla manifesta percipitur causa, verique simillimum videtur, nervorum singularem quamdam debilitatem et irritabilitatem subesse, specifica tentanda sunt. Pertinent autem eo: opium, auctis paullatim portionibus, cuprum ammoniacum; cardamindum; camfora, folia aurantiorum; cortex peruvianus; asa foetida; mercurialia; valeriana; moschus, et oleum animale Dippelii. Visci eandem esse ad convulsivos morbos rationem, ac corticis peruviani ad febres intermittentes, experientia haudquaquam firmatur, propterque causarum differentiam fieri fere nequit. Plus vero salutis expectandum a floribus zinci.

Dum funditus malum everti non potest, dumque insanabilia cerebri vitia supponere videtur,

quaevis e medio tollantur, quae nimis irritant sanguinemque impetu quodam ad cerebrum ferunt. Commoda autem ea ratio est ad praecavendos, non omnes, plurimos saltem insultus.

Dum in artubus incipit spasmus, vincituris impediri potest, quo minus propagetur. Quin praecisio interdum nervorum salutis fuit.

Eclampsia.

Vocatur ita comitialis morbus, dum acutus est. Infantes plerumque recens natos, aut puerperas afficit, ubi vel citius in sanitatem abit, vel aegrum praecipitat.

Cum ubique symptomatis forma alii morbo immorari soleat, curatio eius instituitur etiam iuxta morbi exsuperantis indolem.

Raphania.

Appellantur eo nomine convulsionες clonicae, quae sine ordine potius membra convellunt, quam motus eorum continuo impediunt, quibus plerumque pruriens artuum dolor accedit, quaeque acutis morbis adnumerantur.

Id praeterea singulare habet haec valetudo, ut contagio propagetur: expertes tamen eo infantes lacte materno nutriti esse solent.

Dum gravissime urget morbus, dolenter spasticeque artus contrahuntur, animam aegri deficiunt, gravitas in praecordiis sentitur, ac pituita multa cum insigni eiicitur vomituritione.

Leviorem vero speciem praecedere solet sensus, quasi formicae per membra decurrant.

Pulsus plerumque tardiores, offensi exilesque, frequentiores denique fiunt, ubi mors instat.

Remissiones huius morbi adfunt quidem, contracta tamen supersunt membra, et stupor sentitur in digitorum apicibus. Conscius sibi plerumque aeger esse solet, nisi et febris et dolores in delirium praecipitaverint.

De causis morbi magna contentione disputatum est. Nomini quidem ea sententia originem praebuit, quod e pistis simul cum pane feminibus raphani raphanistri oriatur: alii lolium accuserunt temulentum, alii demum fecale cornutum. Cibos quidem pravos merito causis accenferi, proxime ad veritatem accedere videtur, omnibusque constat experientiis.

Omnes quidem eiusmodi aegros vermes infestare intestinales solent, quorum eiectio utilis est.

Maximam itaque curam habeamus, ut protinus primae viae purgentur. Quo facto, spasmisque adhuc persistentibus, usui erit valeriana camforae nupta.

Interdum naturae ope scabiosum exanthema salutem ii morbo attulit.

Convulsivi nonnunquam morbi raphaniae similimi mihi videbantur, scabiei tandem eruptione curati.

Differre autem admodum ab eo morbo, qui *ergot* Gallis dicitur, supra iam, ad necrosin, praecepi.

Tetanus.

Generatim quidem convulsio intelligitur tonica, qua conscius sibi aeger amplius non est.

Praecipuae vero species sunt, quae sequuntur:

1. *tetanus* per se dictus, musculorum abdominis artuumque sistit convulsionem tonicam, qua corpus longe expansum, immobile fit et rigidum;

2. *opisthotonus* convulsionem complectitur tonicam eorum musculorum, qui caput postrosum trahunt;

3. *emprosthotonus*, convulsio est tonica musculorum colli anteriorum;

4. *spasmus maxillae inferioris*, qua firmissime inferior maxilla ad superiorem attrahitur, ut ne ulla quidem vi os possit aperiri.

Eae quidem omnes species eandem nonnunquam valetudinem comitantur.

Diuturna interdum, nonnunquam autem acuta est.

Praecipitare vero aegros in calidis potius regionibus solet, mortemque undecim dierum spatio afferre, refrigerium praefertim excipiens.

Excitatur vero iisdem irritantibus caussis, a quibus reliquae pendent convulsiones. Maxime e stimulis in ventriculo et intestinis residentibus oritur, spasmi maxillaris exemplo, qui dysenteriam non raro comitatur.

Experti etiam sunt medici, eos homines, qui ex aëre hydrogene animam deficiunt, tetano vero corripì, summamque habere efficaciam torridae zonae aërem ad eum morbum gignendum.

Facile etiam spasmus maxillaris vulnera excipit partium musculosarum et cellularium, unde patere videtur, nervorum potius irritamenta quaevis, quam tendinum efficere eum morbum posse.

In infantibus quidem saepius ex lactis acrimonia fordibusque primarum viarum acribus originem ducere videtur, ubi tribus vel quatuor diebus enecare puerulos potest, ni tempestive ii occurratur. In calidis regionibus pueruli nono imprimis post partum die huic morbo obnoxii sunt.

Nonnunquam mihi quidem variolosa materies accusanda esse videbatur, maxime cum spasmi, variolas adnunciantes, tetano ii saepe simillimi esse soleant. Eundem quoque tetanum, variolarum popularium nonnunquam comitem, observavi.

Pronius mihi ad fidem videtur, cerebri hydro-
pem eum subinde fpafmum poffe generare, cum
non raro eadem accedere foleant fymptomata.

In ipsis vero infultibus, opus eft, calida aqua
corpus lavare atque fricare.

In maxillae fpafmo alvi lotionibus faburra edu-
catur, protinusque ut aperta eft, opium exhibea-
tur, donec evacuantibus tuto uti licuerit.

Vulnera autem, fi quae adfunt, ampliuntur,
fomentisque mollientibus opiove nutriantur.

Nonnunquam tamen irrita funt quaevis noftra
conata, ipfaque membrorum amputatio impensas
frustratur.

Ex toto autem germanitas quaedam hunc mor-
bum intercedit et rabiem caninam, five cauffae for-
mam, five periculum focium fpectaveris.

Plurimum itaque intereft, praecavere morbum
ita, ut tenfas irritatasque vulnerum partes, nervo-
rum dilaceratorum praecifione, fomentis, mollien-
tibus, blandisque anodynis et alexipharmacis, ani-
mique quiete, mitigare ftudeamus. Plerumque
enim periculofa ea valetudo efficitur vel refrigerio
vel animi affectibus.

Priori quidem cafu balnea tepida eaque praefi-
dia, quae leniter fudores movent, infigni auxilio
effe folent.

Nonnullis et tetani et maxillaris spasma speciebus utilissime opposita fuerunt et frigida balnea et profusa derepente magnoque flumine aqua frigida.

Ceteris vero manifestis causis eo, quo indigent, modo obviam eamus. Profuit interdum, mercurio partes fricare, ubi manifesta lateret causa.

Promissa sunt nostris temporibus insignia praesidia ex magnetis contrectatione ac frictione: experiri eum saltem oportet, dum reliqua nil iuvare medicamenta videntur, praesertim in maxillari spasma, qui a frigore admissio oritur.

Ad praecavendum in infantibus spasmus maxillarem, nonnulli praeceperunt, in ligando umbilicali funiculo sanguinem ex parte abdomini adhaerente, antequam vinciatur, diligentissime esse exprimendum: noxas saltem id praeceptum inferre nunquam potest, unde consultum id omnino duco.

Tremor.

Artuum capitisque assiduus tremor sequentes potissimum agnoscit causas:

1. excretionem nimiam, praesertim feminis;
2. narcoticorum remediorum abusus: desinere solet is tremor, simulac ad ea iterum homo revertitur, quod quidem in iis praesertim contingit, qui et vino et aliis potibus spirituosius abutuntur;

3. tremore non raro afficiuntur opifices in fodinis mercurii degentes;

4. animi affectus et vehementes et diutissime protracti;

5. spasmos, quo quidem casu facile tremor transire solet;

6. acrimoniam rheumaticam;

7. membrorum resolutionem;

8. decrepitam aetatem.

Occurratur autem singulis iisdem caussis eo, quem alibi praecepi, modo.

Contractura.

Quae, licet nervosus proprie morbus non sit, hactenus tamen his adnumeranda esse videtur, quatenus musculorum motum impedit. Complectitur autem tendinum et ligamentorum, quibus immobiles partes iunguntur, id vitium, quo obrigescent. Oritur is affectus:

1. ex artuum violenta et continua exercitatione. Tali modo obstipa fiunt colla, si continuo flectuntur;

2. e spasmō, qui nimis protractis eiusmodi rigiditatem et tendinum et ligamentorum producit;

3. e catarrhis, quorum acrimonia eam contractionem gignere potest;

4. e resolutionibus membrorum: supersunt enim colicae pictonum haud raro eiusmodi membra contracta;

5. ex acrimonia scorbutica, scrofulosa, venerea et arthritica.

Curationis autem effectus pendet potissimum ab ea ligamentorum tendinumque indole, quae ad molitionem fibrarumque extensionem capax est: efficienda indoles ea remediis mollientibus, antispasticis, sudorem leniter moventibus et roborantibus.

Expeditissimum petitur praesidium in asa foetida. Tumidis simul partibus setacea apponantur.

Iam vero praecipiamus de reliquis morbis et spasticis et nervosis.

Vertigo.

Versatur in ea hallucinatione, qua quaevis quae nos ambeunt, subito citoque circumagitari videntur.

Vocatur autem vertigo *simplex*, cum naturalem colorem servant; *tenebricosa* vero, cum coloribus distinctae et obscurae res cernuntur. Ubi denique sui non amplius compos est aeger, ut impotens humi cadat, *caduca* appellatur *vertigo*.

Nascitur:

1. ex imbecillitate, si quid nimis excretum est, sanguinis profusi exempla;

2. e primarum viarum faburra;
3. ex abusu potuum spirituosorum plantarumque narcoticarum;
4. ex hystericis spasmis;
5. ex abdominalium viscerum obstructione;
6. ex imminentibus vel sanguinis profluviis vel exanthematibus;
7. e cerebri colluvie aquosa;
8. ex abundantia sanguinis.

Huic demum caussae vulgo tribuitur vertigo: tum demum vero ea contingit, cum sanguinis profluvia, quibus natura assueta est, vel instant, vel eorum tempus iam praeterlapsum est. Eo quidem casu sanguis e vena mittatur ceteraque sanguinis profluvia promoveantur.

Ubi humores in cerebro extra vasa effusos esse suspicamur, alia accedere solent symptomata, quae forandam esse calvariam hortantur.

Quodsi exanthemata imminet, fricta cute, iis quae rubefaciunt et sudores leniter cient, promovenda sunt. Viscerum abdominalium obstructions tollantur et resolventibus et victu idoneo et congrua corporis exercitatione animique hilaritate.

Ubi hystERICA est vertigo, guttulae nonnullae laudani conferunt.

Primarum viarum fordes eliminantur, potusque

spirituosi et narcotica venena acidis mitigentur emeticisque expellantur.

Ubi imbecillitas subest, cibi expediunt, qui leviter nutriunt, expediunt roborantia remedia balneaque frigida.

Animae defectus.

Ubi vires ex toto deficiunt, *debilitas* dicitur, ubi vero impetu quodam vis vitalis peculiari modo et mutatur et prosternitur, animam deficere aeger dicitur.

Discrimen autem statuitur sequentium specierum:

1. *lipothymia*, quae versatur in subitanea, transiente autem defectione animae, qua correptus sui conscius est pulsuque non mutato gaudet;

2. *syncope*. Hic quidem et pulsus et spiritus opprimuntur, calor minuitur sibi que mens non amplius constat;

3. *asphyxia*. Deficiunt ibi singulae vires; destituitur aeger et pulsibus et spiritibus: differt autem a morte is affectus, quod corpus haudquaquam putrescat, licet in octavum usque diem deliquium porrigatur. Capitis imprimis positus non coactus indicat oppressas magis quam exhaustas penitus vires.

Oriuntur autem ii affectus tum e circuitu sanguinis impedito, tum e peculiari quodam irritamento.

Remotae caussae sunt:

1. quicquid animum nimia intentione infirmit, vel affectibus exasperat;

2. imbecillitas naturalis, quae hystericae potissimum constitutioni tribuitur, qua vel levissimae caussae eiusmodi affectus producere possunt;

3. vires vel fame, vel vigiliis, vel humorum profusionibus exhaustae;

4. primarum viarum irritamenta, vermium, faburrae, narcoticorum, (solani nigri, atropae belladonnae,) exemplo;

5. nimii labores, doloresque, qui parturientes et arthriticos corripunt;

6. scorbutum nonnunquam animi deliquia comitantur;

7. frigus conclamatum;

8. aëris vulgaris defectus, spirituum in aqua et fixo aëre oppressorum exemplo;

9. polypi cordis magnorumque vasorum, aneurysmata, vomicae, obstructiones viscerum.

lis animae defectionibus, in quibus sanguinis circuitus non admodum laborat, nihil commodius est, quam aër ferendus admissus, et aqua frigida adpersa.

Ubi infirmantes caussae praecesserunt, faciem et manus vino lavare oportet. Fragrantes vero aquae vel inutiles sunt, vel noxiae. Graveolentia quidem, velut asa foetida, castoreum, plumaeque accensae hystericis conferunt.

Extra insultus nutriendum est corpus et firmandum, sicut ea ratione id indigere videtur.

Tollenda insuper sunt quaevis irritamenta, quibus antispastica commode adduntur, asam quoque foetidam et valerianam, tum ad propellendos vermes, tum ad fordes eliminandas adhibeantur.

Narcotica, si quae adsunt venena protinus evacuentur usuque acidorum liberali infirmentur. In partu, exanthematibus imminentibus podagraeque impetibus, sanguinis abundantia vires subinde ita supprimit, ut anima, dum intenduntur, deficiat.

Expediitissimum ibi est, sanguinem e vena mittere, quippe qui abundans pronus est ad profusiones.

Dum ex gravissimis doloribus deficit, qui spasticae sunt indolis, opium conferet. Commode etiam exhibetur adversus inflammatorios dolores, si antiphlogistica ratio ex toto ante adhibita fuit.

In asphyxia spiritus simul sunt revocandi. Fit id aëre in os et nares inflato, quo vero cautissime ita agendum est, ut, adacta insigni simul copia aëris in pulmones, pectus comprimatur, eoque facto inflatio demum repetatur, cum alioquin, si nimis

cito aër inflatur, suffocaretur prius aeger, quam spiritus reciperet.

Quos nuperis temporibus ad aërem inflandum suaferunt, folles ea propter omnino praeferendi videntur, quod iis multo purior aër in pulmones adigi eosque potentius possit spiritibus irritare, maxime dum oxygenis copia cum aëre inflatur.

Praecipuam vero curam habeamus, ut aegri protinus multum trahant et purum aërem, ut vini aceto conspergantur, ut denique leniter et assiduo fricto corpore, lanarum ope, sanguis in circuitum revocetur.

Infantes recens nati in difficili, partu semimortui saepius in lucem prodeunt. Eos in vitam revocare valent tepida balnea, quae vinum aut vini acetum excipiunt, alvi lotiones, e tabaci fumo paratae, aërisque inflatio ipsa.

Ubi sanguis abundare videtur, ex funiculo umbilicali sanguinis aliquid mittatur. Commode etiam pedum plantae fricantur leniterque percutiuntur.

Quodsi ex conclamato frigore anima defecerit, cavendum est, ne ilico in calida hypocausta aeger feratur: paullatim potius corpus incalescat. Primum itaque nive obtegatur modiceque fricetur: quo facto calidi potus, e. g. theae infusum cum vini pauxillo, propinentur. Ubi vero, qui frigore obriquit, vires paullum resumserit, corporis exercitatio

imperanda. Priusquam vero spiritus omnes receperit, calida conclavia minime adeat.

Aqua submersi in aërem protinus purum ferantur, membra ipsorum fricentur, ut incalescant, alvi lotiones ordinentur, venaque secetur, ubicunque sanguinis abundantis suspicio nascitur faciesque admodum rubet. Quae cum facta sunt, studendum est, ut spiritus recipiant: inflationem autem aëris ceteris omnibus remediis postponendam duco, quamvis apoplexia vera omnes submersos enecari omnino non arbitrer: dum enim purum iam aërem aegri spirant, eius defectus nequaquam unice asphyxiam generare potest.

Ubicunque vel levissime turget ventriculus, emetico opus est, cui egregie suppetit aqua Rulandi benedicta, drachmis sex ad unam unciam exhibita. Frictiones autem artuum continuandae sunt.

Eadem etiam ratione curandi, qui ex aëre fixo vaporibusque narcoticis laborant, conspergantur autem protinus aqua frigida, aceto vini corpus lavetur alvique lotiones ex aceto imperentur.

Quodsi in submersis aspera arteria colluvie copiosa inundata esse videtur, qua spiritus supprimuntur, incisionem asperae arteriae tentare opus est.

De fulgure vero ut praecipiamus, duplex eius actio esse videtur: vel enim electrico modo corpora percellit, vel materie quadam aër ita corrumpitur,

ut

ut spirari plane non possit. Illic resolvi videtur corpus, hic vero suffocari.

Protinus ut aliquis fulgure percussus est, actionis huius differentia explorari nequit. Ex toto vero commodissimum est, eo, quem ad narcoticis vaporibus suffocatos praecepimus, modo agere.

Quodsi tum demum resolutiones membrorum supersunt, peculiari eae indigent curatione.

Agrypnia.

Praeter febres, quas vigiliae comitantur, oriri solent a sequentibus causis:

1. a nimis doloribus;
2. ab animi gravissimis affectibus;
3. a spasmis hystericis;
4. ab imbecillitate ventriculi, digestionemque laesa;
5. ex senectute.

Differt autem curatio pro earum causarum varietate.

Dolores vel inflammationi constanter immorantur, vel nervorum sequuntur immediatum irritamentum.

Utroque opium expedit, ni sanguis abundet, ni ventriculus fordibus scateat, ni alvus compressa fuerit: inflammationi vero idonea opponuntur praesidia, quae et resolvunt et diluunt et molliunt.

Sopor.

Praeternaturalis somni triplex statuitur discrimen:

1. *coma*, ubi perpetua adest somnolentia, quam interpellare nequimus.

Dum continenti gravique somno premuntur, *coma* dicitur *somnolentum*; ubi vero discutitur facile somnus, mens tamen temulentia laborare videtur, *comatis vigilis* nomine venit.

2. *Lethargus*: accedit huic sopori gravissima imbecillitas, spiritus opprimuntur, animumque adeo despondent, ut nihil curent, omniaque obliviscantur;

3. *carus*: fit is adeo altus, ut expergisci aeger nequeat; tardi simul et graviores spiritus esse solent.

Coma autem vigil potissimum febres comitatur, occurrit quoque in iis affectibus, quos vermes excitarunt.

Contrectatio quoque singularis quaedam somnolentiam movere potest, quae in imbecillis ac irritabilibus hominibus facile abit in morbum.

Reliquae vero species humorum abundantiae plerumque supernascuntur, narcoticis praeterea vaporibus, arthritidi retrogressae, erysipelati et scabiei, effusis in cerebrum humoribus, quibus id comprimitur, laesionum, metastasium, hydrocephali exemplo; supernascuntur nimiae solis efficaciae, animi affectibus, nimiis excretionibus, spasmis hy-

stericis, scorbuto, peripneumoniae nothae, senectuti aliisque causis, quae vel consensu agunt vel immediate cerebrum comprimunt.

Lethargus saepissime sociam habet febriculam habitumque cachecticum, diuturni morbi speciem prae se ferre solet.

Carus vero causas agnoscit et gravissimas et vinci nescias, paucos duntaxat dies persistere solet.

In multos vero annos protrahitur nonnunquam coma somnolentum, cuius omnino extant exempla.

Ubi naturalis somnus diutius aegrum premit, vires labefactare solet: magnopere autem periclitantur, qui affectibus soporosis laborant.

Ratione etiam carere videtur, somnolentiam praeternaturalem ullo modo aegrum iuvaturam esse. Facilius vincuntur sopores ex repletionem orti, quibus itaque vires opprimuntur magis quam deficiunt, quam ii, quibus vires omnino exhaustae sunt.

Facilius quoque auxilium expectatur, ubi consensus ope causae egerunt, quam dum cerebrum primitus compresserunt.

Excitantibus opus duntaxat est, ubi narcotici accusantur vapores; alibi autem ceterarum rerum, quae circumstant, ratio est habenda.

Avertere studeat medicus quidquid humores impetu quodam ad caput ferre potest, paullo erectius itaque federe aegrum iubeat.

Licet vera sanguinis abundantia raro in censum veniat, mittendus tamen omnino sanguis e pedum venis, dum humores turgent, satius autem est fordes, si quae turgent, vomitorio prius expellere.

Ubi humorum aliquid in caput abscessisse videtur, revocandi iterum in cutem sunt vesicatoriis, epispasticis, frictionibus et diaphoreticis. Calvaria fracta foranda est, ut effusi humores, qui cerebrum comprimunt, expellantur.

Idoneis autem generatim remediis antispastica iungantur, maxime ubi hypochondriaca et hysterica adest constitutio.

Si vires deficiunt, ortusque est ex inanitione sopor, labores nostros penitus frustrari solet morbi pertinacia.

Narcotica denique venena vel vomitoriis expellantur vel acidis infirmentur.

Paralysis.

Ubi viribus motricibus muscoli destituuntur, pars ea, quam movere debebant, resoluta dicitur.

Omni interdum sensu simul caret pars affecta: raro tantum dolores focii adsunt.

Motus etiam deficiens varios agnoscit gradus, siquidem resoluta membra nonnunquam convelluntur. Pulsus arteriarum in artu affecto vel imbecilli sunt exilesque, vel omnino deficiunt.

Strictiori sensu *paralyfis* dicitur artuum resolutio: *hemiplegia* vero, dum alterutrum latus, capite excepto, deficit: toto autem corpore, citra caput, resoluta, *paraplegia* appellatur. *Paresis* nomine venit ea resolutio, quae colicos excipit dolores.

Subito interdum aegros corripit, nonnunquam vero et stuporis et frigoris sensus in artubus praegreditur.

Causae sunt:

1. sanguis in maxime sensibili corpore abundans;
2. vapores arsenici plumbique;
3. acrimoniae rheumatica, scrofulosa, scorbutica, arthritica, venerea et scabiosa;
4. affectus animi vehementes crebroque recurrentes, maxime ira et terror;
5. si quid humorum nimis profunditur, quo vires adeo infringuntur, ut et dysenterias et sanguinis profluvia interdum resolutiones membrorum sequantur;
6. circuitus nonnullae paralyfes habent;
7. imbecillitas hysterica aut nervosa;
8. dolorum atrocitas: colicos enim dolores gravissimos non raro resolutiones membrorum excipiant. Pedissequa autem vere sit resolutio dolorum, an morbosus humor potius in membra abscesserit, non liquet;
9. ganglion thoracicum, e quo nervi nascuntur

brachiales, vomica frequenter comprimitur, ut manuum resolutio inde originem ducat;

10. in hydrocephalo interno et spina bifida facillime artus inferiores resolvuntur;

11. investiganda autem ex toto est spina, dum artus inferiores deficiunt. Caries enim vertebrarum, aut externa violentia incurvata spina resolutiones attrahit, quae non nisi restituto spinae positu, adeoque aegerrime, tolluntur;

12. ex nervis laesis protinus membra resolvuntur;

13. plurimis tandem apoplexiis eae defectiones supereffe solent.

Quo diutius iam artus defecerunt, eo minus spei concipiendum est.

Eo maior etiam pertinacia, quo diutius ante accessum prodroma adfuerunt.

Gravior etiam est, dum aliis morbis supernascitur.

Prius autem fanescere solent aegri motibus febrilibus agitati. Ubi vero flaccida membra et frigida sensu omni omnino carent, irrita plerumque sunt artis conata.

Circumspiciendum autem est, ut causae materiales e medio tollantur.

Acrimoniae peculiares remediis idoneis vincuntur.

Sanguis abundans vel e vena mittendus, vel restitutis profluviiis eius fuetis minuendus est.

Ubi plumbi vapores accusantur, expeditius iuverunt acida vegetabilia, mercurialia et demulcentia. Arsenici vaporibus opponantur oleum anisi et balnea, quae sulfur excipiunt: conferunt ea etiam ad acrimoniam scabiosam et scrofulosam.

Affectio rheumatica debellanda est aucta maxime perspiratione, ad quem usum tinctura guaiaci volatilis imprimis idonea est.

Noxas, ex animi affectibus ortas avertimus bile expulsa, continuo aquae benedictae Rulandi et ipecacuanhae usu, balneis praeterea frigidis nervos firmantibus, quae exhaustas quoque vires egregie reficiunt.

Si qui circuitus morbo sunt, cortice opus est: cum vero hystericam agnoscit constitutionem, protinus opium, deinde vero martialia roborantia iuvabunt.

Cuti quoque commodius inunguntur irritantia, maxime cantharides. (V. *unguentum nervinum*.)

Ubi mera adest imbecillitas, vino artus laventur, balneaque e formicis parentur.

Praesidia, quae extus applicantur, proxime partis affectae nervis admoveantur. Resolutis enim artubus inferioribus externa remedia et femori et popliti et inguinibus; dum brachia vero et manus

deficiunt, vertebrae potius septimae cervicalis regioni, aut, qua deltoideus inseritur, apponantur. Ubi lingua resoluta est, e raninis venis incisis praesentissima manare solent commoda. Rheumatismis inveteratis electricus torrens saepiuscule egregiam fert opem.

Apoplexia.

Si quis subito sensibus destitutus concidit in soporem, spiritibus simul oppressis et membris resolutis, is laborare apoplexia dicitur.

Complectitur itaque haec valetudo soporem cum stertoribus et resolutionem tum sensuum tum musculorum.

Differt autem ab asphyxia, quod spiritus trahere pulmones, circuitumque absolvere sanguis pergat; primo autem aspectu asphyxia facile cum hoc morbo commutatur, dum resoluta esse membra non statim cognoscimus.

Exquisita vero dicitur apoplexia, ubi sui neque conscius est aeger, neque membra quocunque modo movere potest: *parapoplexiae* vero nomine dignus est morbus, dum neque penitus aeger sensibus caret, neque motus omnino deficit.

Modo alios excipit morbos, modo per se nascitur. Hoc quidem casu praesagiri solet per aliquot annos variis prodromis, e. g. vertigine, cuius caus-

sa congrua indigitari nequit, torpore artuum facile transeunte, somnolentia minime reficiente, memoriae defectu, dentium stridore, maxime noctu, urinae praeter voluntatem cursu. Linguae demum gravitas aut loquela praecipitans et voluntati contrarius usus proxime instare huius morbi impetum minitantur.

Enecare autem accessus solet duorum vel trium dierum spatio: vel vero febris oritur remittens, cuius accessus revocare insultum apoplecticum consueverunt. Nonnunquam vero, dum quivis motus febrilis deficit, superstes resolutio in longum trahere aegrum solet.

Febris nervosum servat characterem, cuius recursibus facile intermoriturus est aeger.

Quae vero febris ubi rite curatur, solutionibus peculiaribus ex toto restituere aegrum potest: nihilominus superesse solet resolutio, postquam febris iamdudum desit.

Raro teneras aetates corripit; plerumque obvia, ubi aetas iam induravit.

Sensibus acutissimis praediti, spasmis obnoxii, qui immodice corpus implent cibis praesertim calidis, qui multum sedent, collumque habent breve et crassum, caput etiam intra humeros situm, pronissimi esse ad hunc morbum solent.

Proxime apoplexiam efficit resolutio nervorum, qui et conscientiam et sensus et musculorum motus producant. Quaerendine sint ii nervi in cerebro solo, perhibere non audeo. Si quidem capitis gravia vitia nullam saepius resolutionem nullumque sensuum errorem producant: cum vero medullam afficiunt spinalem, iis gignendis paria videntur.

Nascitur autem cerebri resolutio e laesione externa, contusionum concussionumque eius exemplo. Expertus tamen sum, tertio tandem die os parumper distrahi, cum omnino sui conscius esset aeger: secto autem cadavere cerebrum effuso sanguine obductum reperiabatur.

Apoplexia efficitur etiam colluvie capitis serosa et lymphatica, quae vero rarioribus tantum casibus adnumeranda est. Quibus caput laesum est, extravasa effusum eiusmodi humorem saepius habent, citra veram apoplexiam.

Maxime vero vulgaris est congestio sanguinis in cerebri vasis, quae tanta esse potest, ut rupta vasa sanguinem profundant. Immerito autem is extravasa effusus sanguis pro causa apoplexiae habitus fuit, cum perinde effici causis remotis ac ipsa apoplexia videatur. Negari tamen nequit, symptomata eo graviora reddi.

Quodsi haec nervorum resolutio capitis vitia supponit, apoplexiam sistit idiopathicam: cum vero

a congestionibus oritur, quae remotarum partium stimulis efficiuntur, consensu generari morbus videtur. Illa vero species rarior est curatuque difficillima.

Feruntur plerumque humores impetu quodam in caput, dum spasmis vasa contrahuntur. Nonnunquam tamen tantum abest, ut spasmus iure accusentur, ut recursus sanguinis e capite organico potius vitio eius impediri videatur. Existunt forte aliae etiam causae, quae certo etiamnum definiri nequeunt.

Possitne citra quemvis humorum impetum apoplexia gigni, possitne cerebrum spastice contrahi, sufficiatque compressio aut stimulus in alios nervos nervorumque tenerrimos ramos agens ad producendam hanc valetudinem, dubii adhuc haeremus, quamvis argumenta nonnulla militare pro ea sententia videantur. Id saltem exploratum habemus, subinde sectum cadaver nihil omnino vitii, quo comprimi cerebrum potuerit, ostendere: e contrario etiam ulcera saepe insignia, colluvies aquosae ossumque tubercula, citra praegressa apoplexiae symptomata, inveniuntur. Variarum praeterea causarum remotarum natura ita comparata esse videtur, ut per se nervos afficere possit. Imbecillitatem totius corporis sequens apoplexia perinde ac aliae resolutiones partiales e sola nervorum compressione

a vasis sanguiferis orta declarari nequit. Insignis autem germanitas apoplexiam iungere cum febribus nervosis videtur: veram ea saepius febrem nervosam complectitur, cuius primordia vel vulgaria fiunt prodroma apoplexiae vel celerius transeunt, vel eodem plane modo deficiunt ac in febribus nervosis acutis.

Irruunt autem in caput humores, stimulumque id patitur, dum sequentes contingunt conditiones:

1. sanguinis abundantia, quem natura profunderet studet;
2. nimia serosorum humorum et pituitae copia, dum spasmus corpus favet;
3. affectus animi subito ingruentes;
4. colluvies sordium biliosarum et vermium in primis viis;
5. impedita perspiratio cum rheumaticae acrimoniae abundantia, aut sudorum, quibus natura assuefacta erat, regressus;
6. abdominis viscerum obstructiones;
7. circuitus quandoque haec valetudo habet;
8. nimia ventriculi impletio;
9. potuum inebriantium exagitans effectus;
10. vapores narcotici;
11. radiorum solis vehementissima in corpus actio;
12. frigus subito admissum;

13. arthritis retrogressa;
14. exanthemata repulsa;
15. polypi cordis vasorumque maiorum, tumores et aneurysmata;
16. virium defectio, si quid nimis excretum est. Effunduntur autem humores in cerebrum, comprimitur, admissis omnibus in iis causis, praeterea vero etiam violentia foris illata, lenteque exulcerata cerebri quadam parte.

Tanta causarum dictarum differentia, minime omnes complecti species discrimen apoplexiae sanguineae et ferrosae, manifesto docet: licet adsit omnino, neque negligendum sit eiusmodi discrimen.

Notatu tamen dignum est, irruere sanguinem etiam in caput, ex pituitae serique abundantia. Ubi itaque ad curationem adhibere id discrimen cupimus, humorum non solum in capite congestorum indolem, sed irritantium et congerentium causarum naturam circumspicere oportet. Etenim, cum sanguis a pituitae serique colluvie abdominali in caput fertur, ea apoplexia minime ut sanguinea tractanda, neque ita appellanda est, ut errores practici vitentur.

Idoneum magis est discrimen apoplexiae *sanguineae*, *gastricae* et *malignae*.

Periculum morbi variat, pro causarum gravitate vel accessus ipsius vehementia. Quo plures cor-

ripit partes apoplexia, eo magis aeger periclitatur. Periclitatur etiam, dum deglutire non potest, licet vi quadam possit aliquid protrudi.

Malum etiam est, cum protinus febris non accedit.

Insigne metuitur periculum, si remedia nihil agunt, internae partes resolutae esse videntur praeterque voluntatem humores excernuntur. Quo diutius prodroma praegrederentur, eo periculosior est morbus: maxime cum non primus est impetus.

Si vero super alios nascitur morbos, multo maius habet periculum, quam cum per se adest.

Patet autem e causis allegatis, triplici potissimum curatione apoplexias indigere, *antiphlogistica* puta, *evacuante* et *diaphoretica*, quae vero secum iungi saepius debent.

Ex toto vero ratio habenda est humorum, qui congesti sunt, eliminandorum, tum vero causarum, maxime spasmodorum tollendorum.

Consilium protinus, qui curat, transferat in congestiones versus superiora: erectius itaque sedere aegrum iubeat.

Facie praerubra, pulsibus magnis plenisque, praesertim in arteria carotide, habituque sanguinis abundantiam vel maxime exprimente, sanguis illico e vena mittatur, e iugulari vero, dum impetus vehementissimus est. Quodsi revocanda simul sunt

sanguinis profluvia intercepta, pedum potius venae eligantur.

Copia vero sanguinis e vena mittendi iterataque eius administratio pro pulsuum constitutionisque differentia definiuntur.

Protinus ut sanguis missus est, alvi lotiones imperentur: requiruntur autem ad eas sola mollientia, dum praeter sanguinis abundantiam et sensus acutissimos nulla subest causa; laxantia vero, dum sordibus scatent biliolis primae viae: irritantia denique, dum eae pituita abundant.

Simul vero, ubicunque spasmi soli et sanguis abundans accusatur, temperantia ordinentur et antispastica.

Ob distentiones abdominis frequenter focias, praeter alvi lotiones emollientibus permulceatur abdomen.

Videntur etiam in his casibus frigida prodesse fomenta, capiti admota, sanguine nimirum prius misso, alvoque ducta.

Ubicunque sanguis non abundat, aut sufficienter missus alvusque soluta est, plantis pedum epispastica furisque vesicatoria admoveantur.

Turgentibus biliosis et pituitosis humoribus, alvus copiose liquanda, aut, ubi ventriculo maximam sordium partem contineri persuasum habemus, vomitus ciendus est.

Generatim vero tantum abest, ut venas in quavis apoplexia secari oporteat, ut potius nocere facile ea ratio possit, dum vires deficiunt, facies pallet, pulsus exiles sunt serumque et pituita abundant.

Cum perspiratio sudoresque fueti suppressi sunt, vapores aut balnea calida ad fovendas partes adhibeantur. Eodem agatur modo ad exanthemata repulsa podagraeque anomalos impetus, ubi vero summa curationis versatur in epispasticis et vesicatoriis.

Quodsi frigus derepente admissum accusatur, alexipharmaca et camfora profunt.

Narcotici vapores acidorum postulant et internum et externum usum.

Prohibenda omnino quaevis excretio, dum vires penitus prostratae spasmique adsunt hysterici. Expeditissima sunt balnea tepida, quae vinum excipiunt, iuvant etiam moschus, valeriana aliaque, quae spasmos sedant, cum ipsis epispasticis.

Febrim apoplexiae sociam temperantibus ne mitigare studeamus: adhibeamus potius, praesertim cum viscerum abdominalium infarctus suspicamur, ea medicamenta, quae potentius resolvunt. Plerumque eodem, quem ad febres nervosas praecepimus, modo agatur.

Si qui circuitus morbo sunt, tempestive corticis peruviani usu avertantur.

Ecstasis.

Vocatur ita affectus, ubi motus quidem praepediti non sunt, aegri tamen mentis vires tantopere in unam rem intendunt, ut aliarum omnium conficii plane non sint.

Mentis ipsius errores ut plurimum supponit id vitium, neque periculo penitus caret.

Opus vero est animi remissione, exercitatione corporis, victu salubri, balneis frigidis iisque medicinis, quae corpus firmare, spasmosque sedare valent.

In eam, quae sequitur, valetudinem frequentius transit.

Catalepsis.

Accessus quosdam format, in quibus sui non amplius compos est aeger, neque movere se potest. Positum autem eundem servat, quo morbus ipsum corripuit, facile tamen flexis singulis artubus.

Si quidem accessus ultra horam dimidiam raro protrahuntur. Existunt tamen casus, ubi catalepsis in longum tempus porrigitur.

Convulsionum defectu differt ab epilepsia: a tetano autem flexis facile artubus: ab animae defe-

ctione eo, quod et pulsus et spiritus et positus aegri nullo modo mutantur.

Sequitur autem is morbus causas morborum nervosorum omnes: niti tamen praeterea videtur singulari quodam nervorum vitio quod plerumque labores medicorum frustratur.

Raro tamen in exitium impetus morbi praecipitant: periculum duntaxat affertur passionibus, quae supernascuntur.

Excipiunt autem hanc valetudinem et apoplexia et resolutio nervorum et hydrops et macies.

Equidem catalepsin aliquando curavi iis remediis, quae primas evacuant vias; orta ea esse videbatur a lumbricorum stimulo.

Catochus.

Varium omnino affectum eo nomine auctores appellant. Commodissime vero catalepsi similis quidam morbus, ubi flecti nequeunt artus, ita vocatur.

Interest autem eum et tetanum, quod spiritus facile trahantur, neque partes internae spasmis tantopere vexentur. Curatio eodem, quem ad catalepsin praecepimus, modo administranda.

Somnambulismus.

Plures eius affectus species observatae sunt, quae gradu tantum differre videntur.

Minimo quidem gradu loquuntur aegri dormientes, moventque artus, lecto tamen decumbentes.

Ubi secundus adest, surgunt, continuo dormientes, variasque perficiunt actiones, expergiscuntur autem citra omne negotium.

Tertio demum gradu corripuntur non solum somno oppressi, sed interdum etiam, dum muneribus suis funguntur. Continuant eadem, licet sui non amplius compotes sint, neque facile ad semet ipsos redeunt.

Expergefatti ea, quae egerint, minime reminiscuntur; imitari plerumque in ipsis accessibus eas videntur actiones, quas sui compotes saepius instituerunt. Neque tamen eo minus observationes docent, ea etiam complecti actiones morbosas, quarum ratio a causis in ipso insultu aegros afficientibus petenda, iudicium aliquod ac animi vires desiderare videtur. Maxime id valet de causis, quae tactum afficiunt, quarum omnino conscii esse videntur.

Animadversum est, praeter ceterorum nervosorum affectuum causas vulgares hereditate etiam hunc morbum propagari, eosque, qui narcoticis et inebriantibus abusi fuerunt, subinde eo corripì.

Qui imaginatione nimis agili atque depravata praediti sunt, qui insomniis obnoxii facillime e somno expergiscuntur, adeo favent huic morbo, ut causis vel levissimis oriri possit.

Satius est impedire, ne quid damni capiant, quam fuscitare eosdem. Interdum vero verbera in ipso accessu non nihil iuverunt, unde elucet, non omnem omnino animi vim ac conscientiam deficere.

Fertur etiam, electricum torrentem expeditissimum esse.

Inquirenda praeterea sunt ac tollenda quaevis corporis vitia, quo facto curatio saepe expleta fuit, ni hereditarius fuerit morbus, ni animi vires nimis imbecilles erroribusque obnoxiae sint.

Arte is morbus excitatus nuperis temporibus, tamquam remedium adversus alios morbos, laudes suas tulit. An vero arte effici omnino possit, repetitis adhuc fidisque observationibus confirmari oportet: ratione vero penitus caret medela eo instituenta, quamvis commodissimum fit in variis morbis, leniter corpus permulcere.

Hydrophobia.

Complectitur is morbus potulentorum omnium horrorem, ut solo nonnunquam aquae aspectu aegri vehementissimis corripiantur convulsionibus.

Triplex autem discrimen eiusdem statuendum.

Prima species est *symptomata*. Ad alios accedit morbos, plerumque transiens. Supernascitur enim et inflammationibus et febribus nervosis et

diuturnis nervorum morbis. Oritur etiam ex abusu spirituosorum plantarumque narcoticarum, singulari curatione raro indigens.

Altera est spontanea, rarissime homines afficiens. Visa est post animi affectus vehementes. Ii etiam casus huc pertinere videntur, ubi immodicum calorem summumve frigus aliquis toleravit.

Tertia a morfu canis nascitur rabidi. Cui si delirium immoratur, rabiei caninae nomine venit. De hac vero tantum praecipiam.

Complector vero utramque posteriorem speciem, quamvis idoneo egeat nomine, cum saepius aeger minime desipiat, subinde aquam quoque non abhorreat, eodem omnino morbo manente.

Spasticos generatim affectus in eo morbo singulares videmus. Ferocia quaedam aut formido ex oculorum aspectu elucet. Nonnunquam pupilla admodum dilatata iridisque color mutatus est.

Magnopere etiam ventriculus doloribus vomituque vexatur, cutis autem acutissimo valet sensu. Interdum rationis omnino compotes aegri bibendi desiderium exprimunt, neque tamen id perficere valent.

Non raro simul delirant, mordere cupiunt, sputaque in eorum, qui circumstant, faciem iniiciunt.

Quandoque bene quidem deglutire potulenta possunt, reliquis tamen veneni hydrophobici effectibus cruciantur.

Causa versatur in saliva virosa, quae in vulnus admissa singularem quandam in nervos efficaciam habet.

Quousque tandem id contagium progrediatur, expositu difficillimum est. Liquere nihilominus ex auctorum videtur observationibus, hominum etiam bene valentium morsus excipere posse hydrophobiam. Quin fertur, solo rabidi animalis halitu, sanguineque hominis hydrophobici eum morbum ortum fuisse.

Exploratum habemus, furibundi canis morfu tantum non semper hanc attrahere valetudinem, contagioque eam propagari.

Eane etiam rabies, quae ex aliis causis citraque morsum vere rabidi canis corripit homines, contagiosa fit, nondum constat.

Cognoscitur autem, rabidum esse canem, frequentibus indiciis; moerere iam diu videtur, neque potum neque pabulum curat, neque domino blanditur, licet ii initio tamen obtemperet. Aures remittit et caudam, gannit potius quam latrat.

Mox neque dominum amplius cognoscit, incipitque mordere quidquid proximum est. Tandem vagari, nusquam vero recta, sed undique variis gy-

ris discurrere, linguam longissime protensam, aridam eam et lividam, remittere, mordereque quidquid occurrit.

Tum demum humi concidere, derepente iterum surrigere, circumquaque mordere; nychthemero denique uno vel altero plerumque enecari.

Si quem in ultimo stadio momorderit canis, is eodem certe morbo, contagii vi, corripitur.

Quanam vero ratione in canibus oriatur haec valetudo, maxime incertum est.

Praecipuam quidem causam et tempestatis nimius calor et ciborum calefacientium usus et potuum defectus praebere videntur.

Constat quoque, lupos, feles aliaque animalia ii obnoxia esse.

Vermis sic dictus, quem sub lingua canes ferunt, particula potius glandulosa esse videtur, insons omnino in hoc morbo, ni secretionem salivae virosae promoveat. A nonnullis habetur ligamentum potius, quod continendae linguae canum praelongae infervit.

Vulnus, quod ex eiusmodi ulcere fit, tantum abest ut facile exulceretur, ut potius statim in unum coëat.

Effectus eiusdem vel praecocius vel tardius apparent. Accelerantur tamen et opportunitate singulari et maiore irritabilitate et animi affectibus, ma-

xime formidine. Eo etiam prius excitantur rabiei symptomata, quo propius glandulis salivalibus vulnus est.

Observatum praeterea fuit, hydrophobiam sive delirium post quatuor aut sex tandem septimanas, interdum vero post totidem menses erupisse.

Protinus nascuntur dolores furarum aut cicatricis, lividus tumor eiusdem, cumque cicatrix recrudescit, instare morbus solet.

Aeger et miris angoribus et formidine et vigiliis assiduus exercetur: cor continuo palpitat, totum corpus friget horretque, neque appetere cibos neque sitire solet: mox dolores in totum proserpere artum, tunc autem derepente, aspectu aquae, aut ubi bibere volunt, potulenta abhorrere.

Alii fluida medicamenta deglutire valent.

Alii devorant quidem aquam, ilico tamen eam revomunt: alii nulla cruciantur aquae horrore, sed alienis plane nervorum passionibus. Interea pulsus fere semper spastici, neque tamen ubique febriles esse solent. Aestum saepe torridissimum in gula morisque parte sentiunt. Subinde eo vehementius sitiunt, quo gravior est aquae horror.

Saepiuscule tantopere acutis praediti sunt sensibus, ut neque lucem ferant neque minimum aëris motum neque levissimum sonitum. Spasmi vigen-

tibus urina etiam mirifica quadam vi propellitur membrumque virile doloribus erigitur.

Delirant modo, modo sui compotes sunt. Alii praecordiorum et intestinorum doloribus premuntur,

Alii mordent, neque abstinere a moribus, vel rationis compotes, possunt. Alii latrare dicuntur: est vero ea potius vociferatio doloribus elisa aut lamentatio, spasmis et distentionibus organorum vocalium producta.

Moratur is morbus vel tres vel septem dies, denique animam deficiunt, soporibusque oppressi in mortem praecipitantur.

Quod superest, morbus sese remittere nonnunquam solet. Animadversum etiam est, circuitus rationem quamdam cum lunae phasibus habere.

Proxime vero hanc valetudinem singulare aliquod gulae vitium antecedere non videtur: secto enim cadavere sana saepius gula reperitur. Atque solida utique sine negotio deglutiuntur, maxime cum offa gulam iam intraverit. Inventae quidem post mortem sunt inflammationes et ventriculi et intestinorum bilisque atra ac putrida: verumtamen ea potius effici hoc morbo quam caussae esse videntur.

Singularum quemdam nervorum spasmus proxime praegredi hunc morbum credibile est. Ne-

que tamen ii spafmo et aliis nervorum vitiis germanitas quaedam effe videtur, cum observatum fit, tempore eo, quod inter morfum et morbi primordia incidit, homines et variolis et febribus intermittentibus falvos superfuiffe. Nervorum peculiaris affectio patet non solum e symptomatibus, fed inde etiam, quod opium ibi perinde ac in aliis nervorum morbis, vel maxima portione exhibitum, narcoticam suam virtutem exferere non soleat.

Morfus canis utique periculofior est in ultimo rabiei ftadio, quam in primo, periculofior omnino fani animalis morfu. Priori autem casu citiffime ac derepente morbus erumpit.

Sibi ipfi commissus letum plerumque afferre solet. Neque arte quicquam effici potest, licet prosperorum quorundam successuum extant exempla.

Facilius curatur, qui diutius praefagitus fuit, quam qui subito incidit.

Ubi graviffima iam faevitie viget, prostratis penitus viribus, labores omnes, qualis nostrarum temporum ars est, frustrari solet morbi atrociam.

Redit itaque artis auxilium ad praefervandum potius morbum. Curam habeamus, ut e vulnere venenum pellatur, aut transitus faltem eius in humores impediatur.

Summa autem curationis verfatur in extirpanda, incidendaque, quantum fieri potest, morfa parte:

suppuratio praeterea diutissime fervetur. Id vero potissimum fit cantharidibus vulnere inspersis, fidem autem in iis collocare eo maiorem audemus, quo plures exstent observationes de usu earum interno.

Persuasum etiam habeo, utiliter posse mercurium rubrum praecipitatum adhiberi. Ea vero ratio in recenti duntaxat vulnere instituenda est: ubi vero iam diu in unum coit, nihil iuvat, iterum id aperire.

Quodsi exstirpare vulnus protinus vel omnino non potest, conferet, lavare vulnus et eluere continuo aqua frigida. Atque id exstirpato iam vulnere non negligendum est.

Plures quidem statim suadent sanguinem e vena mittendum esse. Cum vero magnopere referat, tollere nervorum irritabilitatem, circumspecte omnino suspenisque manu et sectio venae et alia, quae corpus infirmant, administrentur.

Alteram sequeretur rationem, qui antidotum quoddam adversus virus resorptum exhiberet. Lichenum quaedam species, (*Peltigera canina Hoffmann.*) *atropa* belladonna, mercurialia, cantharides, meloëque maialis profuisse saepius dicuntur: usui quoque manifesto fuerunt varia antispastica, maxime moschus, licet tantum absit, ut antidotum viri aliquod sistant, ut spasmos duntaxat mitigare videantur.

Experientiae tamen, quae exstant, ambiguae adeo sunt, ut effectus eorum remediorum aegerri-me definiri possint.

Equidem malletm iis protinus uti remediis, quae urinam provocant, augere autem paullatim eorum dosin, quod qualibet mora magis adhuc aeger periclitatur, quodque nullum superest experimentis tempus.

Ad haec magnam imprimis curam habeo, ut cutis molliatur. Utrique fini inserviunt et cantharides et meloës maiales; tum fenegae radix, tum camfora, theriacaeque solutio in spiritu falis ammoniaci volatili. (V. *potio antilyssa*.)

Inservit denique mercurius nitrosus, cuius usus eo magis praeferendus esse frictionibus videtur, quo facilius iis, proxime loco morso institutis, venenum, perinde ac venereum, possit in corpus retro-PELLI. Semel vero adhibui eos, postquam extirpata esset morfa pars, suppurationemque eius promovissem, neque ulla inde secuta est hydrophobia.

Mercurialium autem remediorum efficacia, saeviente iam morbo, neque satis cita neque tuta videtur. Malim ibi dictis remediis uti, quae et sudores et urinam proliciunt. (V. *potio antilyssa*.)

Quodsi viri resorptionem neque impedire, neque mutare eius vim potueris, gravissimo iamiam

modo saeviente valetudine, tertia adhuc ratio superest, ut nimirum nervi ea omnino vi priventur, qua venenum percipiunt. Non alienum est, ea propter et moschum et opium et virum, haustibus copiosis, devorare. Ea vero omnia vitare oportet, quae irritare quocunque modo valent.

Hinc neque cogere licet aegros, ut bibant: raro vero aut nunquam praesidia ea, quantum nostrorum temporum ars valet, finem curationis attingunt. Destituti potius nervi eo sensu videntur, quo antispastica percipiunt.

Caput igitur totius medelae versatur in exterminando per vulnus, sudores et urinam, veneno. Contingit autem secunda valetudo ii forte nunquam, qui primus a rabido animali, ultimo rabiei stadio, morsus fuit.

DE SINGULARUM PARTIUM AFFECTIBUS.

Primum quidem huc ii pertinent, quibus singulae tantum partes laborant, quarumque caussa in ipsa latet parte, morbi ideo et idiopathici et topici dicti.

Tum vero eos his accensendos duco, qui, ex consensu quidem orientes, cum praeternaturalem totius corporis constitutionem sequantur, functionem nihilominus singularis cuiusdam partis laesam supponunt.

DE MORBIS CUTANEIS.

Quandoquidem praecipuos iam ad diuturna exanthemata tractaverim, de iis hic duntaxat praecipere licet, qui quidem fere semper, perinde ac illa, maximam saltem partem, ex internis oriuntur caussis, ut topica tamen potius vitia considerandi sunt, cum singulas tantum partes cutis afficiant, raroque plures afferant molestias.

Ubique nituntur acrimonia, quae vel internam sequitur corruptionem, vel in ipsa cute elicitur.

In plenum vero commoda sunt, quae lente leniterque resolvunt, e. g. cucurbitarum, taraxacique

fuccus, lac sulfuris, balnea tepida, victus tenuis, multaque exercitatio in puro aëre. Agunt enim ea omnia in perspirationem, adeoque in partem ipsam affectam.

Ephelis et lentigo.

Ephelides oriuntur, cum frequentius aliquis ab inurente sole concitatur. Citra tamen solis vim eae subinde maculae nascuntur, *lentigines* dictae, dum et calore et forma lentes referant.

Utrobique internam sequi acrimoniam videntur, cum ii potissimum illis obnoxii sint, qui vel rheumatismis, vel viscerum abdominalium obstructionibus laborarunt.

Expediunt autem praeter salubre vitae genus, ea quae sanguinem purgant, corporis insuper exercitationes, ususque externus magisterii saturni.

Gravidae non raro talibus afficiuntur maculis, maiori tamen ambitu differentibus, et post partum iterum evanescentibus.

Gutta rosacea.

Rubor ita vocatur narium totiusque faciei, qui spirituosorum potissimum abusum sequi solet. Interdum vero erysipelatis speciem quamdam prae se ferre videtur; commoda tunc esse solent et resolventia, praesertim emetica, exiguis adhibita portiunculis,

et acidum vitrioli et laxantia antiphlogistica, praefertim cremor tartari.

Erythema.

Eo nomine appellatur inflammatorius cutis rubor, facile transiens.

Nascitur autem a frictionibus, acrimoniis externis irritantibus, e. g. a Rhoë toxicodendro, a morfu insectorum, ab igne et frigore.

Ubi acrimoniae acculantur, externe mollientia, interne autem et acida et laxantia conveniunt antiphlogistica.

Adusta cutis extracto saturni diluto, frigore autem obrigescentes artus oleo cerae et petrae nutriantur.

Lichen.

Exanthema leviusculum herpeticum sic dicitur, quod neque pruritus vehementem neque cutis subiacentis rigiditatem affert, sed ubi squamulis fatiscit cuticula.

Praeter ea praesidia, quae sanguinem corrigunt, extus applicanda herba boni Henrici recens et magisterium Saturni.

Naevus maternus.

Variam ii habent indolem, modo solas sistunt maculas, modo tumores excrescentes.

Illae

Illae quidem curari fere nunquam possunt: hi vero vincturis interdum eradicantur.

Therminthus.

Pustulas sistit dolentes, purpureo margine apiceque atro praeditas, quae et forma et volumine pisa referunt. Nonnunquam in gangraenam abeunt: plerumque vero crusta decidit tertio vel quarto die.

Causa quaeritur in acrimonia putrida, quam acidorum et laxantium antiphlogisticorum ope tollere licet.

Epinyctis.

Singulae sunt pustulae, artus obsidentes, noctuque praesertim dolentes. Implentur nonnunquam pure mucofo: oriuntur autem ex interna quadam acrimonia.

Indigent iis remediis, quae sanguinem corrigere valent, balneisque. Externe applicanda sunt folia recentia aristolochiae rotundae, chenopodii boni Henrici, sedique quarundam specierum.

Varus.

Excitatur is ut plurimum cibus acribus, quibus facile corpus incalescit.

Averti id vitium solo victu, tolli autem laxantibus antiphlogisticis potest.

Malum mortuum.

Pustulas complectitur, crustis asperis, rigidis et nigriusculis obtectas, quae interdum decidunt, iterumque adnascuntur, quibusque subiecta cutis et rubet et exarescit. Nomen inde originem habet, quod nulla quidem acrimonia percipiatur, neque contagio pustulae propagentur, neque alio modo proserpant.

Suppetunt plerumque ad secundam valetudinem, praeter victum bene ordinatum alviq[ue] ductiones, mercurialia caustica extrinsecus applicata.

Intertrigo.

Puerulos afficit id vitium, ex acri urina aut lacte eiusdem indolis. Tolle itaque non semper potest externis solis remediis, quae abstergunt et siccant, e. g. aqua frigida et sulfure adspersis: unde vel alius nutricis mammis admove[re] infantem vel lacte omnino depellere oportet.

Comedon's.

Pressa quandoque puerulorum cute promitur latex unguinosus ac tenax, vermiculi speciem praefere[re]. Supernascitur potissimum glandulis obstructis, ubi nutritio labefactata est.

luvant autem tum balnea, quae furfures excipiunt, ut cutis molliatur, tum ea remedia, quae

obstructiones tollere valent. (V. *liquor terrae foliatae tartari*.)

Phthiriasis.

Discrimen statuitur quarundam eius morbi specierum :

1. pediculorum copia in capite obvia infantes non raro laborant;

2. pudendorum et superciliorum pili nonnunquam animalculis iis scatent, *morpions* a Gallis dicuntur;

3. vestium pediculi;

4. exstant etiam exempla, pediculos prodiisse ex oculis, naribus, auribus, aliisque partibus, eo autem morbo confecti aegri facilius enecantur.

Immundities commerciumque cum aliis et perspirabilis materiei singularis quaedam acrimonia has species progignere videntur.

Interna itaque ea opponantur, quae sanguinem corrigere possunt. Externe iuvant feminis sabadilii infusum et unguentum mercuriale.

DE CAPITIS AFFECTIBUS.

Cephalalgia.

Eo appellantur nomine dolores totum caput occupantes, five certum aliquem locum prementes.

Vocantur vero *cephalaea*, dum acerbissimi et continui sunt.

Quodsi dimidiam tantum partem capitis tenent, *hemicraniae* nomine veniunt.

Parvum vero aliquem locum exercentes, *clavi* nominantur.

Ad haec etiam faciei quidam dolor diuturnus extat, quo modo genae modo tempora infestantur; quo nullo fere tempore aeger vacat; is quidem nonnunquam sese remittere solet, noctu tamen perinde infestus ac interdiu. Suscitatur dolorem quivis vel levissimus motus, neque vehemens admodum pressio partis affectae. Interdum simul faciei muscoli convelluntur, unde *trismi* quaedam species a variis auctoribus habita fuit haec valetudo. Feminas magis, easque raro quadragesimo anno iuniores, cruciari solet.

Capitis vero dolores generatim contrahuntur sequentibus rebus:

1. cum sanguis per sueta profluvia non respondens impetu quodam in caput irruit;
2. scatentibus saburra intestinis;
3. vermibus ibidem nidulantibus;
4. narcoticis potibus;
5. infarctibus viscerum abdominalium;
6. acrimoniis arthritica, venerea, rheumatica, catarrhali et scabiosa;

7. scrofuloso viro; e quo maxime dolor ille faciei oriri videtur, quamvis eiusdem causa aegre exponi possit, nervosisque potius morbis accensendus esse videatur;

8. vaporibus plumbeis et arsenicalibus;

9. imbecillitate hysterica, quo maxime clavus pertinere videtur;

10. circuitus praeterea quosdam haec valetudo habet;

11. supernascitur etiam oculorum morbis;

12. gravissimi nonnunquam capitis dolores e dentium carie oriuntur;

13. capitis vitiis, e. g. tumoribus, ulceribus, colluvie aquosa, vermibus sinus frontales occupantibus;

14. polypis, aneurysmatibus aliisque systematis vasorum vitiis.

Eiusmodi dolorem capitis aliquando observavi, cui quartanarum more circuitus erant; pertinacia eiusdem commodissimas omnis generis medicinas eludebat, in mortem tandem transiens. Aquae in cerebri ventriculis congestae uncias aliquot inveni, quae vero, licet apoplexia enecaretur, neque morbi neque mortis causa esse potuerunt. Turgebant vero capitis vasa, cuius turgoris nequaquam aliam invenire potui causam, praeter varices venarum thoracis et abdominis insignes, ex iecinoris vitio

probabiliter ortos. Cetera vero viscera optime valebant, solum hepar flaccidum, spissoque, atro et glutinoso sanguine refertum, vesicula vero fellea adeo collapsa erat, ut primo aspectui sese subtrahens diligentissime investigari deberet.

15. Cervicis denique dolores excipiunt non raro purulentas collectiones in genitalibus internis partibus et organis uriniferis. Eiusmodi aegrum cognosco, cuius purulenta renum et ureterum colluvies, plerumque talibus praefagitur cervicis doloribus.

Ubi sanguis versus superiora latus accusatur, revocandum est, si quid ex consuetudine non profunditur, aut etiam sanguis e vena mittendus. Adhibenda tamen simul sunt temperantia eaque remedia, quae spasmos sedant.

Narcotici potus, sordes biliosae et vermes propellantur, viscerumque obstructions referentur.

Ad acrimoniam catarrhalem et rheumaticam possunt emollientia, vesicatoria et fetacea, nonnunquam valerianae internus usus commodissimus esse solet.

Dum virus suspicamur venereum, mercuriali quadam caustica medicina succurrendum est.

Capitis doloribus ex acrimonia serofulosa, maxime faciei doloribus, opem nonnunquam et cicuta et belladonna egregiam tulerunt. Fertur etiam

magnetes extus admotos expeditius iuviffe. Lubenter tamen fateor, me nullum gravissimi huius morbi praefidium noffe. Praecifio quidem nervorum affectorum, quam varii auctores fuaferunt, neque fatis tuta eft, neque institui nonnunquam potest.

Vapores plumbei et arfenicales acidis corrigantur ac oleosis, curetur deinde, ut et mercurialibus et balneis et iis remediis excernantur, quae demulcent sudoresque movent.

Si qui circuitus morbo funt, solventia conferunt et cortex peruvianus: fatendum tamen, non raro morbum frustrari praefidia quaevis. Dolor capitis, quo feminae per circuitus vexantur, tum demum definere confuefcit, cum a menftruorum cursu vacare coeperunt.

Adverfus imbecillitatem hyftericam non alienum est opio uti, et interne et externe, id subinde etiam conveniet, ubi vitiorum capitis fufpicio adest.

Expeditius faepe iuvant cucurbitulae ficcae cuti admotae, emplastrum quoque veficatorium perpetuum, fal cornu cervi aliaque irritantia.

Interdum ventorum viciffitudines in capitis dolores agere folent. Ibi forte potentius valent magnetes electricusque torrens.

Diuturnos subinde capitis dolores nimius fequitur per nares fanguinis curfus, quo licet capitis do-

lores tollantur, facile tamen finuum frontaliū cerebrique vomica generatur, cuius subitanea ruptura in mortem praecipitare solet.

Meningum inflammatio.

Cui morbo, cum febriles semper motus adiungi soleant, locum etiam inter alias inflammationes assignare opus esset.

Febre vero saepius admodum obscura, signisque inflammationis maxime ambiguis, ni ex praegressis causis exponantur, de iis tantum morbi speciebus praecipiam, quae violentam sequuntur capitis laesionem, unde singularibus potius morbis accensendam hanc inflammationem duco.

Tantum etiam abest, ut in vulgaribus reperiat^{ur} artis medicae commentariis, ut potius tirones plerumque ad chirurgos relegentur. Eadem vero ratio est huius inflammationis ac sanguinis profluvii, quod vim foris illatam sequitur, maxime, cum per se nulla forte per manus curatione indigeat.

Quodsi, qui ictus aut capiti illapsus, aut eo concussus est, vomere incipit motibusque febrilibus continuis agitari; extimescere omnino vel praesentem, vel futuram meningum inflammationem licet.

Ex adversa vero parte experientia docet, ubi gravissimas capitis percussiones vera excepit inflammatio, nullam apparere symptomatum seriem, hor-

ripilationes autem accedentes suppurationis incipientis signa esse.

Si externum simul vulnus lividum est, si solum ossis velamentum, eodem forte modo meninx dura, quae cum periosteo quadantenus iungitur, corrupta est. Rarissime tamen is casus contingit, cum periostei corruptio neque ubique durae meningis passionem attrahat, neque rarum sit, in periculosis morbis piam potissimum affici meningem.

Excipit autem vulnus inflammatio vel protinus, vel tempore quodam interposito, quod in quatuor usque septimanas porrigi potest.

Sequitur itaque, vel laesionem ipsius meningis, cum vulnus penetraverit; vel solam cerebri commotionem et durae meningis rupturam, ubi non penetraverit. Rarissime tamen sanguis extra vasa effusus accusari debet.

Phrenitidem et meningum inflammationem eundem significari affectum olim credebatur, cum desipere ubique eos, quorum meninges inflammatae sint, opinio esset. Miretur profecto quis, frequentes contrariae observationis casus considerans, errorem eum tam late ac diu dominatum esse. Vel hoc etiam exemplo luculentissime patet, quantopere caecutire ii soleant, qui ratiociniis seducuntur.

Docet autem experientia, animi vires in hoc morbo bene valere, duorum tandem aut trium die-

rum spatio ante mortem deficere: tunc enim sequi solet vel stupor vel delirium studiosum ac mite.

Pulsus spasticus solet esse et inordinatus: vel plenus vel exilis, pro varia aegri constitutione.

Vomitus adest non nisi primis diebus, cum inflammatio vigere videtur, adiungitur is accessibus febris, a circuitu certo tamen vacantis; modo potus devorati, modo bilis prafina vomitu eiiciuntur.

Raro duntaxat fixum quendam capitis dolorem aegri queruntur, si nullum vulnus externum adest: contrectare tamen dormientes locum affectum manu consuefcunt.

Gravius nonnunquam caput ipsis videtur, ut erectum tenere nequeant. Queruntur interdum abdominis dolores, saepiuscule urinae difficultatem.

Die utplurimum quinto sextove tendines subfiliare, membra resolvi, alto premi aeger sopore paucisque diebus interiectis in mortem solet praecipitari.

Eodem modo comparatus esse videtur infantum hydrocephalus, qui rheumatismi more acuti incipit, mortemque intra quatuordecim aut viginti dies terminatur.

Secto cadavere inflammationis plura vel pauciora inveniuntur vestigia, prout suppuratio perfecta iam fuit, sive secus. Nonnunquam pus flavo-viri-

de interstitium occupat durae meningis et cerebri, interdum vero gelatinosus tantum latex, medium locum obtinet inter piam meningem et arachnoideam.

Quodsi diutius traxerit aegrum, velut in infantibus, aquae colluvies in ventriculis cerebri reperitur.

Saepe vero iecinoris velamenta, maxime inferioris eius faciei, inflammata sunt: neque tamen defunt observata, et ventriculum et iecur ab omni plane vitio vacasse, ubi vomitus etiam aegrum exerceret.

Nondum vero constat, vomitus hic oriatur consensu nervorum, an circuitu sanguinis mutato. Prior vero sententia proxime accedere ad veritatem videtur, quod praefina bilis saepe eiecta, affectum ostendit systema nervorum, quodque defunt nonnunquam quaevis vitia et ventriculi et iecinoris.

Summum omnino huic morbo minatur periculum, neque facile aliquis perhibuerit, sanationem contingere posse, ubi suppuratio iam sequuta est; licet dilucide minime pateat, quam demum ratione vel inflammatio vel suppuratio mortem afferre possit, cum observatum sit, insignes contingere cerebri exulcerationes, citra praecipue vitae periculum.

Quantamcunque curam febris habere in quavis alia inflammatione, quamque circumspicte antiphlogisticam methodum finire opus sit, eiusmodi discrimen in hoc tamen morbo observari aegerrime potest. Expeditissimis indiget inflammatio artis praefidiis.

Singularis praeterea eius indoles phaenomena quaevis alias vulgaria adeo mutat, ut peculiaris febris indoles ex iis effici plane non possit. Tutissimum itaque videtur antiphlogisticam methodum toto ambitu adhibere.

Incipienda ergo curatio copiosa sanguinis missione, licet pulsus et exiles sint et spastici et inaequales. Raro enim accidit, febrem esse adeo malignam, ut gangraenam attrahere possit sanguinis missio: multoque minus anceps erit antiphlogistica haec ratio, quam si quis vulgaribus obtemperare contraindicantibus eius curationis voluerit.

Viribus vero omnino deficientibus, satius erit hirudines collo admove. Ad haec temperantia ordinentur, vacare autem ea a nitro oportet, quo nimirum vomitus facile citatur. Mixtura adhibeatur refrigerans.

Quandoquidem bilis corruptioni faveat, alvus est et lotionibus et pulpa tamarindorum et manna liquanda.

Solent praeterea varii medici suadere, ut aqua frigida caput foveatur. Magnopere tamen refert temporis morbi rationem habere. Ubicunque enim nondum inflammatio adest, averti ea omnino potest iis fomentis: admodum noxia vero videntur, ubi inflammatio iam viget, ubi discussione eius operam dare oportet, ubi suppuratio instans extimescitur. Confestim vero ad ea refugiendum est, dum commotione sola cerebrum laborat: SCHMUCKERI enim experientia praesentissima ex iis manant comoda, dum hic tantum casus contingit.

Ut frigida aquae indoles augeatur, excipere eam salem ammoniacum oportet. Magnam vero curam habeamus, ne ante iam solutus sit, cum in ipsa solutione oriatur frigus, desinatque iterum cessante solutione. Linamenta itaque ea, quae capiti circumligamus, commode sale ammoniaco conspergere, tum demum aquam infundere frigidam aut vini acetum, opus est.

Opium autem, quod vomitui aliisque affectibus nervosis opponi solet, minime congruum esse videtur, siquidem nulla hic locum obtinet symptomatrica curatio, cum summa versetur in inflammatione tollenda. Quamquam creditum sit, opio etiam posse inflammationis discussionem arcessi, expedire id mihi tamen adversus spasticas tantum inflammationes, neque adversus veram phlegmonem videtur.

Abstinere denique ea medicina iubemur impetu sanguinis, quem versus caput incitare solet.

Commode itaque subsistendum est in sanguinis missione, vesicatoriorum capiti cervicique admotorum et temperantium medicamentorum usu; alvus tamen simul leniter liquanda est.

Quodsi camforam ferre stomachus potest, non alienum erit et eam adhibere.

Iuxta multorum chirurgorum praecepta foranda etiam calvaria est. Morbi vero ratio eiusmodi esse videtur, ut curatio haec raro aut nunquam opitulari, multo frequentius nocere possit. Inutilis omnino erit, vigente adhuc inflammatione, noxia etiam, aucto irritamento.

Quodsi instat ulcus five iamiam adest, aëris externi accessus pus corrumpere valet. Resorbetur id quidem, dum exigua eius adest copia: blandumque esse tam diu videtur, quam aër externus id nondum affecerit.

Anceps ex toto est explorare eum locum, quem effusus sanguis five purulentus humor occupat. Quodsi copia puris insigni meninges maximam partem inundantur, minime patet, quam ratione purulenta colluvies, totam plerumque arachnoideae faciem obtegens, per foramen id exire possit. Neque sperandum, trepani administratione noxas eas

refarciri posse, quas durae meningis a calvaria secessio forte produxerit.

Cum itaque curatio ea tantopere anceps inflammationem facile augere purisque indolem corrumpere possit, satius est paucis subsistere praesidiis quam curationem praecipitare.

Ubi vero occurrunt symptomata, quae compressum magis cerebrum quam inflammatum indicant, resolutiones puta et somnolentiam; ossium corruptio, proxime a futuris; ubi dura meninx plurimis abundat vasis, sanguinem, soluta meninge profundentibus, ut extra eadem insigni copia effundatur; ubi scobium aut festucarum suspicio movetur ob fissurae indolem convulsaque membra; ubi denique sententia ea, quae inflammationem ex humore corrupto et irritante inter calvariam et solutam duram membranam effuso exponit, ratione carere non videtur: tunc demum trepanum omnino administrandum est: is vero affectus ad eum nequaquam morbum pertinet, de quo hic praecipio.

DE OCULORUM MORBIS.

Ophthalmia.

Ea laborare dicitur, cui oculus inflammatur. Deducitur autem morbus in tres potissimum species:

1. *taraxis*, leviuscula quaedam conjunctivae membranae inflammatio, quae subinde palpebras etiam tenet, febreque vacat;

2. *chemosis*. Haec quidem inflammatio adeo praepotens esse solet, ut adnata membrana super totam corneam promineat, eamque obtegit: dolorum simul atrocia febrem afferre validam solet;

3. *phlegmone oculi*. Vocatur ita internarum partium inflammatio, cognoscenda tum ex adiuncta febre vehementi, tum ex oculi acutissimo sensu, cuius vi lucem tolerare nequit, tum ex pulsante interni oculi dolore;

4. *exophthalmia*. Eo nomine inflammatio insignitur, dum oculus adeo intumescit, ut a palpebris obtegi nequeat;

5. *blepharophthalmia*. Est haec palpebrarum inflammatio;

6. *hordeolum* dicitur tuberculum inflammatum tarsis inhaerens.

Et chemosis et phlegmone oculi facile abeunt in suppurationem, quae metuenda est, ubi dolor per medium caput ad occiput usque protenditur.

Congestum pus pone corneam aut inter eiusdem laminae sistit *hypopion*.

Vulgaris corneae abscessus, *onyx* appellatur, qui si in ulcus transit, *helcoma* id vocatur.

Ubi tuberculum tarſis inſidens obduruit, chalazion nominatur.

Efficiuntur autem oculi inflammationes ſequentibus cauſſis:

1. vi externa;
2. nimia oculorum exercitatione;
3. alienis quibusdam, quae vel phyſico vel mechanico modo irritant, e. g. vapores acres, ſeu pulvis arenae;
4. prono ad inflammationes corpore;
5. ſordibus abundante ventriculo;
6. vermibus inteſtina occupantibus;
7. ubi dentiunt infantes, e ſtimulo illo oculi inflammantur. Carie quoque exesi adultiorum dentes gignere valent pertinaces ophthalmias;
8. acrimoniis rheumatica, ſcrofuloſa, venerea et carcinomatoſa.

Hordeola adnumerantur ſcrofuloſi viri indiſciis.

Quae a blennorrhoeico viro oriuntur, admodum ſimiles eſſe ſcrofuloſis ophthalmiis conſuerunt, unde germanitatem utriusque morbi effici poſſe arbitror.

Ab utraque tamen differt ophthalmia venerea, quae lui huic ſaepius immoratur. Quae blennorrhoeicum virus ſupponit, oriri videtur, ſi quid eius humoris in oculos abſceſſit, methodoque antiphlo-

gistica tantum vincitur. Quae vero a carolorum nascitur viro, mercurialibus indiget.

9. Si quid materiei exanthematicae, e. g. variorum et morbillorum, abscesserit;

10. peculiaris quaedam oculorum laxitas, quae lippitudinem sic dictam producit;

11. circuitus quoque variae habent ophthalmiae;

12. potest etiam aliis effici morbis oculorum.

Interna autem curatio pro caussarum indicantium varietate instituenda.

Festinare quam maxime opus est in chemosi et phlegmone, ut suppuratio avertatur.

Vesicatoria cervici et temporibus admota ubique utiliter imperantur, maxime dum ope emplastri vesicatorii perpetui assiduo aperta servantur.

Oculo ipsi, qui gravissime inflammatus febrem arcessit, mollientia duntaxat fomenta imponantur: commodissima vero malva est.

Ubi impetu quodam sanguinis irruentis oculi inflammantur, expediunt hirudines, proxime oculo appositae. Egregie etiam iuvant conjunctivae incisiones.

Si dentiunt simul infantes, opium et extus et intus exhibitum, sistit saepius inflammationes.

Acrimoniae venereae solutio mercurii lenis opponatur. Eoque magis efficacia sunt mercurialia, quo magis a carolorum viro exorta est inflammatio.

Ea etiam laxantia, quae mercurium excipiunt, acrimonias ex toto debellare valent.

Qua velut ex consuetudine aeger laborare videtur, frigida aqua vincitur, cui pauxillum vitrioli albi admiscetur.

Commode etiam ad varias inflammationes stillatur in oculum aqua Rulandi benedicta diluta, praeprimis ubi diuturnior est inflammatio scrofulosaque acrimonia fervatur. *V. aqua ophthalmica.*

Inter externa remedia ea ex toto plurimum efficiunt, quae molliunt simul spasmosque sedant.

Infantes recens nati vehementibus obnoxii sunt inflammationibus, quae facile transire in exulcerationes consueverunt.

Tempestive itaque mercurio alvus ducatur, vesicatoria, deinde vero mollientia et discutientia admoveantur, cui fini idoneum praeprimis Goulardi cataplasma videtur. Lochiorum forte vapores maxime gignendo huic morbo occasionem praebent, unde nosodochiis praecipue familiaris, ubi plures puerperae in eodem conclavi decumbunt.

Maculae corneae.

Nephelia dicuntur, dum semipellucidae sunt.

Omnino vero opacae, *leucomatis* sive *albuginis* nomine veniunt.

Cum externus duntaxat margo obfuscatus est, *gerontoxon* appellantur.

Superfunt inflammationibus eae maculae: nascuntur etiam, cum acrimonia quaedam in eam membranam abcessit.

Hoc autem casu commoda sunt setacea, utroque vero externa solventia, quorum praestantissima sunt saccharum et aqua Rulandi benedicta diluta. Vid. *aqua ophthalmica resolvens*.

Interdum ea quoque iuvant, quae duntaxat molliunt, e. g. oleum nucum. Maius autem praesidium in manu est quam in medicamentis, si interne corneae faciei maculae infident.

Pterygium.

Iisdem etiam causis carunculae lacrimales producit tumor, varicosaque obstructio vasorum coniunctivam perreptantium; generatim ea *pterygium*; *ungula* vero dicitur, cum membranae tenuis ac pelliculae speciem prae se fert; ubi magnopere tumida et spissa caruncula admodum simul rubet, *pannus* vocatur.

Quodsi solventia mitioraque escharotica non sufficiunt metuiturque, ne in carcinoma abeat, extirpandus est is tumor.

Staphyloma.

Appellatur ita corneae insignis protuberantia, five prolapsus.

Efficitur id vitium, dum nimiam adepta est spissitudinem, aut cum adeo violata est, ut iris protrusa in aperturam, tumorem efficeret.

Caussis itaque adnumerantur: vis foris illata, inflammatio, irritatio abscedentesque acrimoniae et ulcera.

Praeter curationem quae corpori manu adhibetur et congrua interna remedia, utiliter opponitur ii inspissationi causticum butyrum antimonii.

Ophthalmoptosis.

Ad id vitium refertur prolapsus oculi, qui non tumorem ipsius, sed alias agnoscit caussas.

Sunt eae autem tumores orbitae et vis externa. Posteriori casu reponitur oculus, succurriturque symptomatibus.

Priori vero acrimoniae ratio est habenda.

Saepius tophus adest venereus, ubi interno mercuriali caustico opus est.

Hydrophthalmia.

Sistitur nimis acervatis oculi humoribus.

Paullatim ibi adeo intumescunt et bulbus et cornea, ut palpebrae bulbum obtegere nequeant.

Immobilis fit pupilla, visusque imbecillis, citra crystallinae lentis obfuscationem.

Plerumque accusandae sunt obstructiones.

Remotis vero causis merito accensentur profluvia sanguinis intercepta.

Pariter itaque instituenda curatio ac in aliis hydropibus: ulcera tamen simul arte excitanda, solvendaeque glandularum stases, aut incisis tumoribus aqua emittenda, ubi alia non suppetunt.

Recentiores praeterea extant experientiae de fetacei per corneae margines ducti egregio usu.

Incisio vero ne nimis diu procrastinetur, cum alius oculus facile exedatur.

Trichiasis et distichiasis.

Tarsis palpebrarum ad bulbum versis, ut cilia tangant oculi faciem et irritent, oritur *trichiasis*.

Distichiasis vero dicitur, si duplex adest ciliorum series, quorum altera exteriora, altera interiora respicit.

Rarissima haec species evulsis tantum ciliis tolli potest.

Trichiasis nascitur non solum ex interna acrimonia, sed e laxitate etiam palpebrarum: firmanda itaque cuticula est, aut tensione cicatricibusque curanda, evellenda denique cilia, ubi haec non iuvant.

Prospiciatur autem, ne cilia iterum succrescant, conspergantur itaque loca eorum tum spiritu vini, tum spiritu salis ammoniaci, tum etiam lapidis infernalis solutione diluta; custodito tamen oculo, ne haec ipsum laedant remedia.

Ectropium et entropium.

Quodsi interna palpebrarum cuticula extrorsum vertitur, *ectropii*, si introrsum vero torquetur, *entropii* nomine venit.

Idem fere vitium est entropium ac trichiasis, licet fieri omnino possit, ut, ciliis prius evulsis aut deperditis, citra trichiasin entropium occurrat.

Ectropium subinde infantes afficit recens natos, neque aliter curari potest, quam excisa cutis protrusae parte.

Blepharoptosis.

Contingit is affectus, cum superiorem nequit aliquis palpebram elevare, cum itaque voluntati oculus non obtemperat.

Producitur id vitium sequentibus caussis:

1. totius corporis imbecillitate;
2. musculorum oculi resolutione;
3. musculi orbicularis spasmo;
4. tumore, qui palpebram nimis deprimit, musculoque vim eripit. Aqueus autem palpebrarum tumor hydrocephalum comitari solet;

5. inflammatorio tumore.

Quodsi imbecillitas totius corporis accusatur, opem ferre solent balnea, quae ferrum excipiunt, tum etiam electricitas.

Ubi muscoli orbicularis spasmō palpebra depri-
mitur, conveniunt fomenta mollientia, e. g. malva
cocta. Frigidi vero tumores ex manu postulant cu-
rationem.

Lagophthalmus.

Id ita vitium vocatur, quod impedit palpebras,
quominus committi possint: eo autem et cornea ex-
arescit et opaca fit.

Oritur is affectus e causis sequentibus:

1. e spasmō, tum hysterico, tum acrimonia bi-
liosa excitato, quae in ventriculo residet;
2. resolutione;
3. cicatricibus, quae cutim curtarunt.

Posteriori vero casu, ubi mollientia nihil iuvant,
studendum est, ut nova incisione cutis diducatur.

Epiphora et lippitudo.

Si nimius adest lacrimarum cursus, epiphora
laborare homo dicitur.

Cum vero, resorpta tenui humorum parte, la-
tex profusus purulentam adipiscitur cohaerentiam,
lippitudinis nomine is affectus venit.

Proxime vero utrumque vitium praecedere videtur vel nimia humorum secretio, vel praepedita vulgarium humorum resorptio.

Illic subesse videtur irritans, hic vero obstruens causa, quae utroque demum casu eiusdem indolis esse potest. Eadem enim causa modo irritare fecerentia vasa valet, modo obstruere vasa resorbentia.

In epiphora vero plerumque resorbentia potius vasa patiuntur: magis itaque obstructionis habenda est ratio.

Oriuntur vero haec vitia:

1. ex animi affectibus: ii et irritando agunt et vasa resorbentia obstruendo;
2. ex acrimoniis vel rheumatica vel venerea vel arthritica vel exanthematica;
3. e laxitate viarum lacrimalium;
4. ex obstructione ductuum nasalium aut coalitu eorumdem.

Ubique acrimonia adest, praeter internam curationem applicantur fonticuli aut setacea eaque collyria, quae solvunt et firmant. *V. aqua ophthalmica, resolvens et confortans.*

Laxitati opponendus est externus frigidae aquae usus continuus.

Coalitis aut obstructis ductibus nasalibus, ad ferramenta veniendum est.

Eadem ratio habenda, acervato latice intra lacum lacrimalem, unde fistulae lacrimalis species quaedam oboritur.

Catarrhactes.

Suffusionum nomine potius appellanda est vel crystallinae lentis vel velamenti ipsius, vel utriusque obfuscatio.

Cognoscuntur terrentia morbi visu imbecillo, nebulaque quadam pone pupillam, fatis adhuc agilem. Quodsi enim iris simul mobilitate destituitur, complicatus solet casus adesse.

Tantum praeterea abest, ut derepente ubique suffusio ingruat, ut plerumque potius paullatim oriatur, nebulaque opacior lacteum denique colorem nanciscatur.

Caussae suffusionum sunt:

1. abscedens in crystallinam lentem acrimonia scrofulosa, rheumatica, venerea et scorbutica;
2. ophthalmiae;
3. spirituosorum abusus;
4. ictus aut quaevis violentia foris illata;
5. acres vapores;
6. continuo irruens in oculos sanguis.

Quodsi adolevit iam morbus, manus curationem desiderat.

Initio quidem internis adversus acrimonias auxi-

liis, fonticulis et fetaceis mollientibusque remediis, progressus saltem morbi praepediri potest.

Ubi ex viscerum abdominalium obstructione impetus sanguinis versus oculos exponitur, magnum esse praesidium solet in tartaro emetico aut vino antimoniali, auctis paullatim portionibus.

Dicuntur etiam expediisse succus millepedum recens expressus, belladonna, hyoscyami albi extractum ac electricitas.

Glaucoma.

Corruptio ac opacitas vitrei corporis eo nomine appellatur.

Distinguitur autem a suffusione eo quod pone crystallinam lentem nebula appareat.

Easdem autem causas agnoscit, sperarique fere nullum potest auxilium, cum manu quidem curari plane nequeat. Iuvabit vero forte electricitas.

Mydriasis.

Complectitur ea diductam nimis pupillam immobilemque.

Nascitur vero interdum absque causis manifestis citraque visus incommodum.

Producitur etiam spasmis hystericis et stimulo, quem vermes in stomacho nidulantes praebent.

Transire in iis casibus solet: cum vero interno

immoratur hydrocephalo aut amaurosi, considerata etiam velut symptoma eorum morborum venit.

Amaurosis.

Caecitatis ea species, quae retinae vitium aut nervorum opticorum supponit, quae nebula quadam opaca vacat, pupilla simul plerumque immobili, eo nomine appellatur.

Gignitur iis omnibus causis, quae alios nervorum morbos, praesertim resolutiones nervorum generare valent.

Earum itaque causarum ratio utique est habenda.

Venereum enim venenum causa saepius est, cur intumescant osseae partes, qua opticus nervus orbitam intrat, iisque tumoribus nervus comprimatur.

Sequitur praeterea capitis laesiones et commotiones, ubi plerumque insanabilis esse solet.

Iis autem remediis, quae nervos ipsos afficiunt, accensenda imprimis electricitas est, quae saepissime optime expedit.

Adversus acrimoniam biliosam tartarus emeticus auctis paullatim dosibus commendandus: scrofuloso et venereo viro mercurius nitrosus optime opponitur.

Amblyopia.

Vifus imbecillitas fuffufionem plerumque annunciat, non raro vero etiam ab haemorrhoidali morbo pendet.

Hic quidem vitium continens non est, fed spafmi more hypochondriaci et hyfterici feſe habet: cui vero congeſtiones ſaepius iunguntur, ubi itaque et reſolventia et antipaftica et derivantia expediunt.

Excitantur eae congeſtiones organicis etiam vitiiſ, polypis, aneurysmatibus, aliisque id genus tumoribus.

Poſſunt ii etiam ipſos comprimere opticos nervos, ubi vero nulla omnino auxilii ſpes eſt concipienda.

Solent interdum oculi pulverulenti aut turbidi eſſe, quod non raro ex opacitate ac coacervatione liquoris Morgagniani oritur.

Initio hic quidem ulcera deſiderantur arte excitata, deinde vero ea curatio, quae manu fit.

Quandoque ſola videtur cornea opacitate quadam laborare, quae vel ſanguinis impetum vel compreſſum immediate cerebrum ſupponit.

Hemeralopia et nyctalopia.

Qui interdum bene, crepuſculo vero nequaquam videre poſſunt, *hemeralopia*, qui vero a ſolis lumine

visus afficiuntur imbecillitate, cum noctu bene videant, *nyctalopia* laborare dicuntur.

Utrumque oculorum vitium consensu plerumque excitatur, non raro vero irritabilitatem solam hysterica[m] sequitur.

Dittopia.

Duplicia apparent oculo obiecta, visusque simul adest imbecillitas.

Plerumque sequitur suffusiones per ferramenta curationem, paullatim definit, firmato sensim visu.

Supereffe id vitium capitis vulnere memini, quod in unum iam coierat ante aliquot septimanas: commotionem cerebri supponere videbatur.

DE AURIUM MORBIS.

Otitis.

Inflammatio ea vel externas occupat partes vel internas.

Ubi hae vero laborant, gravissimo premi dolore aestuante et pulsante interna auris solet: accedit febris validissima, delirat aeger membrisque convellitur ita, ut paucis diebus in mortem praecipitari possit.

Simplicem vero inflammationem ea febris raro

agnoscit, plerumque catarrhalis adest aut rheumatica stasis, febrisque non raro biliosa esse solet.

Promptissime vero huic morbo occurrere opus est; alias enim ulcus fit, quo et auditus amittitur, et, effuso in cerebrum ichore, apoplexia aliiue id genus affectus oriri possunt.

Ulcere iam facto prospiciendum est, ut positu idoneo iniectaue calida aqua et molliente via paretur, qua exire possit, simul tamen continuandus est antiphlogisticorum usus, ut nova avertatur inflammatio.

Interdum profunditur, maxime in infantibus, humor puri similis, citra praegressam inflammationem, quem nequaquam impedire sed promovere potius confert.

Curioseque circumspiciendum est, ut acrimoniae eo delatae, aliaeque caussae, quae impetum humorum excitarunt, e. g. glandularum abdominalium obstructions, vermes, tollantur.

Quodsi interea sanguinis turgor animadvertitur, prodesse acidum vitrioli solet.

Irrepunt nonnunquam in aurem peregrina et infecta, quae irritantia dolores et inflammationem ciere possunt. Conveniunt ibi et tabaci fumus et oleum calidaue aqua in aurem infusa.

Solent praeterea spasmis etiam et rheumatismis

produci aurium dolores. Ibi profuit saepiuscule externus rutae officinalis usus.

Tinnitus et susurrus aurium.

Accedens is affectus ad febres praesagire sanguinis e naribus cursum, aut, ubi citra sufficientem causam adsunt graviores nervorum affectus, delirium solet.

Praeterea impetum etiam sanguinis versus superiora, sanguinis profluvia neglecta aut intercepta, quibus assueverat homo, eamque generatim constitutionem comitari solet, quae apoplexiae favet.

Non raro etiam stasi efficitur catarrhali.

Oritur deinde e spasmis hystericeis.

Exhaustas denique vires excipere solet.

Earum itaque rerum ratio ea habenda est, quam alibi proposui.

Surditas.

Oritur id vitium:

1. ab exesibus partibus auditui inservientibus, e. g. a carie sive ancylosi ossiculorum, sive a nervorum resolutione;

2. si quid febrilis materiei in eas partes abscefferit;

3. a stasibus, quas acrimoniae scrofulosa, venerea et rheumatica excitarunt. Iis enim non modo

gland-

glandulae, sed ossicula etiam internae auris afficiuntur;

4. ab explosionibus tormentorum bellicorum, ictibus aut lapsibus, quibus vel nervus acusticus resolvitur, vel tunicae et vasa laxantur, vel glandulae tumidae fiunt;

5. ab Eustachianae tubae obstructione, cerumine obdurescente, mucique colluvie in meatu auditorio.

Primam coniectamus causam ex causis praegressis, soletque patere statim, si remedia nihil iuvare videntur.

Si quid ex febribus abscesserit, eo periculo plerumque vacat.

Surditas saepissime instantem crisin salutiferam praelagit, ipsa igitur brevi transit, dumne externae causae subsint, quae insanabilem facere morbum possunt. Semel vidi in pertinacissimo eiusmodi casu praesentissima oriri commoda e foliorum belladonnae usu.

Quodsi utraque tuba obstructa est, suam ipsius vocem male solet audire, aut mutatam sentit, neque melius audit aperto ore. Cum vero liberae sunt tubae, neque penitus amisit auditum, nullum percipere solet discrimen inter aliorum vocem et suam, aperto etiam ore clarius audit.

Plerumque tunc vel resoluti sunt nervi, vel exesa ossicula. Acrimoniis peculiaribus idonea opponantur praesidia.

Mucum qui obduruit, ceruminisque colluviem expellere studeamus mollientibus oleosisque, quibus, ubi non suppetunt, substituantur sapo, fel tauri, aqua benedicta Rulandi iniecta. Interdum optime expedit mera calida aqua.

Adversus tubae Eustachianae obstructiones varii auctores suaferunt, iniicienda esse quaedam in tubae orificium, quod in ore patet. Fatendum tamen, maxime ancipitem ac difficillimam esse hanc curationem.

Ubi pertinaces adsunt humorum stases, electricitas nonnunquam egregie iuvat.

Memini aegrum, qui ex undeviginti annis, tormenti bellici explosione percussus, audiendi facultate in altera aure pene destitutus, altera vero ex aliquot annis, super rheumatismum forte, gravitate auditus affectus erat, cum octies torrente electrico percussus fuisset, duodecim dierum spatio, auditum fere ex toto recuperare.

DE DENTIUM MORBIS.

Dentitio.

Dentire solent non prius infantes, quam sex vel octo menses nati fuerint. Ante quartum autem annum ultra viginti dentes non facile acquirunt.

Primorum dentium proventus, (solent id medii esse incisivi,) raro passiones excitat; ut vero canini et molares promuntur, alvus saepe cita, febres, cum tussi et stertoribus accedunt, facile quoque membra convelluntur.

Duo potissimum tempora distinguenda sunt: primum enim maxillae alveolique diducuntur, deinde dentes prorumpunt.

Prior mutatio plurima saepe ciet symptomata, Citra ullum autem negotium dentiunt, quorum saliva bene fluit alvusque liquida est.

Quae si nimis fusa est, experiri oportet, adsintne fordes aut colluvies mucosa in ventriculo: tum vero exhibeatur tinctura rhei aquosa cum liquore terrae tartari foliatae, vomitus autem cieatur, prout rationes id indicare videntur. Purgatis primis viis, opium imperetur. Ad tussim potest protinus vomitorium, deinde etiam opium.

Dum febriles adsunt motus, aqua egelida copiose bibant, prospiciantque alvo.

Convulsis membris purgandi ventriculi ratio habenda, deinde paullatim veniendum est ad tepida balnea, moschum et opium.

Eclampsia in mortem fere praecipitare solet, post eam autem non raro dentes demum apparent.

Ubi apparituri sunt dentes, iubeantur pueruli corium mordere aut mandere: incisio enim gingi-

vae raro tantum opem ferre solet: quodsi autem irritis reliquis praesidiis, opus esse ferramento videtur, curiose prospiciendum est, ne praepostere ea adhibeantur, ne, vulnere, antequam apparuerint dentes, in unum coacto, difficilius adhuc dentes proveniant.

Caussam difficilis dentium apparitionis gingiva contineat, five secus, nondum liquet. Nervorum potius imbecillitas teneritasque accusanda esse videtur, quae spasmos excitat in toto corpore, ubi alveoli diducuntur, dentesque prorumpunt.

Quodsi prona ad vomitum pueruli videntur, is promovendus est conatus.

Insultum ipsum et vesicatoria adlevant et balnea tepida.

Ubi sanguis nimis abundat aut turget, fatius est, sanguinem e vena mittere, hirudinesque pone aures admovere, cum plerumque apoplexia aegros praecipitare soleat. Sanguine autem misso tutius imperari possunt et balnea tepida et opium magnis portionibus.

O d o n t a l g i a .

Ita quivis dentium dolor vocatur, five inflammatio subfit, five secus.

Proxime praecedere videtur nervi, qui denti providet, irritatio.

Remotae vero caussae sunt:

1. sanguinis turgor, inflammationi favens. Existunt enim dolores simplicem inflammationem excipientes, idoneo itaque curationis genere adlevati;

2. frequentior stasis catarrhalis sive rheumatica est, quod vero curationem non mutat, quippe quae in plenum hic etiam adhibenda est;

3. non raro vermibus aut fordibus biliosis dolor excitatur, quarum itaque caussarum ratio est habenda;

4. si sanguis ex consuetudine profluens, iam vero interceptus, impetu quodam superiora tendit;

5. scrofulosa, scorbutica et venerea acrimonia;

6. quin arthritica non raro materies deferri indentes videtur;

7. spasmi hysterici his quoque caussis adnumerandi sunt, ubi opio non raro dentium dolores tolluntur;

8. interdum circuitus quidam dolori sunt, ubi febrium intermittentium more curatur;

9. graviditatem saepiuscule dentium dolores comitantur, neque praesidiis indigent, ni sanguine e vena mittendo;

10. quodsi carie dens exeditur, solum praesidium in evellendo eo quaeritur.

DE AFFECTIBUS COLLI.*Bronchocele.*

Familiaris est ea quibusdam regionibus, praesertim rhaeticis alpibus, Helvetiae Galliaeque, maxime Delphinatui et provinciae Gevaudan.

Sistitur vero glandulae thyreoideae tumore.

Potest ea autem inflari etiam scrofulosa acrimonia, neque tamen tunc ad nostrum pertinet morbum, siquidem is tumor eos tantum homines afficit, qui nullo modo scrofulis obnoxii sunt, ubi itaque topicum duntaxat malum est.

Neque huc pertinet ea colli anterioris inflatio, quae prolapsum interioris tunicae laryngem vestientis complectitur, plerumque insanabilis.

Possunt etiam in partu difficili, aliisque corporis exercitationibus nimis, humores effundi in cellularem telam, laryngi vicinam.

Causa vero, quae bronchocelelem regionibus quibusdam familiarem gignit, nos penitus latet.

Neque tamen ratione carere videtur eorum sententia, qui, cum videant ex aqua nivis aut glaciei, quae congelata aëre fixo destituta est, glandulas intumescere, strumas ex congelatae aquae frequenti in alpestribus regionibus usu deducunt.

Propter eandem rationem non alienum forte fuerit, in morbi initio aquam fixo aëre impraegnatam propinare.

Ubi vero admodum obstructa est glandula, firmiterque partes sunt coalitae, omnem prope laborem eludere solet mali pertinacia.

Ad ferramenta vero recurrere periculosum duco, cum insignia sanguinis vasa eam glandulam legant.

Quandoque pure cauteriis generato tumor exterminari potest: anceps tamen et haec curatio.

Pariter ardui est negotii solvere tumorem; praestolari tamen plurimum auxilii visa est spongia usta. Idem autem auxilium forte expectandum ex hepato sulfuris mineralique kermes non abluto.

Raucitas.

Immorari ea tantum non semper aliis solet morbis, e. g. catarrho, phthisi, ardentibus febribus, spasmisque hystericis. Praeterea vero nascitur etiam ex longa fermocinatione, aut e laryngis glandularum obstructione: is enim congrua vi contractili videtur destitui, ut eam trepidationem sive oscillationem pati nequeat, quae ad vocem formandam desiderantur.

Saepius vero musculorum vis laborare videtur ubi electricitas utiliter adhibetur.

Quodsi phthisin aut arduas comitatur febres, nequaquam a frigore admissio aut catarrhis derivanda, in praecipiti esse aeger ut plurimum solet.

Adversus diuturnam raucitatem, obstructas laryngis glandulas supponentem, promptissime praesidia petantur, cum facile phthisis trachealis sequi possit.

Circumspiciendum est, qualem acrimonia indolem habeat, ulcera arte excitanda sunt, sedandisque spasmus prospiciendum.

DE PECTORIS MORBIS.

Tussis.

Residet eius causa vel in ipso pectore, vel e remotis partibus consensu agit.

Ad alios etiam accedere morbos solet, e. g. ad phthisin pulmonalem.

Discrimen autem statuitur *siccae* et *humidae*.

Priori adnumerantur tussis, e stimulo per consensum ortae: vomicae etiam clausae crudaque tubercula generare eam possunt.

Humidae quidem per consensum quoque nascuntur, sputorum tamen electio parum iuvare solet.

Eae potius tussis species humidarum nomen mererentur, quarum causa acris esset humor in

pulmonibus stagnans, cuius excretionem tussis tolleretur.

Cognoscitur vero idiopathica tussis eo, quod spiritu tracto citetur, cum symptomatice etiam citra id tempus nascatur.

Pertinent autem huc causae sequentes:

1. sanguis impetu quodam pulmones petens;
2. vermes fordesque aliae ventriculi;
3. viscera abdominis obstructa;
4. acrimonia, plerumque catarrhalis, aut scrofulosa five venerea, in glandulis laryngis stagnans;
5. imbecillitas hysterica;
6. acrium humorum colluvies in pulmonibus;
7. epiglottidis erosio aut diductio, ut tangatur larynx et aëre et vaporibus, cibisque aut potibus, quibus excitari tussis potest;
8. his adnumeranda denique venit *convulsiva tussis*, singularem agnoscens causam.

Quamvis autem tussim male habentem minime protinus convulsivam nominare opus est: ea dumtaxat id nomen meretur, quae gregatim aliquando grassatur, infantes potius quam adultiores corripit, contagioque in eos propagatur, qui ea expertes ad id usque tempus fuerunt.

Recens ea etiam est valetudo, neque ante seculum decimum quintum cognita. In Gallia demum anno 1414 observata, *coqueluche* nomine venit.

Ex iis autem rationibus singulare quoddam contagium suspicari licet, quod ibi tantum agere potest, ubi nondum adfuit, ubi autem corpus ipsi favet.

Ventriculus maxime opportunitatem morbi continere videtur, siquidem infantes male nutriti, aut qui nimis corpus implerunt, facillime eo corripiuntur, licet praesente quadam acrimonia frigus admissum tussim eam gignere etiam possit.

Eius autem tussis insultus brevi transire solent.

Titillatus protinus in larynge sentitur, qui paulatim auctus, abit tandem in tussim. Inquies etiam infantum, dimidiam fere horam ante insultum obvia, praesagire ipsum consuescit.

Spiritu altissime tracto incipit ea, mox quinquies aut sexies brevissimis intervallis spiritus iterum violenter eliditur, rubente inflataque facie, suffocationisque periculum subeunte aegro, quae tamen non contingit.

Citra eos accessus spiritus sine ullo negotio ducuntur, beneque valere aeger videtur.

Initio quidem nihil omnino tussi reicitur, progressu vero sputa fiunt mucosa et livida, quae a pure tamen differunt.

Vacat nonnunquam febre. Interdum vero ea accedit, circuitusque tertio quovis die formare solet.

Porrigitur non raro in plures menses, ubi pulmones facile inflammantur aut consumuntur membraque convelli solent.

Confestim tamen enecare potest, cum praevalidam attrahit febrem gravissimamque spiritus difficultatem.

Prospicere eum, qui curat, oportet, ut ventriculus purgetur; consultius tamen fieri id solet emeticorum ope quam purgantium: illa enim et ibi iuvant, ubi nihil noxii eiiciunt.

Quo facto imperentur antispastica, maxime opium, cui, dum circuitus quosdam morbos habet, commodissime cortex adiungitur peruvianus.

Optime etiam conferunt vesicatoria ventriculo imposita.

In pertinacibus vero casibus perveniendum est ad cicutam dulcemque mercurium cum opio et ad aconiti extractum.

Calidum regimen, salubre vitae genus eaque remedia, quae cutim mollire solent, plurimum saepe conferunt, ut sanitas aegro redeat.

Epiglottidis erosiones plerumque gignuntur acrimonia vel scrofulosa vel venerea, phthisi etiam tracheali immorari solent, postulant autem ea praesidia, quae adversus acrimonias militant.

Reliquis tussis speciebus eo modo obviam est

eundum, quem caussarum singularum ratio desiderare videtur.

Vulgaria remedia, quibus sputa eiicere conamur, ad tempus tantummodo iuvare, saepius vero pervicaciam tussis augere possunt, maxime dum verae causae negliguntur.

Ubi vero colluvies mucosa pulmones occupat spiritusque opprimit, sputa promovere omnino opus est. V. *species pectorales et syrupus pectoralis.*

Asthma.

Cuius spiritus in diuturno statu impediuntur, asthmate laborare dicitur: vocatur ea *dyspnoea*, cum febres stipatur.

Sibilans appellatur *asthma*, dum eiusmodi sonitus simul auditur.

Orthopnoea afficiuntur, qui gravem expedire spiritum nequeunt, nisi erecti.

Cum vero suffocationis metus adest, *catarrhi suffocativi* nomine venit.

Spiritus autem vel continuo gravis est, vel per accessus tantummodo quosdam supprimitur: causa vel ipsos occupat pulmones, vel per consensum agit.

Humidum dicitur *asthma*, dum priore causa humorum copia in pulmones irruit.

Siccum autem appellatur, cum neque sputa adfunt neque ipsa tussis.

Id vero vel vitio pulmonum vel caussae tribuitur per consensum agentis. Ubi spasmus adesse videtur, levibusque caussis, motus exemplo, spiritus impeditur, ubi commotum nimis pectus aut doloribus pressum apparet, nullo vero stertore obvio, ubi alii praecesserunt vel adhuc adsunt spastici affectus, ubi demum cor magis quam pulmones pati videtur, *spastici* asthmatis nomine insignitur.

Quodsi autem per impetus quosdam spasmus spiritus opprimere videntur, *caducum pulmonum* cum HELMONTIO, seu *epilepsiam pulmonum* vocamus.

Causae sunt sequentes:

1. sanguinis impetus, quo asthma non solum siccum, sed, effuso in telam pulmonum cellularem sanguine, catarrhus ipse suffocativus generari potest. Acuti potius morbi speciem id prae se fert.

2. Irruentes humores mucosi serosique. Qui si tardius per se congeruntur, asthma plerumque humidum efficere solent. Celerius autem iis acervatis, sicut id in peripneumonia notha contingit, catarrhus oritur suffocativus.

3. Spasmi hypochondriaci et hysterici. Siccum ii gignunt et convulsivum asthma.

4. Vermes in ventriculo nidulantes. Cum colluvies simul mucosa adesse soleat, eiici tamen aliquid cum levamento potest, licet consensu agentem stimulum asthma id supponat.

5. Calculi vesicae felleae, polypi, aneurysmata in maioribus vasis;

6. comitatur etiam hydropem pectoris;

7. scrofulosa, rheumatica, arthritica, scabiosa et scorbutica acrimonia, vel in pulmones ipsos vel consensu agentes, asthma generare valent.

Quin *angina pectoris*, a variis recentioribus medicis dicta, asthma proprie sistens convulsivum, arthriticam saepius supponit acrimoniam.

8. Quem caducum pulmonum HELMONTIUS vocabat, is affectus impetibus quibusdam corripit, bene autem spiritus citra eos accessus trahuntur: causae eius penitus latent.

Hereditate propagatur, ante puberem vero aetatem raro apparet, afficique nervi potius thoracem petentes quam viscera videntur.

9. Vaporibus plumbi et arsenici asthma excitatur convulsivum, in metalli fodinis frequenter obvium;

10. dum pulvere aut arena referciuntur pulmones, gravissima oriri solet spiritus difficultas, caementariis, lapicidis molendinariisque familiaris;

11. tubercula pulmonum sicca efficiunt asthma;

12. spirituosorum abusum id etiam excipere potest, acervato tamen muco in pulmonibus;

13. digestio imbecilla flatusque spiritus tardare valent;

14. quidquid vasa comprimit, e. g. uteri moles,

adipis abundantia, aneurysmata, tumores pectoris, abdominisque viscerum inflatio;

15. totius corporis imbecillitas, qua, vel levissimo motu, spiritum miserrime trahunt aegri citra manifestam causam.

Cognoscitur ea, dum scalas facilius ascendere, quam descendere possunt, quippe cum descensus pluribus indigeat musculorum viribus.

Ubi impetu quodam sanguis versus pulmones fertur, eodem, quem ad haemoptysin praecepimus, modo agendum.

Serola colluvies eadem ratione ac peripneumonia notha debellatur.

Ubi suffocatio minatur, vomitus ciendus est:

1. ni inflammationis vestigia adsint;
2. dum turget materies in pulmonibus, libereque cum strepitu movetur;
3. dum spiritus non nimis praepediti sunt;
4. dum vires utique valent.

Quae dum adsunt, morti eripere aegrum vomitus arte citatus potest: praecipitare tamen exitium valet, cum tenax est humor, neque vires ad vomitum sufficiunt. Circumspectissime itaque larga dosis remedii, quod vomitum citaturum est, impertitur, ne irritis intentionibus vires languescant.

Ad acrimonias plurimum potest minerale rekmes non ablutum, auctis paullatim portionibus.

Reliqua asthmatis genera perinde curantur ac si nervorum fuerint morbi. Ubicunque materies ad-est, idonea opponantur remedia. Ubi solus autem spasmus viget, praeter fonticulos et setacea, expediunt opium vaporesque mollientes.

Ut alvus, in asthmate a metallorum effluviis generato, plerumque compressa liquetur, oleum forbeatur ricini.

Generatim vero prospiciendum est abdomini, spasmique et distentiones nervorum, quae ibi adfunt, tollendi.

Ubi organica adfunt vitia, symptomata tantummodo curatio obtinet. Minuendi humores et diluendi sunt, spiracula fecernentium organorum mollienda, solidaeque partes nimia irritabilitate privandae.

Sternutatio.

Vehementissime subitoque elidere solet spiritus, qui sternutat.

Accedit autem fere ad catarrhos, saluti esse in acutis solet.

Oritur etiam acribus in nares ingestis.

Ubi autem nimis corpus exercet, nocere utique potest, eoque casu prospiciendum est membranae Schneiderianae vaporibus mollientibus et iniectis tepidis, ne nimis irritetur.

Sin-

Singultus.

Streptitus oritur spasticus ac sonorus, dum aërem trahit, qui diaphragmatis oesophagique distentione producitur.

Oritur autem singultus;

1. frigore admissio, aut ubi celerius iusto vorantur cibi potusque, aut nimis impleto ventriculo;
2. a flatibus spasmisque intestinorum, unde ramices facile coarctatos excipit;
3. e sanguinis in abdomine abundantia. Sequitur enim intercepta sanguinis profluvia, quibus corpus assueverat; desinit, ubi horum restituitur cursus;
4. ab acris cibis aut eiusmodi medicamentis;
5. a vitiata oesophagi, ventriculi et diaphragmatis tunica. Propterea solet aphthas comitari;
6. ex acrimoniis quibusdam et vermibus per consensum agentibus;
7. ex imbecillitate ac teneritate nervorum nimia, quae vel levissimis causis excitatur;
8. ex inflammato aut per gangraenam corrupto ventriculo, diaphragmate aliisque abdominis visceribus;
9. a viribus exhaustis.

Earum autem causarum rationem habere in curatione oportet.

Ubi nullae animadvertuntur irritantes causae, conferunt vesicatoria aut linimenta aromatica super

praecordia data, confert moschus et opium. Cum inflammatio viget, gangraena adest aut vires deficiunt, mortem solet singultus annunciare.

Incubus.

Ephialtes a graecis dictus, a Gallis *cochemar*.

Dormientes tantummodo corripit, spiritus graviter aegerrimeque trahuntur, sentiuntque pondus quoddam pectus comprimens. Qui in dorsum decumbunt, sanguine abundantes, aut male cibos coquentes, obnoxii esse huic affectui solent.

Oportet itaque lateribus decumbere, sanguinem mittere cibusque nutriri mediae materiae, neque prius cubitum ire quam perfecta est digestio, seu cibi saltem e ventriculo exierunt.

Palpitatio cordis.

Licet aucto nimis circuitu sanguinis, cor convelli soleat, palpitatio tamen ea solummodo dicitur, quae per accessus afficit, nimiaque vehementia costas percellit.

Accessus autem variant et gradu et mora.

Pulsus esse modo magni durique, modo exiles et imbecilli solent. Illic saepissime vitia quaedam cordis latent. Hic vero, cum his magnopere angitur aeger. Interdum intermittere pulsus con-

fuerunt, quod, si extra insultus contingit, suspicionem utique vitiorum organicorum movet.

Neque tamen eo minus citra eadem vitia affectus ii contingunt, maxima etiam aneurysmata absque iisdem symptomatibus existunt.

Trepidatio cordis animae defectiones nonnunquam comitatur, solet autem occidere, quos diutius exercet.

Causae vel circuitum impediunt sanguinemque in corde acervant, vel stimulo distentiones cordis generant. Distenditur autem in quavis forte palpitatione, cum symptoma id continens non esse soleat, licet impediti circuitus causae maneant.

Iis autem, quae circuitum offendunt, accensentur et polypi et aneurysmata; durities aut resolutio valvularum, scirrhi vomicaeque pulmonum, empyema pectorisque hydrops.

Ad ea vero, quae spasmo duntaxat agere videntur, referuntur vermes, sanguinis impetus, sordes primarum viarum, calculi renum et vesicae felleae, animi affectus, hysterica constitutio viriumque defectus.

Quin circuitus quosdam habere is affectus solet, febribusque intermittentibus adnumeratur.

In praecipiti esse plerumque solent, vel propter causas vel ob effectus, qui hoc symptomate laborant.

420 Palpitatio cordis. Deglutitio difficilis.

Ubi primum caussarum genus adest, non facile aeger sanescit. Adlevatur tamen accessus, si supinum, demisso parum capite, iacere iusseris.

Adversus alterum autem caussarum genus praesidiis iis uti opus est, quae eas vel tollere penitus vel irritationem impedire possunt, e. g. calculis opponantur emollientia et demulcentia, urgentibus autem symptomatibus, opium, quod eo tutius adhibetur, quo magis sola adest nervorum teneritas.

Simul atque circuitus valetudini sunt, sedimentum autem urina latericium habet; expediunt sulfur antimonii auratum et cortex peruvianus.

DE PRIMARUM VIARUM AFFECTIBUS.

Deglutitio difficilis.

Impeditur deglutitio:

1. oesophagi inflammatione et tumore, cum quo dolor dorsum simul premere solet;

2. spasmo aut resolutione oesophagi: hae vero caussae cognoscuntur ex praegressis causis et corporis constitutione. Solent etiam facilius vorare solida quam fluida. Ad haec linguae et glandularum vicinarum accedit tumor, ut neque loqui neque deglutire possint. Appellant autem id valetudinis genus nonnulli auctores *anginam convulsivam*.

3. Peregrinis corporibus devoratis;

4. oesophagi nimia dilatatione. Nucleus ceraforum eam gignere valet;

5. glandularum oesophagi obstructione, callosaque duritie cardiae. Eam coniectare licet, ubi paulatim citra manifestam causam ortus affectus vulgaribus pertinaciter praesidiis resistit, aliarumque glandularum tumores in corpore adsunt.

Cum resolutus est oesophagus, dolore vacare solet, quippe qui spasmus potius comitatur. Hic autem solida eo usque duntaxat protruduntur, donec locum attingant contractum, ibi vero manent aliquantum, mox iterum eiecta. Ad haec dolor accedit sub sternum ac inter scapulas versus laevam: mitigatur is calido potu, intenditur autem frigido.

Tumor vero vel contrahendus vel in suppurationem adigendus est.

Spasmi ac resolutionis curatio iuxta causas instituitur, aliorum nervosorum affectuum more. Saepius sistit is affectus globum hystericum, qui ubique tamen opio solo non vincitur, sed aliis narcoticis indiget, ac electricitate interdum tollitur.

Ubi diductus oesophagus prolapsus est, artis praesidia parum valent: pauxillum oportet semel mandere, tempore enim interdum affectus is debellatur.

Glandularum tumores eo modo curandi, quem acrimoniae varia indoles postulat. Maxime efficacia solent esse mercurialia, quae salivae cursum cient. Expediit autem camfora aliquando.

Quae ad hydrophobiam accedit deglutitionis difficultas, huc quidem non pertinet, uti nec ea, quae tussi et epiglottidis vitiis gignitur.

Anorexia.

Ita vocatur cupiditas cibi deficiens, sequentibus causis generata:

1. fordibus ventriculi;
2. obstructionibus viscerum abdominalium, cum qua nec bilis nec succi gastrici congruam servant indolem;
3. potuum, qui fermentarunt, abusu;
4. abusu etiam tepidorum laxantiumque potuum;
5. imbecillitate totius corporis;
6. facile etiam amittimus cupiditatem, simulac cibos fastidimus.

Cum viscerum abdominalium obstructiones adfunt, non alienum est sulfur antimonii exhibere, cum rheo et quassia.

Calidis potibus iisque, qui fermentarunt, substituenda est frigida aqua, quae sola subinde cupiditatem restituere potest.

Cibos, qui cum fastidio quodam vorati sunt, protinus eiicere oportet, cum per septimanas possint stomachum occupare eumque penitus infirmare.

Sola vero ventriculi imbecillitas raro adesse solet: victus saltem salubritas unice fere sufficit ad vires ventriculi reficiendas.

Servant autem cupiditatem et motus et ea, quae cutim molliunt, ni pertinaces accusandae sint obstructions. Nonnunquam tamen teneritas hysterica fustulit cupiditatem, et vino et opio restituendam.

Appetitus morbosus.

Qui absfona appetunt aut insueta, ii vel *pica* vel *malacia* laborare dicuntur.

Fames nimia, cum qua digeruntur quidem cibi, neque tamen rite corpus nutritur, *bovina* seu *bulimia* appellatur.

Quodsi cibi ubique iterum evomuntur, *canina* seu *cynorexia* vocatur.

Solet autem vitia fere abdominis sequi, quibus et bilis et succi gastrici singularem acquirunt acrimoniam. Laxata etiam cardia nonnunquam est.

Pica vero supponit peculiarem quandam nervorum indolem, quae tamen transire solet atque ad febres tantummodo et graviditatem accedere.

Concupiscere infantes nonnunquam calcem, cretam seu arenam consueverunt: neque ratione care-

re videtur, id a mala consuetudine non semper pendere, sed instinctu quodam produci, qui acidis primarum viarum gignitur; is itaque vincendus est et purgantibus et solventibus. Plerumque abdominis glandulae simul obdurnerunt. Possunt etiam vermes eum praebere stimulum.

Pica saepius in acutis observatur febribus, atque tantum abest, ut noxium quendam affectum supponat, ut potius a salutifero generetur instinctu. Ni ea, quae concupiverunt, manifesto noxia sint, satius est, aegris ea exhibere.

Multum etiam refert, intendatur adhuc morbus an decrescat. Quodsi intenditur, connivere iis etiam cupiditatibus possumus, quae noxias ipsas res complectuntur. Dum vero ad sanitatem pervenit aeger, cupidines eae imaginationi potius vitatae quam instinctui physico tribuendae, neque iis ex tota obtemperare fas est.

Famem autem caninam acor plerumque ventriculi generat. Commode itaque resolventia absorbentibus subiguntur. Cum his cutis etiam et diluentibus et motibus molliatur, ut per eam acrimoniae pars eliminari possit.

Ardor ventriculi.

Ex pinguium esu, ventriculique debilitate potissimum is oritur affectus.

Rancidam autem acrimoniam commodissime infirmamus acido tartari magnesia nupto, ubi fixus aër in ventriculo evolutus acrimoniam mitigat, neuterque sal eam educit. Interdum etiam opium egregie contulit.

Ventriculum autem super haec, sicut aliae id rationes desiderant, firmare oportet.

Cardialgia.

Acerbus praecordiorum cum angoribus spiritibusque difficilibus iunctus dolor, eo nomine insignitur. Accessus facit, qui raro ultra horam morantur.

Ubi vehementissimus est, alternant dolores cum distentionibus et animae defectionibus.

Proxime vero cardiae et diaphragmatis praecedere videtur distentio. Nonnunquam etiam abdominis muscoli una contrahuntur.

Dorsum quoque occupare solet dolor, qua musculus diaphragmatis minor adhaeret. Interdum sputa simul copiose eiciunt aegri.

Solvuntur saepe ii dolores et vomitu et alvo cita, saepe vero absque insigni quadam excretionem.

Efficiuntur:

1. hysterica constitutione, quae ex levissimis causis vehementes producit spasmos;
2. ventriculi irritatione, ubi incalescens corpus

frigido potu aut aëre afficitur: pane etiam calido, magnisque nitri portionibus, ante non soluti;

3. acribus cibis et medicamentis;

4. vermibus fordibusque biliosis;

5. flatibus, qui tumidis praecordiis ructibusque levantibus apparent. Eo referuntur affectus infantum cardialgici;

6. stasibus sanguinis in ventriculi vasis, ex interceptis aut deficientibus sanguinis profluviis, quibus corpus assueverat;

7. si quid humorum aliorum ex consuetudine fluentium non respondet, sudorum exemplo in artubus inferioribus;

8. si quid acrimoniarum in ventriculum abscesserit, arthritidis et rheumatismi exemplo;

9. insignibus iecinoris et ventriculi vitiis, exemplo calculorum, scirrhorum et ulcerum.

In ipsis accessibus suppetunt mollientia et calefacientia ad spasmum sedandum.

Expediissime saepius iuvat unguentum molliens laudano subactum, super praecordia datum. Quod cum opem non fert, vesicatorium, quod camforam excipit, admoveatur.

Ad haec artus et fricandi et fovendi sunt, cutisque ex toto mollienda.

Simul ac spasmus desierit, circumspiciendum

est, ut caussae iis praesidiis, quae saepius iam proposita sunt, tollantur.

Colicus dolor.

Olim quidem crassorum intestinorum tantummodo dolores ita vocabantur, *iliacorum* dolorum nomine ad tenuium intestinorum affectus applicato.

Iam vero *passio iliaca* dicitur is colicus dolor, qui pertinaci obstipatione continuoque iunctus est vomitu.

Observatus in Pictavia dolor colicus ex acidorum vinorum nimio usu, *Pictonum colica* dicebatur. Iam vero quivis gravissimus ac pertinax dolor, cui artuum facile resolutio supernascitur, vel eo nomine, vel *rachialgiae*, ob spinae dorfi affectum, insignitur.

Ubi inflammationem intestinorum is dolor excipit, colicus dolor proprie non appellatur.

Plurimum autem in quovis eiusmodi dolore interest, cavere, ne inflammatio oriatur. Ex toto autem id perficitur mollientibus externis, sanguine vero misso, cum is abundat; alvi lotionibus, dum compressa est; vesicatoriis denique, quae camforam excipiunt, abdomini admotis, ubi pertinax adest nervorum distentio.

Circumspecte autem imperandae sunt alvi lotiones irritantes, simulac inflammationem ex alvo com-

pressa extimescimus: tabaci enim fumus et excitare inflammationem et augere valet.

Tutius saltem in ambiguo casu tartarus adhibetur emeticus, qui resolvendo simul agit, adhibetur etiam asa foetida, ricinique oleum, quod ore tutius sumi potest.

Praestant autem ceteris adversus pertinaces obstructions praesidiis et aqua frigida et fixus aër. Elicitur is aër in vitro, cuius lateri flexilis tubulus appositus aërem illum in intestinorum tractum ducere potest: protinus autem vel frigida aqua, vel, ubi haec alvum non liquat, clyisma molliens iniicitur. Ad haec aqua frigida perfundantur artus inferiores ipsumque abdomen, fumatur ricini oleum magnesia gummi arabica subactum; quibus rite adhibitis praesidiis prosperrimum utique successum expectari posse confiteor, maxime, cum ceteris rationibus satisfacere studemus.

Per caussarum differentiam diducitur ea valetudo in sequentes species:

1. *colica flatulenta.*

Qui imbecillis praediti sunt ac teneriusculis intestinis, saepius patiuntur dolores, qui subinde, propter alvum pertinaciter adstrictam, consumere ipsos possunt.

Quodsi nullam adesse materiem constat, aegri autem aliis flatibus frequenter affecti, tumidum iam

ventrem queruntur, qui pressus vero non dolet, quodsi denique per colon maxime dolor protenditur, coniecturae locus est, flatus acervatos ac coërcitos effecisse dolores: ii autem flatus quemvis etiam alium dolorem colicum comitari possunt.

Praesidia petuntur ex mollientibus, quibus abdomen inungitur: permulcere id frequenter etiam oportet.

Perluenda cum his alvus mollientibus est aut saltem iis, quae non vehementer irritant: quae ubi non iuvant, aqua frigida commode et abdomen fovetur et intestina perluuntur: ea enim magis contractilia fiunt, ut flatus expellere possint.

Deinde salubri victu praesidiisque, quae corpus firmant, prospiciendum est, ne denuo flatus generentur.

2. *Colica pituitosa.*

Eiusmodi dolores observantur, in quibus tenax pituita et vitrea excernitur, adlevato aegro, vel eodem modo affecto.

Sedatis gravissimis distentionibus excretaque cum adlevamento pituita, per aliquod tempus rheum exhibetur. Dum autem excretio non amplius adlevat, perveniendum est ad ea, quae firmant et adstringunt. Idonea autem maxime sunt et alumen et terra catechu.

3. *Colica verminosa.*

Pueruli et adolefcentes doloribus faepius vexantur, qui, vermibus moti, his expulſis deſinunt.

Facile ibi locum mutare alvumque raro comprimere ſolent.

Eiuſmodi dolores in Lapponia obſervantur, qui a gordiis in aqua nidulantibus oriri dicuntur.

4. *Colica bilioſa.*

Saepiſſime fordes excipiunt bilioſas, quin non raro populares eiuſmodi morbi animadvertuntur.

Eodem autem, ac in febre bilioſa, modo agendum: proſpiciendum tamen utique, ne inflammatio ſubnaſcatur.

Abundans ſanguis e vena mittendus, ſedatoque parumper ſpaſmo fordes ea via eliminandae ſunt, quam natura eligere videtur.

Cum nondum turgent, id promovetur faepius tam ſanguine miſſo quam veſicatorio ſuper abdomen dato. Rheum vero hic fere alienum eſt: commodius exhibentur et cremor tartari et tamarindorum pulpa manna ſubacta.

Quae praefidia ubi lentius agere videntur, ad ſalem Glauberi protinus refugiendum eſt. Simul ac vero turgent fordes, vomitu citato expellantur.

5. *Colica haemorrhoidalis.*

Acerbiſſimi faepius dolores excitantur ſanguine in venam portarum vehementer irruente aut in ea-

dem stagnante: restituendus ibi statim sanguinis cursus per haemorrhoides est.

Ubi urgent symptomata, protinus e pedum venis sanguis mittendus: quodsi vero non urgent, cuti imponenda, quae molliunt spasmosque sedant; exhibeantur praeterea sales solventes anoque hirudines admoveantur.

Experiri etiam opus est, adsintne aliae causae, quae stimulo quodam sanguinem in vasa intestinorum adliciunt.

Huc referuntur et ii dolores, quibus mulieres a menstruis defectae, aut imminente eo cursu premuntur. Egregie autem iuvare solent resolventia eaque praesidia, quae corpus firmant stasesque resolvunt.

6. *Colica hysterica.*

Praeter emollientia et opium in insultu ipso congrua, avertenda deinde manifesta irritamenta sunt, eaque imperanda, quae adversus hystericum morbum valent.

Praegressis, e. g. animi affectibus bilisque suspicione mota, utiliter adhibetur asa foetida, laxante quodam subacta.

7. *Colica ab acribus ingestis.*

Dum ciborum copia eos dolores effecit, egerendi sunt: acribus autem medicamentis opponantur demulcentia et oleosa. Absorbentia adversus

acida acria commendata aërem nonnunquam evolvunt denuo irritantem; fatius itaque est diluentia propinare et involventia.

Cum arsenicum aut mercurius sublimatus ingesta fuerint, initio, praeter lactis copiosum potum, egregie infervit hepar sulfuris, quo partim ea venena destruuntur partim involvuntur.

Maxime autem prospiciendum involutioni et excretioni eorum. Utrique fini idoneum est ricini oleum.

Quodsi vero venenum iam dudum transierit in sanguinem, protinus confugiendum est ad anisi oleum, quippe quod non solum mitigat sed sudores etiam movet.

8. *Colica saturnina.*

Vapores plumbi absorpti, aut adhibita, vel incio aegro ingesta saturnina dolores excitant, vehementia Pictonum colicam aequantes, quibus facile supersunt artuum resolutiones, maxime superiorum, nervorum etiam distentiones.

Egregie autem oleosa opitulari dicuntur.

Alii suaserunt acetum copiose sorbendum esse, ut partes plumbi solvantur excretionique idoneae fiant: neque tamen experientia id satis adhuc confirmatur.

Ex magis speciosis vero argumentis commendandus

dandus est mercurius, cuius usum experientia testatur.

Alvum pertinaciter adstrictam ricini oleum solvere solet. Raro tamen ad sanitatem penitus perducitur morbus.

9. *Colica rheumatica.*

Eo nomine appellandam duco speciem quandam, quae dolores excitat, in mulieribus partuum dolores referentes, quae alvo admodum compressa stipata est, homines autem corripit, rheumatismis faventes, solvitur deinde sudoribus copiosis urinaeque sedimento, cui etiam facile resolutiones membrorum supernascuntur.

Quandoque excipere solet intermittentes febres male tractatas.

Commodissima autem et expeditissima sunt tepida balnea, fomenta mollientia, alvi lotiones atque ea remedia, quae stases resolvere possunt et cutim mollire, e. g. fulfur antimonii, mercurius dulcis et tinctura guaiaci volatilis.

Ubi febris intermittens fortuna arcessitur, quod subinde accidere solet, circumspecte exhibendus est cortex peruvianus, consultius autem confidimus sulfuri aurato, cum resolutiones alioquin superstites fanescere fere non soleant.

Colica sicca aut nervosa, Americae incolis familiaris, cui vitriolum coeruleum utiliter opponitur,

eaque, quae in Iaponia frequens, moxa et acupunctura curatur, huc referendae esse videntur.

10. *Colica Pictonum et Damnoniorum.*

Observati fuerunt gravissimi dolores colici in Gallia ex acidis vinis, in Anglia vero ex pomorum succo fermentante.

Congruit autem utraque, siue vehementiam spectaveris siue curationem, cum colica rheumatica: ratio tamen potius diluendorum humorum habenda, atque, ut acor tollatur, absorbentia ceteris remediis admiscenda.

11. *Colica arthritica.*

Podagra vel repellitur, vel, priusquam articulos corripuit, occupat et ventriculum et intestina, excitatis doloribus colicis acerbis et periculosis: circumspiciendum autem est, ut epispasticorum et diaphoreticorum ope materies ad articulos deferatur.

12. *Colica catarrhalis.*

Aptissime ea hoc nomine appellatur, quae in rheumaticis constitutionibus incalescens corpus, frigore derepente admissio, afficit. Differt a rheumatica, quod citius, statimque post admissum frigus oriatur.

Antiphlogisticam autem rationem cum mollientibus coniungere oportet.

13. *Colica ab acido primarum viarum.*

Favent nonnulli acori, qui eam adipisci potest acrimoniam, ut gravissimos dolores colicos excitet. Nascitur autem is acor potissimum ex obstructis abdominis visceribus.

In ipsis insultibus ea exhibeantur, quae spasmos sedant acidumque absorbent, deinde vero commodis praesidiis obstructions referare oportet.

14. *Colica a metastasi febrili.*

Materiei febrium intermittentium aliquid in intestina abscedens, colicos exasperat dolores.

Eo autem modo agendum, quem ad alias metastases suavimus, potentiora tamen simul solventia admittenda.

15. *Colica ex obstructione canalıs intestinorum.*

Coarctant saepius intestina faeces durae, fructuum nuclei, calculi intestinorum callosaeque eorum durities.

Referendi huc et ii videntur colici dolores, qui herniis inflammatione et distentione correptis, neque in abdomen repellendis, supernascuntur.

Priori casu mollientia sola alvumque ducentia commoda sunt; in posteriori vero provoluta intestina intus cogantur vel manu, vel fomentis mollientibus et aqua calida, vel denique ferramentis.

Ubi nondum inflammata sunt intestina, expeditissime iuvare solent et nix et aqua frigida.

Mollientia fomenta super abdomen data ibi locum obtinent, ubi annuli abdominalis coarctatio spastica symptomata ea excitavit.

Quodsi vero inflammationem supponit, protinus incidenda sunt herniae velamenta.

Neque tamen eo minus curiose antea explorare opus est, an vere excitetur is dolor coarctata hernia. Neque ratione id carere videtur, ubi subito protinusque in annulo abdominis ortus, ibi etiam gravissime dolor saevit, cumque reponi potuit hernia, antequam dolor appareret, id autem nequaquam nunc fieri potest.

Existunt casus intestinorum intus susceptorum, quibus pertinacissima excitatur obstructio, cum stercoreum per vomitum eiectione. Dicitur ea aegritudo *volvulus*.

Varii medici ad incisionem abdominis confugerunt, ut contorta possent intestina explicare. Neque tamen adeo explorata sunt eius volvuli signa, ut iuxta eadem tam periculofam curationem instituere liceret.

Subsistendum itaque mollientibus iisque remediis, quae spasmos mitigant, frigidisque fomentis, ni inflammatio iamiam adsit.

Nonnunquam observatum est, partem intestini intus susceptam, secedere atque per anum excerni.

Equidem vidi aliquando decem volvulos, quorum quisque pollices aliquot longus erat, quatuor aut quinque pollices a se remotos in tenuibus intestinis.

Similibus itaque casibus exulceratio contingens occidere aegrum solet, cum sponte atque natura eae intus susceptiones liberari omnino non possint.

Eum autem, cuius iam memini volvulum, lumbrici excitaverant, citra obstructionem citraque vomitum. Quid quod aqua Rulandi benedicta, ad sex uncias intra nychthemeri spatium consumpta, nullam exseruerit efficaciam, quamvis perluta alvus facile liquaretur. Coniectare autem facilius erat vermes, quam volvulum tot gyris implicatum. Affecerat aegrum species quaedam choreae sancti Viti, quae per octo dies assiduo illum exercens, contingente tandem stupore, enecaverat.

Potest itaque accidere volvulus absque passione iliaca, neque quivis eiusmodi morbus dolores colicos excitat.

Nonnunquam intestinum aliquod nimis coarctatum observatur: solent etiam interdum omnes abdominis glandulae mire intumescere, tunicaeque intestinorum externae incrassari, ut quivis motus peristalticus impediatur.

16. *Colica ex consensu.*

Quandoque solo consensu caussa agere videtur. Eo modo et renum et vesicae felleae calculi et ab-

ortus imminentes gravissimos gignunt dolores colicos, quibus conferunt mollientia, antiphlogistica et antispastica.

Nausea et vomitus.

Uterque affectus, gradu tantummodo differens, ventriculi et intestinorum agnoscit praeternaturalem agitationem.

Qui *ruminationis* nomine venit affectus, vomitus quaedam species esse videtur. Equidem memini cuiusdam aegri, cui, simulatque ingessisset, ilico iterum cibi ascenderent, quos itaque vel evomebat, vel deglutire iterum poterat, quod ad nutritionem necessarium videbatur. Lumbricis autem excitatus is affectus arte tandem vincebatur.

Inversus motus peristalticus oritur:

1. ex inflammato ventriculo partibusque vicinis, ubi vomitus velut symptomata duntaxat considerandus est;
2. ex victus vitiis;
3. ex acervatis post frigus admissum in ventriculo humoribus;
4. ex irruente in ventriculum sanguine, cuius per lienem ac iecur circuitus offensus est;
5. ex imbecillitate hysterica;
6. ex obstructis abdominis visceribus.

Vomiturire tunc initio solent aegri, maxime matutino tempore, post vero, quidquid comederint, evomere.

7. Ex ulceribus oesophagi aliisque vitiis;
8. ex vermibus;
9. ex metastasi.

Effici enim potest vomitus tum arthritide, tum rheumatismo: quin praecedere solet vomitus nonnunquam accessus arthriticos.

10. Ex consensu, ubi capitis ossa fracta sunt vel renes etiam patiuntur;
11. graviditatis primis mensibus.

Quamdiu immunda excernuntur, raro nocere vomitus solet, dumne stimulo tandem fordes eae paratae fuerint: ibi utique vomitus sublato stimulo debellari deberet.

Cum autem nihil morboſi excernitur, vomitus plerumque mitigandus est, ne vires nimis exauriantur, aut stases nascantur inflammatoriae.

Eo itaque casu alvus protinus perluenda est et liquanda, praecordia autem et mollientibus et antispasticis inungantur: cum etiam, vehementer urgente vomitu, frigida esse consueſcant extrema, fovenda ac perfricanda sunt calido vino.

Ex toto autem cutis mollienda est, quod tutissime fit balneis calidis.

Ubi sanguis abundat ventriculique inflammatio minuitur, e vena mittendus est sanguis, intercepta eius profluvia restituantur, superque praecordia veficatorium, quod camforam excipit, detur.

Mitigatur etiam vomitus fixo aëre, five, quod idem est, haustu Riveriano.

Ubi nullam fuspicamur inflammationem, vomitu tamen minime sese remittente, aromata et opiata exhibere oportet.

Quodsi vomitu tandem vacat, circumspecte tollendae sunt caussae irritantes.

Gravidis conferre plerumque vomitus solet, praecipitare autem eos, quorum caput fractum est.

Renibus tandem affectis, urinae adesse difficultas consuescit. Iuvant ibi ea praesidia, quae leniter urinam cient, ut ventriculus ita liberetur.

Diarrhoea.

Alvus nimis fusa ac liquida, plerumque dolores abdominis et tenesmos afferens; excrementis, licet non penitus naturalibus, minime tamen omnino a naturali statu recedentibus, cui demum vel nulla vel fortuita duntaxat febris accedit, diarrhoea vocatur.

Easdem autem, quas vomitus, caussas agnoscit: pertinent huc etiam animi affectus.

Excipit enim non raro terrorem et formidinem, ubi brevi transire solet: sollicitudo vero longam eiusmodi valetudinem efficere potest.

Gregatim etiam sentitur, ex corrupta plerumque bile originem ducens. Longa etiam fit et habitualis ob resoluta intestina.

Excitari tandem potest ex ulceratis et putrescentibus intestinis.

Quae dentientes infantes exercet, supra iam comprehensa est.

Quemadmodum causae vomitus et diarrhoeae apprime congruunt, ita eandem fere curationem postulant: ea autem circumspectissime administranda, cum corpus facile cita alvo conficiatur.

Magnopere autem interest, protinus eliminare quidquid irritavit, deinde vero privare intestina nimia ipsorum temeritate sensuque acutissimo: utraque autem ratio, quantum fieri potest, iungenda.

Ubi fordes subsunt biliosae, conferunt ea, quae alvum leniter ducunt, praecipue tamarindorum pulpa. Ubi fordes maximam partem egestae sunt aut colluvies adest mucosa, exhibeatur rheum, cui, dum acor adest, absorbentia, dum distentiones autem nervorum vigent, opium admiscetur.

Ubi nimia pollent irritabilitate intestina, subigatur rheum gummi arabica, radice salep et lichene islandico. Sordibus iam turgentibus emetico

via paretur, qua exeant: eo enim motus plerumque peristalticus aliam plane viam incedere solet.

Simulac sanguinis impetus, ex praepeditis forte fluoribus, alvum fufam produxit, eo modo agatur, quem ad intercepta menstrua praecepi.

Cum sollicitudines accusantur, circuitus plerumque et secretiones impediuntur: inde curationis summa versatur in mente exhilaranda multaque exercitatione. Maxime vero prospiciendum est perspirationi, quod, ubi nullae adsunt caussae graviter irritantes, optime fit theriaca Andromachi.

Ex toto autem nulla violenter sistenda est alvus cita, quamdiu praeternaturale aliquid fecedit, quod non brevi videtur generatum fuisse. Ratio tamen et hic habenda tam virium quam intestinorum irritabilitatis. Ubi illae deficiunt, haec autem nimis viget, succurrendum est cortice cascarillae, apta etiam interdum simaruba.

Acrimonia, quae primis viis evacuari nequit, tollenda est vel vesicatoriis vel solventibus vel iis potibus, qui diluunt humores sudoresque movent. Solvendo praeprimis utiliter agunt portiunculae ipecacuanhae exiguae, opio mixtae.

Quodsi vero et imbecillitas nimia est et irritabilitas, subveniendum est adstringentibus potentioribus, ligni campechiani, terrae catechu et aluminis exemplo.

Ubi pus alvo excernitur, saluti id saepius est, dum demulcentibus alvus leniatur. Quodsi vero ulcus unica vice non vacuatur, macies sequi solet, qua nec ibi vacat aeger, ubi intestina exesa sunt.

Ceteris vero causis ea opponantur, quae adversus vomitum praecepta sunt.

Fluxus coeliacus.

Dum non vere faeces sed soluti nec bile tincti cibi secedunt, fluxus oritur coeliacus.

Opinio alias vulgaris, quod in eo fluore verus excernatur chylus, rarissime tantummodo locum obtinet, quamvis, posse id fieri, novissimis experimentis, chylum motu vasorum peculiarium inverso secedere, probari videatur.

Efficitur is cursus bilis potissimum vel defectu vel vitio, adeoque iecinoris, mesenterii vasorumque chyli ferorum obstructione, intestinorum denique nimia irritabilitate.

Opus autem est rheo cum aromatis adstringentibus et opio, quae nisi iuvant aegrum, insanabilem esse morbum indicant.

Lienteria.

Sistit ea affectum, quo et cibi et potus mutati, protinusque ut ingesti sunt, iterum secedunt.

Excitatur vero vel iecinoris obstructionibus bilisque vitiis, vel nimia intestinorum irritabilitate.

Illic opem fert rheum, eoque mixta medicamenta: ubi vero teneritas accusatur intestinorum, antispastica, roborantia et nutrientia.

Ubi bilis adest copia, muco autem vacant intestina, nutriendum est corpus demulcentibus.

Deficiente bile imperanda amara, quorum praestantissima sunt, et quassia et lignum campechianum. Extrinsecus emplastra, quae galbanum asamque foetidam excipiunt, ordinantur.

Fluxus hepaticus.

Ita vocatur humoris aquam, qua caro eluta est, referentis copiosa excretio.

Differt autem a vulgari diarrhoea, quod raro aut nunquam tormina accedant alvique difficultas, quod cita proprie alvus non fit, sed ter vel quater quotidie ducatur: a dysenteria, quod diurnus fit, febreque vacet, a fluxu haemorrhoidali, quod humor cruento duntaxat colore tinctus fit.

Progressu pallefcere aegri solent, tandemque macie confici.

Eius vero laticis fons iecur non semper est, sed saepius etiam in vasis mesenterii quaerendus.

Proxime antecedunt vel erosiones et solutiones, vel laxitas extremorum iecinoris eorumque vaso-

rum, quae intestina perreptant. Eoque facilius tunc penetrat sanguis, quo aegrius fit circuitus sanguinis propter congestiones.

Curatu difficillimus est morbus, maxime cum iam inveteravit.

Quae alvum ducunt, tantum abest, ut iuvent, ut potius vires prosteruant. Sanguinem mittere minime licet ob cachexiam. Temperantia etiam minime commoda sunt, cum frigidi magis quam calidi aegri exiles habere pulsus soleant.

Quodsi coërcetur excretio, angores plerumque aut deteriora oriuntur symptomata.

Quidquid ars valet, complectitur ea adminicula, quibus impetus sanguinis minuitur: idonea autem et emollientia et antispastica, tum etiam hirudines ac cucurbitulae.

Morbus niger.

Dicitur etiam fluxus spleneticus, cum creditum sit, atros humores et putidos, qui hic excernuntur, e liene prodire.

Neque tamen aliud quid profunditur, quam fordidum biliosarum copia, bile ob nervorum labem nigricante.

Solent autem eiusmodi nigriusculae fordes vomitu etiam eiici, unde cholerae species haberi posset. Interest autem inter utrumque morbum popu-

laris cholerae frequentia, quodque cholericæ temperies in eam vergat: hic vero morbus sporadice eos afficere solet, qui diuturnis sollicitudinibus aliisque affectibus debilitati sunt.

Quandoque sanguis vere corruptus excerni videtur. Id autem probabile fit his argumentis:

1. supernascitur enim nonnunquam sanguinis ex primis viis cursui;
2. subinde corripit eos, qui scorbuto conficiuntur;
3. accidit non raro, ut eodem tempore naturales faeces alternent cum nigricante ea materie;
4. verus quoque sanguis saepius profunditur. Acuta autem tunc valetudo esse solet criticosque habere dies.

Igitur in curatione circumspiciendum est, sitne dysenteriae affinis, an orta ex sanguinis scorbutica tenuitate sive ex muco bilioso et tenaci stagnante, an exceperit sanguinis impetum in vasa haemorrhoidalialia.

Nequaquam vero comprimenda est alvus, ut haec sistatur excretio.

Ubi acuta est valetudo, eo modo quem adversus dysenteriam suam, agendum.

Scorbuticae humorum corruptioni opponatur acidum vitrioli, bilique atrae tamarindorum pulpa cum rheo et tartaro tartarifato.

Simulac vires deficiunt, fricanda membra vino, propinandum est lactis serum, quod vinum excipit, paullatimque veniendum ad amara roborantia, quorum praestantissimum sistit simaruba.

DE AFFECTIBUS RENUM ET VESICAE.

Dolores ex calculo orti.

Acervari quidem calculus potest in omnibus corporis visceribus: maxime tamen familiaris est tum renibus, tum vesicae felleae et urinariae. Hic vero praecipiam tantummodo de iis doloribus, quos calculus renum vesicaeque urinariae movet.

Discrimen autem triplex statuendum est:

1. aetate proveci iisque, qui arthritidi et rheumatismis obnoxii sunt, urinam saepius profundunt, arena rubicunda mixtam, quae difficultatem urinae producit eamque penitus intercipit: possunt vero etiam stimulo oriri dolores colici, vomitus spasticique affectus.

Ea arena, ubi verus adest calculus, nunquam excerni dicitur; neque extimescendum esse verum calculum, ubi ea secedit. Fertur etiam, arenam eam in ureteribus et vesica, neque in renibus formari.

2. *Calculus renum.*

Is cognoscitur ponderis dolorisque sensu, regionem lumbarem prementis, quem facile inflammationes renum spasticique affectus consensu geniti excipere possunt.

Accedit pedis in affecto latere stupor: retrahitur etiam testiculus eiusdem lateris; stimuloque maxime vigente cuticula tam scroti quam femoris inflammatur.

Ambigua quidem per se illa signa certius tamen indicant morbum, dum alia eorum symptomatum causa investigari nequit.

Frequentissimus est sinistri renis calculus, quippe qui assiduo ab intestinis prematur.

Ubi moles calculi non nimia est, propellitur saepius in ureteres, indeque in vesicam. Eum autem transitum comitantur dolores, horrores, spasmus nervorumque distentiones cum vomitu vehementi.

Sequuntur tamen saepius etiam eadem symptomata renum irritationem, quemadmodum ponderis praecordiis incumbentis sensus frequens esse solet in calculis renum et felleis.

Qui renum calculi ubi diutius in vesica morantur, multumque arenae lotium continet, renum calculus abit, adhaerente plurima arena, in calculum vesicae.

3. *Vesicae calculus.*

Nervorum etiam distentiones urinaeque difficultatem is adfert: intercepta enim subito nonnunquam urina melius currere solet, cum antrorsum flexi aegri pedes diducunt.

Adiungitur plerumque mucī copia, urinam implens: qui differt a pure, quod aquam albo colore imbuere non soleat.

Viri praeterea stimulum sentiunt ac pruritus glandis, feminae eundem in meatu urinario; his accedit ponderis sensus in perinaeo.

Catheteris solius ope certo tandem calculus explorari potest.

Circa calculi causas dubii etiamnum haeremus.

Hominis vel optime valentis urina id continet, quod peregrina corpuscula, fortuito in vesicam intrusa, circumdare ideoque calculum formare valet. Ubi vero deficit eiusmodi externa occasio, sufficere videtur eius humoris abundantia, qui, accedentibus occasionibus, vel arenae forma secedit vel calculos generat.

Opportunitas autem ubique singularis desideratur, citra quam nulla alia causa calculum producere potest.

Ubi vero ea adest, favent generando calculo et acida vina, et frequentior usus ciborum concoctu difficilium spissiorisque materiei, praesertim casei.

Favet deinde ii sedentarium vitae genus, ubi assiduo renes premuntur intestinis impletis atque inflatis.

Inde frequentior calculus Galliae incolis et Helvetiae est quam nostratibus.

Quod superest, materies, quae calculum hunc efficit, differt omnino ab ea, quae felleos calculos et arthritidem generat. Siquidem empyreumatica scatent materie calculi fellei. Calcis autem maiore copia ii, qui renes et vesicam occupant. Materies arthritica albida est, molliuscula, aequalis soluturque facilis: calculi vero vesicae lamellis constant ipsisque non raro crystallis. Neque tamen eo minus utraque species saepius in eodem corpore simul adest, communis itaque opportunitas utrique esse videtur.

Finem autem triplicem spectat curatio:

1. tollendam esse irritationem calculo effectam;
2. concrementa ea propellenda;
3. novam eorum generationem esse praeediendam.

Irritatio haec licet a calculo proxime gignatur: remittere tamen sese interdum solet, aliisque causis symptomata cientur: e. g. vermibus et fordibus primarum viarum, animi affectibus, maxime ira, impetu tandem sanguinis, ex consuetudine non profluentis.

Qui stimulus dum inflammationes facile excitare possit, ratio praeprimis sanguinis, ex intercepto ipsius cursu, abundantis habenda. Expediunt ibi, prout res, quae circumstant, id postulare videntur, vel sectio venae, vel hirudines sive cucurbitulae admotae.

Sublata sanguinis abundantia, aut nulla demum praegressa, cuti protinus admovenda mollientia, simul vero exhibenda antispastica cum demulcentibus.

Super haec experiri oportet, adsitne aliud irritamentum, sordium biliosarum exemplo, quae alvo leniter soluta tollantur.

Ubi continentes sunt dolores, absque inflammationis metu, expeditius iuvare solet fixi aëris internus usus, quo dolores statim mitigantur, muco praesertim abundante, qui stagnans eum stimulum effecerat.

Altera vero curationis pars versatur in expellendo calculo.

Ubicunque mera secedit arena, praesidio esse egregio solent, quae leniter urinam cient, si salubre vitae genus, multaque ambulatio aut alia corporis exercitatio cutisque mollities accedunt. Consilium tamen simul transferatur in materiem arthriticam ac rheumaticam forte praesentem. Conferunt igitur guaiaci gummis, sulfur antimonii, re-

centes herbarum amararum et antiscorbuticarum fucci, denique mercurialia.

lis, quae urinam cient, accensentur arbutus uva ursi, iuniperique et baccae et lignum.

Promovendae arenarum calculum constituentium per urinae cursum excretioni idonea sunt, quae urinam cient: ea tamen eligantur, quae minimum efficere stimulum solent, neque tamen eo minus urinae cursum promovent.

Generata, sicut nonnunquam accidit, ea arena, materiei febrem intermittentem gignentis ope, egregie opitulari et cortex peruvianus et fixus aër confuerunt.

Ut solvantur vero ipsi calculi, ardui negotii res est, ut, quantum nostrorum temporum ars valet, id praestare fere desperet.

Experientia quidem, sapone, calcis aqua, fixo aëre, aqua thermarum Carolinarum, uva ursi, aliisque id genus remediis plurimum adlatum esse auxilii, docuit.

Regeri autem potest, vel nullum adfuisse calculum, verum solam arenam, vel remedia ad tempus tantummodo iuvisse, vel nimio etiam usui nocuisse.

Recurrendum itaque est ad eam curationem, quae ex ferramentis petitur. Administranda ea in solo vesicae calculo, licet existent omnino casus, in

renum calculo tumorem extus apparuisse, [quo aperto promi calculus potuerit.

Ut opportunitas huius morbi vel tollatur vel infons reddatur, inserviunt potus tenues cibique, qui alvum leniunt: vitare praeterea opus est sedentariam vitam ac omne id, quod mentem conturbat. Summa rei complectitur rationem, qua gelatinae et terrae abundantiam nucleique ortum impedimus.

Urinae difficultas.

Dispartiuntur vero tres potissimum species, gradu tantum differentes:

1. *dysuria*, ubi urinae difficultas non gravissimas excitat molestias;

2. *stranguria* dicitur, si guttatim secedit doloresque affert;

3. *ischuria* gignit crebram urinae cupiditatem doloribus acerbissimis iunctam, neque vel minima copia excernitur. Tumida simul vesica ponderis sensum excitat superque pubis ossa prominat.

Causae vel ipsas occupant partes vel consensu agunt. Praecipuae vero sunt:

1. inflammatio et exulceratio renum, ureterum, vesicae et urethrae;

2. impetus sanguinis ex interceptis profluviis habitualibus;

3. calculi renum aut vesicae;

4. muci colluvies, vel calculorum stimulo producti, vel singulari quadam opportunitate, simili modo atque in Pictonum colica;

5. nervorum distentiones, quibus, ubi imbecillitas adest hysterica, vel levissimae causae, vel vermes etiam sordesque ventriculi acres, atque calculi praebent occasionem: eae autem urinam eo facilius intercipiunt, quo plura iam praecesserunt renum vitia;

6. inflatio vesicularum feminalium, ulcera, durities caroque superflua in partibus affectis generata, quae subsequi possant blennorrhoeas male tractatas.

Infantur saepius et prostata et vesiculae feminales, si spasmus semen repellitur, quod eiaculari aliquis conatur.

7. Quae vehementius urinam cient, e. g. cantharidum incautus usus;

8. potus, qui vel non rite fermentarunt, vel adhuc fermentant;

9. resolutio nervorum aut vesicae;

10. gravidæ uteri pressio in vesicam.

Ubi inflammatio viget, antiphlogistica ratio ex toto est adhibenda. Sanguinis impetus mitigandus est tum missione eius, tum revocatis profluviis habitualibus, tum denique praesidiis, quae spasmos sedare tenasque partes mollire possunt.

In mucī naturam deinde inquiratur, utrum calculis efficiatur an opportunitate peculiari. Illic quidem aëre opus est fixo, hic vero iis remediis, quae partes firmant et constringunt.

Quod si spasmī adsunt, stimuli causa investiganda, simul vero mollientia imperanda sunt et antispastica.

Ubi nulla adest inflammationis suspicio, saluti esse vesicatoria consueverunt regioni renali admota.

Inflatis vesiculis feminalibus ac prostata, quod ex humorum totius corporis turgore, atque ex ortu affectus post frustraneos eiaculandi conatus patet, vitanda est omnino veneris cupiditas tenuisque servandus victus.

Ut acervatum excernatur semen, diureticis opus est et demulcentibus.

Ut etiam extra insultus minuatür humorum impetus ad partes verendas, camfora utiliter adhibetur: firmandae etiam utique partes, laxitatie et ulceribus, si quae adsunt, obviam eundum.

Ulcera vero, durities carnesque superfluae alio modo haudquaquam tolluntur, quam urethrae mechanica diductione. Quin ipsa mercurialia, ubi venerea adest lues, eludere solent nostra conata.

Saepius autem, ubi catheteres aut cereolos per urethram in vesicam condere nequimus, nihil superest, nisi inciso perinaeo ad vesicae collum pro-

pius accedere, idque, si aliae postulant rationes, aperire.

Cum vero specillo uti ad conducendum cultellum hic quidem non possimus, ea curatio medico indiget, qui usu plurimis aliis superior est.

Adversus cantharides militat camfora emulsa. Cuti tamen simul admovenda sunt mollientia, quae et contra fermentantes potus inserviunt, propinanda demulcentia.

Ubi imbecillitatem vesicae suspicamur, distinguenda est, quae totius corporis vitium sequitur, ab ea debilitate, quae solam occupat vesicam, diuturnam maxime moram urinae supponens. Priorem speciem tollunt nonnunquam, quae corpus firmant atque urinam cient; posteriori vero casu vel naturae auxilio aegri sanescunt, vel pertinacia morbi labores omnes frustratur.

In gravidis saepius accusanda est uteri obliquitas, quae ad artis obstetriciae leges curatur.

Intercepta penitus urina, quae nec cathetere emitti potest periculumque auget, ad ferramenta confugiendum: vesica itaque foranda est.

4. Renum nonnunquam vitium adest, quo urinae secretio omnino praepeditur, ut neque eius cupiditas neque dolores aut acervatae in vesica urinae signa adsint.

Vergunt ii aegri in tumores aquosos: ex eis etiam plerumque renibus, aegerrime ad sanitatem perducī possunt.

Vocatur *ischuria renalis*.

Ureterum vitia et obstructiones similibus passionibus excipiuntur.

5. Potest tamen, satis fluente urina, accumulari eadem in vesica, ut haec intumescat. Contrectato abdomine tumor sentitur: vesica etiam scirrhusa fieri sensuque penitus carere videtur, cum nullus adfit dolor. Ad tempus tantum levare morbum catheter solet.

Mictus cruentus.

Is eo nomine affectus venit, ubi cruor cum urina excernitur.

Sanguinis solum stillicidium ex urethra, impetum eius ex haemorrhoidibus irruentis supponit, *haemorrhoids membri virilis* dictum.

Profluit etiam sanguis in blennorrhoea venerea atque in nimia venere, neque tamen hoc nomen meretur.

Suspicamur renum vitia, si eos corporis motus sequitur, quibus id valide commoveretur.

Solet ceteroquin is affectus urinae difficultatem habere sociam, iisdem causis generatus, eodemque modo tractatus.

Urinae incontinentia.

Caussa eius vitii vel ipsam vesicam occupat vel eius muscolum constrictorem.

Vesica nimis irritabilis fit ex inflammatione aut ex ingesta acrium ciborum atque diureticorum nimia copia.

Premitur saepius etiam ita, ut resistere musculus constrictor non possit, id quod in graviditate contingere solet. Infirmatur sphincter aut resolvitur vel ex caussis totum corpus afficientibus vel ex diuturna calculi mora, vel ex praedura cicatrice quae calculi curationi superest, vel demum ex urinae diuturna mora.

Irritabilitati nimiae vesicae opponenda sunt mollientia et demulcentia. Adversus imbecillitatem roborantia tententur et adstringentia et diuretica, quae vel cito vel nunquam iuvant.

Diabetes.

Si nimium urinae profunditur atque in maciem vergit aeger, diabete, rarissimo affectu, laborare dicitur.

Saepius urina haud adeo copiose profluit, praeternaturalem tamen indolem habet; ita potus ingesti subinde haud mutati secedere solent. Vocare eam valetudinem, *spurium diabetem* auctores confuerunt.

Existit etiam chylosi diabetis species, quo chylus per vasa absorbentia immediate in vesicam fertur.

Plerumque et odore et sapore expers urina esse solet, neque calore coagulum accipit, adeoque a lymphâ aliena est: fecerni tamen ex ea saccharina quaedam substantia potest, ac fermentatio acidulam eam reddit: hinc produci chylo videtur et assimilatione deficiente.

Plerumque adfunt pertinaces obstructions, ulcera occlusa, cutis vasorumque absorbentium imbecillitas, aliaque, quae maciem generare solent.

Eo itaque modo curatio instituenda, quem ad macies iam supra praecepi.

Eludere tamen ut plurimum conata nostra solet, cum explorari nequeat, occupetne id vitium organa urinam fecernentia an totum vasorum absorbentium systema: ratio tamen nobis constat, lymphaticum systema potissimum laborare, cum urinae saepius longe maior copia effundatur, quam humores ingesti, ideoque resorptio per cutim nimis accelerata esse debeat.

Utiliter autem priori casu aluminis serum, cortex peruvianus frigidaque balnea, posteriori vero tinctura cantharidum esse solent, ut vasorum laxitas tollatur.

DE VERENDARUM PARTIUM AFFECTIBUS.

Blennorrhoea benigna et fluor albus.

Seminis aut muci ex urethra cursus, qui venereas causas non agnoscit, *blennorrhoea* vocatur *benigna*.

Quodsi non guttatim, sed flumine profunditur semen, *pollutionem* sistit.

Apud mulieres vocatur *leucorrhoea* seu *fluor albus*.

Quodsi semen tantummodo guttis destillat, suspicari oportet mucum potius dilutum quam semen.

Mulieribus duntaxat ex vaginae glandulis mucus profunditur, quamvis non desint casus, ubi ex utero plerumque scirrhuso promanat.

Profluens humor saepius acerrimus, purulentus et flavidus, citra suppurationem ac acrimoniam veneream, est, id quod ex praegresso statu explicari potest.

Interdum acervatur eiusmodi latex inter glandem et praeputium, qui a labe venerea non semper generatur.

Gignitur autem vel impetu sanguinis in genitalia, vel peculiari quadam imbecillitate. Nonnunquam acrimonia efficitur rheumatica.

Priori calui opponenda sunt temperantia, tum ea, quae in corpus, tum quae in mentem agunt, posteriori vero frigida balnea et roborantia austera cum tenui victu, vitatisque altilibus cibis, interviunt.

Quodsi humores ex obstructis glandulis irruunt, potentiora opponantur resolventia, exemplo sulfuris antimonii, gummis ammoniacae ac guaiaci.

Apud viros praepeditur feminis eiaculatio iisdem causis, quae urinae cursum offendunt, similis igitur curatio instituenda.

Satyriasis et priapismus.

Ubi virga non naturaliter erigitur cum voluptatis sensu, *satyriasis* oritur: vacante autem voluptate aut dolentibus potius partibus, *priapismus* dicitur.

Huius quidem periculosa species atque acuta existit, quae intra septem dies aegros enecare solet. Apud nos autem rarissima.

Vulgares causae vitiorum eorum inter nos frequentiores sunt:

1. acris urina, noctu aliisque causis accumulata;
2. calculi renum ac vesicae, stimulo suo agentes;
3. peculiaris quaedam nervorum sensibilitas. Ea saepius in melancholicis observatur soletque excipere hydrophobiam;

4. acrimonia singularis. Inde scorbuto vehemē-
tique scabiei familiaris is affectus esse solet.

5. Urethrae inflammatio, quae blennorrhoeam
veneream excipere solet.

Tollantur autem eae causae ad regulas saepius
iam sanctas. Camfora ibi subinde specificam exerit
actionem.

Nymphomania.

Salacia mulierum, quae, cum iis satis non sit,
in deliria praecipitat nervorumque distentiones,
nymphomania dicitur, *metromania* aut *furor ute-
rinus*.

Ibi ubique vel nimio impetu in partes pudendas
sanguis irruit, vel peculiaris adest humorum acri-
monia, vel acutissimus nervorum sensus, quibus
igitur rebus eo, quem praecepimus, modo obviam
eundum.

Inflatis partibus verendis opem ferunt puls ex
radicibus dauci parata ac frigida aqua.

Confert etiam camfora, five per se, five cum
temperantibus aliisque remediis iuncta.

Molae.

Distinguunt auctores inter molas et polypos.

Eae vasorum ope utero adhaerent, oriuntur ex
effusis humoribus aut ex ovulis corruptis, ubi con-

ceptus spurii vocantur, qui, teste experientia, et in virginibus occurrere possunt.

Polypus vero eiusdem est compagis ac uterus, videtur igitur prolongato eo originem tribuere.

Frequentes admodum molae sunt, atque profluvia excitant pertinacia. Quin dolores non raro generant, partuum doloribus similes, quibus etiam propelli solent.

Ubi naturae auxilio id non accidit, manus curationem exigunt, si modo eas attingere licuerit.

Uterus scirrhusus.

Uteri durities benignum saepius album fluorem gignit, diuturnum etiam sanguinis profluvium omniumque nervorum distentiones.

Quodsi morbus iam inveteraverit, ad sanitatem perducere aegra non potest, carcinomate potius ac macie consumitur.

Protinus ab initio, quod raro tantummodo percipitur, valent utique mercurialia et cicuta, quod fere ubique ex acrimonia venerea aut scrofulosa nascitur.

Nervorum distentiones, hic obviae, facilius confundi cum hystericis affectibus possunt: plurimum tamen inter utrumque morbum interest, siue causas, siue curationem spectaveris.

Ex toto vero a veritate alienum esse videtur, dis-
tentiones eas, praeter uteri vitium, nullam aliam
agnoscere caussam.

DE GRAVIDARUM MORBIS.

Affectus nervorum.

Primo, postquam conceperit mulier, mense
nervi saepius singulari modo afficiuntur.

Citra victus praegressos errores nausea ac vom-
itus oritur: accedere solent abdominis, capitis, den-
tiumque dolores. Denique nonnunquam mire ac
non naturaliter absque infuetaque appetere solent.

Hi autem affectus artis auxilium minime postu-
lant, cum facile citraque noxam transeant, neque
tolli possint.

Saepius quidem symptomatum gravitas sanguinis
missionem exigit, quam vero circumspectissime ad-
ministrare oportet, cum abortibus ansam praebere
consuescat.

Vomitus saluti esse saepius solet, purgat enim
intestina, facileque partum superaturam esse mulie-
rem promittit.

Dolores brevi transeunt, opiumque, si noxas
afferret, nullam tamen efficaciam exfereret.

Cupi-

Cupiditati ciborum, quantum fieri potest, obtemperandum est. Dum id non obtinet, damna haudquaquam extimescantur.

Sanguinis abundantia.

Cum menstruorum cursu, simulac conceperit, vacare soleat gravida, omnisque sanguinis alias profusi, copia ad nutriendum embryonem minime consumatur, abundare plerumque is mense secundo vel tertio solet.

Succurrit ii affectui nonnunquam natura, sanguine per nares profuso, subinde vero in alia loca eum propellit, aut capitis excitat dolores.

Quod ubi sentitur, protinus vena secanda est, neque adstrictum esse oportet legi vulgari, quae media tandem graviditate sanguinem esse mittendum statuit.

Neque tamen e pedis venis, sed ex brachii potius mittendus. Ad id etiam tempus attendere opus est, quo sanguis per menstrua respondere solet, maxime cum abortus metuendus sit.

Quodsi vero nimio haudquaquam impetu sanguis fertur, quodsi primipara est, aut saepius iam prospere partum enixa est, temperantibus et antispasticis subsistendum, ne praeter rationem vires infirmentur. Neque natura supprimeret menstrua, si facile carere eo sanguine posset.

Quodsi abortum iam fecit, sanguinisque missionibus assuefacta est, periclitatur omnino sanguine ob imbecillitatem in pectus irruente: neque procrastinanda est sectio venae, si bene gravida valet, sanguisque admodum abundare videtur.

Alvus compressa et urinae difficultas.

Utrumque symptoma compressa excipit utero expanso intestina compressamque eo vesicam urinariam. Ex alvo adstricta fordes accumulatur, post partum satis noxiae.

Hinc multa exercitatione, alvi lotionibus ea semper lenienda est, idque eo magis, cum nervi facile inde distendantur, unde periculum est, abortum esse facturam.

Urinae difficultas obliquum uteri positum saepius sequitur: oportet itaque eum, qui curaturus est, uteri orificium iterum reponere. Iusto tunc propius ad pubis ossa accedere solet orificium, reprimendum igitur versus posticam partem.

Oedema pedum et hydrops ἀνὰ σάφνα.

Supernascitur colluvies aquosa telae cellularis, vel pressioni vasorum mechanicae, vel imbecillitati, quamvis fere graviditatem excipienti, cuius testimonia praebent symptomata supra proposita initio graviditatis apparentia.

Utroque raro aegra periclitatur: partu plerumque tollitur is affectus, ut desiderare medici auxilium omnino non videatur.

Maius vero periculum instat, dum ex propriis ac vulgaribus causis hydrops ad graviditatem accedit: infans tunc vel absimitur, vel abortu expellitur: quae dum aguntur, facile debilitate confici grvida potest.

Aquae profusio.

Nonnunquam ea aquae copia ex vagina profunditur, ut credibile fiat, tunicas esse ruptas, abortusque periculum esse. Saepius tamen id minime accidit.

Locus igitur coniecturae est hydatides affuisse, quae succrescente embryone disruptae sint.

Quodsi cum hoc affectu alia abortus imminens signa non iunguntur, tantum labest, ut moliri aliquid necesse sit, ut potius placida mente expectare futura deceat.

Sanguinis profusiones.

Nonnullis gravidis menstrua continuo ad finem usque feruntur, aliis tantummodo ad mediam usque graviditatem, aliis vero per primos duntaxat menses.

Contingit etiam nonnunquam, ut, si ab eo cursu semel defecta est mulier, iterum tamen eum patiatur.

Ibi vero, si nullae adsunt externae occasiones aut corporis aegritudo, si gravida sanguine admodum abundat, si primum expectat partum, neque abortum unquam passa est, nequaquam multum timeri debet.

Ubi vero sanguis profunditur, eo tempore, quo ferri menstrua non solebant, ubi is ex manifestis causis profluit, ubi mammae simul flaccescunt, mulierque adversa valetudine laborat vergitque in nervorum distentiones ac abortus, diligentissime omnino circumspectendum est; maxime, cum partus instat.

Experiri ibi oportet, quibusnam causis sanguis in uterum delatus sit, an vi extus illata eo promanaverit.

Ubique autem sanguinis abundantia exploranda sanguineque misso et temperantibus vincenda est: super abdomen mollientia dentur fomenta quiesque suadeatur.

Ubi nervi distenduntur ex fordibus primarum viarum ac flatibus, alvus pulpa tamarindorum et manna leniatur frequenterque perluatur.

Ubi acrimonia humorumque disoluta indoles adest, acidum vitrioli dilutum propinetur.

Hystericis autem spasmodicis vigentibus opii paululum cum demulcentibus et mollientibus exhibeatur.

Protinus ut caussae irritantes sublatae sunt, corticem imperare oportet, ut et corpus firmetur et accessus novi avertantur: prospicere autem simul alvo opus est, ad quem finem cascarillae cortex eligitur.

Placenta solet externa vi illata abrumpi. Praeterea collo uteri ea adhaerens, dilatato tandem collo solvitur. Utrobique, dum sanguis nimis profunditur, arte partus accelerandus est, maxime dum nervi simul distenduntur.

Abortus.

Plurimum timeri oportet, dum sanguis assidue vehementerque profunditur, neque propositis praefidiis fisci potest.

Solet enim ibi abruptio contingere placentae atque ipse adeo abortus, nisi infans extrahatur.

Metus etiam abortionis adest, dum sanguis continuo ad id usque tempus profluere pergit, quo menstrua alias ferri consueverant.

Aboriuntur etiam mulieres, citra sanguinis profluvia praegressa, quae vel impetum sanguinis vehementem versus uterum, vel vini externam passae

sunt: accidit id frequentissime tertio graviditatis et septimo mense.

Potest etiam uterus praegressis laesionibus crebriorique abortu adeo distendi, ut abortus sequatur absque praegressis aliis causis.

Morbi deinde alius generis, qui et irritant et debilitant, abortum excitare valent: febrium, convulsionum dolorumque colicorum exemplo.

In omnibus eiusmodi casibus duabus potissimum legibus adstringitur medicus.

Primum itaque, ubi certissime non constat, placentam esse solutam, ubi manifestae adsunt causae, quas vincere licet, ubi nondum frequentes praegressi sunt abortus, minuendus est impetus humorum versus uterum iis potissimum remediis, quae temperant, spasmos sedant, alvum solvunt: simulque prospiciendum est foetui servando.

Quodsi vero sanguis nimia vehementia profunditur, neque contineri potest, quodsi decidua membrana simul expellitur, quodsi infans motu omni vacat, quem iam senserat gravida, quodsi accedunt acerbi dolores dorsi, ponderisque sensus pelvim prementis, foetusque subito demergitur; facie pallente, flaccescentibus mammis, horroribus crebris totum corpus occupantibus; cavendum est, ne vel sanguine misso vel medicamentis amplius gravida infirmetur, neque negligatur profluvium, sed par-

tus festinetur, praesertim cum aqua iam proruperit.

Quamdiu vero haec nondum contigerint, neque sanguis profusus sit, satius est, a naturae auxilio expectare foetus expulsionem, eo ipso etiam casu, ubi ratio nobis constat, infantem mortuum esse.

Utero enim facile sese contrahente, citra negotium ad sanitatem pervenire aegra, neque metuumdum sanguinis profluvium esse solet. Post abortum eo modo agendum, quem ad puerperarum morbos infra docturus sum.

*Graviditatis cum aliis morbis
connubium.*

Difficile est generatim praecipere, quae hic postulantur.

Id tamen teneri necesse est, multo diligentius prospiciendum esse matris quam infantis vitae. Neque eo minus defunt casus, qui nos cogunt servandi infantis studium praeferre conatibus, quibus matrem salvare satagimus.

Id saltem exploratum est, ex istius modi morbis raro praesentia manare damna in infantem, ni eae valetudines curentur medicinis vel nimis irritantibus vel vehementer debilitantibus.

Quin ipsa remedia, quae vomitum cient, tuto

exhibentur, si rite indicata sunt ac cautelis necessariis obtemperamus.

Observatum est, varias gravidas salivae cursum passas, validos peperisse infantes.

In eiusmodi morbis medicum oportet iudicii facultatem ac ingenii aciem commonstrare, quae mentis vires, licet saepius emendentur, haudquaquam tamen addiscuntur.

DE AFFECTIBUS PARTURIENTIUM, PUERPERARUM ET LACTANTIUM.

Dolores spurii.

Quodvis irritamentum, siue ex causis sufficientibus, siue ex irritabilitate nimia ac acutissimis sensibus obortum fuerit, dolores spurios ciere potest acerbissimos, quibus vel nimis infirmatur mulier, vel partus nimis acceleratur.

Tales vero stimulos praebent:

1. sanguis abundans nimioque impetus latus;
2. fordes ventriculi et intestinorum ac vermes;
3. peculiaris quaedam debilitas, quae vel hystericae sequitur constitutionem, vel eas causas praegressas, quae totum corpus nimis infirmare valent.

Differunt autem spurii ii dolores a veris, quod intestinorum spasmos potius supponant, et licet in

uterum agant, orificium eius magis tamen constringant quam diducant.

Ubi sanguis abundat, corpusque bene ceteroquin valet, sanguine protinus misso, doloribus iis non solum liberatur mulier, sed partui etiam subvenitur, aliaeque noxae avertuntur.

Satis tamen constare eam causam oportet, cum infirmatis alioquin viribus partus vel difficilior redatur, vel alia etiam damna oriantur.

Ubi fordes colicis doloribus occasionem praebent, ea conferunt remedia, quae, cum mannam excipiant, alvum leniunt: ubi vero vel turgent fordes, vel vermes simul adsunt, nequaquam iis remediis nimis fidendum est, quae alvum ducunt, cum ea nimis infirmare corpus soleant. Minuenda autem irritabilitas tam perluta alvo quam fomentis mollientibus.

Spasmi hysterici, causis non manifestis generati, opio facile vincuntur.

Ubi vires deficiunt, transeundum est ad validiores cibos atque ad corticem peruvianum coctum.

Partus difficilis.

Tardatur partus vel iis rebus, quae orificium uteri constringunt, quaeque spurios dolores gignere valent; vel vero viribus caret mulier ad partum ne-

cessariis, vel uteri adsunt vitia, vel naturalis foetus positus non adest.

Sanguine autem misso, qui vere abundat, partum saepius admodum adlevare ac promoveri posse, praesertim ubi e pedum venis mittitur, experientia omnino constat. Verum tamen suppressarum sanguine abundante virium ratio est habenda: namque ubi deficiunt, non potest sectio venae non damna plurima producere.

Sordes biliosas difficilem posse partum reddere, inde efficitur, quod vomitus fortuitus et alvi lotiones, partu instante, emolumenta plurima producere soleant. Ubicunque has sordes suspicamur, optime alvus lenitur, aut perluitur, ut spasmi et avertantur et mitigentur, maxime cum partus instat, neque satis remedium intus sumtum effecit.

Manifesto amarus sapor et lingua immunda vomitum esse ciendum iubent, quippe cum ipsa natura id nos docere videatur.

Adversus imbecillitatem optime confert laudanum liquidum Sydenhami cum aqua aromatica. Id enim spasmos tollit, vires redintegrat, specificoque modo in uterum agit.

Ea autem eligere, quae propellere foetum dicuntur, plerumque nefas est. Periclitantur enim mulieres sanguinis profusionibus, quae vires pro-

sternunt. Sufficere etiam solet laudanum, dummodo rite exhibetur.

Existunt casus, ubi irritabilitate destituuntur partes, neque satis contractilis est uterus. Tum egregie opitulari solet frigida aqua, qua partes foventur.

Uteri ruptura, doloribus post motum foetus vehementissimum, acerbissimis et continentibus, abdominis insigni expansione atque retracto uteri orificio indicata, in mortem praecipitare solet. Ut foetus fervetur, nihil superest praeter sectionem caesaream.

Dolores post partum.

Iis raro afficiuntur, quae prima pariunt vice, bene ceteroquin valentes. Nonnunquam etiam utiles sunt ad lochiorum fluxum promovendum.

Quodsi vero nimis vehementes lochia supprimunt, arte est subveniendum.

Saepius dolores ii excipiunt solutionem placentae importunam ac praeposteram. Satius est placentae excretionem naturae committere.

Protinus ac enixa est prospiciatur, ut abdomen puerperae apte ligetur. Neque id fortiter urgendum, sed vinctura potius quaternis aut senis quibusvis horis arctius constringenda.

Ubi adeo vehementes sunt ii dolores, ut noxae

inde metuantur, experiri oportet, adlitne irritans aliqua causa.

Quodsi lochia non bene respondent, obordes probabiliter praesentes, conferunt tinctura rhei aquosa cum laudano, mollientia fomenta alvique lotiones.

Ubi nimio autem cursu fluunt, optime valente muliere, mammisque lacte scatentibus, sanguinem mittere necesse est ut inflammatio avertatur. Super haec nitrum in avenae ptisana propinandum.

Ubicunque nimia irritabilitas accusatur, suppetit vel laudanum vel opium ipsum. Id vero, cum lochia non nimis profunduntur; hoc, si satis aut nimio impetu fluunt.

Vitiato ob violentam placentae solutionem utero, circumspiciendum est, ut antiphlogisticis inflammatio arceatur,

Lochiorum fluor.

Intercipiuntur nonnunquam lochia per febrem lacteam. Quae ubi non diutius horis duodecim vel viginti quatuor protrahitur, nihil timeri oportet, cum, lacte iterum secreto, febreque sublata, reverti soleant.

Satius etiam est, si nimio non flumine iis profunduntur, quae ipsae lactare infantes cupiunt: conficere enim vires ea sanguinis profusio potest.

Dum vero subito definit, irruente in alias partes sanguine, plurimum refert, ut revocetur, prospicere. Explorare igitur causas oportet.

Quodsi periculum inflammationis intestinorum aut uteri subest, protinus mittendus est sanguis e pedum venis, hirudines quoque, si tulerit id aegra, labiis vulvae admovendae.

Ad haec pedes aqua calida laventur, totumque corpus vaporibus foveatur, propinetur etiam nitrum in avenae ptisana aut in aqua cocta. Foveatur deinde abdomen, vel molliente unguento fricetur.

Spasmi praesentibus, inquirendum est, sintne hystericae indolis, an alias manifestas causas invenire liceat. Illic confert opium, hic autem, dum fordibus scatet ventriculus, rheum coctum laudanoque nuptum, expeditissime iuvat.

Commodus esse fixus aer solet ad laxitatem magis quam inflammationem aut sanguinis impetum versus thoracem: ita is optime exhibetur, ut alcali solutum excipiat massam pilularum balsamicarum, ut inferiora possit magis afficere aer medicatus.

Nimium tamen interdum lochiorum cursum observamus, quo et lactis praepeditur secretio, et imbecillitas hysterica aut hydrops ac phthisis uterina gignuntur.

Nimia haec profusio efficitur:

1. nimia partus festinatione, priusquam contractilitatem suam recuperasset uterus;
2. uteri duritie, quae contractionem impedire potest;
3. praeposteram placentae solutione, qua sanguis versus uterum nimis adlicitur;
4. scorbutica sanguinis indole;
5. fordibus biliosis, quae, dum foetum gestaret, sanguini admistae sunt;
6. spasmis hystericeis, quibus etiam humores versus uterum propelluntur;
7. sanguinis abundantia;
8. nimia imbecillitate partiumque laxitate.

Ubi contractilitate destituitur uterus, confert frigida aqua vel super abdomen data vel etiam iniecta. Simul etiam investiganda est sanguinis abundantia, inquirendumque, lactare cupiat mulier, ubi commodum est sanguinem e brachii venis mittere.

Quae ubi non sufficiunt, nimisque lochia profunduntur, adstringentia exhibenda sunt: commodissima vero et oleum vitrioli dilutum, vinique spiritus pauxillum excipiens, vel alumen: praesidiis haec etiam accensentur, ubi nimis tenuis est et vitiat sanguis.

Ad imbecillitatem et laxitatem potest cortex peruvianus coctus, possunt etiam balnea pedum aut frictiones ex vino sive aquis aromaticis.

Sordibus biliosis opponantur solventia: cum autem turgent, uterusque adeo iam contractus est, ut prolapsu non periclitetur, vomitorium, quo saepius solo fatis mitigatur profusio.

Ut alvus ducatur, tartari potius cremor et pulpa tamarindorum inserviunt, quam rheum.

Ex toto vero, ni imbecillitas viriumque exhaustio adfit, temperantia imperentur victusque tenuis.

Secretio lactis.

Tertio post partum die febricula fieri solet, quae per octodecim aut viginti quatuor horas, nonnunquam etiam per aliquot dies moratur, suppressens simul lochiorum fluxum.

Quodsi cum ea febre lac ad mammas attrahitur, recurruntque lochia, desinente febre, lactis profluvium solvere febrem solet, ideoque ea lactea dicitur. Eoque casu placide exitum expectare oportet.

Cum vero ad febrem lactis nulla accedit secretio, eaque permanet, suppressis continuo lochiis, puerperarum febris instare solet, de qua deinde praecipiam.

Nonnunquam citra febris accessionem lac ferri in mammas solet, aut ante partum iam adfuit.

Interdum neque lac secernitur, neque febris oritur. Quod ubi ex victus defectu non exponi potest, cui cibos nutrientes potusque ex sambuci flo-

ribus cum lacte substituere licet, nihil moliendum est, nisi nutricem advocare.

Lacte ob nimium lochiorum cursum non fluente, eo modo agendum est, quem supra proposui.

Abundant nonnunquam mammae ea lactis copia, ut tubercula facile oriantur. Nascuntur ea etiam inde, si colostrum non tempestive suctum fuit. Expeditius ibi iuvant tum victus tenuis, tum copiosus nitri in aqua cocti potus, eaque fomenta, quae discutere valent.

Quae ubi non suppetunt, recurrendum est ad camforae externum usum aut ad emplastrum ex ammoniaca gummi cum mercurio, praeterea etiam ad antiphlogistica, quae alvum ducunt. Simili ratione etiam agendum, cum lacte quidem turgent mammae, neque tamen eo nutrire infantem mulier cupit.

Generatim vero haudquaquam de sua salute consulunt, quae lactant infantes, cum hystericae sint, scrofulosae sive scorbuticae, facileque excandescunt: multominus iis id suadere licet, si vel minima veneri veneni suspicio adest. Eae praeterea nutrices non satis idoneae sunt, quibus menstrua simul feruntur.

Lac insuper neque altile nimis neque tenue esse debet. Ne coeruleo colore sed candido praeditum sit, singulaeque guttae pellucidae sint.

Ni nutrix vel mater infantis secunda gaudeant valetudine temperieque bona, utique consultius agunt, dum nutriunt infantes ptisana avenae tepida, quae lactis pauxillum excipit, praesertim dum circumspicte ea exhibeatur, ut nimis parum potius infantes accipiant.

Retropulso lacte curationis consilium eo transferatur: ut lactis minor copia fecernatur atque, si quid eius resorptum est, ne stagnet sed excernatur. Utrumque fit victu tenui, salibus quae leniter solvunt ac camforae et externo et interno usu.

Metastases lactis.

Observantur in puerperis tumores ex humorum colluvie, qui, cum lactis speciem prae se ferant, a multis medicis pro vero lacte habentur. Alii vero id negant ob sequentes rationes:

1. esse eos humores nil nisi lympham puri similem, quae super inflammationes exsudet, quaeque, et in viris, post varias aliarum partium inflammationes inveniatur.

Ad id respondendum est:

- a. non ubique praecedere eas colluvies inflammationem, sed subito saepius aliqua parte, citra dolores praegressos, simile quid abscedere;
- b. neque rationem quandam interesse inter inflammationem et abscessum. Saepius vel pau-

ca vel nulla eiusdem vestigia adsunt: interdum sequi videtur humorum acrimoniam, nonnunquam etiam validissima adest inflammatio, citra eiusmodi abscessum.

- c. iidem abscessus videntur plerumque lactis defectum in mammis comitari, quod ubi aliter contingit, nil inde effici, praeter lactei humoris nimiam abundantiam, posse videtur;
- d. nonnunquam in virorum mammis lac secretum est: propterque eandem rationem accidere omnino potest, ut extra puerperium lactei humores in partem aliquam abscedant. Uterque tamen casus exceptionibus adnumerandus est.

Generatim vero inflammationes eiusmodi collectiones non sequuntur. Quid quod in pueris intestina inflammentur, citra lacteorum humorum vestigium.

2. Lac esse blandum humorem, neque id resorptum ullo modo posse nocere.

Ad id regerendum duco:

- a. mediocrem sani lactis resorptionem infontem etiam esse, unde aliquid contra nostram opinionem probari posse non videtur;
- b. subitaneam tamen et nimiam resorptionem utique posse eiusmodi abscessus generare;
- c. posse etiam acerrimum reddi lac irritantibus quibusvis causis. Eaedem enim causae, quae

abscessus gignunt, solent simul lactis acrimoniam producere, quod quidem animi affectuum exemplo probatur.

3. Abscedere aliquid saepius, priusquam lac in mammiſ fecretum fuerit, tantamque eius copiam abscedere, quanta nequeat ex solo mammarum fonte derivari.

Inde vero nihil effici posse arbitror, nisi lac adfuisse iam antequam mammas adiret, quod quidem ad veritatem proxime accedere videtur.

Propterea enim in lactea febre, criticus solet esse aditus lactis ad mammas.

Cum itaque humores congesti lacti corrupto simillimi sint, cum eae colluvies cohaereant cum humoribus mammas occupantibus, cum metastasium more contingant, saepiusque nascantur absque ulla praegressa inflammatione, cum citra puerperium inflammationes non soleant iis excipi colluviibus; ratio nobis constare videtur, e lacte abscedente eos tumores originem ducere.

Neque multum interesse videtur, adfuerit lac antequam fecerneretur in sanguine, lactis vera forma. Considerandi enim lymphatici tantummodo humores veniunt, quos ut in mammiſ fecernantur natura iussit.

Quod superest, HIPPOCRATES iamiam eos affectus commemoravit. Recentiorum vero pri-

mus LEVRETUS eas curatius illustravit, quem SWIETENIUS sequutus est. Optime praeterea meritus est PUZOSIUS, mihiq̃ue tribuenda est febris puerperarum vera finitio.

Quinto potissimum mense ita humores mammas occupantes mutantur, ut tum demum lactis secretio incipiat, ubi itaque abscedere eius aliquid potest.

Fertur etiam, eos posse abscessus multo interposito tempore, quin annis integris interiectis, supernasce. Multo autem propius ad veritatem accedit, eo iam tempore, cum lac in organis secretioni eius dicatis adesset, eiusmodi metastases factas iam esse, quae nunc tandem apparent.

Equidem inveni aliquando cerebrum exulceratum, quod abscessus pristini lactei sequela videbatur, cum defuncta lac amiserit anno antequam moriretur. Animadverti etiam, post duos demum annos eiusmodi latices per uterum profluxisse.

Tempus autem, quo lactis aliquid abscedere solet, incidit in primos, qui partum sequuntur, menses.

Raro id antequam enixa est mulier foetum, contingit: progressu autem, ac dum lacte depellunt puerulos, is humor vel ea non copia abundat, vel partes eae, in quas id abscedere consuevit, non amplius ii humorum impetui favent.

Efficitur autem colluvies ea:

1. sudoribus, unde miliare exanthema efflorescit;
2. per alvum aut urinam;
3. per os, cuius rei et NUCKIUS et PUZOSIUS exempla servarunt;
4. per umbilicum: abscessisse ibi lactis aliquid in peritoneum iamiam videtur;
5. per uterum, unde lochia manant albida;
6. in cerebrum, unde furere aut desipere saltem incipit aegra;
7. in thoracem, unde angina pectoris;
8. in abdomen, unde puerperarum febris;
9. in pelvim. Quodsi inter psoam musculum et iliacum abscedit, trans foramen ischiadicum in femora abire solet.
10. In musculos abdominales ab inguine usque ad os ilium;
11. in artus.

Earum metastasium causae sunt:

1. quidquid impedit secretionem lactis in mammis contenti, defectus nimirum papillarum, cicatrices, praepingues mammae, aut si ex toto vacaverit lactatione;
2. quidquid offendit lactis in sanguine contenti secretionem, idque corrumpit, quo pertinent

quavis stimuli, exemplo fordium biliofarum, vermium, frigoris admissi, februm, affectuum animi, ipsarumque inflammationum, quae hic vero tamquam remotae causae considerantur.

Eum autem, qui curaturus est, protinus oportet omnes eiusmodi causas tollere, idque deinde expellere, quod abscessit.

Discutiuntur interdum eae stases potibus diluentibus sudoremque moventibus sublatisque causis irritantibus.

Non raro tamen in exulcerationis speciem abeunt, saepiuscule quoque iis supersunt frigidi tumores, quibus affectae partis motus afficitur. Ea quidem differentia pro lactis abscedentis indole varia est.

Frigus admissum plerumque nil nisi frigidum tumorem doloribus expertem generat, dummodo humores blandi sanique sunt. Is autem blandus humor corrumpi mediante ceterorum humorum acrimonia et animi affectibus adeo potest, ut momento citius putorem adipiscatur acerrimusque evadat: quo itaque casu facile concipi potest, exulcerari posse eas partes, in quas corruptus eiusmodi latex abscessit.

Ubicunque lactis adest abundantia aegraque in

spasmos vergit, potibus diluentibus victuque tenui utrique est subveniendum.

Eodem etiam modo curatio instituatur, si quid iam iam abscesserit.

Eiusmodi tumores, praesertim qui nimis diffunduntur per cellularem telam, saepius neque discuti neque suppurari possunt. Tunc satius est, vincturis cogere humores effusos in unum locum, quem ita inflammare valent, ut suppuratio consequatur. Quod ubi fieri nequit, tempori committatur valetudinis eventus.

Fluctuante tumore incisio tentetur, ut humor, qui abcessit, emittatur.

Nonnunquam eiusmodi tumores in vaginam aperiuntur: resorptio autem puris tunc praepediatur et temperantibus et iis remediis, quae alvum leniunt: ultimo loco exulceratae partes corticis ope ad sanitatem perducantur.

Quodsi durus magis et frigidus fuerit tumor, quo vel manus vel genu afficiuntur, praesidiis utendum est, quae potentius resolvunt.

Expedire solent emplastrum resolvens foetidum, idque, quod gummin ammoniacam et mercurium excipit, ipsaeque frictiones mercurio institutae: interdum vero pertinacia eorum omnia medicorum conata eludere solet.

Febris puerperarum.

Variae licet febres puerperas corripere soleant, peculiaris tamen quaedam observatur, quae, ut errores vitentur, *puerperarum febris* nomine insignitur.

Ea autem complectitur potissimum dolores abdominis mire inflati continentes vagosque, eaque symptomata, quae lymphaticum laticem, e quo lac originem ducturum est, colluviem ac stasim passum fuisse indicant.

Quodsi enim non naturale quoddam febrium genus, sed quaevis in puerperio obvia febris eo nomine exprimenda est, protinus oportet omnem filere contentionem de eiusdem morbi indole, cum nemo scire possit, quamnam speciem intelligamus.

Ad haec etiam ea lis componi non potest, citra finitionem a me propositam, cum signo adeo certo ac peculiari semper vacare debeat.

Patet autem luce clarius meridiana, febrem puerperarum eam potissimam esse debere, quae affectus afferat, in puerperio solo locum obtinentes. Id itaque nomen neutiquam merentur, quae et extra id tempus oriri possunt, five causas spectaveris five effectus.

Siquidem uterus, postquam enixa est mulier, vi externa laesus aut alia labe vitiatus, inflammari

poteſt febremque exitioſam generare: ex acribus etiam et calidis cibis inteſtinorum orta phlegmone occidere poteſt: ea vero omnia ex toto haudquaquam verſantur in puerperii indole, ideoque febrem eiſmodi explicare nequeunt.

Eo duntaxat caſu, quo illae cauſſae colluviem ſimul humorum lacti ſimilium in abdomine effecerunt, valetudo mereri id nomen videtur.

Corripit autem haec febris puerperas vel ſecundo, tertio et quarto, vel octavo nonoque die. Dolor modo excipit primum febris acceſſum, modo aliquot dies morati ſunt motus febriles, priuſquam dolor abdomen comprehendat.

Cumque puerperae, ut ſupra monui, febrem habere vel lacteam continentem vel alius generis poſſint, ratio nobis haudquaquam prius conſtat, puerperarum peculiarem febrem adſumere, quam affectus apparuerint, lymphaticorum humorum verſus abdomen impetum teſtantes.

Vario autem modo eae febres decurrere ſolent. Interdum retrogreditur lac in mammis iam contentum, nonnunquam in ipſa lactea febre abdomen iam dolet, ut propria lacteae febris ſolutio, eiſdem nimirum decubitus in mammis, minime fiat.

Nonnunquam lochia ſimul non bene reſpondent: non raro vero per aliquot tempus fluere per-

gunt: quandoque etiam, licet raro, continuo feruntur.

Dolores imam raro pelvim premunt, plerumque abdominis partem, qua intestina collocantur: ubique vero abdomen inflatum dolores, cum contractatur, excitare solet.

Alvus inter initia compressa, progressu cita fit cum levamento.

Pulsus utique celerrimus, plerumque spasmis fit et inordinatus, raro plenus ac durus.

Ordinate vero rarius solvi morbus solet, cum humores in abdomine stagnantes paullatim tantummodo vel per lochia, vel per alvum, vel etiam per cutim eiici possint.

Reliqua autem, quae in ea valetudine apparent, varia sunt, secundum febris variam indolem. Per frequentes vero differentias dispertiri aptissime potest:

1. ob singularem opportunitatem febris lactea eam nancisci vehementiam aut indolem potest, ut peculiari modo plane non solvatur, sive, ut saltem importuno loco lac decumbat. Simul atque dolere incipit abdomen, ea febris, deposita lacteae naturae, febris fit puerperarum.

2. Lactea febris vel omnino non adfuit, vel iam iam desit: ad novam autem, ex frigore admissio or-

tam febrem accedentes dolores inflati abdominis, constituunt febrem puerperarum;

3. affectus animi vehementes partum vel praecedentes vel sequentes febrem non raro arcessunt, quam protinus excipiunt abdominis dolores;

4. gigni ea etiam potest et spasms et lochiis subito interceptis et uteri inflammatione;

5. biliosae tandem fordes in ventriculo acervatae post partum, aut populariter grassantibus morbis, facile febrem generant, quae in puerperarum febrem abire solet.

Generatim vero eae causae miasmate non raro epidemico producuntur: neque frequens esse sporadica puerperarum febris solet, unde, quam erroneae fuerint multorum medicorum de eo morbo sententiae, elucet.

Efficitur inde, motuum febrilium insignem adesse differentiam, quae vel a causis praegressis, vel a ceterarum rerum varietate pendet.

Dolores autem abdominis inflati, qui constantissime huic morbo immorantur, peculiaribus omnino ac certis quibusdam causis generari opus est, id quod auctores consensu nondum comprehendunt.

Meae vero experientiae, saepius institutae, sequentia docuerunt:

1. inveniri post mortem in abdominis cavo latissimum purulentum e flavo viridem;

2. reperiri eundem fere ubique in tubis Fallopi-
nis, e quibus exprimi possit.

Observavi aliquando eundem humorem lacti
simillimum ex utero discisso promanantem.

3. Rarissimam esse uteri inflammationem interni,
subinde tantummodo externis intestinorum tunicis
arrosis: ubique vero ovaria ac tubas FALLOPII,
nonnunquam etiam externam uteri faciem inflamma-
tam ac exesam videre memini. Afficitur quoque
omentum: at vero vidi id quoque optime valens,
congestis tamen humoribus purulentis in cavum ab-
dominis;

4. saepius, imo plerumque, mammas eandem
occupare purulenti humoris speciem, quae in ab-
dominis cavo continetur;

5. humorem vel aspectu vel mixtione simillimum
lacti corrupto videri.

Quae cum ita se habeant, iure meritoque effice-
re inde mihi sumo, dolores abdominis oriri, si
lactis aliquid aut humorum, qui in id abituri sunt,
abscefferit.

Licet varii medici lacteum eum humorem arbi-
trentur pus esse verum, quod ex inflammato oria-
tur peritoneo, inficias tamen eundem non est, ex
inflammatione eum decubitum unice oriri non
oportere.

Quodsi praeterea gregatim potius sentiri eam febrem, quam singulas corripere mulieres constat, irritationis inde in totum magis corpus actio patet, quam peritonaei singularis imbecillitas, quam uteri pressio in intestina excitaverit.

Effunditur is latex ex peritonaei vasis exhalantibus: omnesque ideo partes, ea tunica obductae, dolore ex stagnante eo latice, corripì possunt. Inde itaque inflammationis intestinorum quaedam species exponitur, quorum externa tantummodo tunica, ex peritoneo protensa, pati videtur.

Maxime verò laborare videntur partes, quarum consensus cum mammis patet: e. g. uterus, ovaria et tubae FALLOPII. Neque ratione carere videtur, per easdem tubas humores nonnunquam in abdomen effundi.

Alienum praeterea a ratione haudquaquam videtur, laticem eum ferri etiam in intestina et omentum, unde in abdominis cavum emanare possit: liquet id tum ex doloribus intestinorum ac alvo fusa, tum ex invento eiusmodi humore super omentum ac externam intestinorum faciem effuso. Constat etiam talem decubitum generare phlegmones speciem.

Quemadmodum autem frigidi esse artuum tumores ex abscedente lacte solent; ita stiles etiam in partibus internis eandem indolem habent, quod et

longa saepius mora valetudinis et inflammationibus secto cadavere inventis, quae nullam habent ad purulentam materiem rationem, confirmatur.

Neque tamen eo minus summa rei versatur in causis praegressis et humorum indole. Lac, ut supra iam monui, animi affectibus mutatur saepius in acrem humorem putidumque, quo facto facilius extimescitur partium affectarum necrosis, sicut praegressa intestinorum inflammatio fortuito potest lac versus abdomen adlicere.

Praefagia itaque nitantur non abscedente solum lacte, sed indole etiam eius quod abcessit: ea autem gignitur et causis praegressis et humorum natura, et popularium morborum genio.

Eum, qui curat, rationem habere sequentium rerum oportet:

1. avertere studeat morbum, sublatis quibusvis irritamentis detractaque lacti abundanti aliqua copia;
2. protinus inter primordia satagat eliminare quidquid irritat;
3. eiiciat demum id, quod iam abcessit, per ea loca, in quae natura ipsa vergere videtur.

Ut primam autem legem uberius illustrem, praecipendum duco, obstacula cuiusvis generis fecerendo in mammis lacti contraria e medio tollere oportere. Viribus itaque puerperae, quantum fieri

potest, parcere opus est, simulque remove, quidquid stimulum singularem praebere posset.

Cibos autem dare, qui quidem nutriant, neque tamen calefaciant, regimenque imperare, frigidum magis quam calidum.

Ubicunque sordibus scatet ventriculus, educendae sunt lenientibus ac aperientibus: spasmisque citra manifestam causam vigentibus antispastica opponantur alviqque lotiones.

Febris ipsa lactea, dum nimia saevire vehementia videtur, temperantibus iisque remediis, quae sudorem leniter movent, mitigetur.

Quodsi lac iamiam secretum abundat, frequenti suctione cursus eiusdem promoveatur, minuatur autem uberius iusto secretio, sanguinis missionibus, alvi ductionibus, potibus aquosis, qui nitrum excipiunt, victuque praetenui.

Simul atque irritamenta nervorumque distentiones apparent, protinus succurratur mollientium ope et antispasticorum, ut avertatur decubitus lactis humorumque lymphaticorum.

Dum terror aut excandescencia morbum protulisse videtur, conferunt, quae leniter alvum solvunt, maxime, cum opium admiscetur.

Ubi abdominis dolores indicio sunt, frigore admissio lactis aliquid abcessisse lymphaticosque tumores stagnare, distentionibus protinus occurrere

oportet, fomentis mollientibus et antispasticis unguentisque super abdomen datis ac alvi lotionibus: deinde vero prospiciendum est abscedentis humoris discussione ac excretioni, quae et camfora et potibus copiosis tepidis, qui nitri pauxillum excipiunt, instituitur.

Si quae adsunt biliosae fordes, quam primum fieri potest, idoneis remediis moveantur emeticoque eiciantur.

Aliis autem morbis, qui consensu lac propulsum abscedere iusserunt, congrua opponantur remedia.

Diligentissime vero circumspicienda est popularium morborum natura, ut eorum effectus promptissime averti possint. Quae ubi in inflammationes vergit, initio statim sectio venae haudquaquam negligatur. Quandoquidem lac abscedens inflammationis speciem quandam efficere videatur, ex morbi tamen diuturnitate aliisque argumentis supra comprehensis liquet, eiusmodi inflammationem minus aliis percipi, atque ad finem demum vergenti morbo accedere.

Per se itaque exigunt dolores abdominis haudquaquam sanguinis missionem, cum nervorum potius distentiones quam inflammationem complectantur.

Multo magis sanguini parcendum est, ubi aegra omnino sanguine non abundat, ubi insignem eius
copiam

copiam in partu profudit, lochia autem egregie feruntur. Pulsibus vero sanguinis abundantiam indicantibus, lactis copia mire turgente, doloribus locum potius aliquem prementibus, quam hâc illâve discurrentibus, lochiis tandem currere desinentibus aut ex toto non satis profusis, eo magis necessaria est sanguinis missio, quo certius impediri potest, si quid sanguini detrahatur, lactis secretio, quoque facilius eo promovetur lactis effusi aut stagnantis resorptio.

Ut lochiorum revocandorum ratio simul habeatur, e pedum venis sanguinem mittere, aut pudendis externis hirudines admoveere non alienum est.

Quidquid de venae sectione valet, de vesicatoriis praecipere etiam licet: siquidem negligenda non sunt, ubi veram suspicamur inflammationem, nocere tamen stimulo possunt novosque efficere decubitus, ubi tensae magis quam inflammatae partes sunt.

Levissima acrimoniae irritantis in ventriculo suspicio, statim vomitum ciendum esse iubet. Emetica etiam adeo frequenter postulantur, ut specifici remedii laudes ipecacuanhae radix tulerit, medicis quibusdam intempestive iudicantibus.

Morbo temporis aliquantum porrecto, timor subest humorem in abdomen effusum iri: caput autem totius curationis complectitur eiusdem excre-

tionem per alvum aut uterum. Igitur lenia imperentur abstergentia, arceantur novi quilibet spasmi, mitigetur febris ex humore resorpto pergens salis ammoniaci auxilio, circumspectissimeque exhibeantur parvae vel mannae vel balsamicarum pilularum portiones.

Ubi, humorem cutim appellere divinamus, id quod progressu morbi rarissime contingit, paullatim veniendum est ad ea remedia, quae urinam provocant.

Protinus autem ut effusus est latex in abdominis cavum, morbi atrocitas frustrari solet quaevis artis auxilia.

Inflammatio uteri.

Interceptis subito lochiis, aut nimio cursu fluentibus, aut utero per partum nimis irritato vel violato, is nascitur morbus, quem *metritiden* auctores nuncuparunt, cum puerperarum febre haudquaquam confundendus.

Dignoscitur autem doloribus pelvim prementibus et quasi aestuantibus.

Fundum uteri inflammatum esse docet plerumque tumor super pubem dolens: dolet autem orificium contrectatum, inflammatione in altiora loca vergente.

Facile etiam supernascuntur urinae difficultates et tenesmi. Abdomen raro inflari solet.

Interdum dolor penitus abest, peculiarique inflammationis indicio est pedum quaedam resolutio.

Periclitatur etiam eo morbo, quae primis post partum horis viginti quatuor vehementi corripitur algore.

Quodsi alias lacte scatent mammae, per morbum utique non repellitur.

Plerumque autem ea valetudo supponere solet uterum violatum.

Discrimen igitur constans statuitur eiusdem valetudinis per tres eas, quas ultimo loco notavi, res, deinde etiam per moram brevior, per pulsus inflammationem clarius signantes, ac lochiorum denique, putidam fuscamque indolem.

In curatione protinus circumspicere opus est, ut lochiis is modus sit, qui nec intercipi eadem nec nimio currere flumine finit.

Tollendum autem est, quidquid humores nimio impetu in uterum adlicere potest. Hinc sanguini abundanti aliquid detrahare, ventriculum purgare et intestina, turgenti sanguini blandiri, uterumque non satis contractilem, aqua frigida super eum data vel iniecta cogere oportet, ut sese contrahat.

Ubicunque placentae aliquid superest, quod stimulo suo uterum inflammaverit, vaporibus tepidis et hirudinibus lochia proliciantur.

Quodsi frigus est admissum atque rheumaticae acrimoniae stasin suspicamur, vesicatorium pectini admovendum, temperantibus praeterea, resolventibusque, quae camforam excipiunt, subvenendum est.

Ceteroquin inflammatur uterus, si sanguinis nimium ex utero profunditur: ea autem extra puerperium occurrens inflammatio validam raro febrem attrahit, multo etiam diuturnior est phthisique uterinam gignere potest.

Optime ibi expediunt, quae temperant spasmosque sedant, cum tenui victu et quiete.

Sordes biliosas primis viis nonnunquam contentas ipecacuanhae radix exiguis portiunculis exhibitae, ut vomitum possit interdum generare, commodè evacuat.

Inflammatiō pulmonum.

Peripneumoniae nonnunquam species, aut pectoris potius angina puerperas corripit, vel ob nimium in partu nixum vel ob frigus corpori incalēscenti admotum.

Raro etiam accidit, ut lymphatici lactique similes tumores in pulmones decumbant.

Primordia notantur tussi male habente ac suffocationem minitante, dein febre, impetu sanguinis versus caput ponderisque sensu pectori incumbentis atque angoribus adfideis.

Occidere aut conficere solet ea valetudo, ni protinus inter initia ii prospiciatur.

Circumspectissime itaque ratio habeatur pectoris molestiarum, quas puerperae queruntur, praesertim gibbosae. Antiphlogisticam autem rationem ilico adhibere oportet, dummodo caveatur ab irritatione, lacteque in partes internas abscedente.

Id autem eo maiores procreat difficultates, quo magis necessarium fit, puerulum a lacte desuescere, idque educere, quod iam secretum est. Atque gratari quidem licet, quod utraque ratio cum antiphlogistico regimine utique congruat, quae igitur toto suo ambitu adhibenda est.

Ad haec earum quoque caussarum, quae sanguinem in pectus decumbere iusserunt, ratio habeatur, eaeque eo promptius tollantur, quo magis aegrae, nimia pollentes agilitate, nimis etiam confidere soleant viribus, iisque, inscio medico, abuti. Hinc consilium transferatur ad omnia, quae in puerperio acciderint.

Febris erysipelacea.

Eiusmodi erysipelata mammas nonnunquam aut manus occupant.

Protinus autem ac ea inflammatio, acrimonia plerumque biliosa, raroque solo congesto lacte, producta, apparuerit, promptissime auxilia a diluen-

tibus petantur et evacuantibus, cum maxime necessarium sit tollere ea, quae irritant, cumque lactatio inflammatis mammis offendatur. Imponendum ipsi mammae linamentum est camfora conspersum, praeterea lac exfugendum, neque tamen ab ipso infante.

Quodsi tumor inflammatus statim post evacuationem non discutitur, fovenda est mamma, neque negligenda incisio, cum alias diuturna sequatur exulceratio.

Eclampsia.

Quo magis tensae sensuque acutissimo praeditae sunt puerperarum partes, eo facilius epileptici motus oriuntur.

Animi autem plerumque affectibus ii citantur. Vitiis etiam lac laborat, quae morbo ipso produci videntur.

Videre me aliquando memini, statim post terrorem lac e mammis effundi, idque, quod in mamma superesset, foetorem adipisci infestum, coloremque e viridi flavum. Continuavit eo lactis indoles, postquam nervorum distentiones iam ante aliquot dies defuissent.

Qui quidem morbus manifesto probat, quanto opere necessaria sit peculiaris puerperarum febris ea definitio, ut illa duntaxat febris ita appelletur, quae

continentes intestinorum dolores abdominisque e congestis lymphaticis humoribus inflationem affert.

Saepius observata a me eclamphiam comitans vehementissima febris interdum me coëgit, intra nycthemerum quinquies sanguinem mittere. Longe vero alio modo ea valetudo sese habere solet, ac puerperarum febris, quam supra comprehendi.

Ut motus tollantur epileptici, praecipue curandum est, ut diluentibus et mollientibus minuatur irritabilitas sudoresque provocentur. Pro varia rerum indole commodissimum saepius est venam secare, temperantibus praeterea opium adiungere, ac, si quid lactis mammas occupantis depravatum fuerit, id eliminare, mollitis exsuctisque mammis, ne aliorsum feratur. Ex toto vero removeatur, quidquid irritat.

Quod superest, vermes maxime vulgares causae convulsionum esse solent.

Melancholia et mania.

Eo magis favent puerperae his mentis erroribus, quo magis partu debilitati sunt ipsarum nervi, quoque promptius quamvis percipiunt impressionem. Solet ceteroquin is morbus brevi transire.

Oritur praeter vulgares causas ex abscedente lacte, ubi itaque conferunt et antiphlogistica et antispastica et ea remedia, quae camforam excipiunt.

Interdum abscedere aliquid in cerebrum videtur: saepius tamen lectis cadaveribus vitiis quibusvis carere cerebrum mihi visum est.

Nonnunquam causa omnino latet, ac eadem mulier post quodvis puerperium maxime variis sub conditionibus eundem pati potest morbum.

Ea praesidia, quae extra graviditatem adhibita corpus firmare valent, avertere forte morbum possent. In ipso vero morbo earum potius rerum ratio est habenda, quae totius corporis constitutionem complectuntur.

Cum id iam tempus adiit, quo lochia fluere follerent, tuto adhibentur frigida balnea, quae non raro etiam ad revocanda lochia suppressa expediunt.

DELECTUS
MEDICAMENTORUM.

DELECTUS
MEDICAMENTORUM

DELECTUS MEDICAMENTORUM.

Nulla artis pars pluribus scatere videtur erroribus, nulla etiam ardui magis negotii esse, quam quae in remediis eligendis applicandisque versatur.

Cum doctrina de corporis humani functionibus haudquaquam satis exulta sit, ea etiam, quae remedium effectus tractat, lacunas bene multas relinquit. Individuorum enim casuum differentia, ambigua eorum indoles, atque perpetua constitutionis efficacia in medicamentorum effectus difficile reddere iudicium debent de effectibus et certissimis et manifestissimis. Remediorum quidem numerus facillime augeri potest, cum dilucide perspicere nequeat, quatenus aliquod remedium effectum eum produxerit, qui usum eiusdem sequitur.

Multo vero plures parit difficultates, si quis experientiae ope discrimen statuere voluerit inter ea, quae constantia sunt et peculiaria et maioris momenti ac inter ea, quae fortuna accidunt, peregrina nulliusque momenti sunt. Hinc rari esse medici solent ii, qui ea duntaxat remedia adhibent, quorum effectus dilucide clareque, experientia docti, perspiciunt.

Inde etiam praefidiorum, quae vere utilia sunt, exiguus est numerus. Hinc eadem doctrina deserti cuiusdam speciem prae se ferre videtur, cum remedium delectus venusto sermone comprehendi nequeat.

Quibus cum assentiuntur lectores, mihi saltem soli haudquaquam tribuent vitia huius delectus.

Immerito praeterea accusarer, si existiment lectores, me quaevis remedia, sequenti syllabo non commendata, eo etiam inutilia declarare. Minime gentium! Ea tantummodo recensui, quae vel ipse expertus sum, sive quae facultates veras habere aliorum fide arbitror.

Spero etiam ac confido, errores, a me ipso commissos, aliorum experientia correctum iri. Simplicia, quae recensui, ea sunt, quibus in nosocomio caritatis uti soleo. Ad evitandas, quas ratio cinia gignunt, difficultates, eum ordinem sequutus sum, quem alphabetum indigitat.

Acetum vini.

Iis accensendum est, quae putredinem arcent; confert autem, poscae forma, febribus inflammatoriis, biliosis et putridis, confert etiam iis, qui incaute venena narcotica, cicutam, belladonnam aliaque ingesserunt.

Oleosae autem et spirituosae partes, quas continet, interdum calefacere, nonnunquam sudorem etiam et urinam prolicere solent. Destillatur itaque, ut amplius non calefaciat. Superest tamen ubique acidum potentissimum, debilius autem, spirituosae et volatilibus partibus nuptum in excipulum abit.

Quod si et vasis stanneis destillatur acetum, facile aliquid metalli solutum, inquinare acetum potest. Satius itaque est, ubi calefacientem aceti indolem metuimus, ad acida confugere, quae non fermentarunt, succi citrorum acidique tartarei exemplo.

Portiones autem dispertire oportet pro morbi ventricularumque proprietate. Nonnunquam enim aegri nec acetum nec alia ferunt acida. Consultius ibi agunt, maxime in putridis febribus, qui vini pauxillum aceto admiscent.

Incipere licet unciiis aliquot in aquae libra solutis, augereque paullatim eam portionem. Quodsi antidoti loco contra narcotica adhibere acetum cupimus, protinus magis concentratum, maximaque copia exhibere oportet.

Acetum bezoardicum.

℞. Radicis Angelicae,
— Valerianae,
Herbae Menthae,
Florum Chamomillae vulgaris,
Baccarum Juniperi,
— Lauri, singulorum unciam dimidiam,
Croci orientalis,
Camforae, singulorum drachmam unam,
Aceti vini pondo sex,
Digesta, colata dentur.

Id quidem acetum et externe et interne adversus pestem febresque nervosas, quae contagio maligno originem suam tribuunt, utiliter adhibetur.

Unica drachma per diem aliquoties propinata incipitur paullatimque ea portio augetur. V. *potio alexipharmaca secunda.*

In diuturnis morbis, qui insignem afferunt imbecillitatem animaeque defectionibus favent, alcali quodam saturatum, ad drachmam dimidiam exhibetur.

Acetum scilliticum.

Radici scillae aceto superfusae id nomen imperitur. Ibi autem imperatur, ubi ipsa radix nimis irritans vomitum citatura esse videtur: agit vel resolvendo vel provocando urinam. Per tres vel quatuor horas quadraginta ad quinquaginta guttae propinantur.

Adversus hydropes, ubi nimis irritare radix, viresque deficere videntur, acetum scilliticum excipiat tum alcali tum essentias roborantes. *V. oxymel scilliticum et elixirium resolvens.*

Acidum tartari essentiale.

Tartarus habet alcali quoddam, quod sequenti ratione separatur. Coctus enim in aqua, quantum fieri potest solutus, saturatur calce pura, quae acidum simplex tartari accipit, salemque format terreum, in aqua minime solvendum.

Eluitur deinde terreus ille sal, acidique vitrioli ope tartari acidum separatur: istud enim calci magis affine est. Quodsi nobis proposuerimus aërem fixum, ex acidis cum terris alcalinis evolutum sive ipsum acidum portionibus exiguis in corpusingere, praeferendum esse id tartari acidum vulgari tartaro videtur.

Acidum vitrioli.

Potentissime resistit sanguinis putori, exhibendum itaque ubivis febricitantibus, qui putredine periclitantur.

Cum concentratum admodum corrodere soleat, multa aqua diluere eam oportet. Sufficit enim unica eius drachma, ut duo aquae pondo acida fiant. Ut is potus iucundum simul saporem adipiscatur, syrupum aliquem admiscere decet, quem secundum aegri gustum eligimus. *V. mixtura acida.*

Adultioribus, qui insigni putredine laborant, quotidie, eo quem proposui modo acidi vitrioli drachmam propinare licet. Puerulos vero ad potus movere difficile saepius est: substitui ibi alumen potest.

Commodissimum saepius id acidum adversus scabiem. Neque tanta requiritur portio, cum drachma dimidia quotidie sumta, suppetat.

Aër dephlogisticatus.

Purus vocatur aër, quo et nos indigemus ad spiritus trahendos, quemque ignis exigit. Eas quamquam proprietates atmosphaera habeat, fixi tamen aëris portionem semper excipit, qui indole ea vacat. Agit autem aër, dum spiritus trahimus, non solum ad minuendum sanguinis calorem. Nu-

trimen-

trimentum potius eiusmodi est, eoque infervit, ut noxiae partes excernantur. Is itaque aër, qui peregrinis omnibus combustionique faventibus partibus privus est, magis idoneus ad spiritus trahendos videtur, cum experimentis constet, animalia, quae in eiusmodi aëre tenentur, quater vel quinquies diutius vixisse, quam in communi aëre.

Talem vero aërem morbis quibusdam egregie conferre, omnino patet: quivis enim sentit, quam bene sibi purus aër conveniat, quamque importunus sibi corruptus aër sit atque occlusus.

At vero fixus aër multos etiam morbos iuvit, ex toto igitur utilis esse purus aër nequit. Scorbuticis solet terrestris aër multo melius marino, licet puriori, conferre. Qui putredini favent, aëre indigent, fixi aëris portione misto, ne tantopere putredo promoveatur, fixo nimirum impedita. Id etiam praesertim valet de ulceribus internis.

Quodsi autem phlogisticae partes ex humoribus fecerni necesse est, sicut id exigunt variae febres ardentes, scrofulosus et hypochondriacus morbus, tunc aërem trahant purissimum. Id in nosodochiis conati sunt medici, successibus haudquaquam ex toto prosperis.

Recentiores circa aëris indolem experientiae lucem etiam huic rei fenerare videntur, cum purum aërem dephlogisticatum iamiam elicere possimus.

Elicitur autem e nitro, cuius acidum magnam continet partem eius aëris, qui, dum nitrum funditur, ex eo segregatur. Apparatus vero plurimas gignit difficultates, quas alio indicavi loco. Commodissime elicitur ex magnesio, levissimique esse pretii solet: magnesio enim iungitur acidum vitrioli.

Aër fixus.

Eum intelligo, qui recentioribus acidum aëreum dicitur. E fermentantibus humoribus mixtisque acidis cum salibus alcalinis terrisque evolvitur.

Is aër putredini resistit, tum ob acorem, tum quod motum internum humorum fermentantium impedit. Commode igitur applicatur ad ulcera cacœthea. Ad eum finem vel vasa in cella cerevisiae impleta, deinde obserantur, vel acidum vitrioli dilutum in vase quodam cum creta effervescente iubetur: pars autem affecta vaporibus inde adscendentibus fovetur.

Intus duplici modo adhibetur. Vel aqua eam excipit, a Selterana defectu salis tantummodo differens, suppurationesque egregie iuvans. Vel sales alcalini terraeve acidis nubuntur, ut coniunctis iis in ventriculo aëreum acidum extricatum refo-beatur. Fit id sequenti modo:

℞. Salis Tartari, drachmas duas:

Solv. in

Aquae destillatae unciis duodecim.

Datae signentur N. 1.

Iam itaque experiri oportet, quanta acidi vitrioli copia ad saturandas alcali duas drachmas exigatur. Ea copia simili modo aquae unciis duodecim miscetur signaturque N. 2. Tunc vero vas dimidium, quo ad theae potus uti solemus, falis alcalini, protinusque aequa portio N. 2. propinanda: id autem repetendum quavis hora aut quibusvis duabus horis.

Eo modo adhibitus fixus aër sequentes solet effectus producere:

1. in phthisi pituitosa adeo expedite iuvat, ut totam saepius medelam expleat, dum humores corrigit pulmonibusque laxatis irritabilitatem suam reddit;

2. dolores a calculis ortos saepius mitigat, dum mucigenationem impedit, ex quo dolores calculorum exponi possunt. Valere autem eum aërem ad solvendum calculum ipsum, meis quidem experientiis non liquet. Ubicunque calculorum aut arenae excretionem promoveret, id ab aucta partium irritabilitate pendere videbatur.

3. Potest sanguinem profundere. Circumspecte propterea exhibeatur phthificis, protinusque vacare oportet eius usu, ut pectoris angores procreat, cum haemoptysis facile possit extimesci.

Ubi autem sanguinis profluvia augere opus est, menstruorum et haemorrhoidum exemplo, egregie conferre solet. Maxime vero fructuosus esse videtur in haemorrhoidali fluxu, si per fistulam, tamquam clysmate, in rectum intestinum inditur.

Eodem modo adhibitus egregie etiam valet ad tollendas alvi obstructions pertinacissimas. Eo autem casu ilico post ingestum aërem fixum alvum eluere aqua frigida opus est, aut lotiones ordinare ex mollientibus.

Ubi menstrua provocanda aut molimina ad haemorrhoidum fluxum citanda sunt, in ventriculum potius quam in alvum ingerere eum confert: non alienum quoque est cum alcali simul massae pilularum balsamicarum pauxillum miscere. Generatim vero fateri oportet, ad revocanda menstrua eam habere efficaciam haudquaquam videri quam ad alios morbos.

4. Corrigit etiam humores acres ac rancidos ventriculi. Expedit itaque adversus ardorem stomachi, sequentique ratione exhibetur.

℞. Cremoris Tartari, scrupulos duos, vel acidi Tartari essentialis, scrupulum unicum, Magnesiaë salis communis, scrupulum unicum, Mista signentur: pulvis quadrupla portione seorsim omni bihorio exhibendus.

Eo etiam niti potus Riveriani facultas vomitum sedans videtur: mixtum nempe acidum citri cum sale apsynthii, dum effervesceat, exhibetur: agere autem videtur, mitigatos humores acres evacuando.

5. Adversus paralyfin praestantissimo saepius praesidio est. Mulierem pedibus resolutam unice fere aëre fixo, intus adhibito, curavi.

6. Praestantissimi eius effectus sunt adversus acrimoniam scorbuticam. Specifici prope remedii nomen meretur.

Aethiops antimonialis.

℞. Mercurii vivi puri partem unam,
Antimonii crudi in pulverem subtilissimum
contriti partes duas, misceantur exactissime.

Id remedium mercuriale eximie iuvat, ubi solvere obstructions oportet, e. g. in scrofulosis glandularum abdominalium infarctibus. Utiliter etiam adhibetur in venerea scabie ac blennorrhoea. Ultimo quidem morbo egregie conferre solet, dum aselli ipsi admiscantur, ut urinam potius ciere possit.

Adultioribus exhibetur ad decem vel quindecim grana: infantibus vero ita, ut paucis granis incipiatur, portio autem paullatim augeatur. Dum non mercurio tantummodo cum antimonio subacto, sed ita potius id remedium paratur, ut sulfuris antimonii lixivium, soluto mercurio in acido nitri

praecipitetur, multo potentius agere solet, minoribus igitur portiunculis exhiberi oportet. Neque tamen unquam observavi sedantem eo remedio esse aut narcoticam vim.

Aloë, (linguaeformis et perfoliata. S.)

Pertinet ea ad potentiora praesidia, quae alvum ducunt. Vermes etiam pellit commode ob amarum indolem. Cumque simul admodum irritet ac solvat, utiliter exhibetur adversus viscerum abdominalium obstructions.

Sanguinem etiam profundere solet et calefacere, ideoque exhibenda tantummodo iis, qui muco abundant ac cachexia laborant. Suspensa itaque manu portiones sunt devorandae, neque ultra decem grana simul exhibenda. Abstinere ea penitus oportet, ubi impetu sanguinis versus uterum vel anum aeger periclitatur. *V. pilulae balsamicae.* Ob resolventem vim excipere eam aquae ophthalmicae etiam solent.

Alumen.

Adstringere id remedium et putredinem arcere solet. Opponitur igitur doloribus colicis continentibus, qui intestinorum sequuntur debilitatem; incontinentiae urinae, sanguinis profusionibus putridisque febribus: confert praecipue puerulis, qui putridis laborant variolis, cum facile possit hauriri.

Grana pauca succus aliquis excipiat, quem infanti ad cochlearia aliquot, quibus in theae infuso bibendo utimur, propinare, paullatimque portionem, ad scrupulum usque augere licet. Audaciter autem, paullatim tamen, drachma eius exhiberi potest, absque damni metu, adversus colicos dolores et urinae incontinentiam. Bene etiam lactis ferum potest eam excipere medicinam. In coagulum abire lac iubeatur, dum libris duabus aluminis drachma, vinique Rhenani pauxillum additur.

Antimonium.

Magni momenti instar habet haec medicina, ut absque eadem nec medicus esse velim.

Egregie resolvit vomitumque ciet regulus antimonii: in crudo vero antimonio regulinae partes sulfuri adeo adhaerent, ut peculiarem suum effectum producere nequeant. Abstineo itaque eo, atque, ubi solvere vomitumque ciere oportet, aquam adhibeo Rulandi benedictam, ubi autem calor est simul minuendus cutisque mollienda, nitrum antimoniatum per inspissationem paratum sive antimonium diaphoreticum non ablutum.

Aqua benedicta Rulandi.

℞ Croci Metallorum unciam unam,

Vini Gallici optimi uncias triginta,

Digesta per aliquot dies exactissime filtrentur.

Praestantissimum id ac efficacissimum antimonii praeparatum tutissime solet, ad tres vel quatuor drachmas vomitum ciere, exiguisque portionibus resolvere stases. Sputa movet in peripneumonia, optimeque expedit, ubicunque obstructa sunt viscera.

Adversus maniam exiguntur saepius octo vel decem unciae quotidie, priusquam aliquid excerni possit. Paullatim tamen augenda est dosis ac quotidie effectus observandi.

Inter *vinum Huxhami antimoniatum* et hanc medicinam id tantummodo interest, quod vitrum antimonii croco metallorum substitutum, ad unciam unam, cum viginti quatuor unciis vini Madeirensis digeratur. Cum vero regularum partium solutio summam rei complectatur, constans ea atque peculiaris differentia haudquaquam est habenda.

Cum praeterea vitrum antimonii plus efficaciae habeat croco metallorum, exiguae etiam suppetunt vini Huxhamiani portiones. Id insuper ad vomitum ciendum non imperatur, sed resolvendo potius agit, ad triginta vel octoginta guttas exhibitum.

Aqua calcis vivae.

Viva calx fixo aëre orbata partibusque oxygenis impraegnata esse videtur, ut caustica fiat atque solvi in aqua possit. Hinc aqua calcis vivae non so-

lum adversus viscerum obstructions ordinatur, sed creditur etiam calculum renum et vesicae solvere posse. Qui quidem effectus experientia haudquam probatur: potentius autem valet ad obstructions.

Bibitur etiam commode in hecticis febribus cum lacte. Fixus aër atmosphaerae adiunctus facile accedit ad terram causticam aqua solutam, quam ideo iterum crudam reddit solvique nesciam. Praecipitat eam, unde aqua fit iners.

Circumspiciendum itaque est in aquae calcis usu, ut recens paretur e recens combusta calce, conficiatur etiam, si fieri potest, ex testis ostrearum aut ovorum.

Aqua chamomillae florum cum et sine vino.

Quae sine vino paratur commodissime excipit medicinas omnes, quae calorem minuunt spasmosque mitigant. Quae vero cum vino paratur, utiliter ad spasmos a debilitate, quavis hora, quantum cochlear capit, adhibetur: excipit etiam nitrum, ubi simul adsunt vel imbecillitas vel impetus sanguinis vel nervorum distentiones.

Aqua cinnamomi cum et sine vino.

Cum cinnamonum facile calefaciat, aqua eius exigitur tantummodo in insigni ac diuturna imbecil-

litate, usuque externo: excipere etiam potest extracta amara, dum vel ventriculus vel intestina debilitate laborant.

Aqua foeniculi.

Commodum fittit vehiculum eorum remediorum, quae spasmos sedant, cum flatus simul propellere soleat.

Aqua menthae cum et sine vino.

Perinde fere agit ac chamomillae aqua. Utramque vero hic recenseo, cum nonnulli aegri alterutram abhorrere soleant. Maiorem habet efficaciam, cum e mentha piperita paratur.

Aqua mineralis.

Conveniunt omnes eiusmodi aquae in fixi aëris portione vel maiore vel minore, quae tamen promissime sub sensus cadit. Is aër vel purus aquae inest, vel terreis, salinis ac metallicis particulis nubitur, quod differentiam aquarum constituit mineralium.

Ob acidum aëreum eae aquae corpus sine negotio penetrare atque ex eo excerni solent. Quod si itaque nihil praeter acidum aëreum aqua quaedam continet; omnino tamen communi aqua praestat quippe quae imbecillia digestionis viscera facile offendere soleat.

Aër etiam is terreas partes in eiusmodi aquis solutas tenet. Protinus ut fixus aër evolaverit, terra fundum petere, aqua autem iners fieri solet. Quae particulae cum aëri tantopere volatili adhaereant, aquaeque insigni copia solutae sint, quod per tenuissima corporis vasa eas propellit, eam ideo acquirunt efficaciam, quam alia forma nequicquam haberent.

Ex toto vero, dum minerales aquas adhibemus, circumspiciendum est, utrum corpus faveat sanguinis profusionibus, an iis expers sit. Illic enim cautissime exhibendae sunt, cum fixus aër sanguinem facillime profundere soleat.

Nostrates vero sequentibus potissimum aquis utuntur:

1. aqua *Selterana*. Iungitur ea cum acidi aërei liberi copia, excipit etiam alcali mineralis pauxillum. Egregie expedit, dum vulgaris potus loco bibitur adversus suppurationes internas.

2. Aqua *amara*. Continet ea et acidum aëreum et magnesiā. Alvum itaque ducit, eumque et mesenterium purgat. Circumspecte autem bibenda est, cum sanguini per haemorrhoides fluenti favet: nam fistulas sanguinisque ex ano profusiones generare potest.

3. Aqua *thermarum carolinarum*. Salem ea continet, Glauberiano affinem, cuius alcalina pars

praedominatur. Alvum ducit urinamque movet, confert itaque adversus colluviem pituitosam et obstructionem viscerum abdominalium in imbecillitate hypochondriaca.

4. *Thermae Hirschbergenses, Landeckenses et Toeplitzenses* lixivioso - sulfurinae sunt. Sudorem potissimum movent, iisque corpus magis lavatur, possunt tamen etiam bibi. Adversus scrofulosam acrimoniam imprimis iuvant.

5. Aqua *Aquisgranensis* sistitur fere acido aëreo et sulfure, utiliter ergo adhibetur adversus scabiosam et scrofulosam acrimoniam.

6. *Aquae Freyenwaldenses, Lauchstaedtenenses et Berolinenses* acidum continent aëreum ferro nuptum, firmanit itaque laxata corpora. Balnea fere semper sistunt, possunt tamen etiam bibi.

7. Aqua *Spadana*. Considerari potest, tamquam composita ex Freyenwaldensi atque Selterana, cum acidum habeat aëreum, ferri paucillum et partes salino alcalinas. Igitur commode aperit ac firmat.

8. Aqua *Egerana* praeter acidum aëreum ferreasque quasdam particulas salem continet Glauberiano germanum, alvum ideo tantummodo ducit, militatque adversus mucosam colluviem;

9. aqua *Pyrmontana*. Differt a priori ferri copia maiore, unde etiam potentius valet ad robur au-

gendum: circumspectius etiam adhibenda est, cum lymphaticum systema haud adeo facile permeet.

Utilius eae aquae ad fontem ipsum bibuntur. Transvectae enim particulas amittunt constanter ipsis inhaerentes, maxime acidum aëreum, iique adiunctas alias partes.

Aqua ophthalmica confortans.

- ℞. Aquae Chamomillae sine vino uncias octo,
Extracti Saturni,
Spiritus vini camforati, singulorum drachmas binas,
Vitrioli albi scrupulum unicum,
Mixta dentur.

Optime ea aqua expedit ad epiphoram et lippitudinem a laxitate.

Aqua ophthalmica resolvens.

- ℞. Aquae Chamomillae sine vino uncias sex,
— benedictae Rulandi uncias duas,
Essentiae Aloës,
Liquaminis Myrrhae, singulorum drachmas binas,
Mixta dentur.

Confert ea aqua, quotidie aliquoties in oculum ftillata, ad maculas corneae et staphylomata. Commode etiam diluitur, si initio nimis irritat.

Aqua phagadaenica.

Solet parari ex mercurio sublimato et aqua calcis vivae. Cum vero admodum differre soleat aqua calcis, saepiusque nimis vetus sit ac iners, consultius agunt, qui mercurium in acido nitri solutum, prout ceterae res id exigere videntur, destillata aqua diluunt ibique adhibent, ubi cacoëthea ulcera abstergenda sunt.

Aqua florum sambuci.

Commodissime excipit ea diaphoreticas medicinas.

Aqua Thedenii sclopetaria.

Rx. Aceti vini,
Spiritus vini rectificati, singulorum pondotria,
Sacchari albi pondo unum,
Spiritus Vitrioli uncias decem,
Mixta dentur.

Cum calorem non solum minuere sed putredinem etiam arcere valeat, utilis esse ea medicina ad ulcera scorbutica et inflammationes putridas solet. Potentius adhuc agere perhibet clarissimus auctor, si ferri pauxillum, sal praeterea ammoniacus, herbarumque vulnerariarum extracta admiscentur. Destruitur vero salis ammoniaci mixtio acidi vitrioli.

ope. Satius esse duco, aromaticas herbas vulnerarias cum aceto, spiritu vini et acido vitrioli destillare, eoque facto saccharum admiscere.

Arsenicum.

Id diutius exul officinis, circumforaneis folis relictum fuit. Neque tamen negari potest, subinde utiliter adhibitum fuisse.

Neque corrosiva eius indoles rationem subministrat, cur damnare eius usum debeamus. Ex quo tempore enim causticis utimur mercurialibus, arsenicum ob corrosivam eius indolem improbare non licet. Manifesto iuvare carcinomata memini; atque in adeo atroci morbo anceps omnino id remedium experiri decet. Quam LEFEBURIUS iussit formula, haec est:

℞. Arsenici albi grana duo,

Sacchari albi drachmam unicam,

Mixta exactissime solvantur in aquae destillatae libris duabus,

Mixta dentur.

Protinus autem per octo continuos dies matutino tempore ieiunus aeger hauriat eius medicinae cum lacte mixtae, quantum cochlear vulgare capit, paullatimque ea portio ter quaterve per diem forbeatur. Extus vero qualis est solutio, talis applicatur. Sandaracha minerali, quae arsenicum est

fulfuri mixtum, uti confuerunt veteres in morbis a corrupta lymphâ.

Confiteri tamen oportet, me post prima tentamina, bonos eius effectus interdum non confirmatos vidisse.

Baccae Iuniperi.

Similem habent efficaciam ac terebinthina, infusae itaque egregie expediunt, tamquam diureticum in hydrope cum laxitate. V. *species purificantes.*

Balnea.

Calida balnea aut *tepidâ* laxatis partibus calefactaque cute circulum sanguinis mitigant spasmosque fedant. Conferunt igitur ad quosvis spasmos, ubi opium vel non agit vel idoneum non videtur, ubi tamen irritans materies prius eliminari nequit, quam spasmus sese remiserit. Nocent autem, ubi sanguis abundans turget, ubi nimis dissoluta sunt fluida nimisque imbecillae partes solidae.

Frigida balnea proxime cutem afficiunt eamque firmant. Impedito autem externae superficiei circuitu, in viscerum vitiis vel plane non, vel circumspectissime adhibentur. Expeditissime vero iuvant eos, qui hypochondriaca et hysterica laborant imbecillitate.

Balneum, quod *catarrhactis* specie in partes
irruit

irruit (*Douche*) concutit partes, utile igitur maxime ad resolutiones partium et contracturas.

Balsamus copaivae.

Effectus eius a terebinthina differt, quod urinam participare non soleat odoris violarum. Adhibere eum balsamum licet, ubi terebinthinae puritas ac bona indoles non explorata est: commodissimus vero est blennorrhoeis, ablata prius distentione inflammatoria. Plerumque vitello ovi solvitur: praestant tamen gummis arabica et saccharum. Quamdiu blennorrhoea adhuc livet, humorque effluens acrimonia omni privus non est, sequentem imperare soleo formulam:

℞. Balsami copaivae,

Elaeoscchari anisi, singulorum drachmam
unam,

Gummis arabicae,

Nitri depurati singulorum drachmas binas,

Aquae florum sambuci uncias decem.

Mixta data signentur: omni hora capiendum,
quantum cochlear unum vel alterum tenet.

Balsamus sulfuris.

Ubi fluida forma sulfure uti cupimus, solvitur in oleo vel anisi vel terebinthinae. Qui in anisi oleo solutus est, confert statibus rheumaticis et scabiosis

in pectore obviis, qui vero terebinthina mixtus est, militat adversus abdominis stases. Utrobique optime nubitur naphthae vitrioli.

Borax.

Quam olim opinati sunt efficaciam eius remedii, quod sanguinem propellat partumque promoveat, hodiernum haudquaquam probari posse arbitrantur. Propterea equidem eum hic recenseo, quod possit tartari cremorem in aqua reddere solubilem, id quod alias negotium faceffit, ac incommoda plura in usu creare solet. Mixtam boracis drachmam cum unica cremoris tartari uncia solvimus in bulliente aqua. Expedit etiam borax adversus aphthas.

Butyrum antimonii.

Vocatur ita regulus antimonii in acido salis solutus, validissimum certe causticum. Simul tamen optime resolvit ac discutit. Utiliter itaque applicatur ad corneae maculas et staphylomata, aliis remediis non sufficientibus, fuspe sa tamen manu admove-re opus est. Apicem pennae scriptoriae huic remedio immersum ad locum obfuscatum aut induratum admove-re oportet. Stimulo ita excitato adli-ciuntur protinus lacrymae, quae satis diluunt insons- ne faciunt remedium.

Camfora.

Impedit ea humorum eam corruptionem, qua putrescunt, resolvit, cutem admodum afficit, sudores prolicit, absque aucto calore febrili externo.

Commodissima igitur in omni febrium genere, ubi putredini favent humores, ubi stases resolvendae sunt inflammatoriae cutisque est mollienda.

Quamvis autem sanguinis circuitum augere non videtur, calefacit tamen, eosque offendit, quorum nervi nimis agiles sunt. Vacare ea itaque oportet, dum e sensibus acutissimis noxam extimescimus.

Commodissime exhibetur saccharo trita, ad unum vel quatuor grana omni bihorio. Id tamen habet peculiare, quod nonnullorum ventriculus ferre eam nequeat: eius igitur rei ratio est habenda.

Neque imperanda est, ubi urinam promovere cupimus, cum impedire eius cursum soleat. Optime ea propter expedit, dum acria exhibita sunt diuretica, aut in urinae difficultate ex cantharidibus suborta. Emulgere eam tunc oportet. Copiose autem devorata generandi vim debilitare solet, quod ex impedito sanguinis cursu versus eas partes exponi posse videtur.

Melancholicis subinde tamquam specificum confert, dum auctis paullatim portionibus, ad dimidiam unciam quotidie ordinatur. Exploratu diffi-

cile est, utrum proxime afficiat nervos, an ita opituletur, ut obstructiones pertinaces referet.

Cantharides.

Cuti admotae discutiunt et derivant. V. *emplastrum vesicatorium*. Intus sumtae urinam vehementia quadam proliciunt, non adhibendae, nisi in blennorrhoeis secundariis pertinacibus atque urinae incontinentia cum laxitate iuncta. V. *tinctura cantharidum*. Ea vero violentia renes afficere et vesicam solent, ut vel unicum granum gravissimas possit urinae difficultates mictumque cruentum gignere. Antidoti veri vices hic camfora gerit: effectus eiusmodi enim non solum aufert, sed futuros etiam avertit.

Possunt vero etiam resolventis loco adhiberi. Utiles esse in fungis articulorum memini.

Castoreum.

Iis medicinis adnumeratur, quae hystericos affectus mitigare valent, soloque saepius odore agere videtur. Quodsi aliis uti remediis, e. g. opio asaque foetida prohibemur, castoreo uti ad decem aut viginti grana licet.

Conchae praeparatae.

Abforbentibus accensentur: utimur autem iis, cum lapides cancerorum ad manus non sunt, cumque

magnesia falis communis, alias praestantior, expeditura esse non videtur. Per se quidem non adhibentur, commode vero aliis admiscentur remediis, dum acor occupat ventriculum, e. g. radici rhei. Temperant etiam sanguinem, si acido vegetabili saturantur. *V. mixtura refrigerans.*

Conserva antiscorbutica.

℞. Herbae recentis cochleariae groenlandicae,

— — nasturtii aquatici,

— — trifolii fibrini,

Succi recentis radicis armoraciae,

— — fructus aurantium, singulorum aequam portionem,

Sacchari albi, quantum sufficit.

Misceantur in conservam, detur.

Commodissime haec medicina, ubi herbae per hiemem deficiunt, adversus scorbuticam acrimoniam imperatur.

Cortex cascarillae.

Minus cortice peruviano hic adstringere, magis autem calefacere consuevit. Hinc eum praefero in febribus continuis malignisque ac in dysenteriiis, cum excretiones minus impediatur sudoremque simul moveat. Minore tamen portione, quam peruvianus cortex, ob vim calefacientem, exhibendus est.

Cortex peruvianus.

Duplici potissimum modo is agere videtur: resistit enim putredini ac robur nervis addit. Adhibetur igitur in febribus putridis, malignis et intermittentibus, in phthisi pituitosa et ubicunque vires prostratae sunt.

Ruber autem cortex plurimum antecellit vulgarem pallidiorem.

In putridis febribus eo duntaxat tempore exhibetur, ubi febris sese remisit, aqua autem infusum propinare oportet omni hora, quantum cochlear capit, cum maiore portione devoratus excretiones impedire humoresque aliorum propellere possit.

In nervosis febribus ea iungantur remedia, quae sudorem movent. Infusum ibi corticem mixturae diaphoreticae aequa portione miscere licet.

Ex toto autem in continuis febribus ibi duntaxat imperatur, ubi nervorum vim prostratum iri suspicamur.

Maxime vero circumspicere oportet eum, qui febribus oppositurus est corticem, an cutem linguamque ficas faciat spiritusque difficiles. Tunc vero omnino est eo abstinendum, aut iis misceatur, quae nervorum distentiones tollunt sudoremque emolliunt. Optime expedire solet in imbecillitate cum sudoribus symptomaticis iuncta, ubi etiam non nimia siti aeger cruciatur.

Adversus intermittentes febres ita imperatur, ut, purgato prius ventriculo, tempore, quo febris cessat, pulveris forma sumatur. In quartanis febribus, ubi obstructa esse viscera suspicamur, sale ammoniaco prius iungitur. Imperatur autem scrupulus eius cum salis ammoniaci decem granis omni bihorio. Quodsi neque alvum comprimit neque fufam citat, sale ammoniacum reicere portionemque augere decet.

In malignis febribus intermittentibus opus est inter primos accessus drachmam integram eius omni hora exhibere.

Constat praeterea, febres intermittentes super levissimis causis recurrere solere. Recurrunt autem tertianae post septem dies, quotidianae et quartanae interiectis quatuordecim diebus. Experientia teste sequenti modo ii recursus avertuntur. Septimo die, postquam tertiana febre vacaverit aeger, decimo quarto vero, postquam quartana sive quotidiana defuerit, denuo cortex imperatur, ac utrobique per octo dies usus eiusdem continuatur.

Nec ambigi potest, corticem eum optime expedisse in haemoptysi ac primordiis phthiseos. Confert tamen solummodo, cum sublatis spasmodicis firmatisque partibus suppuratio vel averti vel benigna reddi potest. Id tamen contingit plerumque in la-

xis hominibus iisque, qui in inflammationem non vergunt.

Commodissimus etiam est in phthisi pituitosa, quae catarrhos excepit: tenendum tamen et hic, exhiberi oportere non nisi cum febris sese remiserit, atque ita, ut infusum protinus adhibeamus.

Egregie etiam iuvat eos, qui imbecillitate diuturna laborant, licet et hic veniendum simul sit ad alia praesidia, maxime ad ea, quae spasmos sedant.

Nonnunquam vomitum facile oiet: opus itaque est, ut aliis remediis, praesertim opio, cinnamomo et cortice aurantiorum misceatur.

Praesidio etiam esse solet ulceribus externis, ubi et vires deficiunt et puris proba indoles: exhibetur, uti ad gangraenam, pulveris forma, quotidie ad aliquot uncias. Utiliter externis partibus utique applicatur: excipere potest in gangraena salem ammoniacum: cum aceto vini puls tenuis inde parata super exesam partem datur.

Possitne ceteroquin radix *gei urbani* cortici huic substitui, quod recentibus patere videtur experimentis, mea quidem experientia me nondum docuit.

Cortex Cinnamomi.

Utimur aquis super eum destillatis. Oleum enim nimis per se calefacit: cumque in aquis adsit, suppetere saepe videntur.

Cortex Mezerei.

Cutis superficiei admovetur, ut epidermidem in vesicam attollat ulcusque excitet. Nimis vero irritat, neque puris sufficientem copiam promit, quae tamen ulceribus arte petitis bene respondere debet.

Utilius adhuc intus sumitur ad venereos affectus, ubi solidae partes, imprimis ossa afficiuntur, atque ubi abstinere mercurialibus ob malam humorum indolem malumus. Coquitur uncia dimidia eius cum aequa portione radicis glycyrrhizae in libra aquae. Angli praeterea uti etiam hoc cortice cum cicuta iuncto in morbis scrofulosis solent.

Cortex Simarubae.

Cascarillae admodum affinis is cortex egregie expedit adversus citam alvum, quae vires prostermit, atque dysenteriam. Compressa enim alvo cutim mollire solet: neque incallescere ex eius usu corpus adeo videtur ac e cascarillae usu.

Commodissime vel coctus vel aqua infusus, ut ex uncia dimidia octo unciae colatae aquae remaneant, exhibetur, atque omni hora, quantum cochlear capit, propinatur.

Cremor tartari.

Obrutam fordibus biliosis et putrescentibus alvum egregie solvit. Commodissime potu ordinario

suadetur. Coquantur eius unciae duae cum libra una et semisse in olla argillacea: quo facto effunditur id, quod sedimento superest additurque mel-
lis aut sacchari sufficiens copia.

Tartari cremor chemica arte liberatus sale alcalino suo, purum praebet acidum tartari, quod syrupum constituit cum melle aut cum manna potius, facile fervandum, qui commodissime calorem minuit alvumque ducit.

Crocus.

Iis remediis adnumeratur, quae dolores mitigant viresque refocillant: hinc iuvat eos, qui debilitate nervosa ac virium prostratione laborant. V. *laudanum liquidum Sydenhami* et *pilulae antihystericae*. Haemorrhoidum cursum praeterea promovet et menstruorum. V. *pilulae balsamicae*.

Crocus metallorum.

℞. Antimonii crudi,

Nitri depurati, singulorum in pulverem reductorum aequam portionem.

Mixta, detonata in crucibulo ignito eluantur.

Hoc quidem modo destruitur antimonii sulfur regulique pars in calcem cogitur. Continet inde lixivium superstes, postquam eluta fuerit mixtio, nitrum antimoniatum. Eluta massa, croci metallo-

rum nomine, constat regulinis partibus, quarum aliae in calcem coactae, aliae sulfuris ope ligatae, aliae vero liberae sunt. Harum posteriores participant vinum vis emeticae. V. *aqua benedicta Rulandi*.

Electricitas.

Aër atmosphaericus ubique abundat materiae electricae copia vel maiore vel minore, quae irripit in corpus animale tum per cutim, tum per pulmones, ac peculiares suos effectus in eodem producit.

Quae in ipso corpore animali adest electrica materiae, ex aëre haudquaquam solummodo attrahitur, sed ex ipsius partibus atque ex cibis ingestis elicitur.

Id vero corpus, quod citra peculiarem electricitatem foris adhuc augmentum eius attrahit, *positive electricum* esse dicitur. Quod vero alia corpora suae electricitatis participat, eiusque adeo privatur, *negative electricum* appellatur.

Quodsi itaque praesidio esse electricitas debet, eum, qui ea abundat, orbare eadem, ii vero, qui materiae electricae vacat, largiri eius copiam oportet.

Effectus autem, quos abundantia electricae materiae in corpore producit, sequentes sunt:

1. circulum sanguinis quinta aut sexta parte adauget;

2. secretiones etiam celeriores facilioresque reddit;

3. diluit humores corporis fere omnes;

4. irritabiles magis sensibusque acutiores facit partes quascunque corporis nostri.

Ubi itaque laxae fibrae, tardior sanguinis circuitus, secretiones impeditae et stases praesentes defectum electricitatis indigitant, acervata eadem eiusmodi affectus curari possunt.

Potest itaque electricitas positiva ad glandulas, quae obduruerunt, discutiendas, ad sanguinis cursus accelerandos, ad curandas denique resolutiones inveteratosque rheumatismos.

Negativa vero prodest, ubi nimia irritabilitas nervorum distentiones doloresque excitavit.

Eum, qui totum aegri corpus implere materie electrica aut orbare cupit, decet, aegrum ἀσύνδετον collocare, adeoque torrentem electricum in corpus derivare. Quodsi vero singulas partes vel induratas vel resolutas curare volueris, opus est, materiem in easdem partes ingerere, aut ex iisdem prolicere, citra ceterarum partium affectum.

Experientia testatur, commodos fere nunquam validos esse succus, sed optimum sequi effectum, cum ligno quodam pyriformi aut metallo electrica materies paullatim vel elicitur, vel ingeritur, ut

molestiam parvam vel nullam aeger sentiat. Opus autem est machina maiore, ut is attingatur finis.

Elixirium antiscorbuticum.

- ℞. Extracti trifolii fibrini aquosi,
— centaurii minoris aquosi,
— fumariae aquosi,
— graminis aquosi, singulorum unciam dimidiam,

Solvantur in aquae florum chamomillae libris quatuor.

Admisceantur:

Spiritus cochleariae unciae duae,

Olei vitrioli albi drachmae duae.

Mixta dentur.

Optimo id praesidio esse ad obstructiones ac debilitatem viscerum abdominis solet, cum scorbutica labe humores afficiuntur. Eius, quantum cochlear capit, ante et post meridiem hauriri potest.

Simplicius id ita paratur:

- ℞. Extracti apsynthii uncias duas,
solve in
Aquae fontanae libris quatuor,
admisce
Spiritus cochleariae uncias duas,
Olei vitrioli albi drachmas duas.

Mixta dentur.

Elixirium resolvens.

℞. Salis tartari depurati uncias duas,
 saturentur cum
Aceto scillitico,
 admisceantur
Extracti fumariae aquosi,
 — millefolii aquosi,
 — trifolii fibrini aquosi,
 — cardui benedicti aquosi, singula-
 rum unciam dimidiam,
Aquae chamomillae sine vino libras quatuor,
Tincturae antimonii Iacobi,
 — martis aperitivae, singulorum
 unciam unam.

Mixta dentur.

Opem id remedium affert iis, qui cachexia, hy-
drope aut viscerum abdominalium obstructione la-
borant: sumitur autem eius, quantum cochlear di-
midium capit, omni bihorio.

Simpliciori modo id ita paratur:

℞. Salis tartari uncias quatuor,
 saturentur cum
Aceto vini,
 admisceatur
Extracti cardui benedicti,
 — millefolii, singulorum uncia unica.

Mixta dentur.

Elixirium roborans.

℞. Extracti corticis peruviani aquosi,
— — cascarillae aquosi,
— gentianae rubrae aquosi,
— chamomillae aquosi, singulorum un-
ciam dimidiam,

solve in

Aquae menthae piperitae sine vino libris
quatuor,
admisceantur

Tincturae martis adstringentis drachmae
quatuor.

Mixta dentur.

Opus est eo remedio in ventriculi et intestino-
rum imbecillitate, quae acutis febribus superest vel
alias excipit causas: imperatur autem quotidie ali-
quoties, quantum cochlear capit.

Simpliciori modo paratur:

℞. Extracti corticis cascarillae,
— gentianae rubrae, singulorum un-
ciam unam,

solve in

Aquae fontanae libris quatuor,
admisceantur

Tincturae martis adstringentis unciae qua-
tuor.

Mixta dentur.

Emplastrum vesicatorium perpetuum.

- ℞. Hydrargyri vivi uncias tres,
Balsami sulfuris simplicis drachmam unam;
exactissime mixtis paullatim adde,
Gummis ammoniacae liquatae libras duas.

Detur.

Egregie id emplastrum stases resolvit, maxime venereas.

Emplastrum e cicuta.

- ℞. Succı recentis cicutae uncias sexdecim,
Pulveris herbae cicutae recentis,
Gummis ammoniacae,
Aceti scillitici, singulorum uncias octo,
Cerae citrinae,
Olei olivarum, singulorum uncias quatuor.
Mixtis fiat lege artis emplastrum.

Optime id etiam discutit tumores, praesertim scrofulosos, unde et ad articulorum fungos imperatur.

Emplastrum resolvens foetidum.

- ℞. Gummis ammoniacae libras tres,
— asae foetidae libram unam,
Mellis puri libram dimidiam,
solve in
Aceti vini quantitate sufficiente.

Leniter inspissata ad emplastri compagem dentur.

Expedit

Expedit autem adversus stases et tumores eiusmodi, qui spasmos excipiunt. Equidem memini, conferre etiam in tumoribus articulorum, qui causas externas agnoscerent. Quem SCHMUCKERUS melli substituit, sapo, destrui videtur aceto. Quodsi eum autem, ubi in inflammationem pronus est tumor, cum asa foetida iungere malueris, consultius ages, dum oleo quodam, eius exemplo, quod hyoscyamus promit, camforaeque pauxillum addideris.

Emplastrum vesicatorium.

℞. Cerae flavae uncias decem,
Terebinthinae venetae,
Olei olivarum, singulorum uncias tres,
Pulveris cantharidum uncias octo.

Mixtis fiat lege artis emplastrum.

Detur.

Ubi irritabilitate nimia viget aeger, satius est emplastrum, priusquam admoveatur, camforae pauxillo subigere, ut urinae difficultas, facile alioquin sequens, avertatur. Optime etiam confert, loca affecta continuo ita irritare, ut suppuratio fervetur.

Essentia aloës.

Admiscetur externis remediis, quae vulnera detergunt, aquis ophthalmicis, elixirio resolventi et roboranti, dum alvus compressa est. V. Aloë.

Essentia Angelicae.

Alexipharmacis accensetur.

Essentia asae foetidae.

℞. Gummis asae foetidae uncias duas,

Spiritus vini rectificati pondo unum.

Digesta colata dentur.

Adversus hystericos affectus essentia eiusmodi drachmae copia adhibetur. V. *pilulae antihystericae* et *gummi asae foetidae*.

Essentia corticum aurantium.

Flatus propellere solet.

Essentia castorei.

Antihystericis adnumerata drachmae copia imperatur. V. *castoreum*.

Essentia pimpinellae albae.

Leniter irritat haec radix ac resolvit. Confert itaque, gargarismatibus admixta, ad discutiendas stases catarrhales colli. V. *radix pimpinellae*.

Essentia Valerianae.

Adiungitur mixturis diaphoreticis in putridis febribus et malignis: potest autem eius uncia dimidia per diem consumi. V. *radix Valerianae*.

Extractum apsynthii aquosi.

Utimur eo in verminosis affectibus ac colluvie mucosa primarum viarum. Solutum in aqua chamomillae ad dimidiam aut integram drachmam quotidie voratur.

Extractum ligni Campechiani aquosi.

Adstringit simul et demulcet. Confert igitur in alvo cita, quae diutius corpus exercens subito comprimi nequaquam debet: exhibetur quotidie ad unam vel alteram drachmam.

Raro tamen invenire id extractum probe paratum licet: multumque negotii omnino facessit modus, quo pars adstringens ex eo ligno elicitur. Necesse est, sapor eius proxime accedat ad radicis glycyrrhizae saporem. Ibi praeprimis obtinet locum eius remedii usus, ubi ex cortice simarubae nimis corpus incalescit.

Extractum cascarillae aquosum.

V. cortex cascarillae. Subigitur id extractum vel temperante aliquo pulvere, vel solutum imperatur, ubi vires firmandae sunt citra adstrictionem. Protinus grana aliquot omni bihorio exhibentur, progressu vero quotidie portio augetur ad drachmam dimidiam. V. elixirium roborans.

Extractum centaurei minoris aquosum.

Ad resolventia pertinet, quae leniter simul robur adaugent. V. *elixirium resolvens et antiscorbuticum.*

Extractum florum chamomillae aquosum.

Cum peculiari modo nervos afficiant chamomillae, utiliter id extractum ibi adhibetur, ubi cortice abstinere oportet, aut aliis iungitur remediis. V. *elixirium roborans.*

Extractum corticis peruviani aquosum.

Plurimum refert, id diuturna potius infusione et inspissatione, quam celeriore coctione parari. Sal sic dictus essentialis mechanica frictione conficitur: eum autem modum equidem ad alia extracta paranda adhibeo.

Prodest praesertim, ubi tempus non sufficit, ut pulveris forma cortex possit exhiberi, ubi aegri eum fumere vel nolunt vel nequeunt, infantum exemplo. Cum uncia una corticis extracti vix drachmam praebat, imperari etiam potest ad drachmam, et quod excurrit, per diem consumendam.

Extractum cicutae.

Paratur id e succo expresso conii maculati, leniter inspissato, ne coctione intempestiva perditum eant partes potentiores.

Extractum fumariae aquosum.

Optime resolvit, propterque salinas particulas urinam ciēt. Hinc adversus herpeticos affectus adhiberi potest.

Extractum gentianae rubrae aquosum.

Ad amara pertinet et roborantia, V. *elixirium resolvens et roborans.*

Extractum graminis aquosum.

Iis accensendum est, quae sanguinem purgant. Equidem utor succo recens expresso leniterque inspissato, qui et potentius agit et suaviori sapore pollet. Imperavi nonnunquam, succi eius uncias quinque vel sex per diem consumi. V. *elixirium antiscorbuticum.*

Extractum Hellebori nigri aquosum.

Expeditissime id pellere humores solet. Neque tamen ex foliis sed e fibrillis radicum, longa extractione lenique inspissatione parari necesse est.

Extractum quassiae aquosum.

Non alienum est, ubi irritabilitate aeger vacat, excretionibusque neque impediendae neque promovendae sunt, ubi simul nervi debilitate laborant; maxime conferre dicitur iis, qui in colicos dolores

vergunt. Solutum potest quotidie ad scrupulum adhiberi.

Extractum saturni.

Vocatur ita plumbi calx in vini aceto soluta, inter quam et lithargyrii acetum id interest, quod illa sit magis concentrata. Aqua diluitur, prout rationes id postulare videntur, calorem simul minuit, stases discutit roburque partibus addit: confert itaque tumoribus parum inflammatis et morbis oculorum.

Extractum taraxaci.

Lactescentium plantarum more leviolem habet taraxacum acrimoniam, cuius vi resolvit, ut et scilarum partium, quarum insignem habet copiam. Commodissimum itaque est, succum ex herba radicibusque expressum leni calore ad mellis usque spissitudinem digerere.

Extractum trifolii fibrini.

Amarum id ac resolvens est remedium. V. *elixirium antiscorbuticum et resolvens.*

Fel tauri inspissatum.

Eximium est resolvens, quo in ictero, ac ubicunque bilis non rite affluit, ad drachmam quotidie uti possumus.

Folia belladonnae.

Praeter narcoticam facultatem spasmos etiam sedare belladonna sudoresque movere solet. Utiliterque expedit aduersus morsum rabidi canis atque nervosos morbos. Equidem memini plurimum auxilii eam afferre in resolutionum variis speciebus.

Adultis ad quinque vel decem grana, intra unum vel alterum nycthemerum exhibetur.

Flores salis ammoniaci martiales.

Praestant usu in obstructionibus, ubi vires simul firmandae sunt, febrium quartanarum et chlorosis exemplo. Granis aliquot incipiatur, augetur autem portio ad scrupulum aut ad drachmam integram. *V. pulvis antifebrilis.* Potentius etiam valuerunt et externo et interno usu, aucta paullatim ad drachmas aliquot dosi, aduersus carcinomata: cuius quidem rei ipse haudquaquam testis, auctoribus id affirmantibus facile fidem habeo.

Flores arnicae verae.

Acrimoniam habent et amarorem, admodumque, aqua infusi, resolvere colluvies mucosas pulmonumque obstructions possunt. Quin praedicantur etiam in haemoptysi, ubi sanguinem extra vasa effusum discutere dicuntur. Suadentur praeterea

ad morbos nervosos febresque intermittentes diurnas.

Cum vero acrimonia polleant vomitumque maiore portione ciere possint, pauxilla eorum portio insigni aquae copia infundi, e. g. drachma unica aquae libra: augeri deinde debet, prout morbi ratio id hortatur. V. *species pectorales resolventes*.

Flores chamomillae vulgares.

Ob antispasmodicam et carminativam indolem optime aqua infusi adversus spasmos expediunt. Potest iis aqua coctis alvus etiam perlui.

Observatum praeterea est, expedire eosdem in pulverem redactos, ad scrupulum unum vel alterum in febribus intermittentibus. Adminiculo sunt hypochondriacis, maxime si ratio simul obstructionum est habenda. Resolvente enim vi eosdem gaudere, vel inde patet, quod aqua infusi vomitum nonnunquam cieant. V. *pulvis ecphracticus*.

Flores sambuci.

Molliunt ii, discutiunt, atque propter balsamicas partes sudorem movent. V. *aqua florum sambuci*.

Flores sulfuris.

Vocatur ita sulfur depuratum. Adhibetur potissimum in scabie, ubi specifici vim exserit. V. *hepar sulfuris*.

Commendatur etiam, tartari cremore mixtum adversus affectus, qui haemorrhoidum fluxum excipiunt. Egregie ceteroquin confert iis, qui obstructions iecinoris venaque portarum patiuntur. Decem eius vel triginta grana quotidie exhibentur.

Flores Zinci.

Primum *luna fixata Ludemanni* appellati, summas laudes tulerunt in nervorum distentionibus: multum tamen de gloria eorum nuperrima tempora detraxerunt. Neque eo minus adhiberi possunt, ubi peculiaris nulla symptomata nos hortantur ad rationalem quandam methodum, citraque emolumentum varia iam adhibita fuerunt specifica. Dimidium vel integrum granum initio exhibetur, paulatimque dosis augetur. Optime agere observatum est, cum acida non effervescent cum iis.

Gargarisma adstringens.

℞. Aquae fontanae uncias decem,
Essentiae pimpinellae albae unciam dimidiam,
Aluminis crudi drachmas duas.

Mixta dentur.

Quodsi uvula nimis relaxata dependet, commodissimum id gargarisma esse solet.

Gargarisma resolvens.

℞. Oxymellis simplicis uncias duas,
Nitri depurati unciam dimidiam,
Essentiae pimpinellae albae drachmas duas,
Aquae florum sambuci uncias decem.
Mixta dentur.

Globuli martiales.

Ferrum in acido tartari solutum inspissatur. Formantur e tenaci massa globuli ad unciam dimidiam vel unicam. Iis utimur, ut frigida balnea ferreis particulis impraegnentur. Prius enim solutae aliquot unciae admiscuntur aquae.

Gummis ammoniaca.

Eximie resolvit, sputa in pulmonum morbis promovet ibique locum obtinet, ubi ablata est inflammatio. V. *pilulae resolventes* et *syrupus pectoralis resolvens*. Per se capi potest ad duas usque drachmas per diem. Satius tamen est forma soluta eam exhibere. Ubi sales obtinent, expedit sal ammoniacus, ut solutio in aquis promoveatur. Praeterea solvitur etiam in oxymelle, vitello ovi et gummi arabica.

Gummis arabica.

Inspissata est et blanda mucilago, quae ad tollendam intestinorum nimiam irritabilitatem, in al-

vo diutissime fusa, et intus sumta et clysmatibus in-
iecta egregie confert. Solvi etiam eius ope mercu-
rius potest. *V. mercurii solutio Plenkiana.*

Gummis asae foetidae.

Eximie solvit spasmosque sedat: utilis itaque ad
hypochondriacos et hystericos affectus, cum ob-
structa simul abdominis viscera sunt, maxime ad os-
fium morbos ab acrimonia rheumatica et scrofulosa.
V. pilulae antihystericae. Solvi etiam in aqua pot-
est. Exhibetur ad drachmas duas per diem. Extus
applicata egregie confert ad discutiendos tumores
frigidos. *V. emplastrum resolvens Schmuckeri.*

Gummis euphorbii.

Remedium acriter irritans, quo extus, tam-
quam epispastico, uti possumus. *V. emplastrum ve-
sicatorium perpetuum.*

Gummis galbani.

Eius effectus apprime congruit cum gummi am-
moniaca: magis tamen calefacit spasmosque poten-
tius sedat, ob oleum adhaerens essentiale, quo am-
moniaca gummis vacat: expedit itaque in hypo-
chondriacis hystericisque affectibus. *V. pilulae an-
tihystericae.*

Gummis guaiaci nativa.

Praeter gummofas partes habet etiam refinam acrem, optimeque resolvit rheumaticos tumores. Emoliri simul humores solet; atque ad duas drachmas per diem exhibetur, prout rationes ceterae id postulant. In aqua commodissime solvitur salis ammoniaci ope, aut, cum is nimis irritat, gummis arabicae. Potest tamen etiam in pilulis exhiberi. *V. pilulae resolventes.* Dum vero teneriuscula corporis est compages, consultius agitur extracto aquoso. *V. lignum guaiaci.*

Gummis guttae.

Ad acria pertinet drastica, potest ergo in hydropibus atque taeniis duntaxat adhiberi.

Recentiora docuerunt experimenta, acrem eius indolem mannae ope posse mitigari. In hydropibus optime exhibetur cum aliis remediis. *V. pilulae antihydripicae.* Adversus taenias ita imperatur, ut triginta grana, in tres portiones distributa, per diem confumantur,

Gummis myrrhae.

Quod quidem remedium, licet laudes olim adversus suppurationes internas tulerit, circumspectissime tamen ordinari debet, sicut et alia balsamica. Ubi vel aliquantulum in inflammationes aegri ver-

gunt, has ciere ea remedia possunt. Ad mucosam phthisin suppetunt plerumque alia remedia, quamvis et cortici peruviano decem aut triginta granis addere hanc gummin liceat. Extus applicatum abstergit et putredini resistit. *V. liquamen myrrhae.*

Hepar sulfuris.

Sulfur sistit sicca via in fixo alcali solutum. Eo modo magis volatile ac penetrans fit sulfur, egregieque expedit adversus scabies inveteratas. Solvitur eius drachma unica in aqua, omnique hora sumitur, quantum cochlear capit. Paullatim augetur portio ad dimidiam usque unciam, dumne vomitum citet. Potest etiam balneum excipere hepatis eius unciam.

Prospiciatur tamen ubique, ut recens semper paretur, cum sulfur, ob maiorem volatilitatem dispergi in aëra solumque alcali relinquere soleat, quod officit magis quam prodest in acrimonia sanguinis scabiosa.

Egregie etiam sulfuris hepar confert, cum venena caustica, arsenici et mercurii sublimati exemplo, sumta sunt, cum ad ea accedere eaque mitigare soleat. Caustica sua indole privatur arsenicum, dum hepati nubitur, sublimatusque mercurius salibus alcalinis destruitur.

Experiri praeterea liceret, an salutis etiam sit in strumis incipientibus. Quas saepius praedicarunt,

ovorum testae hanc vim ob hepar duntaxat sulfuris ipsis adhaerens, quod manifesto odore percipitur, exferere mihi videntur.

Herba aristolochiae rotundae.

Folia recentia utiliter adhibentur ad ulcera externa et exanthemata. Molliunt enim et siccant.

Herba boni Henrici.

Recens herba commodissime applicatur ad exanthemata, quorum bonam suppurationem promovet.

Herba centaurii minoris.

Ad amaras pertinet, quae resolventibus gaudent et roborantibus facultatibus. Extracto utimur, quod e florentibus summitatibus paratur. V. *extractum centaurii minoris.*

Herba cicutae.

Est ea conii maculati proprie herba, quae ad carcinoma scrofulosamque duritiem laudatur: neque ambigi potest, subinde adminiculo fuisse, licet saepius labores nostros frustretur. Plurimum sane referret certius definire eos casus, ubi efficax fuit.

Commodissime pilulae parantur ex herba recenti in pulverem redacto atque ex extracto, aequis portionibus: incipi potest grano uno vel altero, au-

genda tamen paullatim dosis. Equidem sine damno ad centum per diem grana vorare hoc modo iussi ac nonnunquam egregios inde effectus observavi. Neque tamen eo minus, nervis affectis vertiginem pertinacem ciet, quam vegetabilium acidorum copioso haustu auferre fatagendum est.

Interdum pustulas excitat erysipelaceas in facie partibusque affectis: certoque explorari posse non videtur, eiiciantur ne eae pustulae acrimonia scrofulosa, quam cicuta emoliat, an ipso remedio producantur. Adlevamentum saltem insigne inde nunquam animadverti.

Herba cochleariae.

Praestantissima est omnium plantarum, quae adversus scorbutum adhibentur. Groenlandica species, in hortis nostris culta, communem antecellit: oportet tamen recenti ea uti. V. *conserva anti scorbutica.*

Herba malvae.

Eximium molliens, quod pectorales species ingreditur atque externe etiam ad inflammatorias stases adhibetur.

Herba meliloti.

Pertinet quoque ad mollientes et discutientes plantas. V. *species pro cataplasmate.*

Herba menthae.

Praedita est imprimis antispastica et carminativa facultate. Praeferenda mentha piperita vulgari, cum debilitate ventriculus laborat. Vid. *aqua menthae*.

Herba millefolii.

Aqua infusa auxilio saepius fuit in molestiis haemorrhoidalibus: spasmos praeterea potentius sedat, quam chamomilla.

Herba nicotianae.

Cocta ea aut fumus eiusdem ad alvi lotiones adhibetur. Ubicunque validius irritare cupimus, fumo: ubi vero vulgaria remedia ad alvum solvendam non sufficiunt, cocta nicotiana uti licet.

Herba sabinae.

Pellentibus potioribus ea adnumeratur, ibi adhibenda, ubi alia remedia satis agere non videntur. Circumspecte tamen portio distribuenda, paucisque ubique granis incipienda curatio. Externe etiam commendatur ad condylomata venerea: satius tamen est mercurio uti nitroso.

Herba trifolii fibrini.

Amara est et resolvens herba. V. *extractum trifolii fibrini*.

Herba

Herba uvae ursi.

Adminiculo esse iis, qui calculorum doloribus torquentur, dimidia drachma per diem consumta, observatum est. Videtur tamen urinae quoddam vitium adesse in calculo, quod iis omnibus remediis corrigitur, quae adversus dolores calculorum utilia fuerunt, neque calculus ipse inde solutionem patitur.

Kermes minerale.

Cocto antimonio cum alcali fixo, deindecolato frigoriq̃ue commisso rubicundus pulvis fundum petit, qui hepar sulfuris cum partibus regulinis constituit. Elutus is pulvis et ficcatus minerale kermes exhibet, quod parum tantummodo differt ab hepate antimonii, cum alcalinae partes omnes elutae sunt. Quodsi autem pulvis non eluitur, sed a lixivio suo separatus ficcatur, remedium nanciscimur, quod plerumque, ni semper, praeferendum esse sulfuri antimonii videtur.

Non ablutus is pulvis expeditissime iuvat morbos inveteratos ex acrimonia scabiosa, herpetica et scrofulosa, dum auctis paullatim dosibus sumitur. Cum propter alcali vegetabile facile madescat, fatius est ex sale sodae id parare. Debiliori ceteroquin modo vomitum ciere kermes solet, quam pri-

rum sulfuris antimonii praecipitatum, potentiori vero quam tertium.

Lapides cancerorum.

Egregie ii absorbent: substitui possunt ostrearum testis et magnesiae salis communis, quamvis ceteris fere omnibus haec palmam praeripere soleat, cum omnibus fere acidis nupta salem efformet solubilem.

Laudanum liquidum Sydenhami.

℞. Opii thebaici uncias duas,
Crocii orientalis unciam unam,
Pulveris cinnamomi,
— caryophyllorum, singulorum drachmam unciam,
Vini hispanici libram unam.
Digesta colata dentur.

Quamvis consultius agitur opio per se, pulveris forma adhibito, hoc tamen praeparatum in vulgus adeo pervulgatum est, ut cognoscere id necessarium sit. Secundum formulam hic ordinatam, sex circiter guttulae unicum opii granum continere debent. Cum vero vinum non penitus solvere possit opium, atque saepius deinde aliquid iterum excernatur, decem solummodo aut quindecim guttae uni-

cum opii granum continere videntur. Ibi praeprimis haec medicina confert, ubi debilitatae simul partes sunt.

Lichen caninus.

Laudibus id remedium MEADUS praeprimis adversus rabiem caninam extulit. Duabus eius partibus Angli solent piper admiscere, *pulverisque antilyssi* nomine insignire. Ratiocinio quidem facultas nulla eius algae detegi potest: piperique forte maxima pars efficaciae merito tribuitur. Neque tamen in eiusmodi atrocissimo morbo decet, aliquid ratiocinio solo decernere.

Lichen islandicus.

Maxime nutrientem mucum cum amari insigni portione ea alga continet. Proprietates eae ratione auxilium iam praestolantur: eaque coniectura stabilitur experientia.

In febribus hecticis, ubi vires ex toto deficiunt fibrarumque cohaerentia, deinde etiam in dysenteria, cum intestinorum mucus restituendus fibraeque eorum firmandae sunt, suaderi potest usus eiusdem remedii: coquitur autem uncia eiusdem unica lactis libra: colata mixtura paullatim per diem consumitur. In dysenteria vero aqua sola coquitur.

Lignum campechense.

Recentiores experientiae probarunt adstringentem atque demulcentem eius ligni facultatem. Differt autem a proximis, quod neque irritet neque calefaciat.

Lignum iuniperi.

Sanguinem purgat movetque urinam. V. *species purificantes.*

Lignum guaiaci.

Dicitur etiam sanctum. Utrumque quidem determinatur in historia naturali, negligi tamen ea differentia a medico debet, cum seplasario fidem habere hoc potissimum nomine necesse sit. Verum guaiaci lignum gravius esse ac magis resinofum dicitur sancto. Egregie autem resolvit, atque ad luem veneream curandam in India adhibetur. Nostrates utuntur cocto eo, dum morbus venereus admodum iam adolevit, maxime adversus dolores articulorum venereos.

Cum ptisanarum copiosi haustus stomachum infirmare soleant, consultissimum est uncias eius ligni quatuor in duabus aquae libris coquere, ut dimidia pars supersit: calida ea aqua propinatur ad uncias aliquot matutino tempore et vespertino, ut cutis simul molliatur. Videtur enim in calidis regioni-

bus iccirco tantopere iuvare, quod calore versus cutim pellatur.

Constat etiam, alvum id facile liquare, cum diaphoresis negligitur: neque tamen ea excretio adeo proficua ac transpiratio esse videtur. Quod superest, circumspicte exhibetur lignum id irritans aridis et teneritate laborantibus.

Lignum quassiae.

Putredinem arcet, 'resolvit partesque firmat. Hinc utiliter exhibetur iis, qui putridis febribus et arthriticis affectibus laborant, cum resolvat, nervorum robur adaugeat, excretionem nullam offendant, neque calefaciat, cum oleo aethereo vacet. Commodissime infusum aqua propinatur. Drachmae aliquot aquae libra coquuntur, omnique hora eius hauritur, quantum cochlear aut vas capit, quo ad theae infusum bibendum utimur.

Limatura martis.

Optime ferrum firmat partes, ac acorem primarum viarum aufert. Decem granis aut drachma unica quotidie imperatur. Quodsi crudum id ferre ventriculus nequit, vini genus, aegro eiusque constitutioni idoneum, digerere cum limatura martis oportet.

Linimentum antispasticum.

℞. Unguenti althaeae uncias duas,
Camforae,
Laudani liquidi Sydenhami, singulorum
drachmam unicam.

Mixta dentur.

Expeditissime id iuvat motus intestinorum spasticos, avertique inflammatio eorum eo potest. Inungitur abdomen aliquot drachmis, superligatur autem linamentum laneum calefactum.

Liquamen myrrhae.

℞. Gummis myrrhae drachmam unicam,
Cum vitelli ovorum quantitate sufficiente,
Solvatur in aquae florum Sambuci unciis sex.
Detur.

Vetus quoddam praeceptum iubet myrrham albumine ovi cocto subactam in cella suspendere. Absolum id praeceptum anceps reddit ac incertum eius remedii nomen.

In ulceribus, quorum solidae partes nimis laxatae sunt, ut et in morbis oculorum egregie id remedium saepius iuvat.

Liquor anodynus.

Spiritus vini maxime rectificatus oleo vitrioli albo mixtus remedium exhibet, quod HALLERI

auctoritate adversus spasticos affectus commendatum, ipsius nomen fert. Ad decem vel viginti guttas in vase aqua repleto dilutum, quotidie aliquoties propinatur. Multis tamen infestum est ob vomitum aut ventriculi dolores, quos excitat.

Destillata ea mixtione aethereum oleum nascitur, quod *naphtha vitrioli* dictum, guttatim saccharo instillatur. Quae naphtha spiritu vini diluta liquorem sistit *anodynum*, qui ad decem vel quindecim guttas exhibitus, spasmos sedare solet.

Impraegnato eo ferri particulis, liquorem nascimur *anodynum marte imbutum*, cuius effectus affines sunt *guttis BESTUCHEFFII* famigeratissimis: expedit ille in nervorum distentionibus cum stomachi imbecillitate, ad octo vel decem guttas exhibitus.

Paratur autem sequenti modo. Purum ferrum solvitur ad saturationem usque in acido salis rectificato: abstrahitur ea solutio ad siccitatem usque: tunc vero ignis augetur, donec sal omnis sublimatus fuerit. Is sublimatus sal iubetur tunc liquefcere: pars autem eius duabus partibus naphthae vitrioli admixta, exacte subigitur, ut naphtha ferrum recipiat, acidum vero salis in fundo superfit, quo facto naphtha effusa usui servatur. Ea, particulis ferreis nupta, aureum habet colorem, evanescentem, dum solis radiis exponitur: ex toto enim tunc albescere,

neque prius aureum adipisci colorem solet, quam umbrae exposita fuerit.

Non aliena est, ad octo vel decem guttas, adversus spasmos ex imbecillitate primarum viarum ortos. Neque tamen, mea quidem experientia, id praestitit, quod primi inventores polliciti sunt.

Liquor cornu cervi succinatus.

Sal ille neuter componitur ex alcali cornu cervi volatili, cum acido succini saturato: potest autem ad arthriticas nervorum distentiones, octo vel decem guttis imperatus.

Cum sudorem admodum ciere soleat, obtinet etiam in febribus malignis.

Liquor terrae foliatae tartari.

Conficitur ex alcali vegetabili fixo ac aceto. Cum saturata ea mixtio inspissatur, supersunt plurimae partes empyreumaticae, quae facile calefaciunt. Quodsi salem oleosis iis particulis privare volueris, nimium acidum saepius dispergitur, ut alcali non penitus saturetur.

Consultius itaque agimus, cum semper, quantum sufficit, alcali aceto saturatum, aliis remediis, prout rationes aliae id hortantur, miscemus, quo facto certiores esse possumus, perfectum nos salem

neutrum accepisse, ipsumque remedium minoris pretii esse solet.

Egregie resolvit, maxime glandulas mesaraicas infantum, obstructione laborantes. Mihi vero sequens potissimum formula eximie contulisse semper visa est.

℞. Salis tartari depurati drachmam unicam,
faturetur cum
Aceto vini,
admisce
Tincturae rhei aquosae unciam unam,
Aquae benedictae Rulandi drachmam unam.
Mixta dentur.

Incipiendum est infantibus annos aliquot natis, ita ut viginti guttas ter quotidie sumant, aucta paullatim dosi. Adultioribus etiam, quibus alia remedia non conferunt, cum vel nimis irritent vel nimis calefaciant, idonea est haec mixtio, dum satis eius hauritur, diutiusque adhibetur. Saturatum acido citri alcali egregium praebet temperans in biliosis febribus, expedit praeterea, ut bilis solvatur eiusque turgor promoveatur. Hoc autem casu frequentem formulam ordinare soleo.

℞. Salis tartari drachmas tres,
faturentur cum
Succo citri,
admisce

Syrupi ex acido citri unciam unam,

Aquae benedictae Rulandi drachmam unam.

Mixta data fignentur: quavis hora, quantum cochlear vulgare capit, hauriendum.

Magisterium saturni.

Paratur id ex extracto saturni aqua praecipitato et diligentissime eluto. Quamquam pronius sit ad fidem, eodem modo saturni extractum acturum esse, experientia tamen eam coniecturam haudquaquam confirmavit.

Videtur autem acidum offendere peculiarem plumbi actionem. Calx plumbi eluta commodissima est, extus applicita, ad herpes aliaque cutis vitia: utimur autem ea, vel diluta vel ovorum oleo mixta.

Magnesia falis sedlizensis.

Aptius nomen terrae esset muriaticae aut magnesiae muriaticae, cum acido falis frequenter nupta, parato etiam sale culinarum elici soleat: aptius id nomen esset, ad distinguendum id remedium a nitri magnesia obsoleta.

Est autem terra quaedam absorbens, quae facillime solvitur, atque cum acidis format sales neutras solubiles, quod omnino alienum est ab aliis terris absorbentibus. Circumspiciendum tamen, ne ulla

fit, cum in calcem mutata minus solubilis esse solet.

Exhibetur ad decem vel viginti grana. Maiore copia leniter alvum liquare solet. Plerumque aliis additur remediis. *V. mixtura refrigerans et pulvis ecphracticus.*

Manna.

Leniter alvum ducit caloremque minuit, idonea maxime infantibus aut iis, qui teneritate et siccitate laborant. Infantibus propinanda ad unciam, adultioribus ad plures.

Mel.

Resolvere, propter olei autem plurimam partem simul calefacere solet. Tutissime expedit in mucosa colluvie. Pectus sputis elicitis adlevat, alvumque liquat. In febribus aptissime aceto miscetur. *V. oxymel.*

Extus maxime confert, ut abscessus et ulcera bonum pus acquirant facileque faneſcant.

Mercurius currens.

Ut usui aptus fit, solvere mercurium prius oportet. Olim quidem vivum exhibebatur hydrargyrum adversus alvum pertinaciter adstrictam. Anceps tamen successus noxas adhuc saepe plures minuitur.

In plenum autem peculiari et specifico modo mercurius iuvat affectus venereos: emolitur virus venereum, salivae ope. Salibus solutus egregie simul resolvere vermesque propellere solet.

Mercurius dulcis.

Sublimatus proprie est, vivo mercurio saturatus. Quae saturatio dum perfecte, repetita admixtione, et sublimatione, instituitur, *calomelanos* aut *panaceae mercurialis* nomine venit.

Interest itaque inter calomelas et dulcem mercurium, hunc acrimonia exsuperare magisque penetrare, cum acres particulae non perfecte saturatae sint, calomelas autem eo blandius fiat, quo saepius sublimatus est, ut peculiarem denique vim fere amittat, solaque eius facultas diaphoretica supersit.

Multo valentius agit mercurius dulcis calomelane in pertinacibus morbis venereis, ubi praesertim resolvere opus est, ubi autem acriora mercurialia incongrua esse ob pectoris imbecillitatem humorumque acrimoniam videntur.

Prospiciendum tamen ii, qui adhibere id remedium cupit, ne alvum fundat. Alio autem modo se habet, cum alvum ducere opus est. V. *pilulae purgantes mercuriales*. Aptissime eo casu saccharo miscetur, aut cum Hispanico sapone in pilularum massam redigitur.

Nostreis demum temporibus curatio commendata est, qua frictis mercurio genis ad interiorem faciem salivam ciere fatagunt. Subinde ea confert, cum mercurialia iam adhibita nullum provocarunt salivae cursum. Totam autem eo modo curationem perficere, anceps certe esset: mercurio enim tempus non suppetit, ut viro misceatur venereo, eiiceretur itaque e corpore, citra veneni excretionem.

Optime etiam dulcis mercurius conferre solet ad articulorum dolores et glandularum obstructions. Utiliter autem aliis tunc additur remediis.

Cura potentius resolvere mercurius consuescat, praeceptum est, abstinere eodem in putridis morbis. Neque tamen febrili putredini humorum alienus esse videtur, cum calomelanos saltem usus in angina gangraenosa constet: ubique enim iuvat, si salivam cieret. Cuius rationis quamquam ego testis non sum, magni tamen momenti eam instar habere existimo.

Commoda etiam frictio ad oris superficiem ibi esse videtur, cum, quam primum fieri potest, salivae profluvium excitare necesse sit. Expeditissime saepius quartanas febres eam fustulisse, ipse observavi.

Mercurius gummosus.

Dicitur id remedium etiam solutio Plenkiana. Tantum autem abest, ut hydrargyri proprietates

mutatae sint, ut in partes potius homogeneas solutus esse videatur. Cum sales inimici esse summae teneritati ac sensui acutissimo videntur, id remedium egregie confert, sicut et adversus oculorum affectus venereos.

Ex hydrargyri parte una, tribusque partibus gummi arabicae ita paratur, ut, dum invicem teruntur, paulatim admisceatur syrupi paxillum ex rheo et cichoreo, donec omnis mercurius in mucilagine solutus sit.

Imperatur autem ea solutio, vel per se, vel aqua diluta, vel panis micae ope in pilularum massam redacta: prospiciatur autem, ut decem grana eius, mane et vespere ingerantur, paulatimque portio augeatur, si salivae cursus proliciendus esse videtur. Excipere potest eam solutionem lac tepidum, si gargarismate aut oculorum fomentis opus est.

Mercurius nitrosus.

Caustricam et resolyentem suam facultatem in pervicacibus, maxime ossium, affectibus venereis, ut et in impuris ulceribus venereis exserit.

Diutissime iamiam in usum venit. Constituit enim CHARASII *essentiam mercurialem*, mercurium liquidum dispensatorii Parisiensis, aquam griseam GOHLII, (dispensatoriorum veterum Brandenburgensium,) liquorem BELLOSTII, unguen-

tum citrinum Parisiense ac *syrupum mercurialem*
BELLETI.

Internum eius usum ubique ancipitem, ni periculofam, duxerunt. Equidem vero satis id remedium expertus sum, ibique mihi suppetere videtur, ubi alia remedia inutilia sunt. Cum damnum id proferre nunquam animadverterim, praeferendum mercurio sublimato esse videtur.

Opus tamen est, ut perfecto acidum nitri mercurio faturetur: cumque eandem habere vim haudquaquam soleat, necesse etiam est scire, quanta mercurii copia in solutionis data quantitate contenta sit. Duae enim drachmae et duo scrupuli mercurii in uncia una spiritus nitri contentae rationem eam indicant, quod solutionis tres partes unam teneant mercurii. Eo autem casu duabus guttis, sufficiente aquae quantitate solutis, matutino tempore et vespertino exhibitis incipiendum est.

Aquam puram esse atque destillatam oportet, cum solutio alias destruat. Quodsi alvus inde aut vomitus cietur, pauxillum detrahendum est, ut unica tantum guttula propinetur, iterumque portio ad quatuor vel quinque guttas augeatur. Salutem neutiquam praestolatur, dum urinam nequaquam, sed alvum tantummodo ciet; tunc vero opus est, ad blandiorem praeparationem confugere.

Sufficiente aquae copia dilutus optimam etiam exhibet aquam phagadaenicam; cumque adeps eam excipit, egregium sistit unguentum ad scabiem.

Mercurius praecipitatus albus.

Affuso acido falis ad mercurium in nitri acido solutum, calx praecipitatur, e mercurio et falis acido composita. Leviter tamen mercurio id acidum adhaeret, ideoque minime satis corrosivus esse videtur. Extus duntaxat applicatur, aptissimus ad herpes, ulcera atque scabiem, ex acrimonia scrofulosa ortam. V. *unguentum mercuriale album.*

Mercurius praecipitatus ruber.

Abstracto acido nitri ex mercurii solutione in eodem, superest calx rubicunda, praecipitati nomine satis indigna. Utimur ea extus tantummodo, ad detergenda ulcera scrofulosa et venerea. V. *unguentum mercuriale rubrum.*

Mercurius sublimatus.

Componitur is mercurio ac acido falis. Eius autem solutio in spiritu vini tenui, SWIETENII nomen fert. Eandem vim habet mercurius sublimatus ac nitrosus. Cumque saepius debilius agat, hunc praeferre soleo.

Mercurius tartarizatus.

Saepiuscule confert venereis morbis, dum humores scorbutica acrimonia laborant. Conficitur e mercurii parte una, cremorisque tartari duabus intime tritis; imperatur ad quinque vel decem grana. Maiore pollet efficacia, cum mercurius per se in calcem mutatus solvitur in tartari acido. Constituit enim, manna iunctus, *pilulas celebres KAISERI*.

Millepedes.

Leniter urinam provocat, quo uti licet ad decem grana, si citra irritationem urinae cursum prolificare cupiveris. Aptissimus succus e vermibus recens expressus siccatis animalculis saltem praeferendus est.

Mixtura acida.

℞. Olei vitrioli albi drachmam unam,
Aquae destillatae uncias viginti,
Oxymellis simplicis uncias quatuor.
Mixta dentur.

Qui putridis febribus laborant, commode iuventur quavis hora eius mixturae bibere, quantum vas dimidium capit, quo theae infusum haurimus. Ad scabiem minore portione incipere, omnique bihorio aequam portionem sumere oportet.

Mixtura diaphoretica.

- ℞. Nitri antimoniati per inspissationem parati
drachmas duas,
Spiritus Mindereri uncias quatuor,
Aquae florum sambuci uncias octo.
Mixta dentur.

Commodissima est in febris ardentis omni genere, ubi cutim mollire caloremque simul minuere decet. Quavis hora haurire opus est, quantum vas, quo ad infusum theae bibendum utimur, capit.

Cum stases simul adsunt inflammatoriae, camforam addere, aut spiritu vini solutam admiscere confert.

Simpliciori modo ita paratur:

- ℞. Nitri antimoniati per inspissationem parati
unciam unam,
solve in
Aquae fontanae libris duabus,
admisce
Camforae cum sacchari quantitate sufficiente
scrupulum unicum.
Mixta dentur.

Mixtura refrigerans.

- ℞. Concharum, s. lapidum concolorum, s. magnesia muriatae unciam dimidiam,

fatiretur cum

Succo citri,

addantur

Aquae menthae sine vino unciae sex,

Syrupi ex acido citri uncia una.

Mixta dentur.

Quod si impetum sanguinis in iis hominibus, qui, sensibus acutioribus praediti, in spasmos vergunt, citra irritationem minuere volueris, eius mixturae bibendum, quantum vas dimidium eius, quam supra indicavi, molis, capit, omni hora. Lapides autem cancrorum eligantur, si stimulo quovis ac excretionem omni vacare oportet: magnesia vero praeferatur, si alvum simul lenire necesse est, quippe quae, acidis nupta, alvum solvere soleat.

Mixtura resolvens.

℞. Salis ammoniaci depurati,

Aquae benedictae Rulandi, singulorum drachmas binas,

Oxymellis simplicis uncias duas,

Aquae florum chamomillae uncias decem.

Mixta dentur.

In febribus, ubi debellare pervicaces stases oportet, quavis hora eius mixturae, quantum dimidium vasculum indicatae molis capit, iubetur.

Simpliciori modo ita conficitur:

- ℞. Salis ammoniaci depurati unciam dimidiam,
solve in
Aquae fontanae unciis sexdecim,
admisce
Aquae benedictae Rulandi unciam dimidiam.
Mixta dentur.

Mixtura solvens.

- ℞. Salis mirabilis Glauberi unciam unam,
Nitri depurati drachmam unam,
Aquae florum chamomillae sine vino uncias
sex,
Oxymellis simplicis unciam unam,
Aquae benedictae Rulandi drachmam unam.
Mixta dentur.

Omni hora, quantum cochlear capit, eius mixturae haustum egregie confert, ut mobiles fiant fordes ventriculi ac excretioni idoneae.

Simplicius ita paratur:

- ℞. Salis mirabilis Glauberi,
Nitri depurati, singulorum unciam unam,
solve in
Aquae fontanae unciis sexdecim,
admisce
Aquae benedictae Rulandi unciam dimidiam.
Mixta dentur.

Mixtura temperans.

℞. Nitri depurati unciam dimidiam,
Oxymellis simplicis unciam unam,
Aquae florum chamomillae sine vino uncias
octo.

Mixta dentur.

Aequa eius portio hausta confert iis, qui simplicibus febribus inflammatoriis laborant.

Simplicius:

℞. Nitri depurati unciam unam,
solve in
Aquae fontanae unciis duodecim.

Mixta data signentur: quantum cochlear capit, quavis hora sumendum.

Moschus.

Spasmos ille mitigat nervosque firmat, ideoque expedit adversus eos affectus, qui debilitatum sequuntur nervorum systema. Solet tamen simul calefacere, atque nocere, si sanguis turget, teneritateque partes laborant.

Ingenue praeterea confiteor, ea emolumenta praestare eum in nervosis febribus mihi quidem non videri, quae alii medici praedicarunt. Aptissimus esse ad imbecillitatem hystericam videtur, ni singulari modo aegrae eum abhorreant. Paucis granis

incipere, paullatimque portionem augere ad decem usque grana licet.

Nitrum antimoniatum.

Solet ita vulgo confici, ut lixivium post elutum antimonium diaphoreticum superstes, particulis volatilibus in vaporem dispersis, crystallos formare iubeatur. Eo quidem modo nitrum tartarusque vitriolatus nascuntur, citra antimoniales partes, quae in lixivio remanent. Quodsi vero totum inspissatur lixivium, materies superest perlata, quae eo magis efficax est, quo maiorem alcalini salis copiam tenet.

Hinc id quoque duntaxat commendo, quod inspissato lixivio paratur. Potentius id resolvit vulgari nitro, sudores movet, unde praeferendum ipsi nitro in inflammationibus esse videtur. *V. mixtura diaphoretica.*

Vomitum quem antimonii particulae non raro cient, impediri potest, si exiguis portiunculis incipitur, aucta paullatim dosi. Solvi possunt duae drachmae in aquae unciis sex vel octo, cuius protinus sumendum, quantum cochlear capit, omni hora.

Quod remedium si ad manus non est, substituere licet antimonium diaphoreticum non ablutum, quod ab illo maiore tantummodo calcis antimonii copia differt, minore itaque portione exhibendum.

Neque acidis addi debet vegetabilibus, quibus facile destrui potest.

Nitrum depuratum.

Cum crudum semper fere salem contineat culinarem, eo privari oportet, si intus sumere illum iusseris. Solutione sola in crystallos abiens culinari sale orbatur. Primi qui formantur crystallos purissimum sistunt nitrum, cum sal culinaris in lixivio superstes, ultimo loco formari soleat.

Solutum in aqua nitrum depuratum frigus excitare solet. Cum itaque non solutum sumitur, ventriculo frigus conciliat, eoque respectu temperantis remedii nomen mereatur.

Ex illo autem partis cuiusdam frigore cum facile tardari possit sanguis in minimis vasculis, fastidiumque et vomitus cieri in ventriculi sensu acutiori, consultius prius solvitur. *V. mixtura temperans.*

Praeter eam facultatem resolvit simul et penetrat, maxime dum fluidi copia plurima diluitur. Confert igitur, potu vulgari id exhibere.

Quia in febribus inflammatoriis aestus excipere stimulum eoque ortas stases solet, nitrum ita aestui ii minuendo par est, ut stases auferat, id per sudorem ac urinam emolietur, quod irritavit, eoque potissimum nomine temperans appellari potest. Hinc

etiam, eodem modo imperatum, eximie prodest in rheumatismis acutis.

Ubi imbecillum corpus sanguinis impetuoso circuitu exercetur, aut diuturnis eius profusionibus, expedit nitrum spiritu vini aut aqua quadam aromatica solutum.

Ubi sensu acuto ventriculus pollet, drachmam consumere per duodecim horarum spatium licet, augenda tamen, prout rationes ceterae id exigunt, portio ad unciam usque, praecipue in inflammationibus, ubi diluendi simul humores potibus copiosis.

Oleum animale Dippelii.

Leniter destillatum oleum cornu cervi foetidum protinus praebet spiritum cornu cervi, deinde albidum oleum, quod maxime volatile est ac penetrans, saepiusque egregie prodest in nervorum affectibus.

Guttulis aliquot incipiendum, paullatimque portio augenda ad triginta vel quadraginta guttas.

Oleum anisi.

Purgantia remedia irritabilibus intestinis exhibenda aptissime oleo eo miscentur, cum spasmos mitiget stimulumque praepotentem minuat neque tamen efficaciam purgantium offendat. Movere simul sudorem solet.

Ex utraque autem ratione adversus acria venena specifico agere modo creditur. Triginta autem guttae simul exhibentur.

Oleum caieput.

Comburitur, ac ex toto, camforae ad instar, dispergitur, sine ulla superstite particula. Substitui igitur camforae potest, cum aegri eam peculiari modo abhorrent, necessarium autem videtur, motus humorum internos augere citra calorem. Guttis quinque, maxima dosi, voratur.

Oleum caryophyllorum.

Quandoque opem ferre adversus dentium dolores solet, si gossypio instillatum denti exeso inditur.

Oleum chamomillae destillatum.

Spasmos egregie sedare flatusque propellere solet elaeosaccharum chamomillae. Paratur autem tritis aliquot guttulis olei cum saccharo. Misceri etiam aliis remediis potest.

Oleum foeniculi.

Cum saccharo tritum flatus etiam emoliri solet.

V. pulvis eophracticus.

Oleum baccarum iuniperi.

Extus prodest adversus nervorum resolutiones.

V. unguentum nervinum.

Utiliter etiam additur aliis remediis, quae urinam cient in hydrope.

Oleum baccarum lauri destillatum.

Iamdudum observata est baccarum earum vis adversus scabiem. Admisceri itaque id oleum potest unguentis ad scabiem.

Oleum lini.

Id, ubi recens est, optime mollit, adhibetur itaque, aliorum oleorum loco, ad alvi lotiones.

Oleum menthae destillatum.

Optime firmat partes, quibus admovetur. V. *unguentum nervinum.*

Oleum millefolii.

Aliquot eius guttas utiliter adhiberi ad molestias haemorrhoidales soleo. Ubi sanguis nimio cursu ex ani venis profluit, acidum tartari essentiale cum millefolii elaeosaccharo iucundum esse ac egregium remedium solet.

Oleum petrae.

Confert id extus admotum in pernionibus.

Oleum ricini.

Nomine olei de palma Christi etiam insignitur, commode autem expedit ad colicam saturninam at-

que ad asthma ex vaporibus plumbi, cum ad drachmas aut uncias aliquot ordinatum lenire soleat alvum, neque tamen nimio stimulo novos gignere spasmos.

Exploratum tamen habere oportet, oleum id ex aliis ac acrioribus seminibus, granorum *Crotonis tigli* exemplo, expressum non fuisse: solent enim eo casu aliquot guttulae nimis purgare, maiorque dosis insignes producere noxas.

Tutissime adhibetur oleum in America expressum, quod externa specie distinguitur ab eo, quod a nostratibus conficitur. Certo saltem constare opus est, semina, e quibus oleum expressum fuit, cortice acri fuisse privata.

Oleum terebinthinae.

Valide solet urinam ciere, confert itaque in rheumatismis diuturnis, subinde etiam in hydrope. Guttulis paucis, in sufficiente fluidi copia solutis incipitur, augetur portio, prout rationes reliquae id postulare videntur.

Oleo vini nuptum interdum iuvare solet nervorum resolutiones, quemadmodum profuisse etiam in calculis biliariis observatum est. Ad internum usum praestat *oleum templinum* seu id, quod e *Pinu montana* paratur.

Opium.

Praestantissimum eorum remediorum, quae spasmos mitigant, ibi praesertim opem ferre solet, ubi nervi teneritate insigni ac irritabilitate laborant, unde specifico modo hystericos affectus vincere solet. Confert etiam, ubi irritans materia prius eliminari nequit, quam spasmus sese remiserit.

Hinc resolvit simul et temperat, cum, minuta irritabilitate inflammationis metum debilitet, humorumque circuitum offensum restituat. Neque tamen eo minus calefacere solet, aucto sanguinis motu interno, eoque nomine robur partibus nonnunquam addit.

Neque credibile est, venereum virus specifico modo adgredi, sicut recentiores experientiae id docere visae sunt.

Ad scrofulosas stases eosque affectus, qui e viro blennorrhoeico oriuntur, ita conferre potest, ut vasa laxet eoque acrimoniae discussionem promoveat.

Eum autem, qui hoc uti remedio voluerit, frequentia tenere praecepta oportet:

1. ne nimis frequenter neque quibusvis levissimis affectibus opponatur; agit enim tantummodo ad tempus, imbecillitatem praeterea relinquit, saepiusque natura ii affuescit. Mulier quaedam, in no.

sodochio nostro degens, quotidie uncias fere duas laudani postulat, ut fervetur.

2. Ubi nec roboris nec caloris augmento corpus indiget, purum desideratur opium, maiore potius quam minore portione, e. g. adversus spasmos ex inflammatoriis stasibus.

3. Quodsi vergit aeger in inflammationem, metho-
do prius opus est, quae ex toto calorem minuit, decet etiam alvum apertam servare. Maxime vero prodest opium duntaxat adversus inflammationes consensuales, quae ex spasmis fere ubique oriuntur.

4. Dosis autem eius remedii varia esse debet pro varia aegri constitutione ac pro consuetudine. In ardentibus febribus quartam grani partem aliquoties per diem imperare, in diuturnis vero nervorum affectibus, paullatim decem aut duodecim grana per diem consumere decet. Aptissime pulveris forma ordinatur, cui, prout rationes reliquae id exigunt, sacchari pauxillum sive nitri addere licet.

5. Nervorum distentionibus vehementibus protinus ubique sufficiente copia opponitur: spasmos enim tum demum mitigare solet, cum calefaciens ipsius et irritans effectus transierit.

6. Omnino autem abstinere eo opus est, si excretionem bonis naturae viribus productam morbus exigit, quae opio quidem impeditur, cum imbecillitas ipsius usui superesse soleat. Neque exhiberi

debet, ubi in spasticis febrium affectibus summa curationis complectitur cutis mollitionem.

Oxymel simplex.

Est id acetum melle mixtum. Resolvere solet ac putredini resistere, sudorem et urinam ciere, unde in febribus inflammatoriis, biliosis et putridis locum obtinet. Ad duas aut quatuor uncias potu dilutum quotidie exhibetur. Quodsi alvus simul compressa est, uncias tres vel quatuor alvi lotionibus iniicere licet.

Oxymel scilliticum.

Resolvit ac urinam provocat. Quoniam vomitum facile citat, portio ad eam rationem distribui debet. Dimidia uncia adultioribus vomitum ciere potest. V. *syrupus pectoralis resolvens.*

Quodsi ex acido noxas metuimus, additur oleum tartari per deliquium aut spiritus salis ammoniaci anisatus.

Pilulae antihystericae.

℞. Gummi galbani,

— asae foetidae,

Extracti angelicae, singulorum unciam dimidiam,

Castorei,

Croci, singulorum drachmam unam,
Opii thebaici drachmam dimidiam.

Mixta redigantur in pilulas cum essentia castorei ponderis granorum duorum: conspergantur pulvere glycyrrhizae, dentur.

Senae eiusmodi pilulae dimidium continent opii granum: exhiberi itaque in hystericeis spasmodicis quinque aut octo pilulae matutino ac vespertino tempore possunt.

Pilulae balsamicae.

℞. Extracti radice Hellebori nigri,
Aloës depuratae,
Florum salis ammoniaci martialium, singulorum unciam dimidiam,
Croci orientalis, drachmas duas,
Opii thebaici scrupulum unum.

Mixta redigantur in pilulas cum essentia rhei ponderis granorum duorum: conspergatur pulvere glycyrrhizae dentur.

Octo vel duodecim earum imperantur, conferunt tamen, ubicunque citra noxam sanguis per menstrua aut haemorrhoides provocatur. Quod si non sufficiunt, fixo aëre subveniendum est.

Pilulae hydragogae Iacobi.

℞. Foliorum fennae uncias sex,
Cremoris tartari unciam unam,

Coquantur in

Aquae pluvialis menfuris duabus, usque
dum dimidia eius pars superfit,

Cui colatae bullienti admisceantur,

Agarici,

Scammonei,

Radicum mechoacannae,

— rhei,

— bryoniae,

— hermodactylorum, singularum un-
cias tres,

Radicis turpethi,

Gummis guttae,

Trochiscorum alhandal,

Mercurii dulcis,

Tartari emetici, singulorum unciam unam,

Croci martis aperitivi,

Nitri depurati, singulorum uncias quatuor,

Aethiopis mineralis uncias duas,

Aloës,

Radicis ialappae, singularum uncias sex.

Evaporentur ad massae pilularum cohaeren-
tiam.

Conferre eas pilulas eximie in hydropibus tho-
racis memini, utiliterque quotidie eas ordinare so-
leo. Neque audeo, aliquid mutare in compositio-
ne adeo absona.

Pilulae purgantes.

℞. Refinae ialappae,
Mercurii dulcis praeparati,
Saponis hispanici, singulorum unciam dimidiam.

Mixta fiant pilulae cum essentia rhei, ponderis granorum duorum: consperfae pulvere glycyrrhizae dentur.

Novem earum imperantur. Egregie autem conferunt, cum in diuturnis morbis alvus ducenda est.

Pilulae purgantes anthelminthicae.

℞. Aloës hepaticae,
Refinae ialappae,
Mercurii dulcis praeparati, singulorum unciam dimidiam.

Mixta fiant pilulae cum essentia rhei, ponderis granorum duorum: consperfae pulvere glycyrrhizae dentur.

Egregie profunt ad lumbricos et ascarides, si pulvis anthelminthicus antea imperatus fuit. Octo autem earum pilularum ordinantur.

Pilulae resolventes.

℞. Gummis guaiaci nativae, unciam unam,
Saponis hispanici, unciam dimidiam,
Mercurii dulcis praeparati,

Sulfuris antimonii, tertium praecipitati,

Pulveris radice fenegae,

Camforae, singulorum drachmam unam.

Mixta fiant pilulae cum aceto scillitico, pondere granorum duorum: consperfae pulvere glycyrrhizae dentur.

Septenae aut octonae earum unicum continent mercurii granum, cuius ratio itaque habenda est.

Optime conferunt in articulorum doloribus inveteratis et glandularum obstructionibus: maxime cum mane vesperique lignum guaiaci coctum simul sumitur.

Potio alexipharmaca prima.

℞. Radicum angelicae,

— valerianae, singularum drachmas
binas,

coquantur in vase operto cum

Aquae florum sambuci unciis octo,

colatis addantur

Mixturae diaphoreticae unciae quatuor.

Dentur.

Quodsi in febribus inflammationum ac nervorum affectorum ratio est habenda, sudoresque et exanthemata prolicere confert, quavis hora potio-
nis eius calidae, quantum vas capit, quo ad theae
infusum uti solemus, imperatur.

Potio alexipharmaca secunda.

- ℞. Essentiarum angelicae,
— valerianae,
Spiritus vini camforati,
Liquoris cornu cervi succinati, singulorum
drachmam unam,
Vini gallici optimi uncias sex.

Mixta dentur.

In febribus nervosis, ubi vires deficiunt ac malignum contagium corripuisse nervos videtur, prodest is haustus, quavis hora, quantum cochlear capit, exhibitus, ut sudor moveatur et vires refocilentur.

Loco essentiarum acetum recipi potest bezoardicum, sequenti quidem ratione:

- ℞. Salis tartari depurati, drachmas duas,
faturentur cum
Aceto bezoardico,
admisce
Vini gallici optimi uncias sex.

Dentur.

Potio alexipharmaca communis.

- ℞. Radicum angelicae,
— valerianae,
Corticis peruviani rubri, singulorum unciam
dimidiam,

coquantur cum

Aquae fontanae unciis duodecim,

colatis adde

Camforae cum sacchari albi quantitate sufficiente grana duodecim.

Dentur.

Potio antilyssa.

℞. Scarabaeos maiales octo,

Theriacae Andromachi, unciam dimidiam,

Salis volatilis cornu cervi drachmas duas,

Camforae drachmam unam,

Spiritus Mindereri uncias octo.

Mixta dentur.

Expeditissime id remedium iuvisse in hydrophobia recordor. Iam vero generatim eo uti soleo, si lotium ac sudor vehementer prolici debent.

Potio laxans.

℞. Pulpae tamarindorum uncias tres,

Mannae calabrinae unciam unam,

solvantur in

Aquae florum chamomillae unciis novem.

Colata dentur.

Simplicius:

℞. Cremoris tartari uncias quatuor,

Mannae calabrinae uncias duas,

Coquantur cum

Aquae fontanae unciiis octodecim.

Colata dentur.

Pulpa tamarindorum.

Alvum commodissime lenit minuitque calorem. Cavendum tamen est, ne sales admisceantur, qui acidum continent vegetabile, destruuntur enim, tartari tartarifati exemplo. Cocta enim utraque substantia ac filtrata sedimentum praecipitat, quod nil nisi restitutus est tartari cremor. Quod si nescitur, lites medicorum cum seplasiariis citare potest.

Pulvis anthelminthicus.

℞. Seminum fantonici uncias duas,
Extracti corticis peruviani aquosi,
Vitrioli martis puri, singulorum drachmam
unam.

Mixta in pulverem redigantur.

Adultis aliquoties per diem unus duove scrupuli exhibentur. Infantibus electuarii forma ingeri potest. Interiecto tempore, pilulis purgantibus anthelminthicis alvus solvenda est, quae succo quodam dilutae, aut cum passulis et prunis infantibus imperantur.

Pulvis antifebrilis.

- ℞. Corticis peruviani scrupulum unum,
Florum salis ammoniaci martialium grana
duo.

Mixta redigantur in pulverem.

Ubi in febribus quotidianis seu quartanis pertinacibus sulfur antimonii per tempus aliquot adhibitum fuit, hoc pulvere uti quater vel quinquies per diem licet, si ex alvo compressa aut nimia teneritate noxas metuimus.

Pulvis ecphracticus.

- ℞. Magnesiæ muriatæ,
Cremoris tartari,
Florum sulfuris,
Radicis rhei,
Florum chamomillæ vulgaris,
Elaeoscachari foeniculi, singulorum unciam
dimidiam.

Mixta in pulverem redacta dentur.

Confert is pulvis, aliquoties per diem, quantum cochlear minus, quo ad theæ infusum bibendum utimur, capit, exhibitum, adversus viscerum abdominalium obstructionem ac imbecillitatem, maxime cum sanguinis cursus per abdominis vasa offensus est. Sanguinem enim per hæmorrhoides prolicit.

Pulvis pectoralis.

℞. Florum arnicae,
Nitri antimoniatum per inspissationem paratū,
singulorum unciam unam,
Opium thebaicum grana quatuor,
Camforae grana decem.

Mixta in pulverem redacta dentur.

Egregie confert in phthisis primordiis, si in inflammationem pectoris aegri vergunt. Per diem aliquoties fumitur, quantum cochlear capit, quo ad theae infusum utimur. Ubi vomitum ciet, radicem glycyrrhizae addere decet.

Radix althaeae.

Mucum continet, qui extus admotus egregie mollit.

Radix angelicae.

Lapponibus vesca, alexipharmacis ceteris fere praestat. Pulveris forma decem vel viginti granis aliquoties per diem iubetur.

Radix apii.

Eam herbam nec sterilissimis regionibus subtrahit numen benignum: rarioribus enim plantis accensetur, quae inventae sunt in terra australi, cui ab igne nomen, (ubi neque ullae aut herbae campo

apparent aut arbore frondes; sed iacet aggeribus niveis informis, de qua cum HOMERO dici posset:

Ἀλλ' ἐπὶ νύξ ὅλοη τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. S.)

Cibis addita scorbutum arcet movetque urinam.

Radix armoraciae.

Eximie scorbuto resistit, cibisque admisceri potest, dum labe scorbutica humores affecti sunt.

Radix belladonnae.

Potentius herba agens minoribus portionibus exhibetur, ita tamen, ut sudor proliciatur.

Radix colombo.

Praestantissimum amarum, aromatis adhuc plus quassia continet, neque calorem augere solet.

Coqui initio potest dimidia eius uncia in aquae decem unciis, donec colatae aquae sex unciae superfint. Eius autem quavis hora sumendum, quantum cochlear capit.

Expedit enim commode in imbecillitate ventriculi et intestinorum, obstructionibus insanabilibus viscerum producta. In dysenteriis vero nimis irritare mihi videtur.

Radix consolidae maioris.

Recens continet mucum, saepius proficuum in ulceribus externis.

Radix gentianae rubrae.

Amara et roborans.

Radix graminis.

Perinde agit ac sarsaparila: est praeterea minoris pretii. Purgant egregie sanguinem decoctum eius et extractum.

Radix hellebori nigri.

Confert ad promovenda sanguinis profluvia. Maximam etiam partem constituit pilularum BACHERI adversus hydropem. Opio nuptum Doverianum pulverem aequat.

Radix ialappae.

Vulgare id remedium alvum ducit optime in diuturnis abdominis morbis. Egregie simul vermes propellit, iisque febribus aptissime opponitur, ubi fordes deorsum turgent tenacisque indolis sunt. Exhibetur ad unum vel duos scrupulos.

Radix ipecacuanhae.

Quemadmodum quaevis emetica minore portione resolvunt, ita et ipecacuanha eodem modo agere solet. Cum praeterea spasmos mitiget, utiliter adhibetur in asthma convulsivo aliisque morbis spasticis, quibus adiunctae sunt obstructiones.

Primum innotuit, ut specificum remedium adversus dysenteriam: tempus tamen in eodem morbo ad resolutionem non sufficiens emeticam solam vim eius remedii exhibet.

In morbis nervosis, ubi vomitus ciendus est, finis is attingi potest neque ipecacuanha neque tartaro emetico neque aqua Rulandi benedicta. Satius est eo casu, tartarum emeticum ipecacuanhae nuptum, quam quodvis remedium per se ordinare. Iunctis aequis portionibus ipecacuanhae, opii et falsi neutri, nascitur pulvis Doveri, qui leniter sudorem movet ac prodest in diuturnis et pertinacibus diarrhoeis. Formula hæc est:

℞. Nitri depurati,
Tartari vitriolati, singulorum partes quatuor,
Opium,
Radice ipecacuanhae,
— glycyrrhizae, singularum partem unam,
Mixta dentur.

Radix glycyrrhizae.

Eximie demulcet. V. *species pectorales.*

Radix raphani nigri.

Adversus scorbutum militat urinamque ciet, hinc cachecticis hominibus inter cibos exhiberi potest.

Radix rhei.

Praestantissima ea radice utimur maxime in affectibus abdominis. Ubi sanguis impetu quodam in pectus fertur, ubi sputa promovenda, saltem non impedienda sunt, abstinere ea oportet.

Alias frequenter adhibebatur ad dysenteriam: negari tamen nequit, magnis portionibus nimis calefacere, exiguisque alvum facile adstringere: hinc consultius agitur, dum versus finem potius dysenteriae, ubi e laxitate fordes adsunt, eam adhibemus. Quod superest, resolvere simul et urinam ciere solet.

Radix rubiae tinctorum.

Vim habet ossa rubro tingere colore eademque firmare, unde aptissime commendatur ad rachitidem. Sequenti formula commodissime ordinatur:

℞. Radicis rubiae tinctorum, unciam unam,
Aquae chamomillae, libras duas,
Coquantur simul, donec colatae supersint
unciae duodeviginti,
admisce

Mellis despumati uncias duas.

Data signentur: quavis hora sumendum, quantum cochlear capit.

Fertur etiam, menstrua revocare posse. Equidem vero incassum eam quater vel quinquies, pul-

veris forma quotidie ad unciam dimidiam, adhibui.

Radix farsaparilae.

Cocta ea optime sanguinem purgat. In venereis etiam morbis humores aptissime diluit.

Radix senegae.

Resolventis loco inservit, cum et lotium et sudores proliciat, illud vero potentius ipsa serpentaria. Maxime vero commendanda adversus pectoris morbos et hydropes.

Exhibetur vel cocta, ut drachmas duas cum octo unciis aquae coquantur, donec quinque unciae superfint: quavis autem hora hauriendum, quantum cochlear capit, aut pulveris forma ad decem vel quindecim grana omni bi- vel trihorio.

Radix scillae.

Acre sinit remedium, resolvens, diureticum et emeticum. Commodissima est mucosis ac hydropticis.

Cum pectus praesertim afficiat, efficacissima esse in mucosa eius colluvie solet. Ex toto vero glandularum potius infarctus solvit, quam mucum ventriculi et intestinorum. Neque tamen ad senegae instar sudores ciet: rarius itaque expedit iis, qui

proni sunt ad sudores, cum agere nequeat in urinam, si sudores prolicit.

Grana sex vel septem eius facile vomitum movent: rarius tamen eo fine adhibetur, cum eiusmodi effectus neque praedici neque finiri possit.

Quodsi resolvere et urinam ciere debet, paucis granis incipere, paullatimque portionem augere decet.

Recens radix vomitum non facile ciet, sed urinam potius movet. Ubi itaque eius copia est, praeferenda omnino ficcatae. Cum pulvere glycyrrhizae aliisque congruis remediis pilulae inde formari possunt. Maiorem etiam portionem imperare licet ob aquearum partium maiorem copiam.

Radix taraxaci.

Egregie solvit sanguinemque purgat. V. *Species purificantes et extractum taraxaci.*

Radix valerianae.

Praestantissimum sistit alexipharmacum, maxime, si angelica optima ad manus est.

Cocta aut spiritu destillata in putridis febribus ac malignis, pulveris vero forma, protinus ad decem grana, aucta paullatim portione ad drachmas aliquot, in epilepsia atque rheumaticis pertinacibus affectibus imperatur.

Anglica radix eius plantae est, quae tenuioribus foliis differt a vulgari.

Resina ialappae.

Optime alvum ducit; uti ea commode, amygdalis trita, infantes possunt, ad grana nonnulla.

Roob iuniperi.

Urinam pellit, optimeque excipit remedia congrua in hydropibus et mucosa colluvie.

Roob sambuci.

Commodum sistit vehiculum electuariae, febris fugorum praesertim, si cutis simul mollienda est.

Roob sorborum.

Id saepius urinam potentius adhuc movet quam iuniperi roob, ubique praecipue confert, ubi hoc nimis calefacere videtur.

Sal ammoniacus.

Egregie resolvit eoque exsuperat alios, quod alvum potius contineat quam ducat, utilis itaque in febribus, quibus cita alvus adiungitur. Admodum prodest etiam ad minuendos sudores, qui corpus conficiunt.

Omni bihorio quinque vel decem eius grana exhibentur: in quartanis vero febribus ad scrupulum

usque dosi augeri potest. Eximie etiam convenit viscerum obstructionibus; unde praesentissima expectantur commoda ex eius usu in febribus quar-tanis.

Sal cornu cervi.

Volatile sinitur alcali, quod subinde ad febres ma-
lignas usurpatur. Satius tamen est, cum per se ca-
lescat, saturare id acido volatili, quo facto blan-
dus fit.

Sal mirabilis Glauberi.

Egregie confert ad solvendas sordes primarum
viarum ac eliminandas. Exhibetur per se ad un-
ciam dimidiam per diem, aut aliis miscetur reme-
diis. V. *mixtura resolvens.*

Sal sodae et sal tartari.

Simpliciter quidem alcalia non adhibentur, cum
humores facile solvant: quodsi vero cum oleis sapo
inde conficitur, aut neuter sal cum acidis vegetabi-
libus, optime expediunt, tamquam resolventia. V.
liquor terrae foliatae tartari et elixirium resolvens.

Ubique fixus aer intus sumi debet, aptissime
sal tartari aut sodae adhibetur. Hic quidem alcali
est minerale, quod cum acido vitrioli salem facit
mirabilem, eoque nomine antecellit tartari salem,

qui cum eodem acido tartarum sistit vitriolatum, multo minore efficacia praeditum.

Sapo hispanicus.

Praeferendus ad internum usum, ob maiorem puritatem ac efficaciam, veneto. Egregie resolvit, neque tamen dari potest, calculos urinae eum resolvere. Raro per se exhibetur: plerumque aliis admiscetur remediis. V. *pilulae purgantes et resolventes.*

Scarabaei maiiales.

Diuretica facultate affines sunt cantharidibus. Interest tamen, sudorem hos saepius propellere. Eaque proprietate efficacia niti videtur, quam adversus rabiem caninam exserunt.

Nec ratio mihi constat, praeterea eos modo aliquo specifico agere, aut antidotum veneni sistere posse. Conferre etiam in aliis morbis, ubi pertinaces stases resolvendae ac lymphæ valide propellenda erat, memini.

Scarabaeorum vis contineri videtur succo praecipue melleo, qui vesiculas occupat in abdomine reperiundas, quemque facile eiaculantur. Hinc circumspecte, nec manibus sed chartae folio, capi debent, deinde autem in mel coniici. Quotidie vero dimidium animalculum consumitur.

Semen

Semen cynae aut fantonici.

Bene vermes expellit, ac infantibus lacte coctum exhiberi potest. Miscetur etiam cum aliis anthelminthicis neque admodum antecellit hoc remedium conserva ea, quam *helminthochorti* nomine nuperis temporibus tantopere praedicarunt: saepius enim omnino inutile illam observavi.

Semen foeniculi.

V. aqua et oleum foeniculi.

Semen foeni graeci.

Plurimis mucosis et balsamicis scatet partibus, unde, extus applicitum, egregie emollit et resolvit.
V. species pro cataplasmate.

Semen lini.

Iisdem, minori tamen gradu, pollet viribus.

Semen fabadilli.

Confert praesertim ad enecandos pediculos. Adversus taeniam mihi quidem multum praestare non videtur, sed eo maiores ciere molestias.

Semen sinapis.

Antiscorbuticis accensendum esculentis est, neque remedii loco intus sumitur, sed extus potius applicitum cuticulam rubefacere solet.

Sinapismus.

℞. Fermenti panis acidi, drachmas tres,
Rasae radicis armoraciae recentis,
Seminum sinapis contusorum et
Aceto maceratorum, singulorum iesqui
unciam,
Salis ammoniaci unciam dimidiam,
misceantur cum
Vini aceto, ut cataplasma inde fiat.

Ubi citra stimulum excitare cupiveris, noxas
que ex resorptis cantharidibus metueris, eiusmodi
sinapismi conferre solent. Raro vel nunquam, re-
solventium loco, sed potius tamquam excitantia ac
derivantia adhibentur.

Species pro cataplasmate,

℞. Herbarum malvae,
— althaeae, singularum uncias tres,
Florum chamomillae vulgaris,
— meliloti,
— sambuci, singulorum uncias binas,
Radice althaeae, uncias quatuor,
Seminum foeni graeci, uncias decem,
— lini pondo unum,

Mixta fiant pulvis: detur.

Coctus is pulvis lacte somentum egregium ex-
hibet, quod tam discutere inflammationes ordien-
tes, quam maturare abscessus valet.

Species pectorales demulcentes.

℞. Herbarum malvae,

— tussilaginis,

Radicum althaeae,

— glycyrrhizae, singularum uncias

quatuor,

Seminum anisi stellati unciam dimidiam.

Mixta fistunt species, quae aqua infusae bibuntur.

Conferunt autem phthificis, qui nullum tolerant stimulum, neque tamen matutino tempore potu quodam theaeformi vacare volunt. Quod si ratio simul stasium, praesertim mucosarum, habenda est, sequens convenit remedium:

Species pectorales resolventes.

℞. Florum chamomillae vulgaris, uncias quatuor,

Florum arnicae,

Herbae millefolii,

Radicis glycyrrhizae, singularum uncias binas,

Seminum anisi stellati drachmam.

Mixta dentur.

Species purificantes.

℞. Ligni iuniperi,

Radicum graminis,

Radicum taraxaci,

— cichorei, singularum uncias quatuor,

Radicum senegae,

Seminum foeniculi,

— petroselini,

Baccarum iuniperi, singulorum unciam dimidiam.

Mixta dentur.

Eorum remediorum uncia coquitur cum mensura aquae, qui potus ubivis obtinet, cum guaiaci lignum nimis irritat et sarsaparila cari nimis videtur pretii.

Sive:

Rx. Guaiaci ligni rasi,

Radicis glycyrrhizae,

Baccarum iuniperi, singularum pondo unum,

Radicum graminis pondo tria.

Mixta dentur.

Spiritus cornu cervi.

Sudorem is egregie pellit: exhibetur autem per se ad decem vel viginti guttas. V. *mixtura diaphoretica.*

Spiritus Mindereri.

Conficitur saturato spiritu salis ammoniaci cum alcali parato, aceti vini ope.

Circumspiciendum autem, ut rite saturetur, neque vetus iam sit, cum alias volatile alcali plerumque dispergatur. Optime sudorem movet.

Neque portio eius certo finiri potest, quod plurimum refert, quanta vis insit et alcali et aceto. Solet autem aliis potissimum addi remediis. V. *mixtura diaphoretica*.

Spiritus salis ammoniaci.

Volatile est alcali ex ammoniaco sale elicatum atque aqua solutum: hinc spiritus nomen proprie non meretur. Cum simpliciter intus non sumatur, sed acidis potius saturatus, nunquam calcis ope, sed alcali potius parari debet: namque calx illum vi privat effervescendi, unde saturatio plurimum negotii facessit.

Nimis etiam causticus esse solet, qui calcis ope conficitur. Is tamen extus optimum saepe stimulum praebet submersis, suffocatis aut frigore confectis. Linamenta enim aut pittacia e charta eo conspersa in nares conduntur. Neque alienum est fauces penicillo, qui eum spiritum excipit, permulcere.

Spiritus sulfuris.

Acidum sulfuris concremati elicatum materiei inflammabilis partem retinet, eoque maxime volatile redditur. Hinc expedit id acidum aduersus sca

biem ac febres putridas, ubi vires deficiunt cutisque arida est, citra pectoris affectus.

Spiritus vini camforatus.

℞. Spiritus vini rectificatissimi, uncias octo,
Camforae, drachmam unam,
Soluta dentur.

Intus autem diaphoreticis admiscetur remediis:

Spiritus vitrioli.

Est acidum vitrioli aqua dilutum.

Spongia marina.

Dicitur ea plurimum posse ad strumam. Exhibetur ad decem vel viginti grana.

Succus citri.

Ubicunque acetum nimis calefacit, succum citri in usum vocamus.

Succus glycyrrhizae.

Vocatur ita extractum glycyrrhizae aquosum, quod optime demulcet in pectoris morbis.

Sulfur antimonii.

Differt a communi sulfure, quod regulinae adhuc partes in eo solutae sint, quarum vi potenter resolvit.

Expeditissime iuvat tum viscerum obstructions, tum colluvies pectoris mucosae: commodissimum itaque in febribus intermittentibus pertinacibus et hydropibus.

Granis aliquot incipiendum, paullatimque dosis augenda ad drachmam usque per diem consumendam. Colluviei mucosae sal ammoniacus ad octo vel decem grana admistus opponitur. Rheum autem, cum plus laxitatis adest,

Per se iam urinam ciet: potest tamen ea facultas augeri additis fenegae granis decem. Cum diaphoresis potissimum ratio habenda est, pilulae interserviunt resolventes,

Tertio plerumque utimur praecipitato, quod primum nimia copia regularum partium scatet, unde facile vomitus citatur. Id tamen adeo incertum est, ut satius esset, exacte miscere praecipitata omnia, deinde vero efficaciam explorare, ut communis sulfuris tanta addi ad vomitum avertendum copia posset, quanta exigitur. Minoris simul pretii vendi posset id remedium eo modo paratum.

Syrupus ex acido citri.

Additur temperantibus potionibus; adhibetur etiam ad potum vulgarem.

Syrupus ex althaea.

℞. Radicis recentis althaeae, pondo unum,
coque cum

Aquae pluvialis copia sufficiente,
colatae adde

Sacchari albi pondo quatuor,
coque in

Syrupi massam.

Optime demulcet, saluti itaque est in pectoris
morbis atque intestinorum teneritate.

Syrupus pectoralis demulcens.

℞. Succii glycyrrhizae, unciam unam,
solve in

Aquae florum chamomillae sine vino, libris
duabus,

admisce

Syrupi ex althaea uncias octo.

Ubi acutissimo sensu partes colli internae in
phthisi laborant, utilis est is succus, ut partes lu-
bricae fiant, sputaque promoveantur.

Syrupus pectoralis resolvens.

℞. Gummi ammoniacae depuratae,

Salis ammoniaci depurati, singulorum dra-
chmas binas,

solve in

Oxymellis scillitici uncia una,
adde

Aquae benedictae Rulandi drachmas duas,
Syrupi pectoralis demulcentis uncias octo.

Detur.

In phthisibus, ubi tussi male habente nihil emoliri aeger potest, pure in sanguinem abeunte, febremque validam excitante, alvo denique fusa, commodissime is succus cochleari ligneo hauritur.

Tartarus emeticus.

Regulinae antimonii partes in tartari acido solutae sunt: neque differt omnino ea paratio ab aqua Rulandi benedicta. Crystalli, in quos iterum abit, nonnunquam minorem regularum partium continent copiam, unde incertus fit effectus, nisi tota massa, quae in crystallos abierat, exactissime subigatur.

Quoniam deinde tartarus aegerrime in aqua solvitur, facile iterum secedens, neque certo constat, utrum ex nitro an ex hepate antimonii confectus sit tartarus emeticus, quod quidem discrimen complectitur etiam vis tartari emetici, inde iterum anceps redditur ambiguumque remedium.

Arbitror itaque, aquam Rulandi benedictam optimum esse tutissimumque remedium, five emeticum, five resolvens exhibere cupiveris.

Tartarus tartarifatus.

Egregie is resolvit, secundus etiam iis, qui sensibus acutissimis laborant. Vices eius et sal Glauberi et aqua Rulandi benedicta facile gerunt. Ubi ea autem remedia nihil efficiunt, is etiam raro aliquid pollicetur.

Terebinthina veneta.

Balsamicum sistit et diureticum remedium. Odorem violarum post eius usum spirare solet urina. Cum vero calefaciat, inimica esse inflammationibus solet. Iubetur etiam adversus blennorrhoeas, albuminis ope in aqua soluta. Circumspecte tamen portiones distribuantur, cum stimulo, quo partes adfectas excitat, facile possit testium tumores producere. Scrupulo incipitur, paullatimque dosis augetur ad drachmam usque.

℞. Terebinthinae venetae drachmam dimidiam,
solve cum

Vitello ovi, quantum sufficit, in

Aquae florum chamomillae unciis sex.

Data signentur: omni hora hauriendum, quantum cochlear capit.

Alias terebinthina adhibetur etiam ad solvendum mercurium. Vid. unguentum neapolitanum.

Cocta in aqua terebinthina dura fit et fragilis,

cum oleum subtilius inter coquendum evolet, tunc vero citra calorem tutius imperari potest.

Tinctura antimonii Iacobi.

Lixivium forte ex antimonii reguli simplicis scorriis recentibus cum oleo recens expresso in saponis massam coquitur, ut sulfur antimonii in eo sapone solvatur, atque remedium efficiatur duplici ratione efficax.

Qui vero sapo cum facile corrumpatur, satius est eum in spiritu solvere vini: qui causticus omnino esse debet. Inde commodissima est tinctura antimonii acris vulgaris, vacans regulinis antimonii partibus, causticum solum continens alcali: ea vero solutio saponis in tinctura antimonii acris *sulfur* dicitur a quibusdam *antimonii liquidum*. Interest autem inter eam et THEDENII tincturam, quod haec terram contineat foliatam tartari loco saponis.

Optime ea tinctura resolvit, optimeque urinam pellit. Satis definiri dosis nequit, cum summa complectatur parandi modum, aegerrime terminandum.

Paucis guttulis incipiendum, pro ratione vero aliarum rerum atque effectuum augenda portio.

Optime expedit adversus blennorrhoeas diuturnas ac viscerum abdominalium obstructions.

Tinctura cantharidum.

℞. Cantharidum in pulverem redactarum drachmas duas,

Spiritus vini rectificatissimi pondo unum.

Digestae colatae dentur.

Utiliter subinde id remedium extus applicatum fuit adversus verrucas atque condylomata: superflua autem sit vincturis et solutione mercurii diluta in acido nitri. Intus exhibetur tinctura commode tanquam diureticum ac tonicum contra blennorrhoeam secundariam ac hydropes.

Incipiendum autem paucis guttis aqua dilutis, paullatimque sumendis.

Extus etiam prodest resolutis membris. Vid. *unguentum nervinum*.

Tinctura guaiaci volatilis.

℞. Gummi guaiaci nativae uncias quatuor,

Spiritus falis ammoniaci vinosi sesqui pondo.

Digesta sine calore in vase clauso, colataque dentur.

Ad arthritidem atque diuturnos rheumatismos multum potest. Paullatim consumi possunt drachmae duae per diem, ac prout aliae rationes id iubent, augenda portio.

Tinctura martis adstringens Ludovici.

℞. Vitrioli martis puri,
Cremoris tartari, singulorum libram dimi-
diam,
Aquae pluvialis libras sex,
Coctis et inspissatis ad mellis molem affunde
Spiritus vini rectificati libras sex.

Digesta, filtrata dentur.

Quinquaginta eius tincturae aut octoginta gut-
tae in debilitate totius corporis atque cachectico
eius habitu exhibentur.

Tinctura martis aperitiva.

℞. Florum salis ammoniaci martialium uncias
quatuor,
Spiritus vini rectificati libram unam.

Digesta filtrata dentur.

Quodsi in imbecillitate totius corporis simul ob-
structorum viscerum abdominalium ratio est habenda,
optime expedit ea tinctura ad triginta vel qua-
draginta guttas quotidie aliquoties exhibita.

Tinctura rhei aquosa.

Aqua tantummodo coquitur rhei radix, ut ad
unciam unam radicis libra una aquae sumatur, addi-
to plerumque alcali pauxillo.

Utiliter imperatur in colluvie ventriculi et inte-
stinorum mucosa.

Unguentum ex althaea.

- ℞. Radicis althaeae recentis pondo unum,
Seminum foeni graeci,
— lini, singulorum uncias sex,
Radicis curcumae unciam dimidiam,
Butyri maiialis recentis non saliti pondo
decem.

Leni igne cocta, donec humor consumptus fuerit, colata dentur.

Commodissimum molliens remedium. *V. linimentum antispasticum.*

Unguentum mercuriale rubrum.

- ℞. Mercurii praecipitati rubri drachmam unam,
Axungiae porcinae unciam unam.

Mixta fiant unguentum, dentur.

Intervit ulceribus venereis impuris.

Unguentum neapolitanum.

- ℞. Mercurii vivi uncias quatuor,
Terebinthinae venetae uncias duas,
Exacte mixtis adde

Axungiae porcinae uncias decem.

Mixta fiant unguentum.

Resolvit id unguentum tumores venereos, utileque ex toto est, si mercurium per cutim ingeri opus est.

Unguentum nervinum.

- ℞. Unguenti ex althaea uncias octo,
Liquoris cornu cervi fuccinati,
Tincturae cantharidum, singularum unciam
unam,
Olei destillati chamomillae,
— — menthae,
— — baccarum lauri,
— — — iuniperi, singulo-
rum drachmam unicam.

Misce, confice unguentum.

Commodissime adhibetur ad resoluta membra.

Simplicius vero ita paratur:

- ℞. Unguenti nervini officinarum uncias qua-
tuor,
Tincturae cantharidum unciam dimidiam,
Camforae drachmam dimidiam,
Mixta dentur.

Unguentum ophthalmicum.

- ℞. Mercurii praecipitati rubri drachmas duas
cum femisse,
Tutiae subtilissime praeparatae drachmam
unam,
Camforae grana quindecim,

Olei ovorum drachmam dimidiam,
Butyri maialis recentis sine sale uncias tres.
Mixta fiant unguentum.

Expedit adversus maculas corneae ac staphylo-
mata, dum vesperi, lentis mole, in oculi canthum
internum, eius inditur.

Unguentum ad scabiem.

℞. Mercurii praecipitati albi,
Sulfuris antimonii primum praecipitati, sin-
gulorum unciam dimidiam,
Axungiae porcinae uncias octo,
Olei destillati baccarum lauri drachmas duas.
Mixta fiant unguentum.

Imperatur id unguentum, cum internis remediis
scabies nequit debellari.

Opus tamen, ut probe cutis eo fricta, iterum
abluatur, ne perspiratio detrimenti aliquid capiat.
Interdum suppetit, internam manuum faciem eo
fricari.

Simpliciori modo ita paratur:

℞. Mercurii praecipitati albi,
Florum sulfuris, singulorum unciam unam,
Axungiae porcinae uncias octo.
Mixta dentur.

Vinum.

Vinum.

Praestantissimo eo remedio nulla vacare officina deberet. Opus autem est eo, quod nec musti aliquid continet, sed magnae est vetustatis: tunc autem expeditissime confert in febribus malignis ac putridis, varioque distentionum genere. Antimoni in super regulum optime solvit.

Pervetus autem gallicum vinum malim ceteris omnibus praeferre medico usu.

Vitriolum album.

Zincum est in acido vitrioli solutum, quod oculis secundum esse consuevit. V. *aqua ophthalmica.*

Vitriolum martis.

Iis adnumeratur, quae firmant corpus atque vermes propellunt. V. *pulvis anthelminthicus et tinctura martis adstringens.*

Vitriolum veneris.

Id quandoque saluti fuit in epilepticis motibus, maxime cum cuprum ope alcali volatilis solutum est, ubi salis potius ammoniacalis veneris nomen meretur.

Adhibendum autem est, si alia remedia vel non conferunt, vel iubenda esse non videntur. Salem

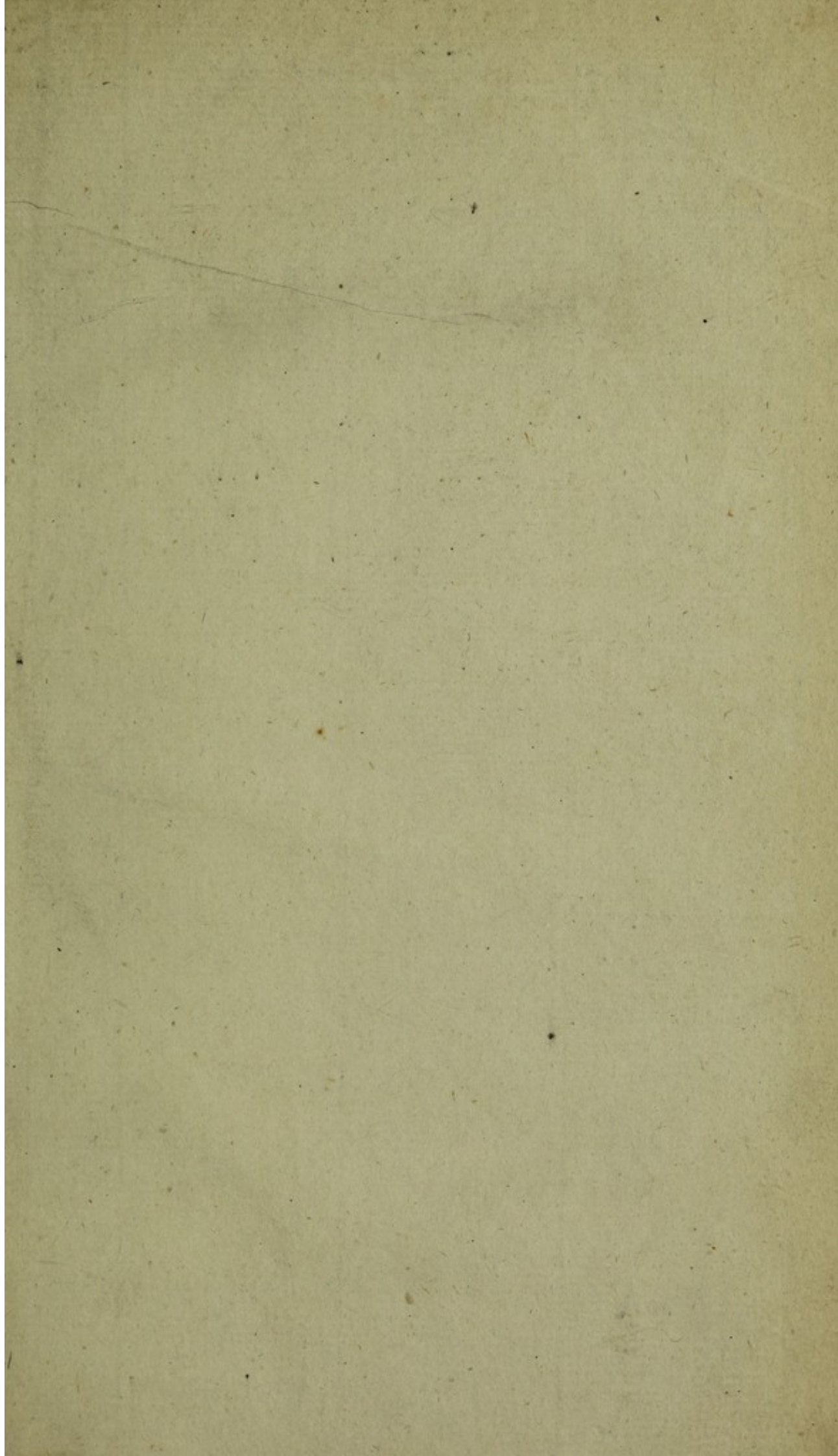
autem ammoniacum veneris praeferre maluerim ad
internum usum. Paucis guttulis soluti incipiendum,
augendaque portio, prout ceterae rationes id hor-
tantur.

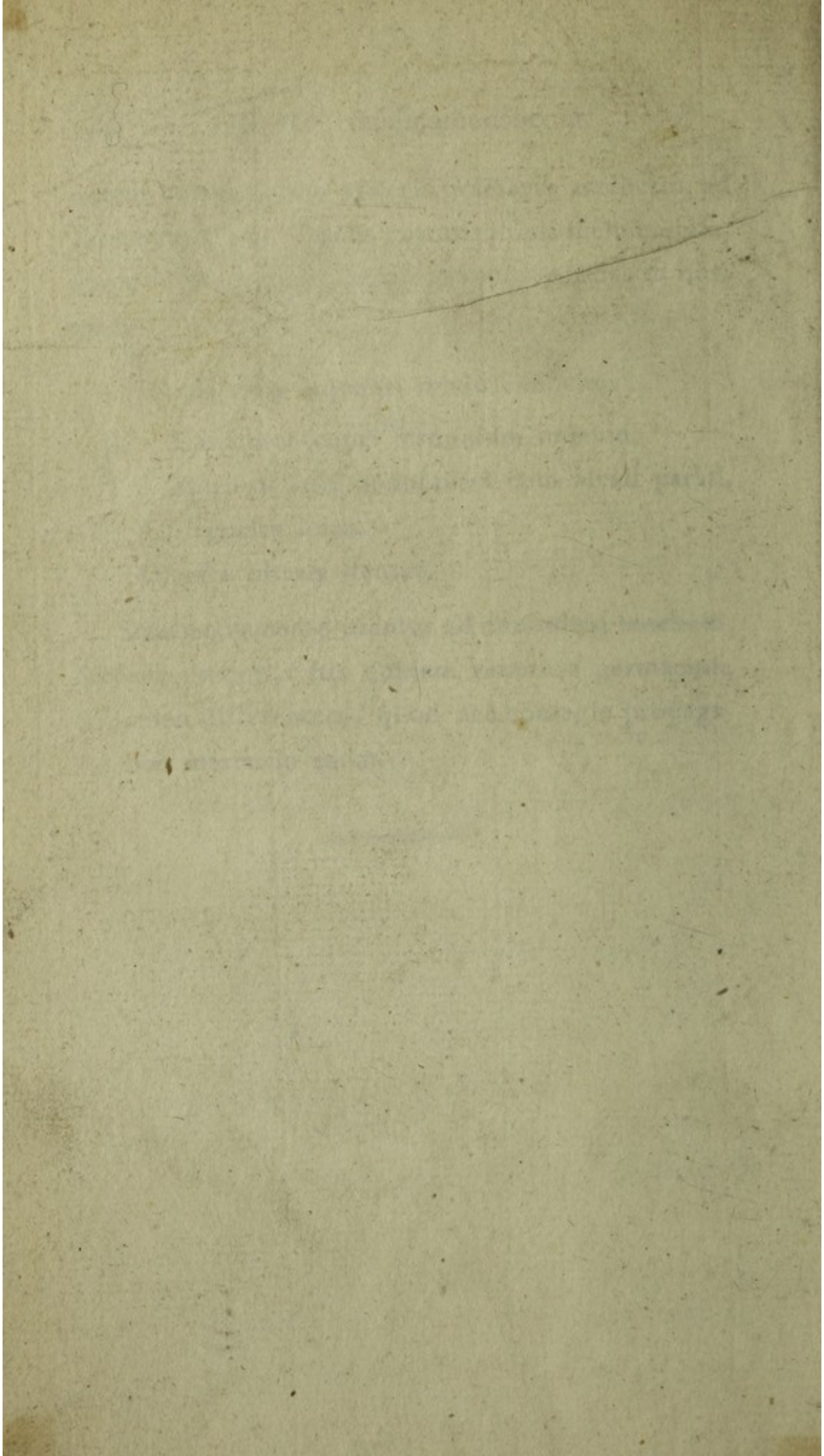
Solutio vero sequenti modo conficitur:

℞. Limaturae cupri scrupulum unicum,
Spiritus falis ammoniaci cum alcali parati,
uncias duas.

Digesta filtrata dentur.

Scoti eo remedio utuntur ad curandum morbum,
Sibbens dictum, hic quidem venereae germanum,
eo tamen differentem, quod nec contagio propage-
tur nec mercurio cedat.

7/26
07/

